polítiques

82

La formació professional i l'ocupació a Catalunya

Una ullada als indicadors des d'una perspectiva comparada

Òscar Valiente (coordinador), Adrián Zancajo i Àngel Tarriño

La formació professional i l'ocupació a Catalunya

Una ullada als indicadors des d'una perspectiva comparada

Òscar Valiente (coordinador), Adrián Zancajo i Àngel Tarriño

La formació professional i l'ocupació a Catalunya

Una ullada als indicadors des d'una perspectiva comparada

Òscar Valiente (coordinador)
Adrián Zancajo
Àngel Tarriño

FUNDACIÓ JAUME BOFILL

polítiques | 82

La col·lecció Polítiques és la col·lecció de referència de la Fundació Jaume Bofill. S'hi publiquen les recerques i els treballs promoguts per la Fundació amb més rellevància social i política. Les opinions que s'hi expressen corresponen als autors.

© Fundació Jaume Bofill 2014
Provença, 324
08037 Barcelona
fbofill@fbofill.cat
http://www.fbofill.cat

Aquest treball està subjecte a la llicència Creative Commons de **Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada (by-nc-nd)**: No es permet l'ús comercial de l'obra ni la generació d'obres derivades.

Les publicacions de la Fundació Jaume Bofill estan disponibles per a descàrrega al web: http://www.fbofill.cat

Primera edició: juny de 2014

Autoria: Òscar Valiente, Adrián Zancajo i Àngel Tarriño

Edició: Edicions els Llums SL
Coordinació de continguts: Anna Jolonch
Revisió de continguts: Marta Aràvega i Gallart
Disseny de la col·lecció: Martí Abril
Disseny de la coberta: Amador Garrell
Fotografia: Lluís Salvadó

ISBN: 978-84-15526-50-6
DL: B 9375-2014

Impressió: DC Plus

Índex

Presentació 9

Introducció 13

1. El nivell instructiu de la població adulta i els estudis professionals 19
El nivell instructiu de la població adulta 21
Els estudis professionals 34

2. Participació en la formació professional inicial 45
La formació professional inicial i l'abandonament educatiu prematur 47
Vies d'accés a la formació professional inicial 65
Desigualtats de gènere en l'accés a la formació professional inicial 85

3. Desenvolupament de competències en la formació per a l'ocupació 95
Participació de la població adulta en la formació 97
La formació dirigida principalment a la població aturada 107
La formació dirigida principalment a la població ocupada 118

4. Rellevància de la formació professional i ús de les competències 127
La formació, el mercat laboral i les empreses 129
Inserció dels graduats en formació professional 161

5. Conclusions i recomanacions polítiques 179
Fortaleses i debilitats del sistema de formació professional a Catalunya 182
Tendències internacionals en polítiques de formació professional 198
Propostes polítiques per a la formació professional a Catalunya 218

Presentació

La formació professional i l'ocupació a Catalunya. Una ullada als indicadors des d'una perspectiva comparada és una primera contribució aprofundida a l'anàlisi de les polítiques de formació professional. Els estudis i informes que s'han fet fins ara en l'àmbit de l'educació des de la Fundació Jaume Bofill han esdevingut referents a Catalunya. Tanmateix, la Fundació Jaume Bofill no havia desenvolupat mai de forma específica un estudi com el que aquí presentem, en el qual es fa una anàlisi de l'estat de la formació professional i l'ocupació que eixampla les mires, que va més enllà de l'escola i el sistema educatiu i que enceta una línia estratègica d'impuls de la formació professional entesa en un sentit ampli, és a dir, també com a formació al llarg de la vida.

El llibre fa una revisió sistèmica de l'estat de la qüestió, amb una anàlisi internacional i comparada dels principals indicadors de la formació professional i de la formació al llarg de la vida (incloent dades també del *subsistema de formació per a l'ocupació*). El conjunt de les taules i les dades es relacionen amb elements clau del sistema educatiu i del món del treball, cosa que permet identificar una sèrie d'evidències que són particularment rellevants per a la formació professional i l'ocupació a Catalunya. En són alguns exemples la reflexió que es fa dels efectes que pot tenir sobre l'abandonament prematur del sistema educatiu una major presència dels estudis professionalitzadors en un territori, o quins són els impactes de retorn a la formació professional d'alumnes que tenen una dilatada trajectòria professional però que fruit de l'actual crisi econòmica opten per estudiar cicles formatius.

L'estudi s'estructura en cinc capítols, quatre d'ells d'anàlisi de la situació de la formació professional i el cinquè de conclusions i recomanacions polítiques. Els quatre primers

capítols segueixen la mateixa metodologia: divisió de cada capítol en subapartats que s'expliquen a partir de l'elecció d'indicadors rellevants amb molt suport de taules i gràfics per tal de fer més entenedor el discurs.

L'ambició d'aquesta publicació, tal i com suggereix el seu nom, és oferir una *perspectiva comparada* dels indicadors de la formació professional per tal d'assenyalar en quins aspectes Catalunya presenta dèficits o punts forts en relació amb el seu entorn més immediat. Així doncs, sempre que ha estat possible s'ha contextualitzat Catalunya en relació amb altres països de la Unió Europea o amb altres comunitats autònomes de l'Estat. L'afavoriment d'una perspectiva comparada permet aportar més claredat a l'anàlisi i mostrar amb indicadors objectius allò que caldria corregir. En aquest sentit, en l'elaboració de l'informe no s'ha oblidat un capítol important de conclusions i recomanacions polítiques que se centren en l'augment del prestigi de la formació professional com a opció formativa de primer nivell, l'articulació i qualitat de l'oferta de formació al llarg de la vida, la vinculació del sistema educatiu i productiu i el desenvolupament de polítiques de formació fonamentades en l'evidència. Mobilitzar el debat al voltant d'aquestes conclusions i fer una aportació en positiu a l'agenda política de la formació professional a Catalunya són objectius a l'abast de la Fundació Jaume Bofill gràcies a aquest estudi.

Resta agrair la dedicació i el rigor de la feina feta al Dr. Òscar Valiente, que ha dirigit aquest estudi com a expert en l'anàlisi comparada de sistemes educatius. El Dr. Òscar Valiente té expertesa i coneixement en l'anàlisi dels estudis professionalitzadors en institucions internacionals com l'OCDE i és professor de la Universitat de Glasgow en l'actualitat. Han format part de l'equip que ha fet aquest estudi els investigadors Adrián Zancajo i Àngel Tarriño. A tots tres els volem agrair el seu esforç i rigor en nom de la Fundació Jaume Bofill. Ara, un cop més, només cal esperar que aquest treball es difongui i que es promogui el debat per tal que els mateixos lectors i els actors clau de la formació professional valorin l'encert i, sobretot, la utilitat de l'estudi per al futur de la formació professional i l'ocupació, àmbit en el qual ens juguem gran part del futur de la nostra societat.

Anna Jolonch i Anglada
Cap de recerca
Fundació Jaume Bofill

Introducció

El discurs oficial sobre l'economia del coneixement i la crisi d'ocupació semblen haver despertat un renovat interès per la formació professional (FP) tant en el nostre país com en l'àmbit internacional. No deixa de ser paradoxal que una oferta formativa tradicionalment menystinguda per part de les autoritats educatives ara es vulgui presentar com la solució als problemes d'atur, i en especial com la solució al problema de l'atur entre la població jove. Molts actors de l'FP veuen en aquest nou context econòmic i polític una bona oportunitat per atreure una major atenció pública cap a l'FP i per tirar endavant reformes pendents que el sector ja fa temps que demana. Si bé és possible que aquesta oportunitat existeixi, no és menys cert que els debats i les reformes haurien d'estar fonamentades en una evidència més sòlida, una evidència que permeti una millor comprensió de la situació de l'FP a Catalunya i dels reptes que té d'ara endavant.

Una de les raons de la manca d'evidència sòlida en FP és l'elevat grau de desconeixement del Sistema de Formació i Qualificacions Professionals (SFQP) de les persones que treballen o fan recerca en el món de l'educació. Allò que anomenem *formació professional* és un cos complex de subsistemes i d'actors que participen en la formació, l'orientació i el reconeixement de les competències dels individus en diferents entorns institucionals, en diferents moments de la seva vida i en diferents situacions educatives i laborals. La mateixa oferta del subsistema de formació professional inicial és molt diversa i inclou els programes de qualificació professional inicial, els cicles formatius de grau mitjà i els cicles formatius de grau superior. El subsistema de formació professional per a l'ocupació no és menys divers, ja que inclou tant accions formatives dirigides prioritàriament a persones en situació d'atur com accions formatives dirigides prioritàriament a persones

ocupades. En un sentit ampli, també formen part de l'SFQP l'orientació educativa i laboral, el reconeixement i certificació de competències professionals i diferents programes de suport a l'emprenedoria. Aquesta gran diversitat institucional configura un marc de governança complex que implica autoritats en els àmbits europeu, espanyol, català i local de les àrees d'ensenyament, treball i promoció econòmica d'aquests governs, que sovint han de coordinar la seva acció amb els representants dels agents socials del treball.

La publicació que es presenta a continuació pretén oferir una visió introductòria i de conjunt de la situació de l'FP a Catalunya. En aquest sentit, el nostre treball se suma a d'altres que anteriorment ja han intentat fer més comprensible i propera la realitat de l'FP a un públic ampli[1]. En particular, la nostra publicació se centra en l'anàlisi dels indicadors de l'FP des d'una perspectiva comparada i internacional. En aquesta tasca hi ha dos treballs que ens han servit de referència i dels quals som deutors. El primer és l'*Anuari de la Formació Professional* que publica la Fundació BCN Formació Professional. Darrere d'aquest anuari hi ha el primer intent seriós i sistemàtic de crear un sistema d'indicadors de l'FP que integri dades dels diferents subsistemes de formació i del mercat laboral. I el segon és l'*Anuari de l'Educació* de la Fundació Jaume Bofill. Els grups d'investigadors que han participat i participen en l'elaboració d'aquest anuari demostren que una selecció i una anàlisi intel·ligents dels indicadors poden ser extremadament informatives i rellevants per als debats acadèmics i socials. De la mateixa manera que la nostra feina s'ha vist facilitada i impulsada per aquestes experiències prèvies, també creiem que el marc d'anàlisi dels indicadors de l'FP que presentem en aquest llibre pot ser d'utilitat per a futures edicions d'aquests dos anuaris i per a altres treballs.

La present publicació s'estructura en quatre apartats d'anàlisi dels indicadors i un apartat final de conclusions i recomanacions polítiques. En tots els apartats de la publicació s'inclouen sèries històriques d'indicadors i comparatives amb les comunitats autònomes espanyoles (CA) i els països de la Unió Europea (UE). L'evolució històrica de les dades ens permet analitzar fins a quin punt les tendències observades són degudes a canvis ocorreguts a partir de la crisi d'ocupació que s'inicia el 2008 o si provenen de tendències de més llarg abast. El cicle econòmic afecta molt les decisions de formació dels individus

1. En destaquem dos: Homs, O. (2008). *La formació professional a Espanya: cap a la societat del coneixement*. Barcelona: Fundació "La Caixa". (Estudis Socials; 25); i Oroval, E. i Escardíbul, J. O. (2007). *El sistema de formación profesional en cataluña. Retos y estrategias ante la globalización*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.

joves i adults, però hi ha tendències en l'FP a Catalunya que s'estan observant des de fa molt de temps i no es poden atribuir al canvi de cicle econòmic, sinó a altres factors. Les comparatives europea i autonòmica ens permeten veure la distància relativa en indicadors clau respecte a territoris del nostre entorn, però també ens ofereixen una primera idea sobre quins factors poden explicar aquestes diferències. La comparativa a dos nivells permet identificar característiques compartides amb alguns sistemes de la UE i, a la vegada, observar quin nivell de variabilitat existeix entre sistemes, com els de les CA, que comparteixen una regulació i una organització molt semblants. L'anàlisi dels indicadors de l'FP es presenta al voltant de quatre eixos que donen lloc als diferents capítols del llibre. Aquests són:

El nivell instructiu de la població adulta: el nivell instructiu de la població adulta s'entén en aquest cas com una mesura del capital humà acumulat en una societat determinada. Ens interessa analitzar aquesta realitat per saber fins a quin punt és cert que els baixos nivells instructius de Catalunya en relació amb el seu entorn s'expliquen per la major o menor participació de la població en els estudis professionals.

La participació en la formació professional inicial: l'anàlisi de la participació en l'FP inicial es fa amb l'interès d'entendre millor les estructures que condicionen les trajectòries formatives dels individus en les etapes postobligatòries entre opcions acadèmiques i professionals. L'FP inicial forma part d'una oferta educativa més àmplia i la major o menor participació en FP i els perfils del seu alumnat no es podran entendre si no s'analitzen des d'aquesta perspectiva de conjunt.

El desenvolupament de competències en la formació per a l'ocupació: la formació per a l'ocupació és un component molt important de la formació al llarg de la vida, però aquesta darrera va més enllà. La distinció entre FP inicial i FP per a l'ocupació ha quedat desfasada per les mateixes pràctiques d'uns individus que quan es queden a l'atur, en lloc d'adreçar-se a la formació per a l'ocupació, opten per apropar-se als centres de formació inicial. Malgrat aquesta nova realitat emergent, les estadístiques i la provisió de serveis continuen gestionades per un subsistema propi i específic, i així el tractem en aquest document.

La rellevància de la formació professional i l'ús de les competències: parlem de *rellevància* de l'FP i no d'*inserció laboral* perquè cada vegada més les persones graduades

en FP decideixen continuar els seus estudis en nivells superiors. La formació ha de ser rellevant principalment per als aprenents, i ells són els que han de decidir si els convé més continuar estudiant o inserir-se en el mercat laboral. L'ús de competències és un factor clau per entendre les decisions formatives dels individus i la seva situació en el mercat laboral. De poc ens servirà formar millor les persones treballadores del nostre país si les nostres empreses i polítiques econòmiques no fan una aposta decidida pel talent i el canvi de model productiu.

El darrer capítol de la publicació inclou un apartat de resum de resultats, una revisió de l'agenda política en FP dels organismes internacionals i una sèrie de recomanacions polítiques. Aquestes recomanacions són més una invitació al diàleg i a la reflexió dels actors involucrats que no pas una declaració unilateral d'intencions. Des de la Fundació Jaume Bofill han expressat la seva voluntat de participar i organitzar fòrums de debat al voltant del futur de l'FP a Catalunya, i esperem que aquest document serveixi d'alguna manera perquè ho puguin fer. La producció d'evidència en cap cas hauria de servir per fer que unes veus i interessos se sentin amb més força que uns altres. Des de l'equip de recerca sempre hem cregut que un millor accés a les dades i a l'evidència hauria de facilitar un diàleg més obert i democràtic entre els actors de l'FP.

1 El nivell instructiu de la població adulta i els estudis professionals

El nivell instructiu de la població adulta

El discurs dominant sobre el desenvolupament identifica el nivell de competències de la població com un dels principals actius per garantir el creixement econòmic d'un país. En el context de l'economia del coneixement, els models de creixement a nivell global, i especialment en el cas dels països desenvolupats, se centren cada cop més en un ús intensiu de la tecnologia i del coneixement. Tot i que les qualificacions atorgades pel sistema educatiu formal de cada país presenten importants limitacions per conèixer el nivell de competències de la població, actualment continua sent un dels principals indicadors disponibles per a l'anàlisi d'aquesta qüestió. Les qualificacions educatives són un indicador dèbil per analitzar el nivell de competències de la població, especialment en les comparatives internacionals, ja que no sempre nivells de qualificació homologables en l'àmbit internacional estan associats amb nivells similars de competències. Malgrat el reconeixement d'aquestes limitacions, continuen sent el millor indicador disponible en l'actualitat per a l'anàlisi comparada.

En el present apartat s'analitza la situació actual i l'evolució de l'estructura de qualificacions de la població de Catalunya. En aquest sentit, s'entén com a estructura de qualificacions la distribució dels diferents nivells de formació entre la població. Cal destacar que es fa un especial èmfasi en el pes i la distribució de l'educació postobligatòria entre el conjunt de la població. L'anàlisi es complementa amb una comparació

respecte al conjunt de comunitats autònomes espanyoles i als països de la Unió Europea. Els indicadors i dades presentades en aquesta secció són:

- Gràfic 1. Nivell d'estudis assolit per la població a Catalunya, Espanya i UE. 25-64 anys, 2011
- Gràfic 2. Nivell educatiu assolit per la població a les comunitats autònomes. 25-64 anys, 2011
- Gràfic 3. Nivell educatiu assolit per la població de 25-64 anys als països de la UE, 2011
- Gràfic 4. Evolució de la població segons nivell d'estudis a Catalunya, Espanya i UE. 25-64 anys, 2001-2011
- Gràfic 5. Evolució de la població adulta segons nivell educatiu assolit a les comunitats autònomes. 25-64 anys, 2001-2011
- Gràfic 6. Evolució de la població segons nivell d'estudis als països de la UE. 25-64 anys, 2001-2011
- Gràfic 7. Nivell educatiu assolit per la població segons grup d'edat a Catalunya, 2011
- Gràfic 8. Nivell educatiu assolit per la població de 25-34 anys a les comunitats autònomes. 25-64 anys, 2011
- Gràfic 9. Nivell educatiu assolit per la població de 25-34 anys als països de la UE, 2011

Les dades referents a Catalunya i Espanya provenen de l'Enquesta de Població Activa (EPA) per a l'any 2011 i del cens de població en el cas de les dades referents a 2001. En el cas de les dades dels països de la Unió Europea, aquestes s'han obtingut a través d'Eurostat a partir de la informació de l'enquesta *Labour Force Survey*.

Població amb estudis postobligatoris

L'anàlisi del nivell d'estudis de la població permet conèixer el pes de les titulacions d'estudis postobligatoris a l'estructura de qualificacions de la població. El gràfic 1 presenta el nivell d'estudis de la població adulta de Catalunya en comparació del conjunt d'Espanya i la mitjana dels països de la UE-27 per al conjunt de la població adulta. El nivell de qualificació s'ha dividit en tres categories: educació secundària o inferior, educació secundària superior i educació terciària.

Gràfic 1.
Nivell d'estudis assolit per la població a Catalunya, Espanya i UE. 25-64 anys, 2011

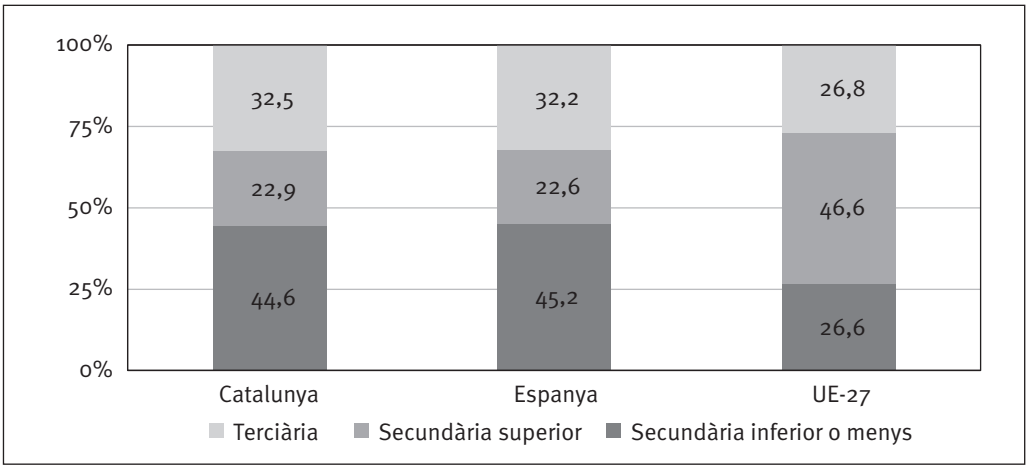

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE) i Eurostat.

L'estructura de qualificacions de la població catalana és molt similar a l'espanyola. Ambdues presenten un percentatge elevat de població amb qualificacions baixes: en el cas de Catalunya el 44,6%, i en el cas d'Espanya el 45,2%. Entre la població amb estudis postobligatoris, tant a Catalunya com a Espanya, aproximadament dues de cada tres persones han assolit estudis terciaris. En canvi, la comparativa entre l'estructura de qualificacions de Catalunya i la dels països de la UE-27 presenta importants diferències. En primer lloc, la població amb qualificacions baixes és divuit punts percentuals superior a Catalunya que a la UE-27. En canvi, a la UE-27 el percentatge de població amb educació secundària superior és més de dues vegades superior que a Catalunya. Finalment, el percentatge de població amb educació terciària presenta un menor diferencial en la comparativa entre Catalunya i la UE-27, sent 5,7 punts percentuals superior en el cas de Catalunya.

Les dades analitzades anteriorment mostren que Catalunya i el conjunt d'Espanya comparteixen característiques comunes pel que fa al nivell instructiu de la població adulta en comparació de la mitjana de la UE. En primer lloc, un elevat percentatge de població amb baixes qualificacions, i al mateix temps un dèficit de població amb qualificacions

intermèdies. En el cas de la població amb educació terciària, tot i que Catalunya (32,5%) i Espanya (32,2%) presenten percentatges lleugerament superiors a la mitjana dels països de la UE-27 (26,8%), aquests no representen diferències significatives respecte a la majoria de països europeus.

A continuació es presenta una anàlisi més detallada de la situació de Catalunya en comparació del conjunt de comunitats autònomes espanyoles. El gràfic 2 recull el nivell d'estudis de la població adulta, entre 25 i 64 anys, per a l'any 2011. Les comunitats autònomes s'han ordenat de menor a major en funció del percentatge de població amb educació secundària inferior o menys.

Gràfic 2.

Nivell educatiu assolit per la població a les comunitats autònomes. 25-64 anys, 2011

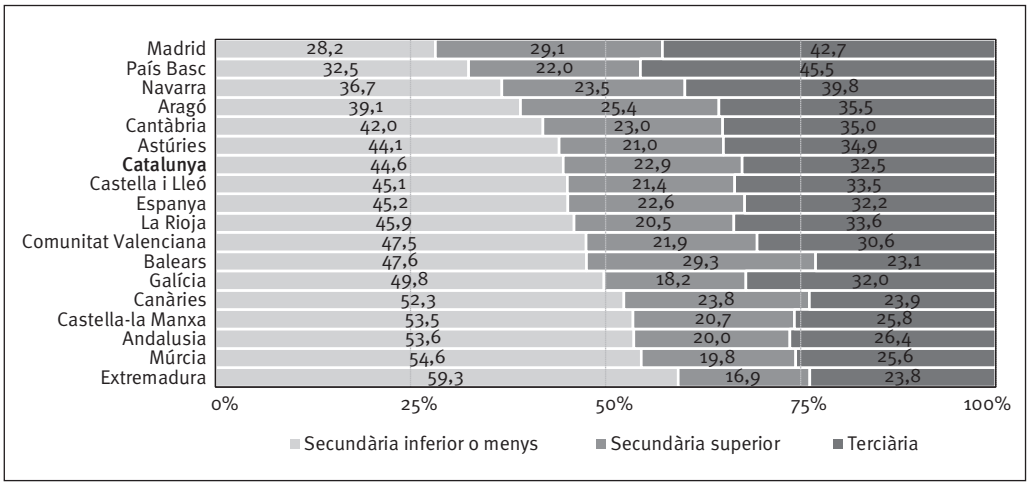

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE).

De manera general, es pot observar una forta polarització en el nivell d'estudis a la majoria de comunitats autònomes. És a dir, a gran part dels territoris analitzats la majoria de la població es concentra entre les categories d'educació secundària inferior o menys i d'educació terciària. Al mateix temps, s'observen fortes diferències en el nivell educatiu de la població adulta entre els territoris analitzats, especialment entre les comunitats del sud i del nord d'Espanya. En primer lloc, trobem comunitats com Extremadura (59,3%),

Múrcia (54,6%) o Andalusia (53,6%) on més de la meitat de la població només disposa, com a màxim, de la titulació d'educació secundària. A l'altre extrem, trobem comunitats del nord d'Espanya o amb un alt nivell de desenvolupament econòmic, com és el cas de Madrid, on l'estructura de qualificacions es distribueix d'una manera més equilibrada entre els diferents nivells educatius. Com s'ha analitzat anteriorment, Catalunya es troba en un punt mitjà entre les dues tipologies de comunitats descrites anteriorment. Més de la meitat de la població adulta té titulacions d'educació postobligatòries (55,4%), i la majoria corresponen al nivell d'educació terciària (32,5%).

Les diferències en el nivell de formació de la població adulta entre les diferents comunitats autònomes es poden explicar per diferents factors. Tot i això, el grau de desenvolupament econòmic o l'estructura productiva poden ser dos factors explicatius clau per explicar la major presència de població amb estudis postobligatoris.

Per últim, s'analitza el nivell educatiu màxim assolit per la població adulta dels països de la Unió Europea (gràfic 3). El gràfic presenta el percentatge de població entre 25 i 64 anys per a cadascun dels nivells formatius analitzats, i els països s'han ordenat de menor a major en funció del percentatge de població amb educació secundària o inferior. A la part final del gràfic es recull la mitjana per als països de UE-15 i UE-27.

Una anàlisi general ens permet observar un patró comú per a la majoria de països europeus. Aquest patró es caracteritza per una forta presència de qualificacions mitjanes i una distribució més heterogènia pel que fa a les qualificacions baixes i altes. De manera general, i prenent com a referència la mitjana dels països de la UE-15, s'observa com aproximadament tres de cada deu persones tenen una qualificació baixa o alta, i quatre de cada deu una qualificació mitjana.

En canvi, en el cas de Catalunya, així com en altres països del sud d'Europa, el nivell de qualificació es concentra entre persones amb qualificacions baixes o altes. Això implica que Catalunya i Espanya són els països europeus on l'estructura de qualificacions de la seva població presenta una situació més polaritzada entre qualificacions baixes i altes, amb un important dèficit de persones amb qualificacions mitjanes. La comparativa a nivell europeu ens permet observar que el principal diferencial es troba en el conjunt de població amb qualificacions baixes. Mentre que el percentatge de persones amb educació terciària és superior, per poca diferència, al de la mitjana de la UE-15 i UE-27,

Gràfic 3.

Nivell educatiu assolit per la població de 25-64 anys als països de la UE, 2011

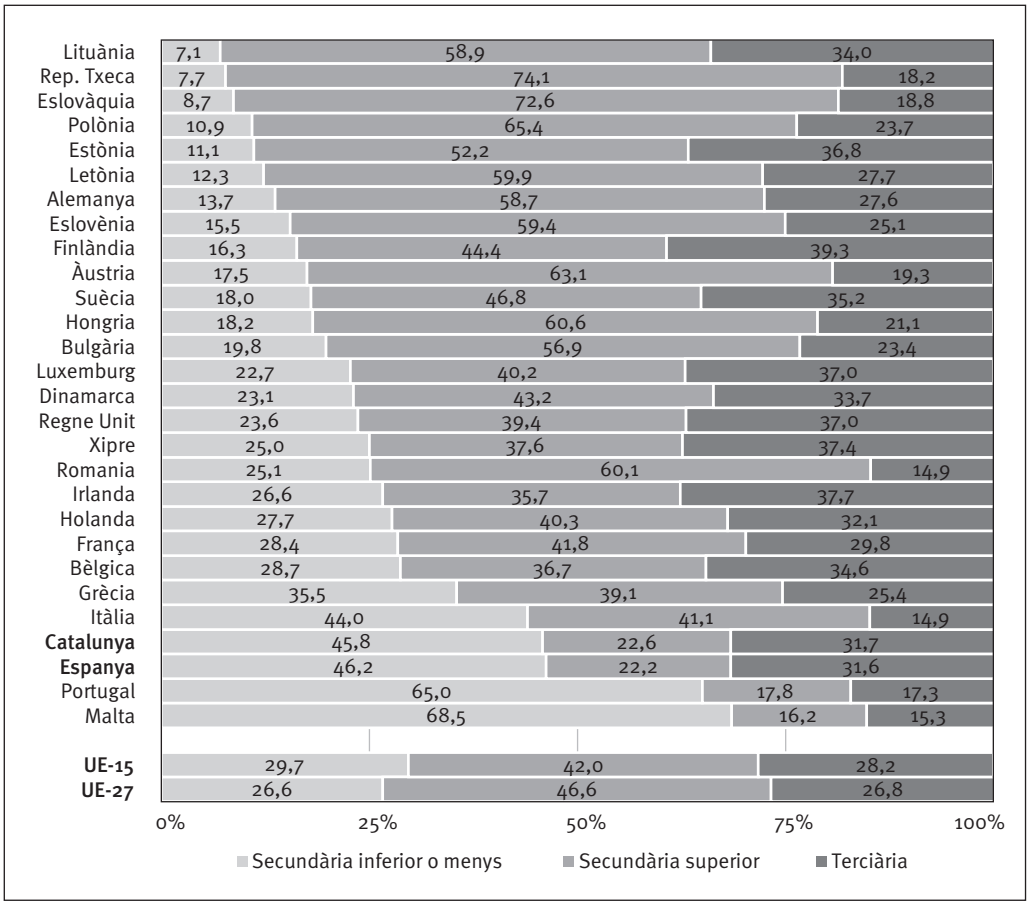

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Eurostat.

el percentatge de persones amb educació superior és 1,5 vegades superior. Les dades presentades al gràfic mostren com Catalunya se situa al capdavant dels països europeus amb un major percentatge de població amb qualificacions baixes, només superat per Portugal o Malta.

Evolució del nivell instructiu

Més enllà de l'actual estructura de qualificacions, resulta interessant analitzar quina ha estat l'evolució en els darrers anys del nivell d'estudis de la població adulta. El gràfic 4 presenta l'evolució del percentatge de població per cada nivell educatiu entre els anys 2001 i 2011 per al cas de Catalunya, el conjunt d'Espanya i la mitjana dels països de la UE-27. Les barres indiquen el percentatge de població amb cada nivell de qualificació per a l'any 2001, i els punts aquest mateix indicador per a l'any 2011.

Gràfic 4.
Evolució de la població segons nivell d'estudis a Catalunya, Espanya i UE. 25-64 anys, 2001-2011

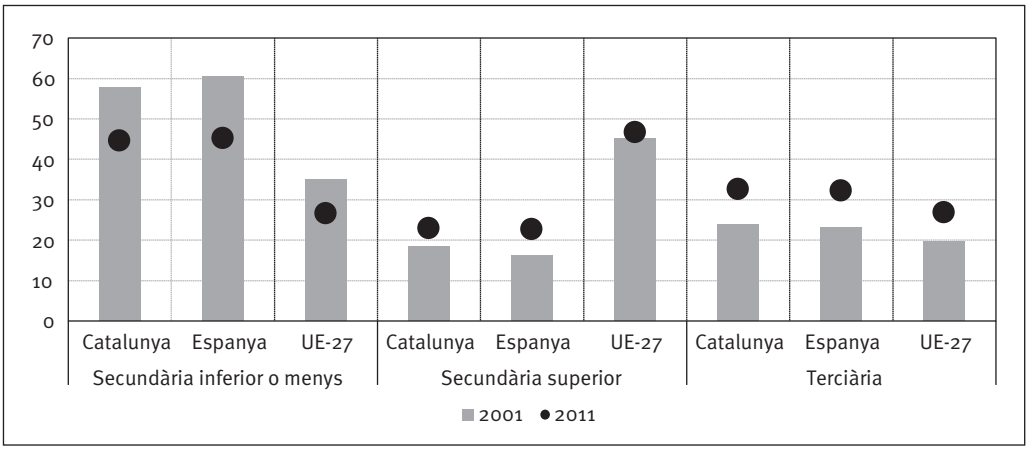

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA, Cens de població (INE) i Eurostat.

En el cas de Catalunya s'observa una important reducció del percentatge de població amb estudis d'educació secundària o inferior, que passa del 57,7% al 44,6%, fenomen que també s'ha produït al conjunt d'Espanya i de la UE-27. Això s'ha traduït en un increment del percentatge de població amb estudis postobligatoris. Aquest increment és major en el cas de la població amb educació terciària, un patró que s'observa també en el cas d'Espanya i la UE-27. Per tant, les dades indiquen que la important reducció en el percentatge de població amb nivell d'estudis d'educació secundària o inferior en els darrers anys no s'ha traduït en un increment de la població amb qualificacions inter-

mèdies. És a dir, l'increment de població amb estudis postobligatoris s'ha concentrat majoritàriament en una expansió de la població amb estudis terciaris.

El gràfic 5 presenta l'evolució dels diferents nivells de qualificació en el darrers anys per al conjunt de comunitats autònomes espanyoles. Les dades presentades mostren les diferències de percentatge entre 2001 i 2011 per a cadascun dels nivells educatius analitzats.

Gràfic 5.
Evolució de la població adulta segons nivell educatiu assolit a les comunitats autònomes. 25-64 anys, 2001-2011

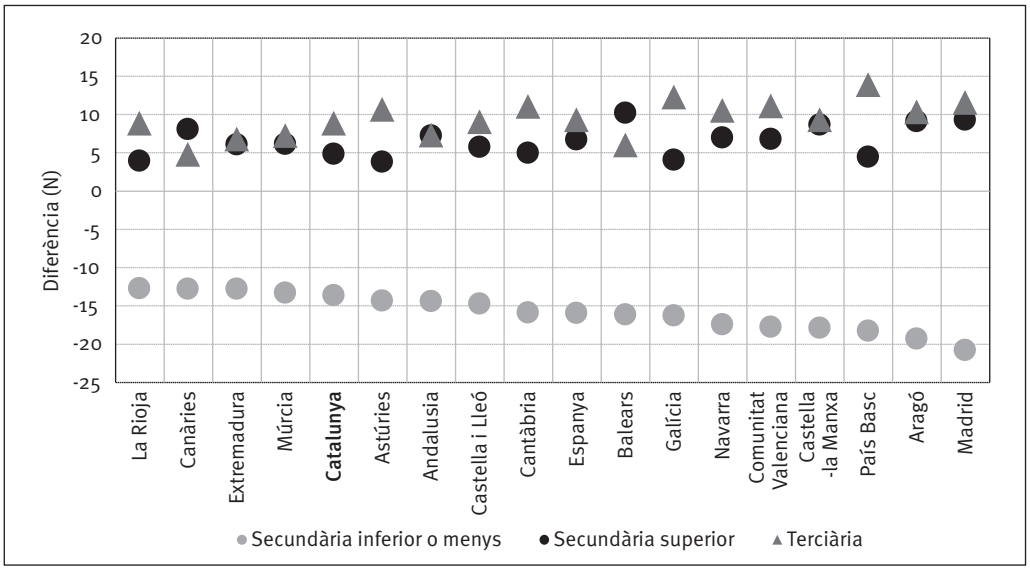

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA i Cens de població (INE).

Com mostraven les dades presentades anteriorment, en la darrera dècada ha disminuït de manera notable el percentatge de persones amb nivells de qualificació baixos i s'han incrementat els nivells d'estudis postobligatoris. A la majoria de comunitats autònomes el percentatge de població amb educació terciària ha augmentat en major proporció que la població amb educació secundària superior, excepte en el cas de les Canàries i les Balears. Tot i això, la reducció de població amb qualificacions baixes que s'observa en

el conjunt de comunitats autònomes presenta importants diferències territorials. Mentre que comunitats com Madrid o Aragó han disminuït més de vint punts percentuals la població amb educació secundària o inferior, a La Rioja o les Canàries aquesta reducció ha estat de prop de tretze punts percentuals.

L'anàlisi de l'evolució del nivell de formació de la població adulta entre els anys 2001 i 2011 mostra dos resultats importants. Per una banda, que la reducció general de la població amb qualificacions baixes a totes les comunitats autònomes s'ha traduït, a la majoria dels casos, en un increment de la població amb educació terciària en major proporció que la població amb qualificacions mitjanes. Això ha comportat una consolidació de la polarització de l'estructura de qualificacions, és a dir, una concentració de la població entre qualificacions baixes i altes. D'altra banda, l'evolució del pes dels diferents nivells formatius ha reforçat les desigualtats territorials entre les comunitats autònomes espanyoles pel que fa al nivell d'estudis global de la població adulta. Per tant, durant la darrera dècada ha millorat de manera significativa el nivell de qualificació de la població adulta, principalment com a resultat de l'expansió dels nivells d'educació terciària, tot i que aquesta expansió ha estat superior en aquelles comunitats autònomes que ja disposaven d'un major percentatge de titulats en aquest nivell.

Finalment, l'anàlisi de l'evolució de l'estructura de qualificacions durant els darrers anys s'analitza des del punt de vista de la comparació amb el conjunt de països de la UE. El gràfic 6 presenta l'evolució del percentatge de població segons nivell instructiu per al conjunt de la població adulta.

A la majoria de països s'observa un patró de comportament en l'evolució de l'estructura de qualificacions similar al de Catalunya, és a dir, una disminució del pes de la població amb baixes qualificacions i un augment dels titulats en estudis postobligatoris. Tot i això, existeixen importants diferències en la magnitud dels canvis entre aquests països. En primer lloc, la disminució en el percentatge de població amb educació secundària o inferior ha estat molt desigual entre els diferents països analitzats: mentre que Malta o Luxemburg han reduït 18,8 i 18,1 punts percentuals respectivament la població amb nivells de qualificació baixa, a Suècia o Estònia aquesta reducció ha estat només d'1,1 i 1,8 punts percentuals respectivament. En aquest sentit, cal destacar el cas de Dinamarca, on el percentatge de població amb qualificacions baixes ha augmentat 3,8 punts percentuals. D'altra banda, tot i que majoritàriament l'augment de la població amb estudis

Gràfic 6.
Evolució de la població segons nivell d'estudis als països de la UE. 25-64 anys, 2001-2011

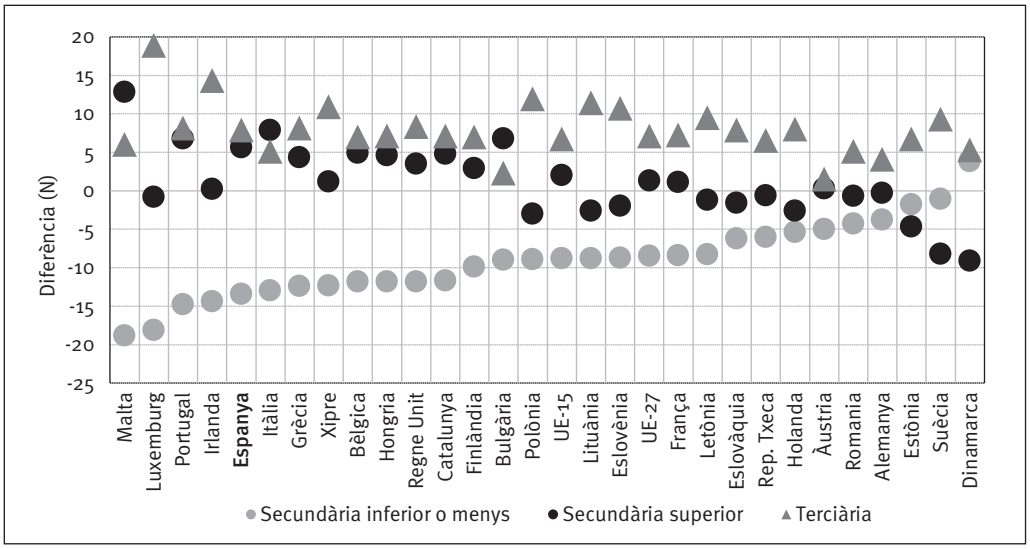

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Eurostat.

postobligatoris s'ha basat en un augment dels titulats en educació terciària, en alguns països com Malta, Itàlia o Bulgària s'ha incrementat en major mesura el percentatge de població amb educació secundària superior. Evidentment, per a la interpretació de l'evolució de l'estructura de qualificacions dels països europeus cal tenir en compte els diferents punts de partida pel que fa al nivell d'estudis de la població adulta.

La població jove

Més enllà de l'estructura de qualificacions de la població adulta, resulta d'especial interès analitzar fins a quin punt el pes de les diferents qualificacions dins de la població més jove es corresponen amb les del conjunt de la població adulta. Aquesta és una mesura que ens permet aproximar el grau d'eficàcia actual dels sistemes educatius actuals per dotar la població d'un bon nivell de competències. El gràfic 7 presenta l'estructura de

qualificacions a Catalunya per grups d'edat. En aquest sentit resulta d'especial interès comparar els dos grups més joves, de 25 a 29 anys i de 30 a 34 anys, respecte a la resta de població adulta. S'ha seleccionat la població d'entre 25 i 34 anys ja que es considera que és el grup de joves que ja ha finalitzat gran part de la seva trajectòria educativa, i per tant en la majoria de casos ha assolit el seu nivell màxim de formació.

Gràfic 7.
Nivell educatiu assolit per la població segons grup d'edat a Catalunya, 2011

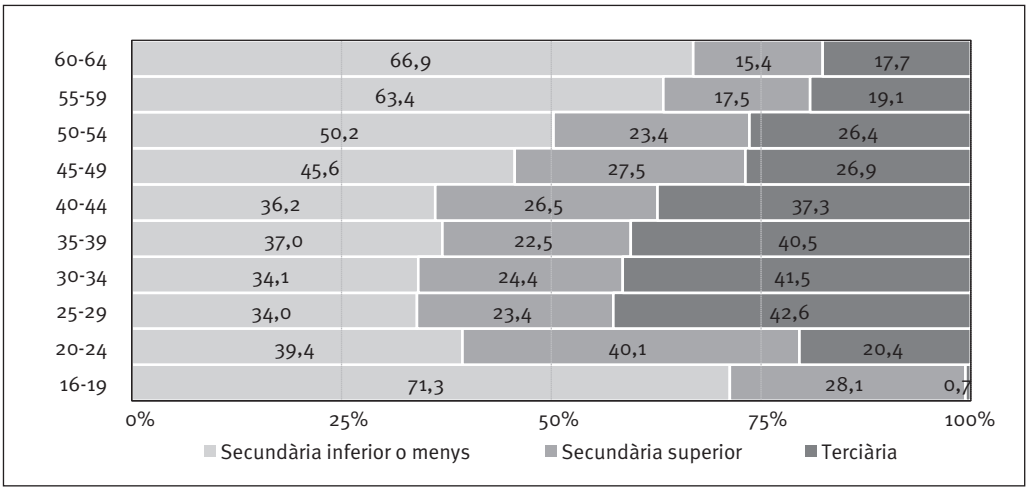

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE).

La comparativa entre la població jove i la població d'entre 45 i 64 anys mostra importants diferències. D'una banda, una important reducció de la població amb qualificacions baixes que s'ha situat per sota del 35%. D'altra banda, s'observa una expansió de l'educació terciària, amb el 40% de la població amb aquest nivell formatiu entre els menors de 40 anys. Tot i aquesta evolució de l'estructura de qualificacions, cal destacar que no s'observen canvis significatius entre les generacions més joves i les generacions intermèdies.

El gràfic 8 presenta el nivell educatiu de la població jove, de 25 a 34 anys, per al conjunt de comunitats autònomes espanyoles. Les comunitats autònomes han estat ordenades de menor a major segons el percentatge de població amb educació secundària o inferior.

Gràfic 8.

Nivell educatiu assolit per la població de 25-34 anys a les comunitats autònomes, 2011

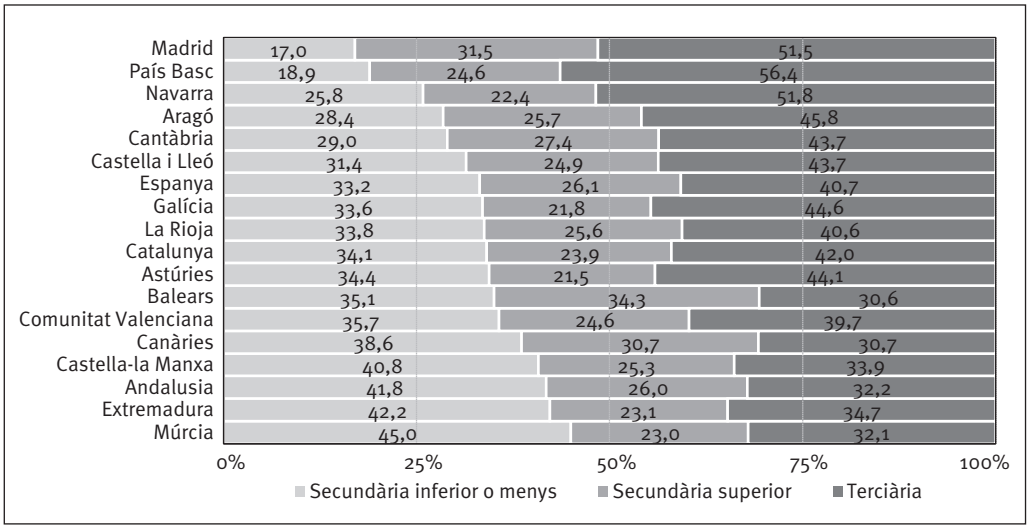

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE).

Les dades presentades al gràfic mostren importants diferències pel que fa al nivell educatiu de la població jove entre les diferents comunitats autònomes. Mentre que a Madrid la població amb qualificacions baixes només se situa en el 17%, a Múrcia representa el 45% de la població. Aquestes diferències en el percentatge de població amb qualificacions baixes es tradueixen en diferències en el pes de la població amb educació terciària de més de vint punts percentuals en alguns casos. En canvi, no s'observen diferències significatives pel que fa als titulats en educació secundària superior. L'estructura de qualificacions de la població jove també mostra diferències significatives entre les comunitats del nord i el sud d'Espanya. Mentre que comunitats com Múrcia, Extremadura o Andalusia presenten una important proporció de població jove amb qualificacions baixes, a Madrid, el País Basc o Navarra més del 70% de la població jove disposa d'estudis postobligatoris.

Per últim, el gràfic 9 presenta els diferents nivells de qualificacions de la població d'entre 25 i 34 anys per al conjunt dels països de la Unió Europea.

Gràfic 9.

Nivell educatiu assolit per la població de 25-34 anys als països de la UE, 2011

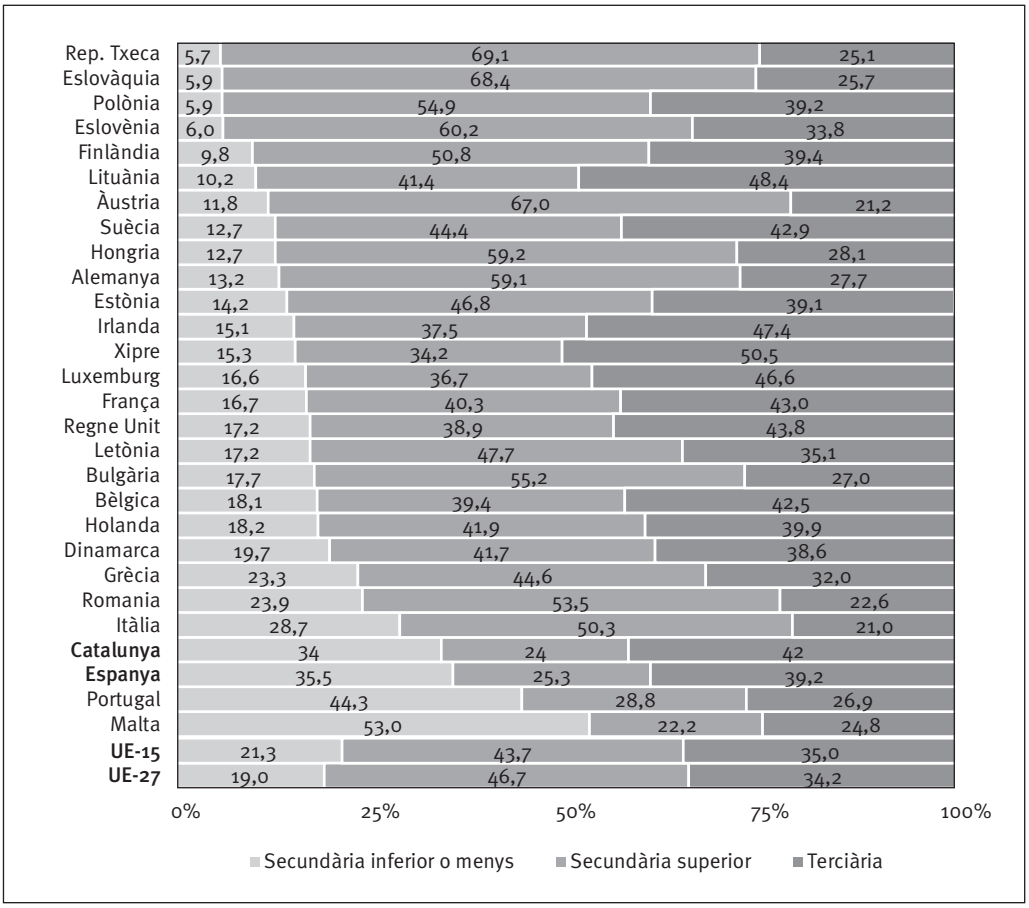

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Eurostat.

L'estructura de qualificacions de la població de 25 a 34 anys presenta, per al conjunt de països europeus, similituds amb l'estructura del conjunt de la població adulta. Tot i això, s'observa un major pes de les qualificacions d'educació terciària molt vinculat a l'expansió d'aquest nivell educatiu al conjunt d'Europa durant les darreres dècades. En el cas de Catalunya es continua observant una forta polarització de l'estructura de qualificacions, tot i que amb un menor percentatge de població amb qualificacions

baixes i un moderat increment de la població amb qualificacions mitjanes. Per tant, tot i que el percentatge de persones amb baixes qualificacions és menor entre la població jove, Catalunya encara se situa lluny de la situació de la majoria de països europeus, i per tant continua mostrant un important dèficit formatiu de la seva població jove.

Els estudis professionals

Un cop analitzada l'estructura de qualificacions de la població, a continuació l'anàlisi se centra en les titulacions postobligatòries i en la seva distribució entre estudis de caràcter professional o acadèmic. A més, en aquest apartat s'analitza la relació entre el pes de cada itinerari (professional i acadèmic) per a cadascun dels nivells educatius de l'educació postobligatòria. La informació presentada en aquest apartat s'estructura en els següents indicadors:

- Gràfic 10. Població amb estudis postobligatoris segons tipus d'estudis a Catalunya i Espanya. 25-64 anys, 2011
- Gràfic 11. Evolució de la població amb estudis postobligatoris segons tipus d'estudis a Catalunya i Espanya. 25-64 anys, 2001 i 2011
- Gràfic 12. Població amb estudis postobligatoris segons tipus d'estudis i edat a Catalunya i Espanya. 25-64 anys, 2011
- Gràfic 13. Població activa amb estudis postobligatoris segons tipus d'estudis a les comunitats autònomes. 25-64 anys, 2011
- Gràfic 14. Les comunitats autònomes segons tipus d'estudis postobligatoris de la població. 25-64 anys, 2011
- Gràfic 15. Població activa amb educació terciària segons tipus d'estudis a les comunitats autònomes. 25-64 anys, 2011
- Gràfic 16. Les comunitats autònomes segons tipus d'estudis terciaris de la població activa. 25-64 anys, 2011

En tots els casos les dades presentades provenen de l'Enquesta de Població Activa (EPA) de l'any 2011. Com en el cas de l'apartat anterior, s'ha seleccionat la població adulta en edat de treballar, és a dir, de 25 a 64 anys.

Evolució de la població amb estudis professionals

El gràfic 10 presenta la població adulta, d'entre 25 i 64 anys, amb estudis postobligatoris a Catalunya i Espanya segons el tipus d'estudis. Els diferents nivells d'estudis es presenten en les següents categories: batxillerat, CFGM, CFGS i universitaris.

Gràfic 10.
Població amb estudis postobligatoris segons tipus d'estudis a Catalunya i Espanya. 25-64 anys, 2011

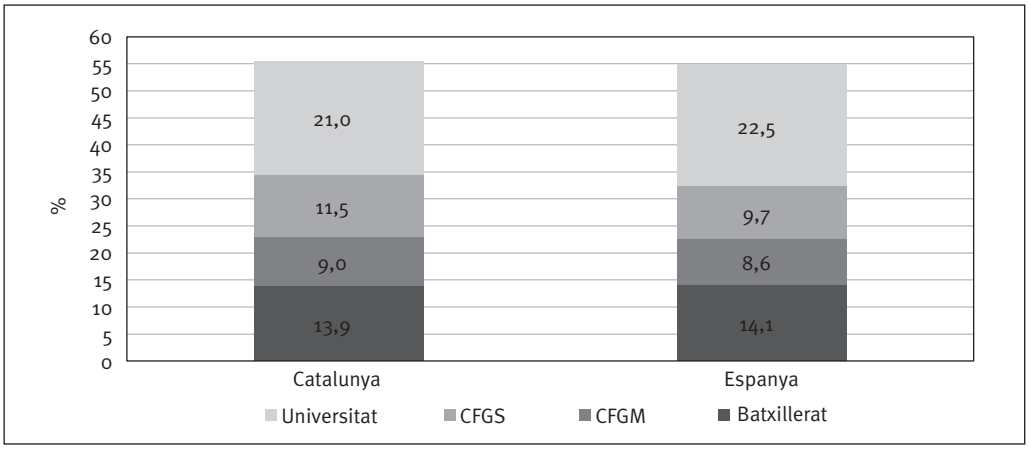

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE).

Com es pot observar al gràfic, tant en el cas de Catalunya com al conjunt d'Espanya, la majoria de població adulta amb estudis postobligatoris té titulacions de caràcter acadèmic, és a dir, batxillerat o estudis universitaris. Tot i això, la diferència entre estudis acadèmics i professionals és més reduïda en el cas dels estudis de secundària superior que en l'educació terciària. La comparativa entre Catalunya i el conjunt d'Espanya mostra com el pes de les diferents titulacions és molt similar a tots dos territoris.

Per analitzar de manera més concreta l'evolució de la població amb estudis postobligatoris, el gràfic 11 presenta l'evolució del percentatge de població segons els diferents tipus d'estudis postobligatoris entre 2001 i 2011. En aquest gràfic les barres representen el percentatge de població l'any 2001 i els punts la proporció l'any 2011.

Gràfic 11.
Evolució de la població amb estudis postobligatoris segons tipus d'estudis a Catalunya i Espanya. 25-64 anys, 2001 i 2011

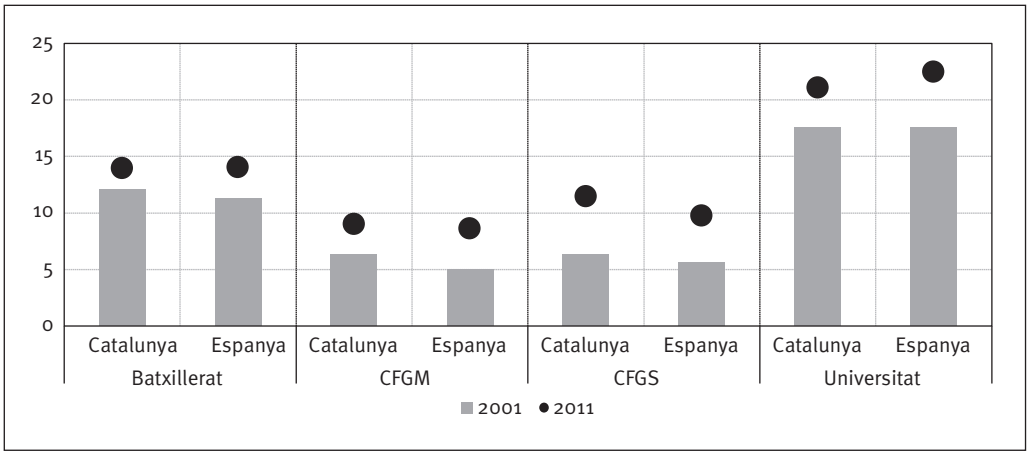

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE).

Gràfic 12.
Població amb estudis postobligatoris segons tipus d'estudis i edat a Catalunya i Espanya. 25-64 anys, 2011

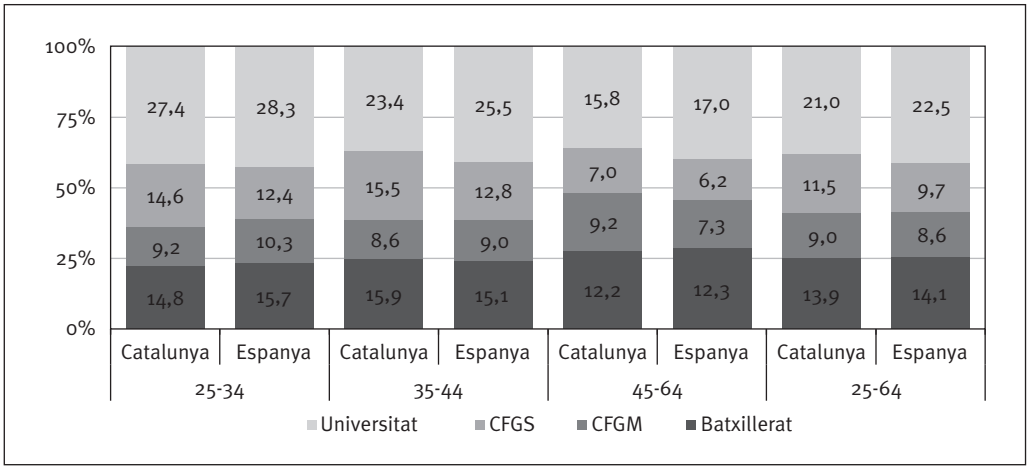

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE).

En primer lloc destaca que a Catalunya el percentatge de població amb algun tipus d'estudi postobligatori ha augmentat en la darrera dècada. Aquesta mateixa tendència es pot observar al conjunt d'Espanya. Tant a Catalunya com a Espanya, els estudis professionals (CFGM i CFGS) són els que han augmentat de manera relativa en major proporció, especialment en el cas del CFGS.

Per últim, per conèixer de manera detallada quina ha estat l'evolució de cada tipus d'estudi entre la població amb estudis postobligatoris, el gràfic 12 presenta el pes dels diferents estudis postobligatoris segons edats. Les edats s'han classificat en els següents grups: de 25 a 34 anys, de 35 a 44 anys i de 45 a 64 anys. Per facilitar l'anàlisi s'han incorporat les dues darreres columnes, que mostren el pes de cadascun dels estudis postobligatoris per a la població entre 25 i 64 anys.

En primer lloc, es pot observar un increment del pes del batxillerat entre el grup d'edat de 45-64 anys en comparació dels grups d'edat més joves. En el cas d'Espanya, s'observa un augment sostingut de la població titulada en CFGM entre els grups d'edat més joves. En canvi, a Catalunya el percentatge de població amb aquesta titulació es manté estable per a tots els grups d'edat. En el cas dels titulats en CFGS, el seu pes ha augmentat entre les generacions més joves, però especialment entre la població de 35 a 44 anys. Per últim, s'observa un increment del percentatge de població amb estudis universitaris entre els grups d'edat menors de 45 anys.

Una mirada comparada

En primer lloc, el gràfic 13 presenta el percentatge de població adulta amb estudis postobligatoris i la seva distribució entre els itineraris de formació professional i acadèmica. Com que l'objecte d'anàlisi en aquest cas és el conjunt d'estudis postobligatoris, la categoria d'estudis professionals agrupa els titulats en CFGM i CFGS. La població amb estudis postobligatoris inclou la població amb titulacions de batxillerat o universitàries.

A banda de les diferències entre comunitats autònomes pel que fa al percentatge de població amb estudis postobligatoris, ja comentada a l'apartat anterior, en tots els casos s'observa una major proporció de població amb estudis acadèmics. Tot i això, les

Gràfic 13.
Població activa amb estudis postobligatoris segons tipus d'estudis a les comunitats autònomes. 25-64 anys, 2011

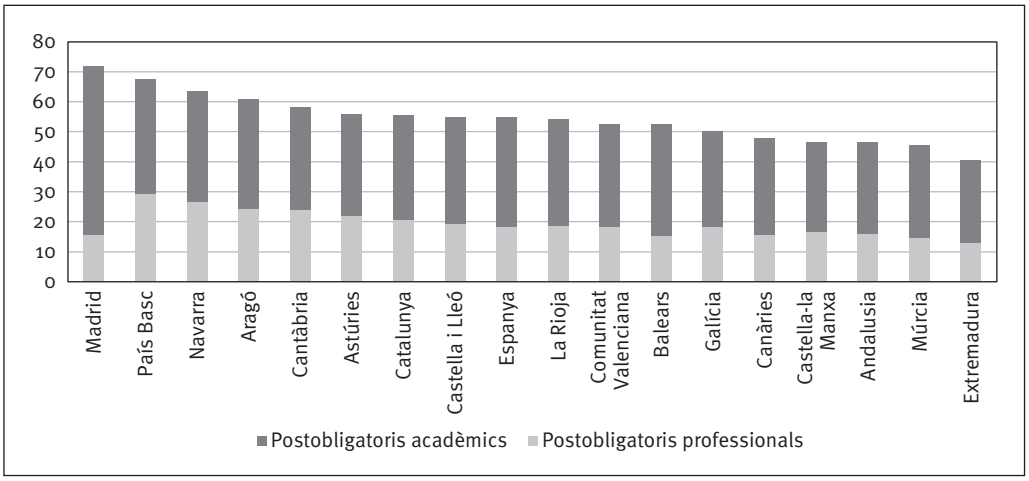

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE).

proporcions varien de manera considerable entre comunitats; mentre que a Madrid hi ha 3,6 persones més amb estudis acadèmics que professionals, en el cas de comunitats com Aragó aquesta proporció és només d'1,5. La fortalesa històrica del País Basc en l'àmbit de la formació professional explica que sigui la comunitat autònoma on la proporció entre titulats en itineraris acadèmics i professionals sigui menor. En el cas de Catalunya la proporció entre titulats en itineraris professionals i acadèmics se situa lleugerament per sota de la del conjunt d'Espanya, amb 1,7 persones titulades en estudis acadèmics per cada titulat en estudis professionals.

Existeix una relació entre el percentatge de població amb estudis acadèmics i professionals? Per conèixer aquesta vinculació per al conjunt de comunitats autònomes analitzades, el gràfic 14 presenta a l'eix d'abscisses el percentatge de població amb estudis postobligatoris professionals, i a l'eix d'ordenades el percentatge de població amb estudis postobligatoris acadèmics. Les línies horitzontals i verticals assenyalen el valor mitjà per al conjunt de territoris analitzats a cada eix.

Gràfic 14.
Les comunitats autònomes segons tipus d'estudis postobligatoris de la població. 25-64 anys, 2011

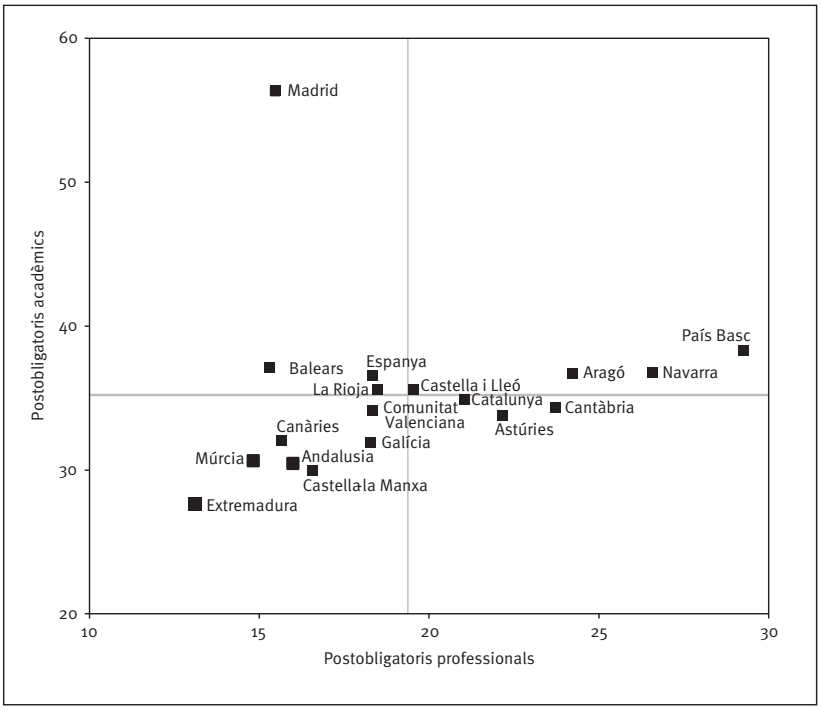

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE).

Com es pot observar al gràfic, les comunitats autònomes s'agrupen en dos grans tipologies. Per una banda, aquelles que tenen un percentatge alt de població amb estudis professionals i acadèmics, com per exemple el País Basc, Navarra o Aragó. D'altra banda, un conjunt de comunitats, com Extremadura o Andalusia, que presenten baixos percentatges de població amb estudis postobligatoris, tant professionals com acadèmics. Com a excepció a aquestes dues tipologies, es troba el cas de Madrid, i en menor mesura el de les Balears, que presenten alts percentatges de població amb estudis postobligatoris acadèmics, però que se situen per sota de la mitjana en el cas dels estudis de caràcter professional. En aquest cas, Catalunya se situa a la mitjana pel que fa al percentatge de població amb estudis postobligatoris acadèmics i lleugerament per sobre de la mitjana pel que fa als estudis de caràcter professional.

Per tant, les dades semblen indicar que no existeix relació de competència entre aquests dos tipus d'estudis. És a dir, les comunitats amb un percentatge elevat de població amb estudis de tipus professional no presenten menors percentatges de titulats en estudis postobligatoris acadèmics, i a la inversa. És, per tant, la capacitat de les diferents comunitats autònomes per afavorir la continuïtat de la seva població en els estudis postobligatoris el factor clau per aconseguir majors percentatges de titulats en educació postobligatòria, tant del tipus professional com de l'acadèmic.

De la mateixa manera que s'analitzava la distribució entre itineraris professionals i acadèmics de la població amb educació secundària superior, el gràfic 15 presenta la distribució per a cadascuna de les comunitats dels titulats en educació terciària, segons si han cursat CFGS o estudis universitaris.

Gràfic 15.
Població activa amb educació terciària segons tipus d'estudis a les comunitats autònomes. 25-64 anys, 2011

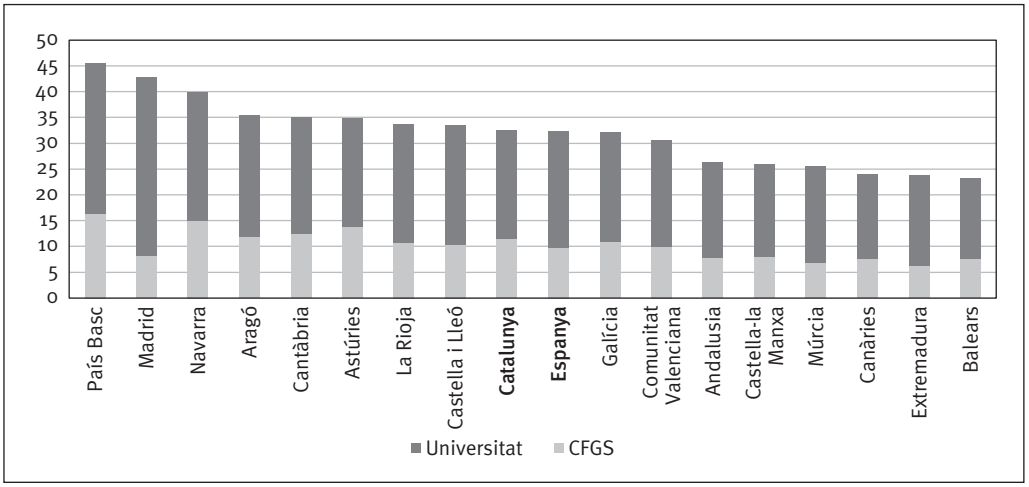

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE).

En totes les comunitats autònomes analitzades el percentatge de titulats universitaris és superior al de titulats en CFGS. Tot i això, les diferències entre aquests tipus de titulacions varien de manera important entre les diferents comunitats autònomes. Mentre que a

Madrid el percentatge de titulats universitaris és quatre vegades superior al de titulats en CFGS, a Astúries aquesta proporció és de només 1,5 titulats universitaris per cada titulat en CFGS. En aquest cas, Catalunya es troba en una situació intermèdia amb al voltant de dues vegades més de titulats universitaris que en CFGS.

Per últim, i tal com es feia en el cas dels titulats en educació secundària superior, el gràfic 16 mostra el percentatge de titulats en CFGS a l'eix d'abscisses i el percentatge de titulats de nivell universitari a l'eix d'ordenades. Seguint l'estructura dels gràfics anteriors, el quadrants delimiten la mitjana per a cadascun dels eixos.

Gràfic 16.
Les comunitats autònomes segons tipus d'estudis terciaris de la població activa. 25-64 anys, 2011

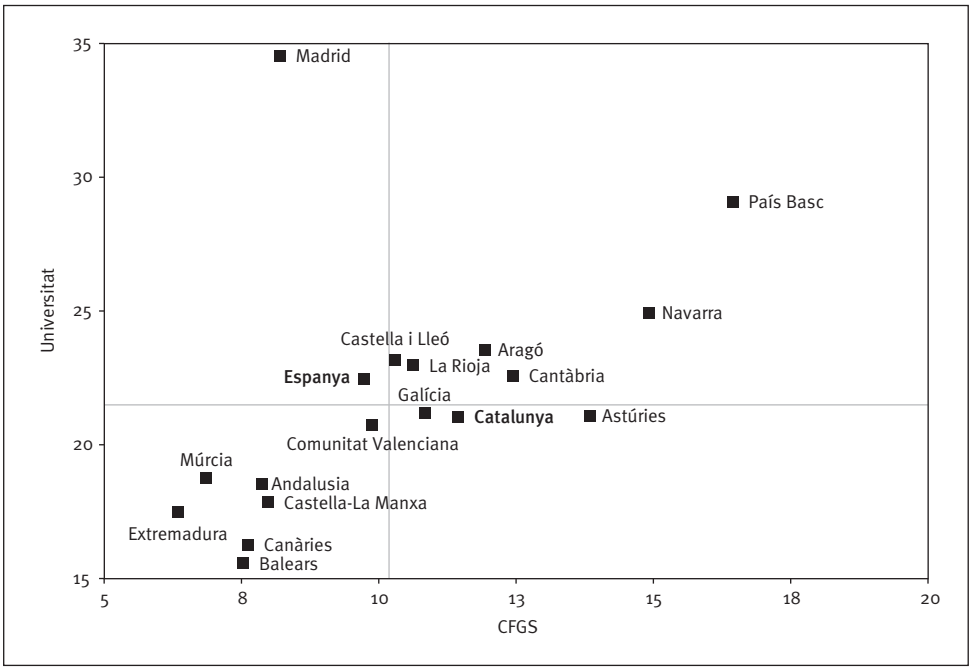

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE).

El gràfic mostra una estreta relació entre el percentatge de titulats en estudis universitaris i CFGS. És a dir, en línies generals les comunitats que presenten alts percentatges de

titulats en CFGS també tenen un elevat percentatge de titulats universitaris entre la població adulta. Com a excepció a aquest patró general trobem el cas de Madrid, amb un percentatge de titulats universitaris molt per sobre de la mitjana, però amb un baix nivell de titulats en CFGS.

Les dades presentades en aquest apartat mostren com els itineraris de caire professional representen un pes inferior respecte a les titulacions de caràcter acadèmic en el conjunt d'estudis postobligatoris. Aquesta situació es pot explicar per diversos motius. En primer lloc, un cert nivell de desprestigi social de les vies professionals respecte a les de caràcter acadèmic. D'altra banda, en el cas de l'educació terciària, la percepció històrica que el mercat de treball valora en major mesura les titulacions de tipus acadèmic que les professionals. En el proper capítol s'analitza l'evolució de la matrícula en estudis acadèmics i professionals i la situació de Catalunya des d'una perspectiva comparada.

Destaquem

- ✓ L'estructura de qualificacions de la població adulta de Catalunya presenta un percentatge de persones amb baixa qualificació (45%) molt superior a la mitjana dels països de la UE-27 (29,7%).
- ✓ Des del punt de vista de la comparativa autonòmica, Catalunya se situa encara lluny de comunitats autònomes com Madrid, el País Basc o Navarra, on l'estructura de qualificacions es distribueix d'una manera més equilibrada entre els diferents nivells de qualificació. Alhora, cal destacar que les comunitats autònomes amb millor nivell educatiu són aquelles que han millorat més en la darrera dècada.
- ✓ Tot i que en els darrers anys ha disminuït el percentatge de població amb qualificacions baixes, i per tant ha augmentat la població amb titulacions d'educació secundària superior o terciària, no s'ha reduït el diferencial respecte a la mitjana de països de la UE.
- ✓ La millora del nivell de qualificacions de la població s'ha basat principalment en un increment de la població amb educació terciària en major mesura que en l'augment de titulats en educació secundària superior.

- ✓ Tot i que la població jove (20-34 anys) presenta, de mitjana, millors nivells de qualificació que el conjunt de la població adulta, dins d'aquest grup de població continua existint una important proporció d'individus amb un nivell instructiu baix.
- ✓ Pel que fa a la població catalana amb estudis postobligatoris, la major part continua concentrant-se en titulacions universitàries, gairebé quatre de cada deu. Tot i això, en els darrers anys els titulats en estudis professionals (CFGM i CFGS) han augmentat de manera significativa.

2 Participació en la formació professional inicial

La formació professional inicial i l'abandonament educatiu prematur

Un dels principals motors de canvi de l'estructura de qualificacions de la població són el sistemes de formació inicial. En aquest apartat s'analitzen alguns del principals indicadors en relació amb l'etapa de formació inicial, amb especial èmfasi en la formació professional. També s'analitza el fenomen de l'abandonament educatiu prematur. Tot i que l'anàlisi se centra en la situació de Catalunya, es presenten alguns indicadors de manera comparada amb el conjunt de comunitats autònomes i els països de la Unió Europea. Les dades presentades en aquest apartat són:

- Taula 1. Evolució de la participació en estudis postobligatoris a Catalunya. Cursos 2007/08 - 2011/12
- Taula 2. Evolució de la participació a 1r curs de CFGM i batxillerat a Catalunya. Cursos 2007/08 - 2011/12
- Taula 3. Evolució de la participació en CFGM segons família professional a Catalunya. Cursos 2007/08 - 2011/12
- Taula 4. Evolució de la participació en CFGM segons família professional i comarca a Catalunya. Cursos 2007/08 - 2011/12
- Taula 5. Evolució de la participació en CFGS segons família professional a Catalunya. Cursos 2007/08 - 2011/12
- Taula 6. Evolució de la participació en CFGS segons família professional i comarca a Catalunya. Cursos 2007/08 - 2011/12

- Gràfic 17. Evolució de la participació en CFGM i CFGS segons titularitat a Catalunya i Espanya. Cursos 2007/08 - 2011/12
- Taula 7. Pes de la matrícula pública segons etapa educativa a les comunitats autònomes. Curs 2009-2010
- Gràfic 18. Les comunitats autònomes segons el pes de la matrícula pública en CFGM i batxillerat. Curs 2009-2010
- Gràfic 19. Evolució de l'abandonament escolar prematur a Catalunya, Espanya i UE, 2007-2011
- Gràfic 20. Evolució de l'abandonament escolar prematur a les comunitats autònomes, 2007-2010
- Gràfic 21. Evolució de l'abandonament educatiu prematur d'educació i formació, 2007-2011.
- Taula 8. Taxes de participació en educació segons edat de finalització de l'educació obligatòria, 2011
- Gràfic 22. Distribució de l'alumnat d'educació secundària superior (ISCED-3), 2011
- Gràfic 23. Abandonament educatiu prematur segons alumnat en itineraris professionals

Les dades referents a Catalunya provenen de l'estadística oficial del Departament d'Ensenyament o d'Idescat. En el cas de les comunitats autònomes espanyoles i del conjunt de països europeus, les dades s'han extret del Ministeri d'Educació i d'Eurostat respectivament.

Expansió de la formació professional inicial

En els darrers anys el nombre d'estudiants matriculats als nivells educatius postobligatoris ha augmentat considerablement. Amb l'objectiu d'analitzar l'evolució d'aquest augment en els estudis, la taula 1 presenta el nombre de participants en els diferents tipus d'estudis posteriors a l'educació obligatòria.

Les dades referides al curs 2011-2012 mostren com els estudis universitaris continuen sent els que tenen un major nombre d'alumnes, aquest fet està explicat en part per la major durada d'aquests estudis respecte a la resta d'estudis postobligatoris. Tot i això, s'observa un increment significatiu de la matrícula a la formació professional: tant els CFGM com els CFGS han augmentat més del 30% el nombre d'alumnes matriculats entre

Taula 1.
Evolució de la participació en estudis postobligatoris a Catalunya.
Cursos 2007/08 - 2011/12

Curs	2007/08	2011/12	Creix (N)	Creix (%)
PQPI (1)	5.521	7.113	1.592	28,8
Batxillerat	83.809	85.640	1.831	2,2
CFGM	38.007	53.090	15.083	39,7
CFGS	37.475	49.180	11.705	31,2
Universitat	174.094	190.427	16.333	9,4

Nota 1: Les dades inicials fan referència al curs 2008/09.
Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Ensenyament i Idescat.

els cursos 2007/08 i 2011/12. Per últim, cal destacar l'augment del 28,8% d'estudiants als programes de qualificació professional inicial (PQPI), orientats a aquells alumnes que no han aconseguit acreditar l'educació secundària obligatòria.

De manera més detallada s'analitza l'evolució de la matrícula en el primer curs de batxillerat i CFGM entre els cursos 2007/08 i 2011/12 (taula 2). La taula mostra el nombre total d'estudiants per a cada tipus d'estudis, la variació en termes absoluts entre els dos cursos escolars analitzats i la taxa de variació.

Taula 2.
Evolució de la participació a 1r curs de CFGM i batxillerat a Catalunya.
Cursos 2007/08 - 2011/12

Nivell	2007/08	2011/12	Ev (N)	Ev (%)
Batxillerat	43.764	46.213	2449	5,6
CFGM	27.683	33.526	5843	21,1

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Ensenyament.

S'observa que el batxillerat té un nivell d'alumnat a primer curs significativament per sobre dels CFGM. Tot i això, l'evolució durant el període analitzat mostra una tendència a l'augment de la participació en CFGM. Mentre que en el cas del batxillerat la matrícula entre els cursos 2007/08 i 2011/12 s'ha incrementat el 5,6%, la matrícula en CFGM

ho ha fet el 21,1%. Aquest fet ha modificat la proporció de participants en batxillerat en relació amb els CFGM: si durant el curs 2007-2008 el nombre de participants en batxillerat era el 58% superior respecte als CFGM, al curs 2011-2012 aquesta proporció s'ha reduït fins al 38%.

Taula 3.
Evolució de la participació en CFGM segons família professional a Catalunya. Cursos 2007/08 - 2011/12

Família professional	2007/08	2011/12	Ev (N)	Ev (%)
Agricultura i pesca				
Activitats agràries	701	1.005	304	43,4
Activitats marítimopesqueres	174	197	23	13,2
Indústria				
Arts gràfiques	545	622	77	14,1
Edificació i obra civil	223	150	-73	-32,7
Electricitat i electrònica	4.684	4.379	-305	-6,5
Fabricació mecànica	1.197	1.502	305	25,5
Fusta i moble	465	505	40	8,6
Indústries alimentàries	143	771	628	439
Mant. de vehicles autoprop.	3.608	1.891	-1717	-47,6
Transport i mant. de vehicles	-	2.945	2.945	-
Química	576	729	153	26,6
Tèxtil, confecció i pell	60	156	96	160
Serveis a les persones				
Activitats fisicoesportives	977	1.540	563	57,6
Hoteleria i turisme	2.251	2.728	477	21,2
Imatge personal	2.435	3.162	727	29,9
Serveis a les empreses				
Administració	5.763	7.464	1.701	29,5
Comerç i màrqueting	1.520	1.578	58	3,8
Comunicació, imatge i so	275	298	23	8,4
Informàtica	3.980	5.831	1.851	46,5
Manteniment i serveis a prod.	2.033	2.223	190	9,3
Serveis públics				
Sanitat	4.797	9.550	4.753	99,1
Serveis socioculturals	1.483	3.864	2.381	160,6

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Ensenyament.

El grau de participació a les diferents famílies professionals dels CFGM i la seva evolució depenen de la demanda dels estudiants i de l'oferta de places decidida des de l'Administració pública. La taula 3 presenta l'evolució de la participació a les diferents famílies de CFGM entre els cursos 2007/08 i 2011/12. Les famílies professionals es presenten ordenades en cinc categories: agricultura i pesca, indústria, serveis a les persones, serveis a les empreses i serveis públics.

Com es pot observar a la taula, els majors augments de participació es concentren en les famílies d'indústries alimentàries (439%), els serveis socioculturals (160%) i el tèxtil, confecció i pell (160%). En canvi, el major descens de participació es concentra en les famílies de manteniment de vehicles autopropulsats (–47,6%) i l'edificació i obra civil (–32,7). Com s'ha mencionat, cal tenir en compte que la variació en la participació en les diferents famílies professionals no respon únicament al canvi de preferències dels estudiants, sinó també a les decisions d'oferta de places de l'Administració pública. Aquestes decisions es prenen segons el nivell d'inserció laboral dels graduats de cada família professional, així com en funció de les demandes del mercat laboral.

Per últim, s'analitza l'evolució de la participació segons família professional des d'un punt de vista comarcal. La taula 4 presenta el nombre de comarques on s'ofereix cadascuna de les famílies professionals, la taxa de cobertura comarcal per a cada família professional i l'evolució de la cobertura comarcal entre el curs 2007/08 i el 2011/12. L'indicador de cobertura comarcal es calcula dividint el nombre de comarques que ofereixen cadascuna de les famílies professionals entre el nombre total de comarques.

Les dades de la taula mostren que les famílies professionals d'indústries alimentàries, serveis socioculturals, i sanitat i informàtica són aquelles que més han augmentat la seva cobertura comarcal. En canvi, comerç i màrqueting, electricitat i electrònica, i fabricació són les famílies que més han vist reduït el nombre de comarques on s'ofereixen aquests estudis. Si s'analitzen les dades per al curs 2011-2012, s'observa com administració, informàtica o serveis socioculturals són les famílies professionals que s'ofereixen en un major nombre de comarques.

Un cop analitzades les principals dades en relació amb la participació en els CFGM, a continuació s'examina el nivell i l'evolució de la participació segons família professional dels CFGS. La taula 5 presenta el nombre d'estudiants de cada família professional

Taula 4.
Evolució de la participació en CFGM segons família professional i comarca a Catalunya. Cursos 2007/08 - 2011/12

CFGM	Percentatge d'estudiants de CFGM a Catalunya 2011/12	Numero de comarques sense oferta d'aquesta família	Cobertura comarcal 2011/12 (% comarques amb oferta)	Cobertura comarcal 2007/08 (% comarques amb oferta)	Diferència 2007/08 - 2011/12
Agricultura i pesca	**2,3**				
Activitats agràries	1,9	14	34,1	34,1	0
Activitats maritimopesqueres	0,4	2	4,9	4,9	0
Indústria	**25,7**				
Arts gràfiques	1,2	5	12,2	12,2	0,0
Edificació i obra civil	0,3	8	19,5	22,0	-2,4
Electricitat i electrònica	8,2	31	75,6	80,5	-4,9
Fabricació mecànica	2,8	16	39,0	43,9	-4,9
Fusta i moble	1	8	19,5	19,5	0,0
Indústries alimentàries	1,5	16	39,0	17,1	22,0
Mant. de vehicles autoprop.	3,6	21	51,2	53,7	-2,4
Transport i mant. de vehicles	5,5	19	46,3	-	
Química	1,4	8	19,5	22,0	-2,4
Tèxtil, confecció i pell	0,3	4	9,8	9,8	0,0
Serveis a les persones	**14**				
Activitats fisicoesportives	2,9	21	51,2	41,5	9,8
Hoteleria i turisme	5,1	16	39,0	39,0	0,0
Imatge personal	6	13	31,7	29,3	2,4
Serveis a les empreses	**32,8**				
Administració	14,1	39	95,1	90,2	4,9
Comerç i màrqueting	3	20	48,8	61,0	-12,2
Comunicació, imatge i so	0,6	2	4,9	4,9	0,0
Informàtica	11	34	82,9	70,7	12,2
Manteniment i serveis a prod.	4,2	27	65,9	61,0	4,9
Serveis públics	**25,3**				
Sanitat	18	29	70,7	58,5	12,2
Serveis socioculturals	7,3	31	75,6	58,5	17,1

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Ensenyament.

dels cursos escolars 2007/08 i 2011/12. A la taula també es presenta la variació en termes absoluts i relatius. Les famílies professionals es presenten ordenades en cinc categories: agricultura i pesca, indústria, serveis a les persones, serveis a les empreses i serveis públics.

Taula 5.
Evolució de la participació en CFGS segons família professional a Catalunya. Cursos 2007/08 - 2011/12

	2007/08	2011/12	Ev (N)	E (%)
Agricultura i pesca				
Activitats agràries	464	691	227	48,9
Activitats maritimopesqueres	187	204	17	9,1
Indústria				
Arts gràfiques	334	327	-7	-2,1
Edificació i obra civil	1.630	1.059	-571	-35,0
Electricitat i electrònica	3.231	3.418	187	5,8
Fabricació mecànica	1.046	1.191	145	13,9
Fusta i moble	68	57	-11	-16,2
Indústries alimentàries	191	199	8	4,2
Mant. de vehicles autoprop.	1.045	93	-952	-91,1
Transport i mant. de vehicles	-	1.315	1.315	-
Instal·lacions i manteniment	-	308	308	-
Química	1.381	1.855	474	34,3
Tèxtil, confecció i pell	56	175	119	212,5
Energia i aigua	-	248	248	-
Serveis a les persones				
Activitats fisicoesportives	1.604	2.745	1.141	71,1
Hoteleria i turisme	1.402	2.138	736	52,5
Imatge personal	693	885	192	27,7
Serveis a les empreses				
Administració	5.415	6.628	1.213	22,4
Comerç i màrqueting	2.090	2.970	880	42,1
Comunicació, imatge i so	1.896	2.459	563	29,7
Informàtica	3.549	4.159	610	17,2
Manteniment i serveis a prod.	1.131	1.195	64	5,7
Serveis públics				
Sanitat	4.189	5.850	1.661	39,7
Serveis socioculturals	5.802	9.011	3.209	55,3
TOTAL	37.404	49.180	11.776	31,5

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Ensenyament.

Entre les famílies professionals amb un major increment relatiu de la participació durant el període es troben el tèxtil, confecció i pell, les activitats fisicoesportives i les activitats socioculturals. En canvi, famílies com la de manteniment de vehicles autopropulsats o la d'edificació i obra civil han vist reduïda la seva participació el 91,1% i el 35% respectivament.

Per últim, s'analitza l'oferta de CFGS segons família professional des d'un punt de vista comarcal. La taula 6 presenta la taxa de cobertura comarcal dels cursos escolars 2007/08 i 2011/12, així com la variació entre aquests dos períodes.

Taula 6.
Evolució de la participació en CFGS segons família professional i comarca a Catalunya. Cursos 2007/08 - 2011/12

CFGS	Percentatge d'estudiants de CFGS a Catalunya	Nombre de comarques sense oferta d'aquesta família	Cobertura comarcal 2011/12 (%)	Cobertura comarcal 2007/08 (%)	Diferència 2007/08 - 2011/12
Agricultura i pesca	**2,1**				
Activitats agràries	1,7	9	22,0	19,5	2,4
Activitats maritimopesqueres	0,4	2	4,9	4,9	0,0
Indústria	**23,4**				
Arts gràfiques	0,9	4	9,8	9,8	0,0
Edificació i obra civil	1,2	16	39,0	39,0	0,0
Electricitat i electrònica	7,6	22	53,7	61,0	-7,3
Fabricació mecànica	2,6	14	34,1	36,6	-2,4
Fusta i moble	0,5	2	4,9	9,8	-4,9
Indústries alimentàries	0,9	4	9,8	7,3	2,4
Mant. de vehicles autoprop.	1,9	4	9,8	22,0	-12,2
Transport i mant. de vehicles	4,2	10	24,4	-	-
Instal·lacions i manteniment	0,3	5	12,2	-	-
Química	2,5	11	26,8	29,3	-2,4
Tèxtil, confecció i pell	0,3	4	9,8	9,8	0,0
Energia i aigua	0,2	5	12,2	-	-
Serveis a les persones	**12,9**				
Activitats fisicoesportives	4,2	15	36,6	31,7	4,9
Hoteleria i turisme	4,8	9	22,0	22,0	0,0
Imatge personal	4	7	17,1	14,6	2,4
Serveis a les empreses	**34**				
Administració	13,8	34	82,9	82,9	0,0
Comerç i màrqueting	4,4	20	48,8	46,3	2,4
Comunicació, imatge i so	2,7	4	9,8	9,8	0,0
Informàtica	9,8	24	58,5	63,4	-4,9
Manteniment i serveis a prod.	3,3	20	48,8	43,9	4,9
Serveis públics	**27,6**				
Sanitat	15,1	15	36,6	31,7	4,9
Serveis socioculturals	12,6	27	65,9	51,2	14,6

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Ensenyament.

Entre les famílies professionals amb una major cobertura a nivell comarcal trobem administració, informàtica, i electricitat i electrònica. En canvi, les famílies professionals d'activitats maritimopesqueres o fusta i moble, segurament per la seva especificitat, presenten una baixa cobertura comarcal i només s'ofereixen en dues comarques catalanes. D'altra banda, l'evolució de la cobertura comarcal entre 2007/08 i 2011/12 no mostra canvis significatius. En tot cas, es podria destacar el descens de la cobertura comarcal de la família professional de manteniment de vehicles autopropulsats i l'augment en el cas dels cicles formatius de serveis socioculturals.

D'altra banda, resulta interessant analitzar el pes de la titularitat privada i pública als CFGM i CFGS. El gràfic 17 presenta l'evolució del pes de la titularitat pública als CFGM i CFGS entre els cursos 2007/08 i 2011/12 respecte a la privada, tant per al cas de Catalunya com per al conjunt d'Espanya. En aquest sentit, s'entén com a titularitat privada tots aquells centres dependents d'institucions de caràcter privat independentment de si reben finançament directe per part de l'Administració pública.

Com es pot observar en el gràfic, en els darrers anys s'ha incrementat el pes de la titularitat pública en la matrícula dels CFGM. Aquest increment és especialment rellevant

Gràfic 17.
Evolució de la participació en CFGM i CFGS als centres de titularitat pública a Catalunya i Espanya. Curs 2007/08 - 2011/12

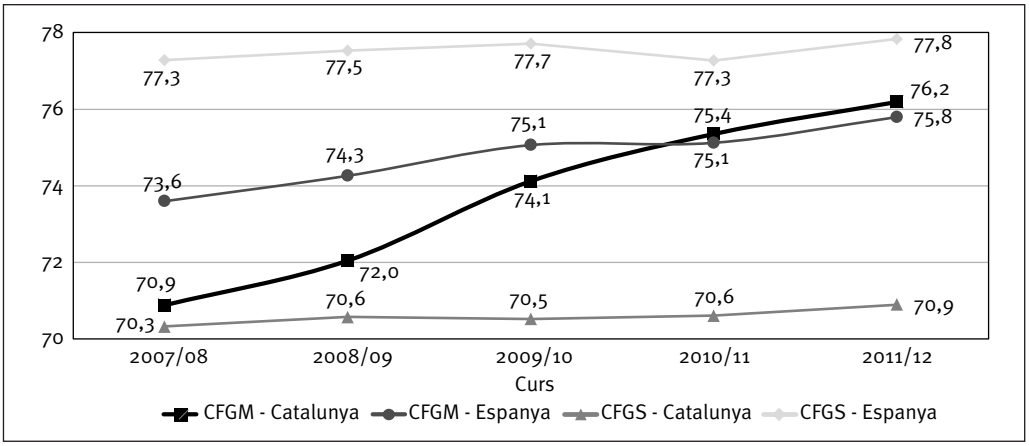

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Ensenyament.

en el cas de Catalunya, on el percentatge d'alumnes de CFGM a centres públics ha augmentat 5,3 punts percentuals. Aquest augment de la titularitat pública a Catalunya ha reduït el diferencial que s'observava a l'inici del període entre la matrícula pública a Espanya i Catalunya, fins a arribar a ser lleugerament superior en el cas de Catalunya. En el cas dels CFGS, el pes de la titularitat pública s'ha mantingut molt estable al llarg del període analitzat, tant en el cas de Catalunya com en el d'Espanya. Des d'un punt de vista comparat, s'observa com la titularitat pública és significativament inferior a Catalunya en comparació d'Espanya. Aquest fet és causat, principalment, per la forta presència de la titularitat privada a la ciutat de Barcelona, on es concentra una gran part dels estudiants de CFGS.

Taula 7.
Pes de la matrícula pública segons etapa educativa a les comunitats autònomes. Curs 2009-2010

Comunitat autònoma	TOTAL	Educació primària	ESO	PQPI	Batxillerat	CFGM	CFGS
Castella-la Manxa	81,8	82,3	80,8	82,5	88,6	87,7	92,1
Extremadura	78,9	78,4	77,1	80,4	85,3	87	93,6
Canàries	77,5	74,8	75,4	99,3	85	93,4	95,2
Andalusia	75,1	75,9	75,2	76,3	81,3	73,9	82,2
Galícia	72,6	68,9	69,2	88	84,9	81,3	85,2
Múrcia	72,3	71,3	71,1	79,9	87	75,4	86,8
Astúries	69,8	68,7	65,1	68,2	75,1	75,3	82,8
Comunitat Valenciana	67,7	67,1	66,1	91,3	74,4	72,6	84,5
Espanya	**67,6**	**67,3**	**65,8**	**75,6**	**73,1**	**75,4**	**78,1**
Cantàbria	67,4	64,3	62,5	57,8	81,8	68,7	73,7
Castella i Lleó	67,2	67	63,4	58,7	75,1	69,5	73,6
La Rioja	66,9	65,7	64,2	76,8	76,8	71,9	89,9
Aragó	66,5	67,5	64,2	67,1	71,2	71,4	70,4
Balears	64,9	62,6	61	87,4	71,1	84,4	91,6
Navarra	64,1	63,7	60,9	67,7	64,9	76,2	76,7
Catalunya	**64,0**	**64,4**	**60,2**	**64,1**	**63,2**	**74,1**	**70,5**
Madrid	54,0	53,2	51,6	70,2	57,5	72,6	73,4
País Basc	50,1	49,9	45,1	54,1	50,5	59,6	52,3

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Educació.

Des del punt de vista de la comparativa entre comunitats autònomes s'analitza els pes de la titularitat pública respecte a la privada. La taula 7 presenta el pes de la matrícula en centres públics a diferents etapes educatives, així com per al conjunt de nivells educatius, a excepció dels ensenyaments universitaris i l'educació preescolar. Els valors de la taula representen el percentatge d'alumnes matriculats a centres de titularitat pública sobre el total d'alumnes matriculats a cada nivell educatiu.

Tot i que la titularitat pública és majoritària al conjunt del sistema educatiu, les dades presentades mostren com, de manera general, el pes del sector públic s'incrementa en l'etapa postobligatòria, especialment en el cas de la formació professional. Aquest fet s'explica perquè en aquesta etapa educativa el nombre de centres de titularitat privada sostinguts amb fons públics és molt més reduït que en el cas de les etapes obligatòries.

Gràfic 18.
Les comunitats autònomes segons el pes de la matrícula pública en CFGM i batxillerat. Curs 2009-2010

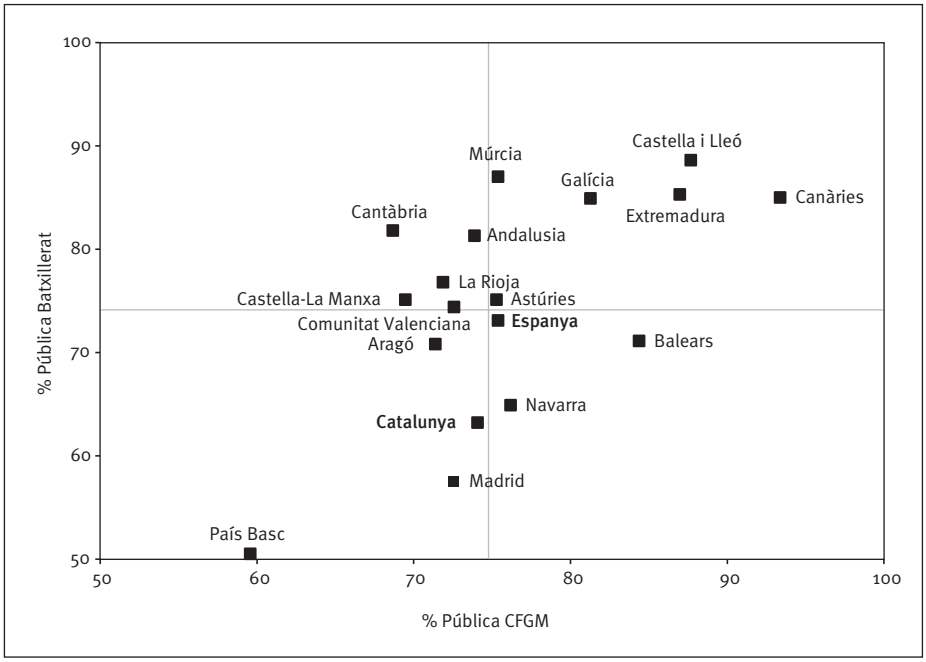

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Educació.

Des del punt de vista territorial, s'observa com la titularitat pública té un major pes en les comunitats autònomes del sud, com per exemple Andalusia, Extremadura o Castella-la Manxa. Catalunya, conjuntament amb el País Basc o Madrid, presenta un menor pes de la titularitat pública tant a nivell obligatori com postobligatori.

La relació entre el pes de la titularitat pública en els estudis de tipus acadèmic i professional s'analitza en el gràfic 18. En aquest gràfic es presenta el percentatge d'alumnes matriculats en centres de titularitat pública als dos tipus d'estudis de l'educació secundària postobligatòria: CFGM (eix d'abscisses) i batxillerat (eix d'ordenades). Les línies horitzontal i vertical indiquen els valors mitjans de cada eix per al conjunt de comunitats autònomes analitzades.

Les dades mostren una certa relació positiva entre el pes de la matrícula a centres públics de batxillerat i CFGM. Tot i això, hi ha comunitats autònomes que no segueixen aquest patró. Per una banda, les Balears presenten un elevat percentatge d'alumnes de CFGM matriculats en centres de titularitat pública, però un pes relativament reduït de la titularitat pública en el batxillerat. D'altra banda, comunitats com Cantàbria o Andalusia es troben en la situació inversa: el pes dels centres públics al batxillerat és superior a la mitjana però en el cas dels CFGM presenten un pes inferior.

Reducció de l'abandonament educatiu prematur

L'evolució de la taxa d'abandonament educatiu prematur és un bon indicador per aproximar-se a la participació de la població jove en estudis postobligatoris. La taxa d'abandonament educatiu prematur es defineix com el percentatge de joves entre 18 i 24 anys que han assolit com a màxim l'educació secundària obligatòria i no continuen estudiant o formant-se sobre el total de població d'aquesta edat. El gràfic 19 presenta l'evolució de la taxa d'abandonament educatiu prematur entre 2007 i 2011 per a Catalunya, Espanya i la mitjana dels països de la UE-27.

En primer lloc, cal destacar el diferencial en la taxa d'abandonament educatiu prematur de Catalunya i Espanya respecte al conjunt de països de la UE. El diferencial mitjà entre Catalunya i la UE-27 per a aquest període ha estat de 16 punts percentuals i ha arribat al seu màxim l'any 2008, amb una diferència de 18,3 punts percentuals. En segon lloc, a

Gràfic 19.
Evolució de l'abandonament escolar prematur a Catalunya, Espanya i UE, 2007-2011

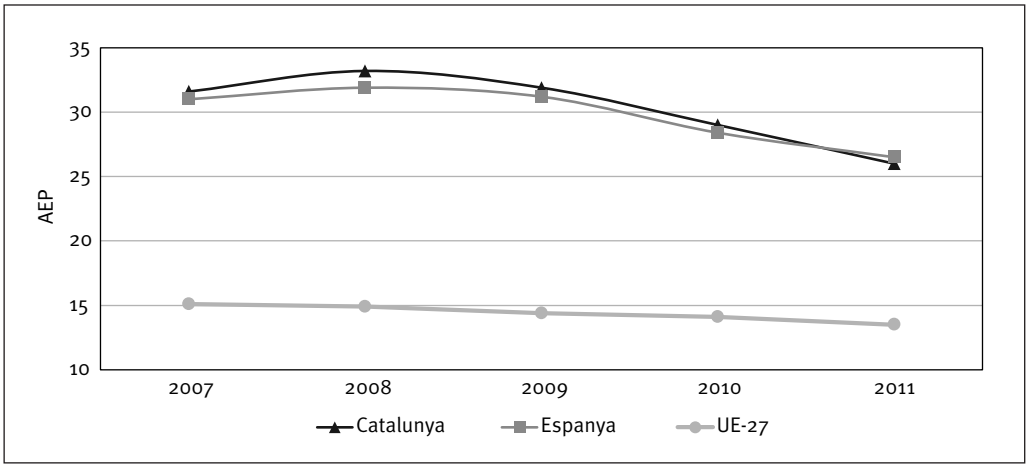

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

partir de l'any 2009 s'observa una disminució significativa de la taxa d'abandonament educatiu prematur, que es pot relacionar amb l'inici del període de crisi econòmica. Tot i aquesta disminució en els darrers anys, a Catalunya la taxa d'abandonament escolar prematur continua sent elevada i molt lluny de l'objectiu establert per l'Estratègia Europa 2020, que és del 10%. Per tant, tot i que s'observa una reducció significativa de la taxa d'abandonament educatiu prematur en els darrers anys, sembla que la disminució no ha estat suficient per reduir de manera important el diferencial històric amb el conjunt de països de la UE-27.

Una de les hipòtesis per explicar els alts nivells d'abandonament educatiu prematur a Espanya era que l'estructura del mercat de treball durant l'època de creixement econòmic facilitava la inserció dels joves amb baixes qualificacions. El gràfic 20 presenta l'evolució de la taxa d'abandonament educatiu prematur entre els anys 2007 i 2010 per al conjunt de comunitats autònomes.

Com es pot observar al gràfic, la reducció de l'abandonament educatiu prematur derivat del context de crisi econòmica ha estat relativament baix, inclús en algunes comunitats

Gràfic 20.
Evolució de l'abandonament escolar prematur a les comunitats autònomes, 2007-2010

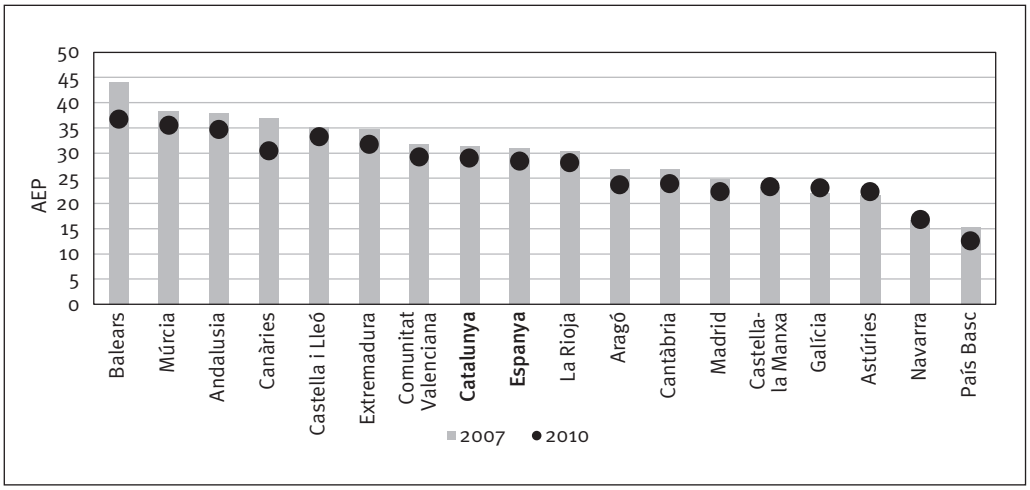

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Educació.

autònomes, com Navarra, Astúries o Galícia, la taxa d'abandonament educatiu prematur s'ha incrementat o s'ha mantingut constant. Per tant, tot apunta que, més enllà de l'efecte del mercat de treball espanyol, hi ha altres causes per a les elevades taxes d'abandonament educatiu prematur.

El gràfic 21 presenta l'evolució de la taxa d'abandonament educatiu prematur entre els anys 2007 i 2011 per al conjunt de països de la Unió Europea.

Al gràfic s'observa com a la majoria de països europeus la taxa d'abandonament educatiu prematur s'ha reduït, en magnituds diferents, durant el període analitzat. Els únics països on aquesta taxa s'ha incrementat en els darrers anys són Romania, Eslovènia, Bèlgica i Finlàndia, tot i que els increments no són especialment significatius. La comparativa europea mostra com Espanya ha experimentat una menor reducció entre el conjunt de països que presentaven majors taxes d'abandonament educatiu prematur l'any 2007. Mentre que Malta o Portugal han experimentat una variació propera al 40%, en el cas espanyol aquesta taxa només s'ha reduït el 15% entre els anys 2007 i 2011.

Gràfic 21.
Evolució de l'abandonament educatiu prematur d'educació i formació, 2007-2011

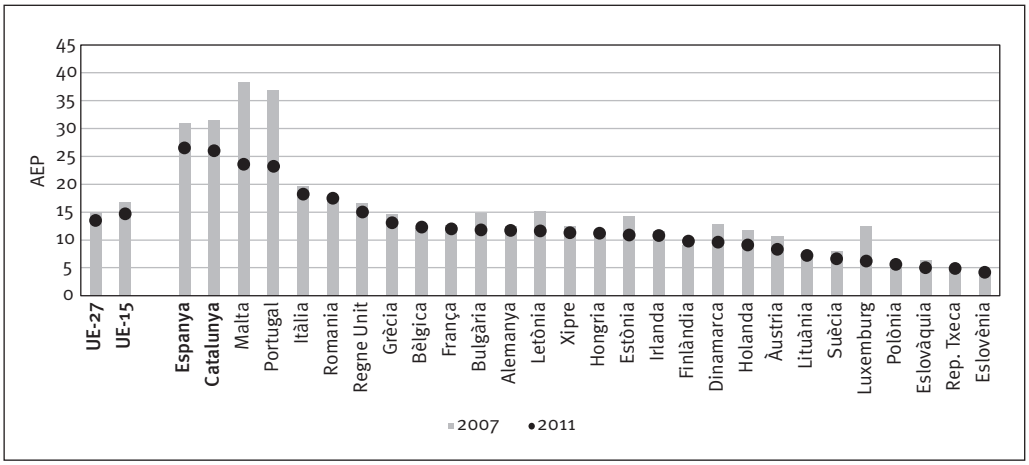

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Eurostat.

La taula 8 presenta les taxes de participació en educació per a diferents edats. S'han seleccionat les edats compreses entre un any anterior a finalitzar l'educació obligatòria i els dos anys posteriors. Aquesta aproximació a partir de la participació en diferents edats permet comparar sistemes educatius molt diversos, tant pel que fa a l'edat de finalització de l'educació obligatòria com als diferents programes educatius de l'educació postobligatòria. També es presenta la variació mitjana entre els quatre moments analitzats. La darrera columna mostra l'edat teòrica de finalització de l'educació obligatòria.

Les dades presentades mostren com el descens de la participació al sistema educatiu varia de manera significativa entre els països europeus en les edats corresponents a l'educació postobligatòria. Mentre que a la majoria de països un any abans i l'any de finalització de l'educació obligatòria la taxa de participació se situa per sobre del 90%, en alguns països aquestes taxes disminueixen de manera pronunciada en els anys posteriors. Per exemple, el Regne Unit, Hongria, Holanda i Malta mostren taxes inferiors al 70% dos anys després d'haver finalitzat el període d'educació obligatòria.

Taula 8.
Taxes de participació en educació segons edat de finalització de l'educació obligatòria, 2011

	Un any abans d'acabar l'educació obligatòria	Any en què acaba l'educació obligatòria	Un any després d'acabar l'educació obligatòria	Dos anys després d'acabar l'educació obligatòria	Variació mitjana	Edat finalització
Regne Unit	105,2	95,2	84,4	57,5	–17,6%	16
Hongria	98,3	87,9	74,3	63,0	–13,8%	18
Holanda	96,8	84,6	74,4	66,0	–12,0%	18
Malta	98,5	74,9	69,4	68,5	–10,9%	16
Itàlia	102,4	96,7	87,4	76,4	–9,3%	16
Espanya	99,2	96,3	88,3	75,5	–8,6%	16
Luxemburg	94,7	86,9	80,2	74,0	–7,9%	16
França	97,6	94,2	89,0	77,0	–7,5%	16
Xipre	94,0	92,6	89,1	79,1	–5,5%	15
Dinamarca	98,2	93,1	86,6	83,1	–5,4%	16
Bulgària	90,7	85,9	82,2	76,8	–5,4%	16
Eslovàquia	98,3	94,3	90,0	84,0	–5,1%	16
Romania	90,0	87,8	76,0	77,4	–4,7%	16
Alemanya	99,1	97,1	93,8	87,6	–4,0%	16
Àustria	98,6	93,8	89,8	87,5	–3,9%	15
Estònia	99,7	103,5	94,4	89,3	–3,5%	16
Portugal	101,5	103,5	100,2	91,2	–3,4%	15
Letònia	96,4	94,7	94,4	88,5	–2,8%	16
Finlàndia	98,9	95,3	95,1	93,6	–1,8%	16
Polònia	97,6	97,6	95,4	92,7	–1,7%	16
Grècia	99,9	99,4	96,8	96,4	–1,2%	15
Rep. Txeca	99,0	99,3	99,7	95,8	–1,1%	15
Lituània	97,6	97,1	94,9	95,2	–0,8%	16
Irlanda	102,8	102,8	96,7	100,1	–0,8%	16
Eslovènia	97,8	96,4	96,7	97,1	–0,2%	15
Suècia	96,1	99,8	98,3	95,4	–0,2%	16
Bèlgica	97,7	100,2	101,2	99,8	0,7%	15

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Eurostat.

Diversos estudis han relacionat l'abandonament escolar prematur amb el nivell de participació en formació professional. És a dir, aquells països on hi ha una major participació en itineraris de formació professional haurien de presentar menors taxes d'abandonament prematur dels estudis (Nam, 2009)[1]. En aquest sentit, s'afirma que una

1. Nam, Y.J.J. (2009). *Pre-Employment Skills Development Strategies in the OECD*. SP Discussion Paper, 0923.

formació professional suficientment atractiva pot esdevenir una alternativa que redueixi el nivell d'abandonament educatiu prematur. Per analitzar aquesta possible relació, en primer lloc el gràfic 22 presenta la distribució d'alumnes entre itineraris acadèmics i professionals al nivell de secundària postobligatòria.

Gràfic 22.
Distribució de l'alumnat d'educació secundària superior (ISCED-3), 2011

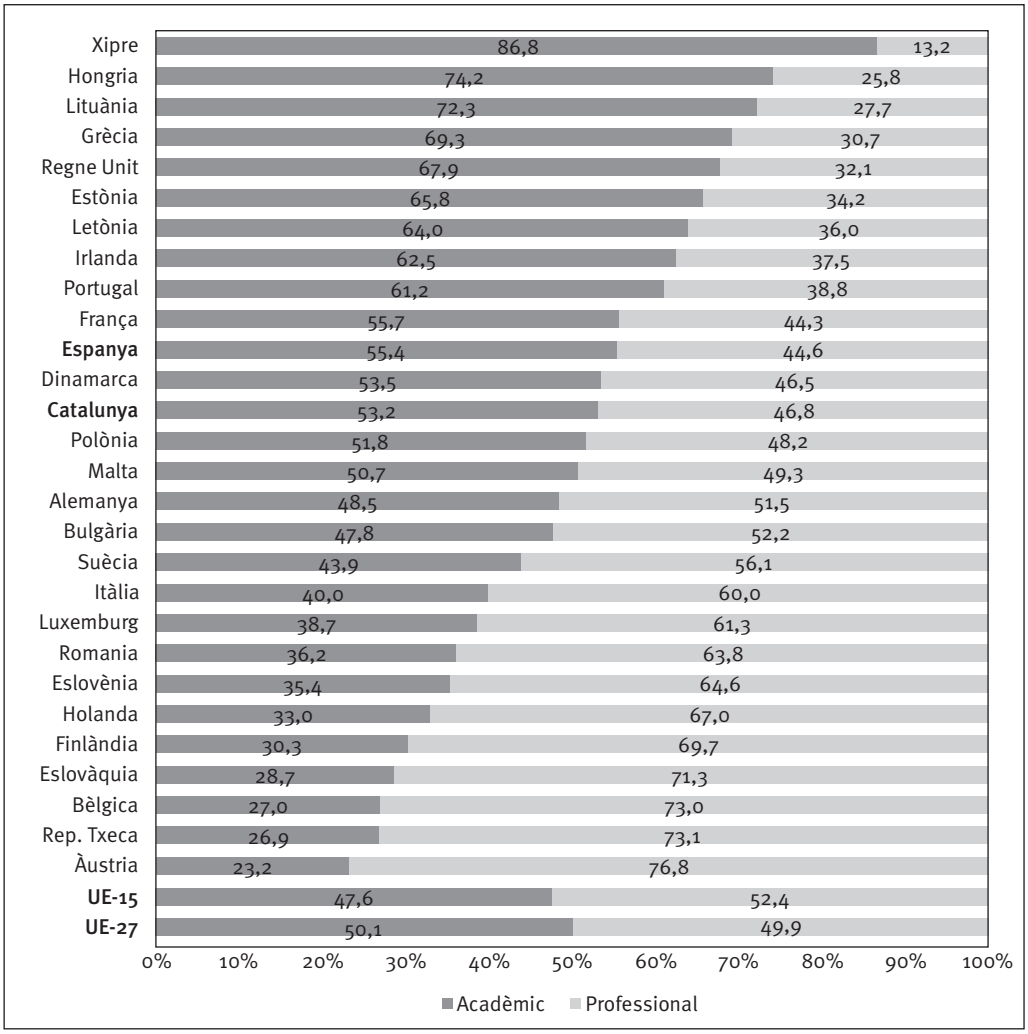

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de CEDEFOP.

Com es pot observar al gràfic, a Europa hi conviuen diversos models de distribució d'alumnes entre la formació professional i altres itineraris de caràcter acadèmic. Per exemple, a països com Xipre, Hongria o el Regne Unit hi predominen els itineraris de caràcter acadèmic en el total d'alumnes matriculats en aquest nivell educatiu. En canvi, en altres països, com Àustria, República Txeca o Bèlgica, els alumnes que participen en itineraris professionals representen més del 70% de la matrícula total de l'educació secundària postobligatòria. En el cas d'Espanya i Catalunya, la distribució dels alumnes que cursen itineraris professionals i acadèmics és equilibrada, en una proporció aproximada del 50% per a cadascun dels itineraris.

Existeix una relació entre la participació en itineraris professionals a l'educació postobligatòria i l'abandonament educatiu prematur? El gràfic 23 presenta el percentatge d'alumnes en itineraris professionals sobre el total d'alumnes a l'educació secundària

Gràfic 23.
Abandonament educatiu prematur segons alumnat en itineraris professionals

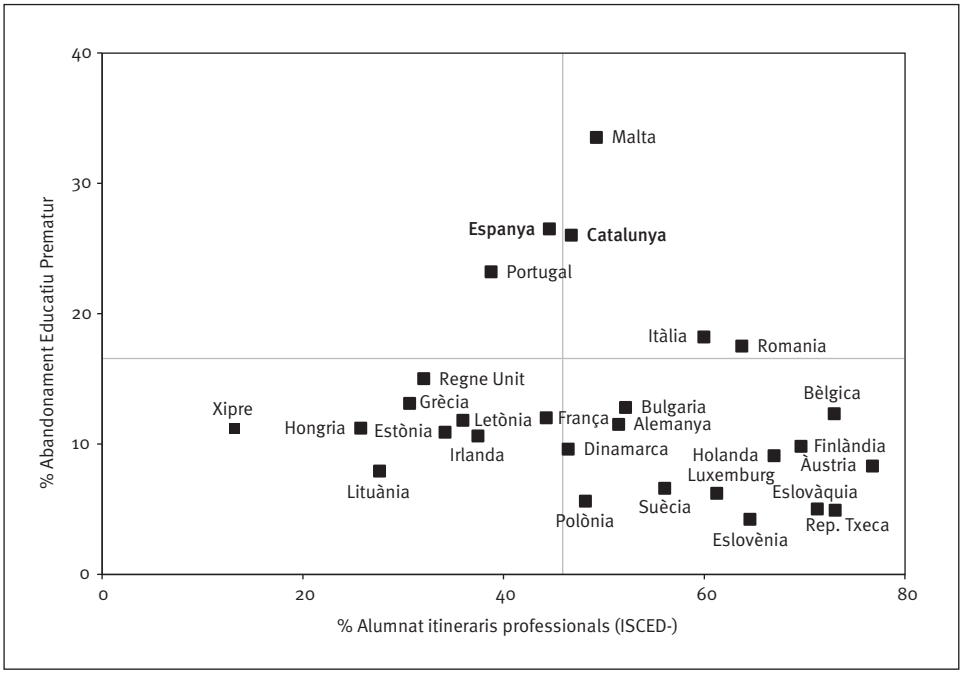

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Eurostat i CEDEFOP.

postobligatòria i la taxa d'abandonament educatiu prematur per a cadascun dels països europeus. Les línies de punts delimiten la mitjana de cadascun dels indicadors per al conjunt de països analitzats.

Les dades presentades al gràfic mostren com no existeix necessàriament una relació directa entre el pes de la formació professional i l'abandonament educatiu prematur. Entre els països amb un baix nivell d'abandonament educatiu prematur es troben aquells amb un percentatge de participació en itineraris professionals per sota o per sobre de la mitjana. També cal destacar que si no s'obviessin els casos de Portugal, Espanya i Malta, països amb una taxa d'abandonament educatiu prematur molt per sobre d'altres països europeus, la relació entre una major participació en formació professional i un menor percentatge d'abandonament educatiu prematur seria molt més estreta.

Per tant, es pot afirmar que el foment de la formació professional en les etapes postobligatòries pot ser una eina útil per reduir el nivell d'abandonament educatiu prematur, però no l'única forma de lluitar contra aquest fenomen.

Vies d'accés a la formació professional inicial

En el present apartat s'analitzen les principals vies d'accés a la formació professional i a la resta d'estudis postobligatoris. La primera de les dimensions analitzades en relació amb la formació professional inicial és la de l'accés. L'anàlisi es fa a partir de les dades d'escolarització en tres edats clau: 16, 17 i 19 anys. Els 16 anys es correspon amb l'edat teòrica de transició entre l'educació obligatòria i la postobligatòria. L'anàlisi de l'accés als 17 i 19 anys permet analitzar els patrons de participació en el moment d'iniciar l'educació secundària postobligatòria i l'educació terciària, respectivament. D'altra banda, tot i que l'anàlisi se centra en els estudis de caràcter professional, en tots els casos es presenta la comparativa amb els estudis de tipus acadèmic per aprofundir en la relació entre aquestes dues tipologies.

Cal destacar que l'indicador utilitzat per mesurar l'accés als diferents estudis de formació professional és la taxa d'escolarització per a cadascuna de les edats analitzades. La taxa d'escolarització s'expressa com el percentatge de població que es troba cursant algun tipus d'estudi sobre el total de població amb una edat determinada. Per conèixer quin ha estat l'efecte de l'actual situació de crisi econòmica sobre la reincorporació als estudis

de formació professional s'analitza el perfil segons edat dels estudiants que es troben realitzant CFGM i CFGS i la seva evolució. Els indicadors presentats en aquest apartat són:

- Gràfic 24. Taxa d'escolarització a secundària segons edat i tipus d'estudis a Catalunya, 2011
- Taula 9. Participació en PQPI segons edat a Catalunya. Curs 2011-2012
- Gràfic 25. Participació en PQPI segons nivell d'estudis previ a la ciutat de Barcelona. Curs 2011-2012
- Taula 10. Taxa d'escolarització als 16 anys a les comunitats autònomes. Curs 2009-2010
- Mapa 1. Taxa d'escolarització als 16 anys a les comunitats autònomes. Curs 2009-2010
- Mapa 2. Taxa d'escolarització als 16 anys a CFGM a les comunitats autònomes. Curs 2009-2010
- Mapa 3. Taxa d'escolarització als 16 anys a batxillerat a les comunitats autònomes. Curs 2009-2010
- Gràfic 26. Les comunitats autònomes segons tipus d'estudis postobligatoris de l'alumnat de 16 anys. Curs 2009-2010
- Taula 11. Accés a CFGM via proves d'accés per tipus de centre a les comunitats autònomes. Curs 2009-2010
- Taula 12. Taxa d'escolarització als 19 anys a les comunitats autònomes. Curs 2009-2010
- Mapa 4. Taxa d'escolarització als 19 anys a les comunitats autònomes. Curs 2009-2010
- Mapa 5. Taxa d'escolarització als 19 anys a CFGS a les comunitats autònomes. Curs 2009-2010
- Mapa 6. Taxa d'escolarització als 19 anys a la universitat a les comunitats autònomes. Curs 2009-2010
- Gràfic 27. Les comunitats autònomes segons tipus d'estudis terciaris de l'alumnat de 19 anys. Curs 2009-2010
- Gràfic 28. Evolució de la participació en CFGM segons edat a Catalunya. Cursos 2007/08 - 2011/12
- Gràfic 29. Evolució de la participació en CFGS segons edat a Catalunya. Cursos 2007/08 - 2011/12
- Gràfic 30. Participació en CFGM segons edat a les comunitats autònomes. Curs 2010-2011

- Gràfic 31. Participació en CFGS segons edat a les comunitats autònomes. Curs 2010-2011
- Taula 13. Evolució de la participació en CFGM segons edat a les comunitats autònomes. Cursos 2005/06 - 2010/11
- Taula 14. Evolució de la participació en CFGS segons edat a les comunitats autònomes. Cursos 2005/06 - 2010/11
- Gràfic 32. Les comunitats autònomes segons pes de l'alumnat de 20 anys (o més) en CFGM i taxa d'ocupació de la població de 20-24 anys. Curs 2009-2010

La major part de dades provenen de l'estadística oficial del Departament d'Ensenyament, en el cas de Catalunya, i del Ministeri d'Educació, en el cas de les comunitats autònomes espanyoles. Les dades que no es trobaven disponibles per al conjunt de Catalunya s'han substituït per indicadors referits a la ciutat de Barcelona, elaborats per l'Observatori de l'FP de la Fundació BCN Formació Professional.

L'accés en les edats clau

El gràfic 24 presenta les taxes d'escolarització per tipus d'estudis en les edats immediatament posteriors a la d'escolarització obligatòria. Cal tenir en compte que no només

Gràfic 24.
Taxa d'escolarització a secundària segons edat i tipus d'estudis a Catalunya, 2011

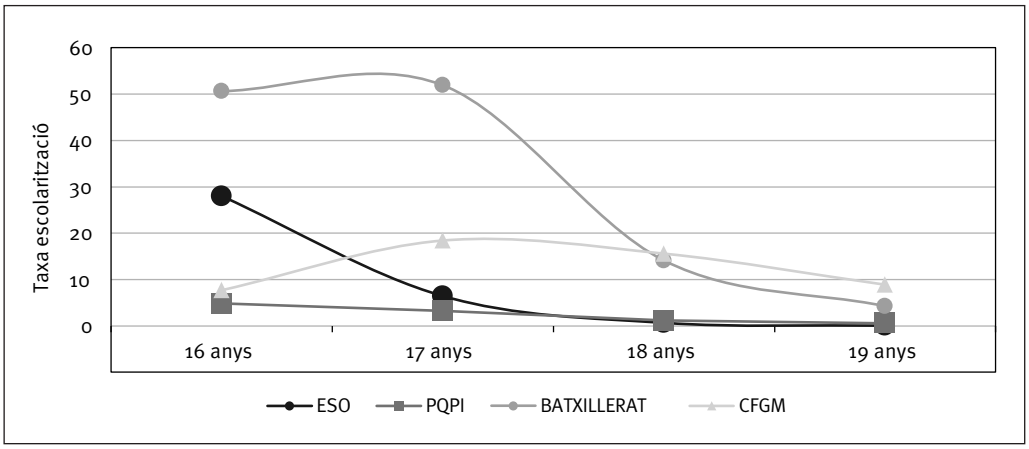

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Ensenyament.

es presenta la taxa d'escolarització per als estudis de batxillerat i CFGM, sinó que també s'inclouen els PQPI i l'ESO.

Cal destacar la diferent evolució de les taxes d'escolarització per als tipus d'estudis presentats. Mentre que l'ESO, els PQPI i el batxillerat mostren una reducció de les taxes d'escolarització a mesura que augmenta l'edat, els CFGM presenten una evolució molt més sostinguda amb un augment de les taxes d'escolarització entre els 17 i 18 anys. Si es comparen les taxes d'escolarització del batxillerat i els CFGM, es pot observar com els estudis de caràcter professional es comencen a cursar en edats més tardanes que els estudis de caire acadèmic.

Com es comentava anteriorment, les dades presentades al gràfic anterior feien referència a la taxa bruta d'escolarització en els PQPI. Per conèixer de manera més detallada el perfil dels participants en aquests tipus de programes, la taula 9 presenta la participació en PQPI segons l'edat a Catalunya durant el curs escolar 2011-2012. A banda del nombre total d'estudiants per a cadascuna de les edats, també s'ha incorporat una columna que mostra el pes relatiu de cada edat sobre el total de la matrícula.

Taula 9.
Participació en PQPI segons edat a Catalunya. Curs 2011-2012

	Catalunya	
	N	%
16 anys	3.201	45,0
17 anys	2.136	30,0
18 anys	912	12,8
19 anys	410	5,8
20 anys	246	3,5
21 anys	99	1,4
22 anys	50	0,7
23 i +	59	0,8
Total	**7.113**	**100,0**

Font: Elaboració de l'Observatori de l'FP de la Fundació BCN Formació Professional.

Com es pot observar, el 75% dels participants en aquest tipus de programes té una edat d'entre 16 i 17 anys. Això indica que aquest tipus de programes estan principalment orientats a aquells estudiants que acaben de finalitzar l'educació obligatòria sense haver obtingut l'acreditació.

Un altre dels element importants a l'hora d'analitzar el perfil dels participants en aquest tipus de programes és el nivell d'estudis previ a la participació en els PQPI. El gràfic 25 mostra el nivell d'estudis previ dels participants en PQPI a la ciutat de Barcelona per al curs 2011-2012.

Gràfic 25.
Participació en PQPI segons nivell d'estudis previ a la ciutat de Barcelona. Curs 2011-2012

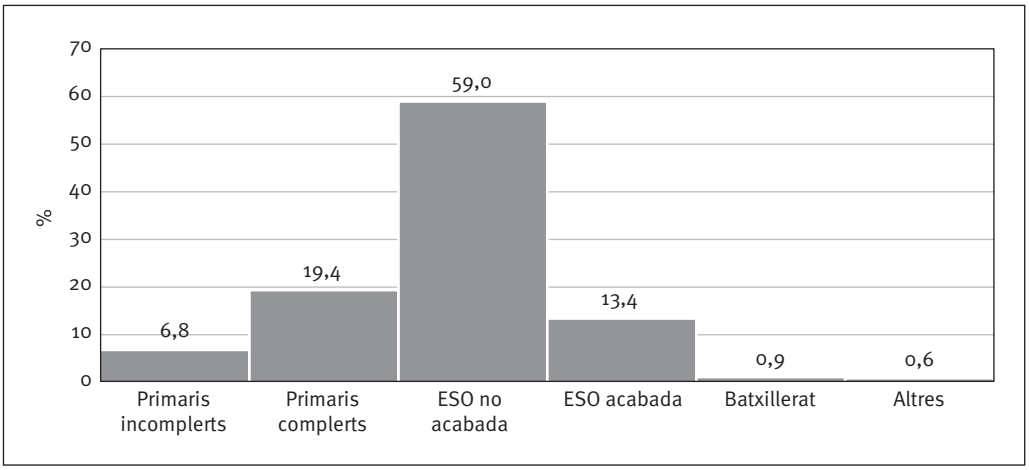

Font: Elaboració de l'Observatori de l'FP de la Fundació BCN Formació Professional.

Com era d'esperar, el 85% dels participants en aquests programes no disposen del títol d'ESO. Aquesta dada és coherent amb la població objectiu d'aquest tipus de programes. Tot i això, també destaca que el 13,4% dels participants siguin joves que tot i haver obtingut el títol d'ESO optin per participar en aquest tipus de programes.

Durant aquest apartat s'analitzen les taxes d'escolarització en estudis acadèmics i professionals a partir d'unes edats clau: els 16, 17 i 19 anys. En primer lloc, s'analitzen les taxes d'escolarització als 16 anys, edat en teoria de transició entre els estudis obligatoris i postobligatoris. La taula 10 presenta la taxa d'escolarització per al conjunt de població de 16 anys, així com per als nivells educatius d'ESO, CFGM i primer curs de batxillerat. A més, la darrera columna presenta la diferència entre la taxa de participació

a batxillerat i a CFGM. Les comunitats autònomes es troben ordenades de major a menor taxa d'escolarització total als 16 anys.

Taula 10.
Taxa d'escolarització als 16 anys a les comunitats autònomes. Curs 2009-2010

Comunitat autònoma	Taxa escolarització 16 anys (A+B+C)	Taxa escolarització Ed. obligatòria (A)	Taxa escolarització CFGM 16 (B)	Taxa escolarització 1r batx. 16 anys (C)	Diferència taxa CFGM/Batx.
Castella i Lleó	100	35,8	0,9	63,3	62,4
País Basc	99,5	23,8	1,7	74,1	72,4
Cantàbria	97,2	36,1	1,9	59,3	57,5
Galícia	96,9	34,2	1,1	61,5	60,3
Navarra	94,9	29,7	4,6	60,6	56,0
Castella-la Manxa	94,8	35,0	1,5	58,3	56,7
Catalunya	**94,8**	**30,0**	**8,2**	**56,5**	**48,4**
La Rioja	94,7	31,4	3,0	60,3	57,3
Aragó	94,2	31,7	2,2	60,3	58,1
Andalusia	93,7	39,2	2,0	52,6	50,6
Canàries	93,7	38,4	1,0	54,2	53,1
Espanya	**93,7**	**34,2**	**2,6**	**56,9**	**54,3**
Madrid	93,0	32,8	0,8	59,3	58,4
Múrcia	93,0	37,4	0,9	54,8	53,9
Extremadura	92,4	36,5	1,5	54,4	52,9
Astúries	89,2	32,9	1,0	55,3	54,3
Comunitat Valenciana	89,1	32,4	2,7	54,0	51,3
Balears	81,4	33,1	1,9	46,4	44,5

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Educació.

Com s'observa a les dades presentades a la taula, les comunitats autònomes amb majors taxes d'escolarització als 16 anys són aquelles que alhora presenten majors taxes d'escolarització al primer curs de batxillerat. És a dir, les dades mostren com les taxes d'escolarització als 16 anys estan afectades per la quantitat d'estudiants que opten per vies acadèmiques en aquesta edat. En el cas de Catalunya, destaca l'elevada taxa d'escolarització als 16 anys en CFGM, especialment si es compara amb la resta de comunitats autònomes.

Mapa 1.
Taxa d'escolarització als 16 anys a les comunitats autònomes.
Curs 2009-2010

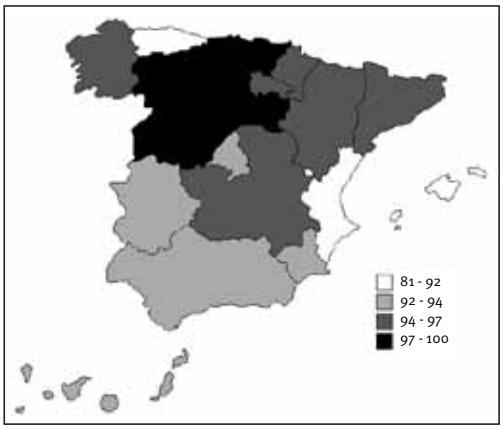

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Educació.

Mapa 2.
Taxa d'escolarització als 16 anys a CFGM a les comunitats autònomes.
Curs 2009-2010

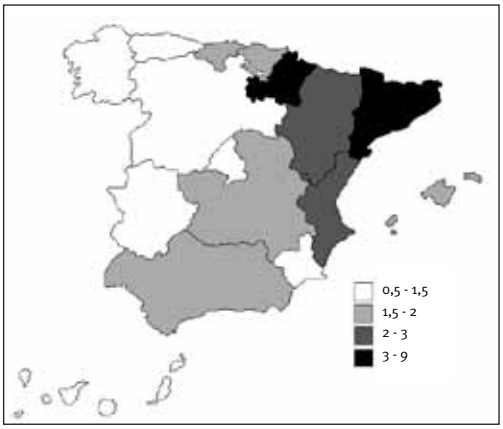

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Educació.

Mapa 3.
Taxa d'escolarització als 16 anys a batxillerat a les comunitats autònomes.
Curs 2009-2010

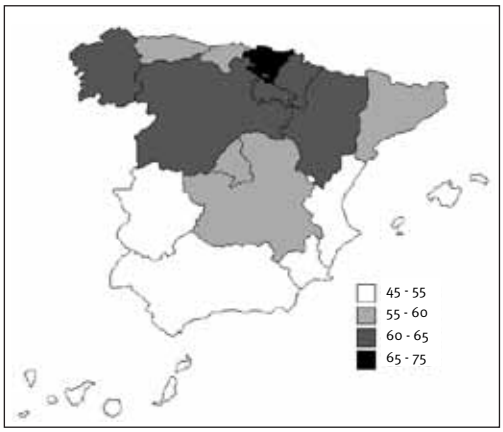

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Educació.

Per observar les diferències territorials de manera més clara, els mapes 1, 2 i 3 presenten les taxes d'escolarització als 16 anys per comunitats autònomes, així com la taxa d'escolarització en aquesta edat per a CFGM i batxillerat. Els colors més foscos indiquen taxes d'escolarització més elevades.

En el cas de la taxa d'escolarització als 16 anys no s'observen diferències territorials rellevants, a excepció de les taxes per sota del 90% d'Astúries, València o les Balears. En canvi, les taxes d'escolarització en CFGM presenten importants diferències territorials. Com es pot observar al mapa 2, les comunitats de l'arc mediterrani i Navarra, La Rioja i el País Basc presenten taxes per sobre de la resta de comunitats autònomes. Finalment, des del punt de vista territorial, les taxes d'escolarització en batxillerat presenten importants diferències entre les comunitats del nord i el sud. Per tant, des del punt de vista de les diferències territorials s'observen diferències significatives entre les comunitats del nord i del sud d'Espanya pel que fa a l'accés al batxillerat a l'edat de 16 anys. En el cas dels CFGM, el fet que les taxes siguin molt reduïdes a la majoria de comunitats autònomes fa que no s'observin patrons de comportament diferenciats des del punt de vista territorial.

El batxillerat i els CFGM són dues vies alternatives per a aquelles persones de 16 anys que es troben estudiant, per tant caldria preguntar-se si existeix una relació entre les taxes d'escolarització als 16 anys d'aquests dos tipus d'estudis. El gràfic 26 representa alhora la taxa d'escolarització als 16 anys a CFGM (eix d'abscisses) i a batxillerat (eix d'ordenades). Les línies vertical i horitzontal delimiten la mitjana de cada eix.

El gràfic mostra com la majoria de comunitats autònomes presenten una baixa taxa d'escolarització a CFGM, excepte en el cas de Navarra, La Rioja o Catalunya. Entre les comunitats amb baixes taxes d'escolarització en CFGM hi ha comunitats amb altes taxes d'escolarització a batxillerat, com el País Basc o Castella i Lleó; i altres comunitats, principalment del sud d'Espanya, amb taxes baixes.

Una de les vies per accedir a CFGM són les proves d'accés. Aquestes proves permeten l'accés a aquelles persones que sense haver acreditat l'educació obligatòria volen accedir a l'educació secundària superior de caràcter professional. Per tant, aquesta via d'accés es pot entendre com una forma de reincorporació a la formació reglada per a aquelles persones que no van superar l'etapa d'educació obligatòria. L'únic requisit per poder fer aquest tipus de proves és tenir 17 anys o complir-los el mateix any que es fa la prova. La

Gràfic 26.
Les comunitats autònomes segons tipus d'estudis postobligatoris de l'alumnat de 16 anys. Curs 2009-2010

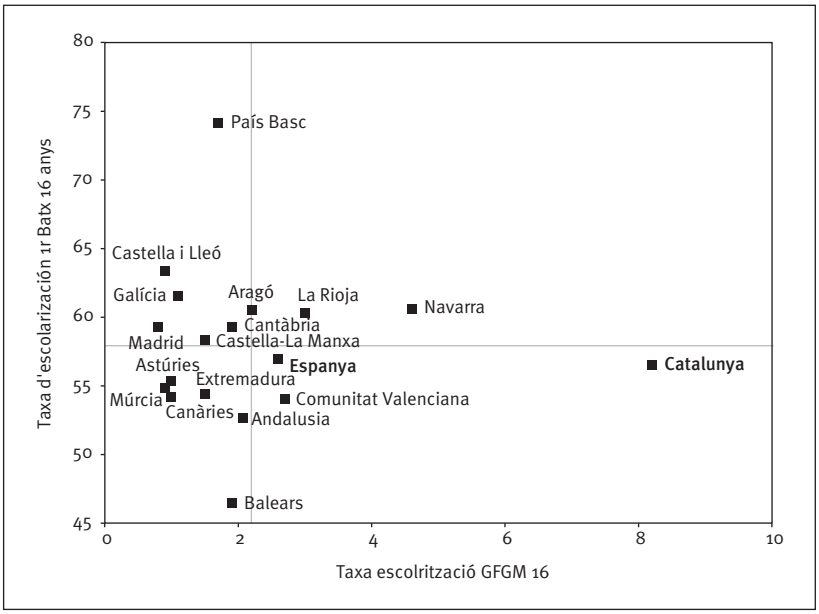

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Educació.

taula 11 presenta el percentatge d'alumnes de nou ingrés que ha accedit a un mòdul de CFGM a través d'aquesta via. Les dades es presenten per al conjunt de centres educatius, i de manera desagregada entre centres públics i privats.

Com es pot observar a la taula, Catalunya és la comunitat autònoma on una major proporció d'alumnes de nou ingrés als CFGM ho fan a través de proves d'accés, de manera que un de cada tres alumnes ho fa a través d'aquesta via. Com també es pot observar a les dades presentades a la taula, aquest fenomen és especialment rellevant als centres públics de formació professional (34,8%). Més enllà del cas concret de Catalunya, les dades presentades mostren diferències rellevants entre comunitats pel que fa a l'accés als CFGM a través d'aquesta via. Comunitats autònomes com Catalunya (28,4%), Aragó (26%) o la Comunitat Valenciana (25,9%) presenten elevades proporcions d'alumnes de nou ingrés a través d'aquesta via, mentre que en el cas de

Taula 11.
Accés a CFGM via proves d'accés per tipus de centre a les comunitats autònomes. Curs 2009-2010

Comunitat autònoma	Tots els centres	Centres públics	Centres privats
Catalunya	**28,4**	**34,8**	**9,3**
Aragó	26	24,7	29,4
Comunitat Valenciana	25,9	25,5	26,5
Castella-la Manxa	25,5	26,1	21,1
Astúries	21,1	21,8	19
Andalusia	18,9	18,8	19,5
Castella i Lleó	18,8	16,8	23
Espanya	**18**	**18,7**	**16,2**
Extremadura	16,4	17,3	10,5
La Rioja	15,5	15	16,6
Cantàbria	13,7	14	13,1
Navarra	13,2	ND	14,9
Galícia	12,4	12,6	11,5
Múrcia	12,1	11,2	14,6
Madrid	7,4	3,7	17,3
País Basc	2,5	1,9	3,4
Canàries	0,5	0	7,6
Balears	ND	ND	ND

ND: No disponible.
Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Educació.

les Canàries (0,5%), el País Basc (2,5%) o Madrid (7,4%) el percentatge d'alumnes que accedeixen a través de proves d'accés és molt reduït. En aquest sentit, també destaquen les importants diferències entre les diferents comunitats autònomes i Catalunya en funció de la titularitat del centre de destí d'aquests alumnes. Mentre que a la majoria de comunitats les proporcions d'alumnes que accedeixen per vies d'accés a CFGM són relativament similars entre els centres públics i privats, a Catalunya la proporció és gairebé quatre vegades superior als centres públics que als privats.

A continuació, s'analitza la taxa de participació als estudis de la població de 19 anys, edat teòrica en què s'ha produït la transició entre els estudis d'educació secundària superior i

d'educació terciària. La taula 12 presenta la taxa d'escolarització als 19 anys, així com les taxes d'escolarització per als estudis d'educació secundària superior (CFGM i batxillerat), CFGS i universitat. La darrera columna recull la diferència en la taxa d'escolarització entre els estudis universitaris i els CFGS. Les comunitats autònomes es troben ordenades de major a menor en funció de la taxa d'escolarització total als 19 anys.

Taula 12.
Taxa d'escolarització als 19 anys a les comunitats autònomes. Curs 2009-2010

Comunitat autònoma	Taxa escolarització neta 19 anys (A+B+C)	Educació secundària postobligatoria (A)	Taxa escolarització 19 anys CFGS (B)	Taxa escolarització universitat (C)	Diferència de la taxa d'escolarització entre els universitaris i els CFGS
Castella-la Manxa	73,7	26,0	9,8	37,9	28,1
País Basc	73,2	20,3	15,2	37,7	22,5
Madrid	71,4	19,0	7,8	44,6	36,9
Navarra	64,4	16,0	11,2	37,2	25,9
Astúries	62,2	20,2	9,9	32,2	22,3
Galícia	61,3	22,4	10,3	28,6	18,4
Aragó	58,3	17,9	9,7	30,7	21,1
Espanya	**57,4**	**18,8**	**8,6**	**30,0**	**21,4**
Catalunya	**56,9**	**15,0**	**11,2**	**30,8**	**19,6**
Cantàbria	56,5	22,6	11,0	23,0	12,0
Múrcia	54,3	20,1	5,9	28,3	22,4
Comunitat Valenciana	53,5	15,4	8,3	29,8	21,5
Andalusia	53,2	19,6	7,1	26,4	19,3
Canàries	48,1	22,9	6,7	18,5	11,8
Extremadura	46,5	20,2	6,7	19,6	13,0
La Rioja	44,6	19,0	8,8	16,8	8,1
Castella i Lleó	41,5	18,2	7,4	16,0	8,6
Balears	31,0	14,4	3,9	12,8	8,9

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Educació.

En primer lloc, podem observar importants diferències en la taxa d'escolarització als 19 anys entre les comunitats autònomes del nord i del sud d'Espanya; per exemple, la taxa d'escolarització a aquesta edat a Castella i Lleó és més de dues vegades superior a la de les Balears. En el cas de l'escolarització als 19 anys també s'identifica que els

Mapa 4.
Taxa d'escolarització als 19 anys a les comunitats autònomes.
Curs 2009-2010

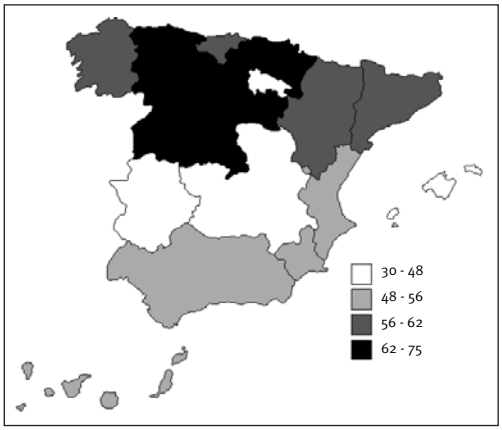

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Educació.

Mapa 5.
Taxa d'escolarització als 19 anys a CFGS a les comunitats autònomes.
Curs 2009-2010

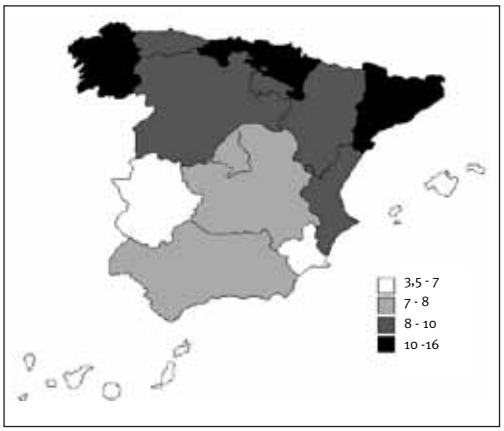

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Educació.

Mapa 6.
Taxa d'escolarització als 19 anys a la universitat a les comunitats autònomes.
Curs 2009-2010

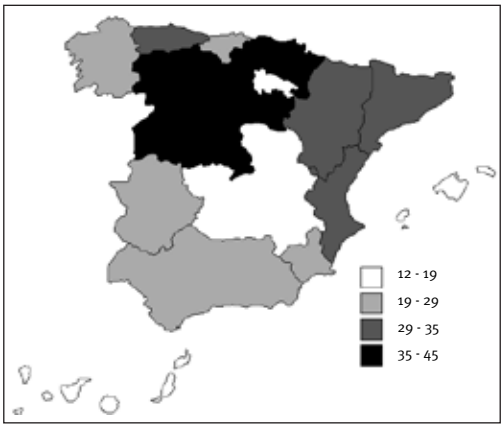

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Educació.

territoris amb majors taxes d'escolarització a aquesta edat són aquells que tenen una elevada participació als CFGS i a la universitat.

Les dades recollides a la taula anterior s'han representat en forma de mapa (mapes 4, 5 i 6) perquè es puguin identificar, de manera més clara, els patrons territorials pel que fa a les diferents taxes d'escolarització als 19 anys.

En aquest cas també s'observa una forta desigualtat entre les comunitats del nord i del sud d'Espanya, tant en el cas de CFGS com d'universitat. En el cas de Catalunya, la comparació amb la resta de comunitats autònomes mostra una millor posició pel que fa a la formació professional que pel que fa als estudis universitaris.

De la mateixa manera que per al cas dels 16 anys, el gràfic 27 presenta la relació entre la taxa d'escolarització als 19 anys a CFGS (eix d'abscisses) i a la universitat (eix d'ordenades).

Gràfic 27.
Les comunitats autònomes segons tipus d'estudis terciaris de l'alumnat de 19 anys. Curs 2009-2010

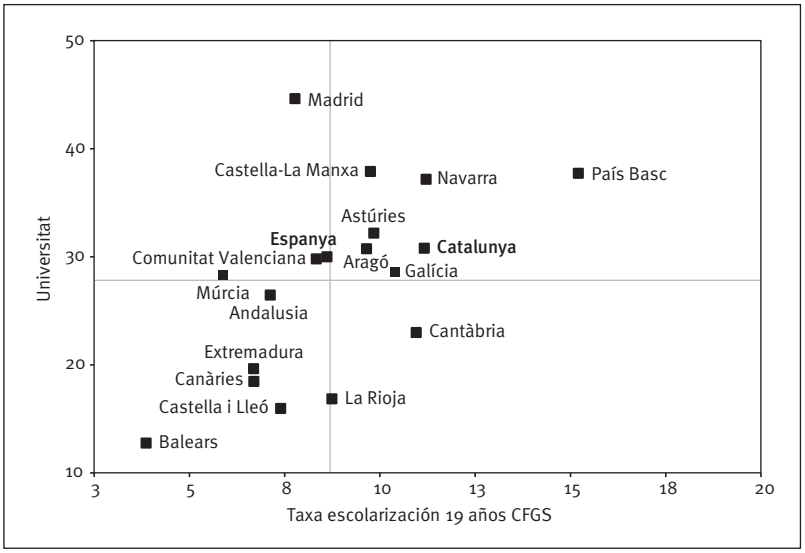

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Educació.

A partir de les dades presentades al gràfic s'observa una relació positiva entre la taxa d'escolarització a CFGS i a la universitat, és a dir, la majoria de comunitats autònomes s'agrupen en dues tipologies. Per una banda, territoris amb taxes d'escolarització baixes en els dos tipus d'estudis i, per una altra, comunitats amb taxes superiors a la mitjana d'Espanya en les dues tipologies.

Reincorporació als estudis professionals

L'evolució del perfil d'edat dels participants en CFGM pot ser útil per conèixer algunes de les causes de l'augment de matrícula en aquests estudis en els darrers anys. El gràfic 28 presenta l'evolució, entre els cursos 2007/08 i 2011/12, de la participació en CFGM per a diferents grups d'edat. En aquest gràfic les barres representen el pes de cada edat per al curs 2007/08 i els punts per al curs 2011/12.

Gràfic 28.
Evolució de la participació en CFGM segons edat a Catalunya.
Cursos 2007/08 - 2011/12

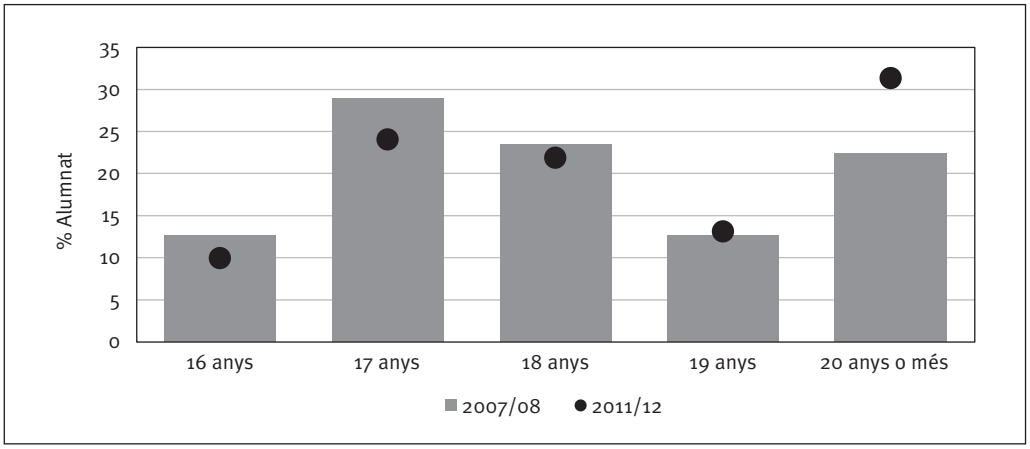

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Ensenyament.

En primer lloc, es pot observar que el pes sobre el total de la matrícula dels estudiants entre 16 i 18 anys ha disminuït els darrers anys. En canvi, el pes dels alumnes sobre la

matrícula total dels alumnes de 20 o més anys ha augmentat considerablement, passant de representar el 22,4% al 31,3% entre els cursos 2007/08 i 2011/12. Una de les hipòtesis per explicar aquesta evolució és que una part de la població adulta que ha perdut el seu lloc de treball durant la crisi econòmica ha decidit reincorporar-se al sistema d'educació formal com a mecanisme de reciclatge professional.

Per determinar si l'augment de la matrícula a CFGS pot estar originat per la reincorporació de persones que es trobaven al mercat laboral, tal com ocorria en el cas dels CFGM, el gràfic 29 presenta l'evolució del pes de diferents grups d'edat entre els cursos 2007/08 i 2011/12.

Gràfic 29.
Evolució de la participació en CFGS segons edat a Catalunya.
Cursos 2007/08 - 2011/12

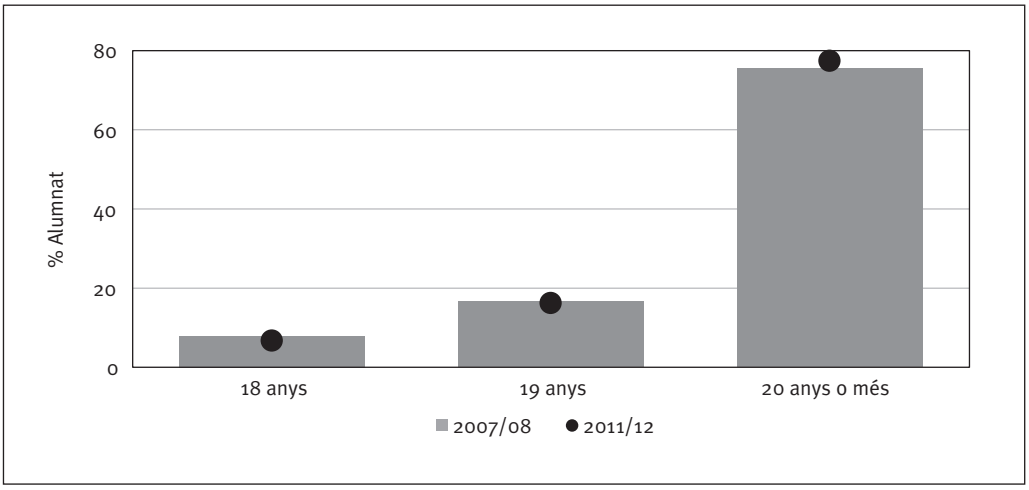

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Ensenyament.

Com es pot observar, el pes dels diferents grups d'edat s'ha mantingut relativament estable al llarg del període analitzat. Tot i això, s'observa un lleuger increment del pes de la participació de persones de 20 anys o més. Aquest fet podria estar indicant un cert fenomen de reincorporació de persones que es trobaven al mercat laboral, però en cap cas de la magnitud observada en els CFGM.

Més enllà de la via d'accés, un indicador de la reincorporació a la formació professional inicial és l'edat dels estudiants d'aquests estudis. El gràfic 30 presenta la distribució d'edats dels estudiants de CFGM agrupades en cinc categories: 16, 17, 18, 19 i 20 o més anys.

Gràfic 30.

Participació en CFGM segons edat a les comunitats autònomes. Curs 2010-2011

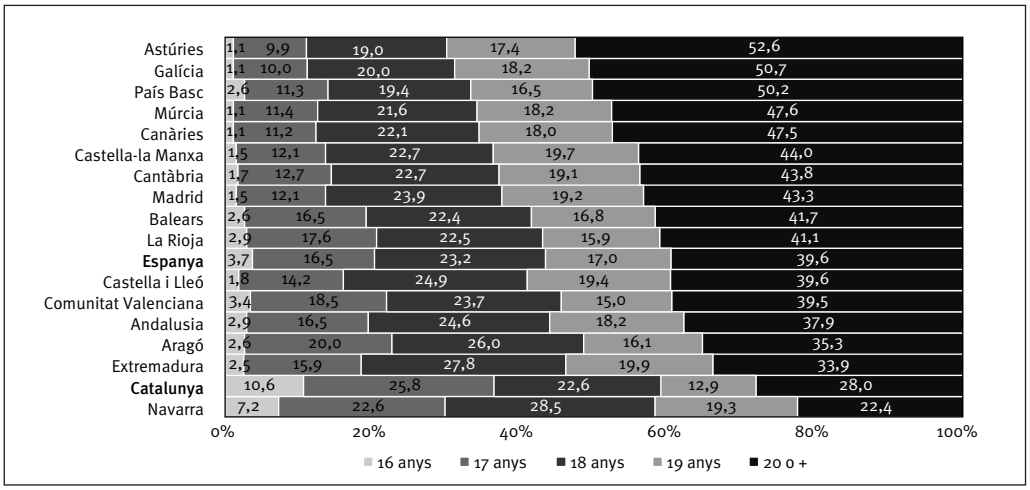

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Educació.

A la majoria de comunitats autònomes gran part dels estudiants de CFGM tenen més de 20 anys, especialment en el cas d'Astúries, Galícia o el País Basc, on gairebé la meitat dels estudiants pertanyen a aquest grup d'edat. En el cas de Catalunya la distribució d'edats és més equilibrada, al voltant del 35% dels alumnes pertanyen a les edats teòriques de realització d'aquest tipus d'estudis, és a dir, entre els 16 i 17 anys.

L'elevat nombre de persones que cursen CFGM amb més de 20 anys indica que aquesta via formativa pot combinar dues funcions de manera simultània. Per una banda, la de la formació professional inicial per a aquelles persones que transiten entre l'educació obligatòria i la postobligatòria, i per una altra banda una via de reciclatge o reincorporació a la formació reglada d'aquelles persones que la van abandonar amb un baix nivell de qualificació.

De la mateixa manera que anteriorment s'analitza la distribució d'edats per al cas dels CFGM, el gràfic 31 presenta la distribució d'edats en el cas de CFGS. En aquest cas les categories d'edats han variat, adaptant-les a l'edat teòrica d'accés a aquest tipus d'estudis. Per tant, les edats analitzades s'han agrupat en les següents categories: 18, 19, 20, 21, 22 i 23 o més anys.

Gràfic 31.
Participació en CFGS segons edat a les comunitats autònomes. Curs 2009-2010

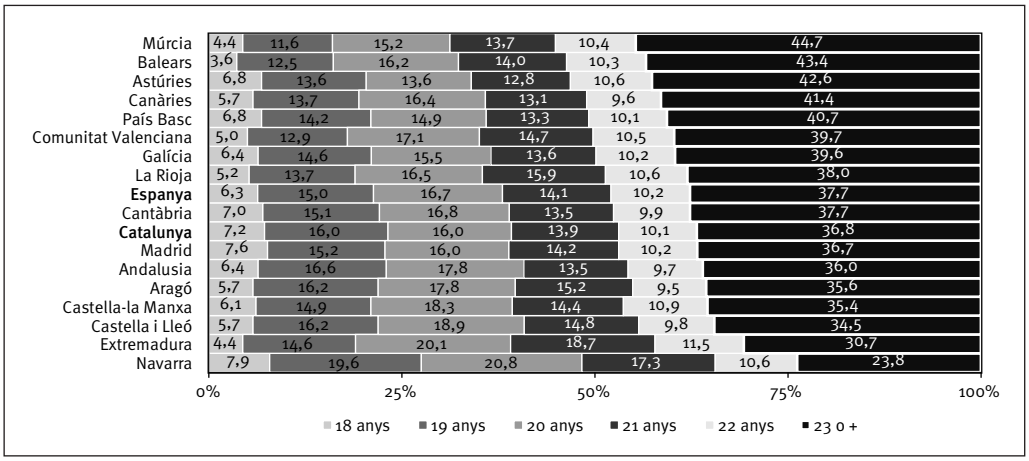

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Educació.

Les dades presentades mostren com, a la majoria de comunitats, és la població de 23 o més anys el grup majoritari als CFGS. Tot i això, a diferència dels CFGM, una part important dels estudiants es troba dins de les edats teòriques de realització d'aquests estudis, entre els 18 i 20 anys. Les dades indiquen que els CFGS són un tipus d'estudis menys utilitzats com a via de requalificació de la població en comparació dels CFGM.

Per conèixer si la distribució d'edats analitzada anteriorment s'explica per la reincorporació de la població a la formació professional inicial fruit del context de crisi econòmica i augment de l'atur, la taula 13 presenta l'evolució dels diferents grups d'edat entre els cursos escolars 2005/06 i 2010/11. Els valors que conté la taula indiquen la variació en el pes que representa cada grup d'edat entre els dos cursos escolars analitzats.

Taula 13.
Evolució de la participació en CFGM segons edat a les comunitats autònomes. Cursos 2005/06 - 2010/11

Comunitat autònoma	16 anys	17 anys	18 anys	19 anys	20 o +
Múrcia	-81,0%	-39,0%	-16,6%	-7,6%	59,2%
Andalusia	-45,3%	-32,4%	-10,9%	5,8%	48,6%
Comunitat Valenciana	-35,8%	-24,5%	-10,9%	-6,3%	42,6%
Catalunya	**-20,3%**	**-10,1%**	**-5,8%**	**-3,7%**	**35,9%**
Aragó	-39,5%	2,0%	-15,3%	-15,7%	34,2%
La Rioja	-49,1%	-8,3%	-11,4%	-15,0%	32,6%
Navarra	-15,3%	-22,9%	4,8%	6,6%	31,8%
Castella i Lleó	-63,3%	-11,8%	-10,4%	-8,1%	31,6%
Canàries	-67,6%	-37,4%	-10,9%	1,1%	31,2%
Cantàbria	-48,5%	-11,2%	-13,4%	-15,5%	30,4%
Extremadura	-37,5%	-11,2%	-6,7%	-10,4%	29,9%
Astúries	-47,6%	-2,0%	-23,4%	-22,0%	29,6%
Balears	-54,4%	-17,9%	-10,8%	0,0%	29,5%
Espanya	**-32,7%**	**-16,7%**	**-10,4%**	**-7,1%**	**29,4%**
Madrid	-53,1%	-9,0%	-12,8%	-12,3%	26,6%
País Basc	23,8%	2,7%	-11,0%	-20,3%	12,8%
Galícia	-47,6%	-2,0%	-9,1%	-9,5%	10,9%
Castella-la Manxa	-6,3%	28,7%	-9,9%	-16,5%	9,7%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Educació.

Com s'observa a la taula, l'augment més important a totes les comunitats ha estat el dels alumnes que pertanyen a la franja d'edat de 20 anys o més, que per exemple en el cas del conjunt d'Espanya ha representat un augment del 29,4%. Alhora, això s'ha traduït en un important descens del pes dels alumnes de 16 anys. L'augment de la població de més de 20 anys als CFGM ens indicaria que s'està produint un fenomen de reincorporació als estudis reglats d'aquella població que havia abandonat prematurament els estudis.

La taula 14 presenta l'evolució de la participació a CFGS segons edat entre els cursos escolars 2005/06 i 2010/11.

Taula 14.
Evolució de la participació en CFGS segons edat a les comunitats autònomes. Cursos 2005/06 - 2010/11

Comunitat autònoma	18 anys	19 anys	20 anys	21 anys	22 anys	23 o +
Astúries	-13,9%	-16,6%	-32,0%	-16,9%	1,9%	42,5%
Múrcia	-50,0%	-26,1%	-19,6%	-4,9%	2,0%	39,7%
Navarra	-27,5%	-14,0%	-13,7%	6,1%	21,8%	38,4%
País Basc	-21,8%	-20,2%	-18,1%	-8,3%	-5,6%	35,2%
Cantàbria	-12,5%	-6,8%	-13,0%	-18,7%	-9,2%	30,4%
Aragó	-32,9%	-12,0%	-7,3%	-7,9%	-1,0%	28,1%
Catalunya	**2,9%**	**2,6%**	**-20,0%**	**-15,2%**	**-8,2%**	**22,3%**
Castella-la Manxa	-18,7%	-1,3%	-10,7%	-14,8%	-0,9%	21,6%
Espanya	**-14,9%**	**-4,5%**	**-11,6%**	**-10,2%**	**-8,9%**	**21,2%**
La Rioja	-30,7%	-11,6%	-16,7%	1,9%	6,0%	20,3%
Extremadura	-25,4%	-13,1%	-6,9%	8,1%	-9,4%	19,5%
Madrid	13,4%	-1,9%	-15,8%	-14,5%	-10,5%	19,2%
Andalusia	-14,7%	2,5%	-6,3%	-16,7%	-7,6%	18,0%
Canàries	-9,5%	0,7%	-14,1%	-14,9%	-8,6%	17,9%
Comunitat Valenciana	-21,9%	-9,2%	1,8%	2,8%	-27,1%	17,1%
Galícia	-20,0%	0,7%	-8,8%	-8,1%	-10,5%	15,5%
Castella i Lleó	-31,3%	2,5%	-3,6%	-3,3%	-8,4%	13,9%
Balears	-18,2%	9,6%	10,2%	2,2%	-2,8%	-4,2%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Educació.

Les dades mostren com a la majoria de comunitats autònomes la distribució per edats dels alumnes de CFGS ha variat, incrementant-se el pes del grup d'edat de 23 o més anys. Aquestes dades confirmen que el fenomen de reincorporació als estudis de població que els havia abandonat s'ha produït també a través dels CFGS. Com en el cas dels CFGM, l'augment de la participació del grup de més edat, en aquest cas 23 anys o més, ha produït un descens important en el pes dels alumnes en edats teòriques de cursar aquest tipus de formació. En canvi, en el cas de Catalunya el pes dels alumnes en edats teòriques s'ha mantingut estable en detriment del grup d'edat d'entre 20 i 22 anys.

Per tal de contrastar l'efecte de l'evolució de la situació del mercat de treball sobre l'evolució de la participació de les persones de 20 anys o més als CFGM, el gràfic 32 presenta la participació d'aquest grup d'edat segons la taxa d'ocupació de la població de 20 a 24 anys per a cadascuna de les comunitats autònomes analitzades.

Gràfic 32.

Les comunitats autònomes segons pes de l'alumnat de 20 anys (o més) en CFGM i taxa d'ocupació de la població de 20-24 anys. Curs 2009-2010

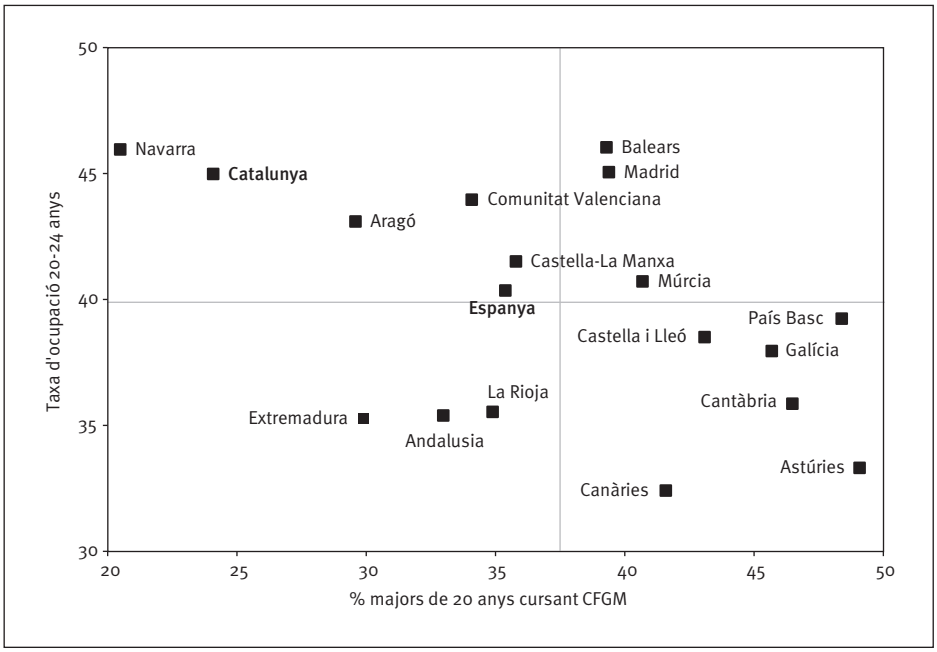

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Educació i EPA (INE).

El gràfic ens mostra l'existència d'una relació negativa entre la participació dels majors de 20 anys als CFGM i la taxa d'ocupació entre 20 i 24 anys. Com es pot observar, la majoria de comunitats amb baixes taxes d'ocupació presenten majors nivells de participació en la formació professional de la població de més de 20 anys, és el cas d'Astúries o Cantàbria. En canvi, aquelles comunitats amb majors nivells d'ocupació, com és el cas de Catalunya, presenten menors taxes de participació de la població de més de 20 anys en aquests estudis. Per tant, les dades presentades mostren que els CFGM han estat una

via de requalificació per a moltes persones que s'havien incorporat al mercat de treball però que fruit del context de crisi econòmica han perdut el seu lloc de treball.

Desigualtats de gènere en l'accés a la formació professional inicial

Per últim s'analitzen les desigualtats de gènere en l'accés a la formació professional inicial. Els indicadors presentats en aquest apartat són:

- Gràfic 33. Evolució de la participació en CFGM i CFGS segons sexe a Catalunya. Cursos 2007/08 - 2011/12
- Taula 15. Índex de masculinitat en estudis postobligatoris a les comunitats autònomes. Curs 2010-2011
- Gràfic 34. Les comunitats autònomes segons l'índex de masculinitat en CFGM i batxillerat. Curs 2010-2011
- Gràfic 35. Les comunitats autònomes segons l'índex de masculinitat en CFGM i CFGS. Curs 2010-2011
- Taula 16. Evolució de la participació en CFGM segons família professional i sexe a Catalunya. Cursos 2007/08 - 2011/12
- Taula 17. Evolució de la participació en CFGS segons família professional i sexe a Catalunya. Cursos 2007/08 - 2011/12

Les dades provenen de l'estadística oficial del Departament d'Ensenyament en el cas de Catalunya, i del Ministeri d'Educació per al conjunt de comunitats autònomes espanyoles.

En primer lloc, un dels elements àmpliament estudiats és la tradicional masculinització dels estudis professionals, especialment en el cas de l'etapa d'educació secundària superior. Per conèixer l'evolució de la participació als CFGM d'homes i dones en els darrers anys, el gràfic 33 presenta la proporció d'homes i dones sobre la matrícula de CFGM i CFGS entre els cursos 2007/08 i 2011/12.

Les dades mostren una certa masculinització dels estudis de CFGM, és a dir, de tots els cursos analitzats el percentatge d'homes participants és al voltant de divuit punts percentuals superior al de les dones. Tot i això, en el darrer curs analitzat s'observa un

Gràfic 33.
Evolució de la participació de les dones en CFGM i CFGS a Catalunya. Cursos 2007/08 - 2011/12

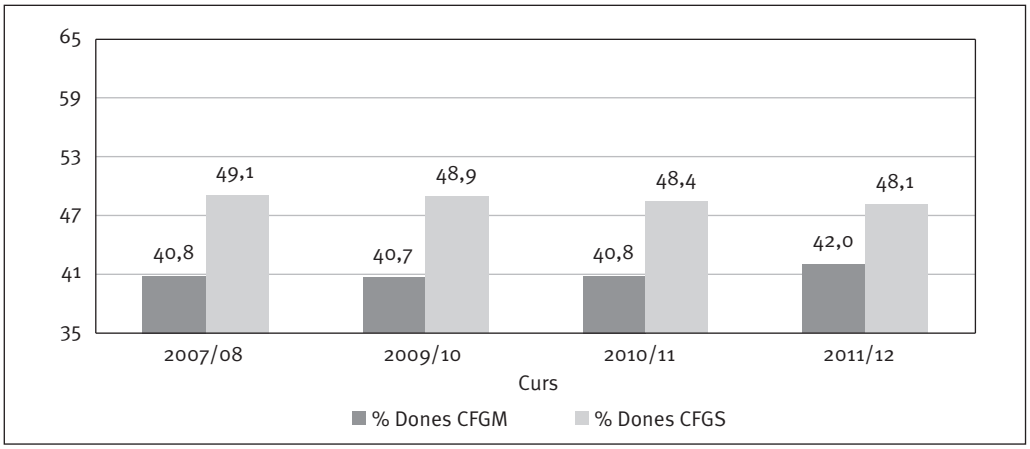

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Ensenyament.

lleuger increment del pes de les dones en aquests estudis, que situa la diferència entre el percentatge d'homes i dones en setze punts percentuals. Al contrari del que succeeix en el cas dels CFGM, en què s'observa una tendència a igualar el pes d'homes i dones, en el cas dels CFGS el pes de les dones s'ha reduït lleugerament. Tot i això, el pes de les dones només s'ha reduït en l'1%, variació que no indica una procés de masculinització rellevant en aquest tipus d'estudis.

Les diferències de sexe en la participació en estudis postobligatoris s'analitzen a partir de l'índex de masculinitat. Aquest índex és el resultat de dividir el nombre d'homes matriculats entre el nombre de dones a cadascun dels nivell formatius analitzats. Per tant, valors per sobre d'1 indiquen una major participació d'homes que de dones, i els valors per sota d'1 major participació de dones. La taula 15 presenta el càlcul de l'índex de masculinitat per a tres nivells d'estudis postobligatoris: batxillerat, CFGM i CFGS.

Les dades mostren un patró general caracteritzat per una major presència d'homes als estudis de tipus professional (CFGM i CFGS) i, en canvi, un major pes de les dones en els itineraris de caire acadèmic (batxillerat). Tot i aquesta tendència general cal destacar

Taula 15.
Índex de masculinitat en estudis postobligatoris a les comunitats autònomes. Curs 2010-2011

Comunitat autònoma	Batxillerat	CFGM	CFGS
Andalusia	0,87	1,11	0,92
Aragó	0,85	1,33	1,19
Astúries	0,89	1,19	0,94
Balears	0,83	1,18	1,10
Canàries	0,85	1,22	0,79
Cantàbria	0,95	1,12	0,88
Castella-la Manxa	0,88	1,29	1,01
Castella i Lleó	0,81	1,14	1,11
Catalunya	**0,86**	**1,42**	**1,07**
Comunitat Valenciana	0,82	1,07	0,89
Espanya	**0,87**	**1,22**	**1,01**
Extremadura	0,81	0,97	1,01
Galícia	0,84	1,35	1,00
Madrid	0,93	1,23	1,04
Múrcia	0,90	1,10	1,06
Navarra	0,87	1,79	1,39
País Basc	0,90	1,59	1,45
La Rioja	0,82	1,11	1,07

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Educació.

que el nivell de masculinització dels CFGM és significativament superior al dels CFGS, on fins i tot a certes comunitats el percentatge de dones és superior al d'homes.

En principi caldria esperar una relació negativa entre l'índex de masculinitat als estudis professionals i acadèmics d'un mateix nivell educatiu, derivat d'un cert biaix de sexe en funció de l'itinerari triat pels estudiants en un mateix nivell del sistema educatiu. Per analitzar aquesta qüestió, el gràfic 34 presenta la relació entre l'índex de masculinitat a CFGM (eix d'abscisses) i el batxillerat (eix d'ordenades).

Com s'esperava, a la majoria de comunitats existeix una relació negativa entre el pes dels homes a batxillerat i a CFGM, és a dir, les comunitats amb un major biaix de gènere als estudis professionals també tenen un major biaix als estudis de tipus acadèmic. Tot i aquesta tendència general, a la comparativa autonòmica comunitats com Castella-la

Gràfic 34.
Les comunitats autònomes segons l'índex de masculinitat en CFGM i batxillerat. Curs 2010-2011

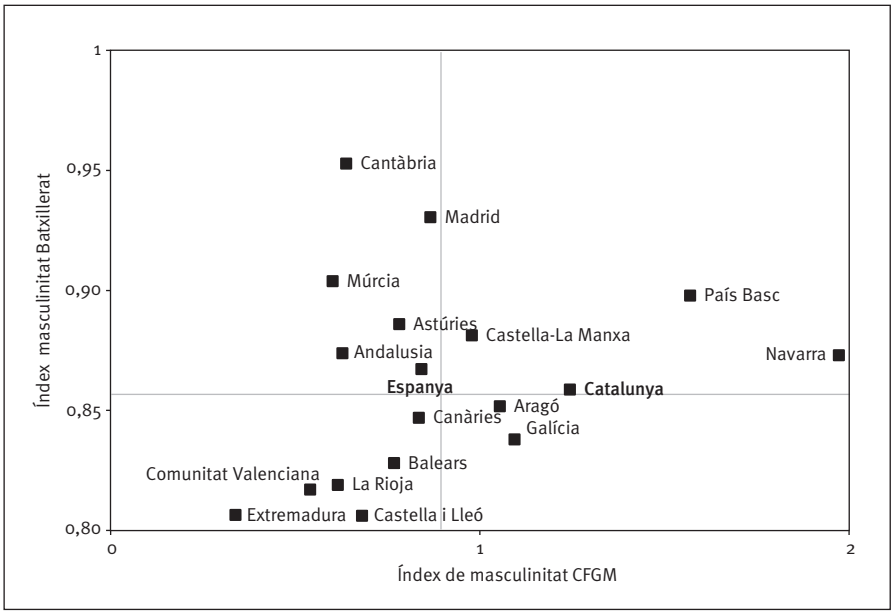

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Educació.

Manxa o les Balears mostren un pes de les dones al batxillerat molt superior a la mitjana tenint en compte el seu índex de masculinitat als CFGM. Un fenomen similar es produeix al País Basc o Navarra, on el pes dels homes als estudis professionals és molt superior al que es podria esperar a partir de la proporció de sexes que es dóna al batxillerat.

Un cop analitzada la relació pel que fa a les taxes d'escolarització per sexe entre estudis de tipus professional i acadèmic, a continuació s'estudia quina relació existeix entre la masculinització dels CFGM i CFGS. És a dir, fins a quin punt la major presència d'homes a l'educació secundària postobligatòria professional es relaciona amb una major masculinització de l'educació terciària professional. El gràfic 35 presenta les dades sobre l'índex de masculinitat a CFGM (eix d'abscisses) i a CFGS (eix d'ordenades); les línies horitzontal i vertical delimiten el valor mitjà de cada eix.

Gràfic 35.
Les comunitats autònomes segons l'índex de masculinitat en CFGM i CFGS. Curs 2010-2011

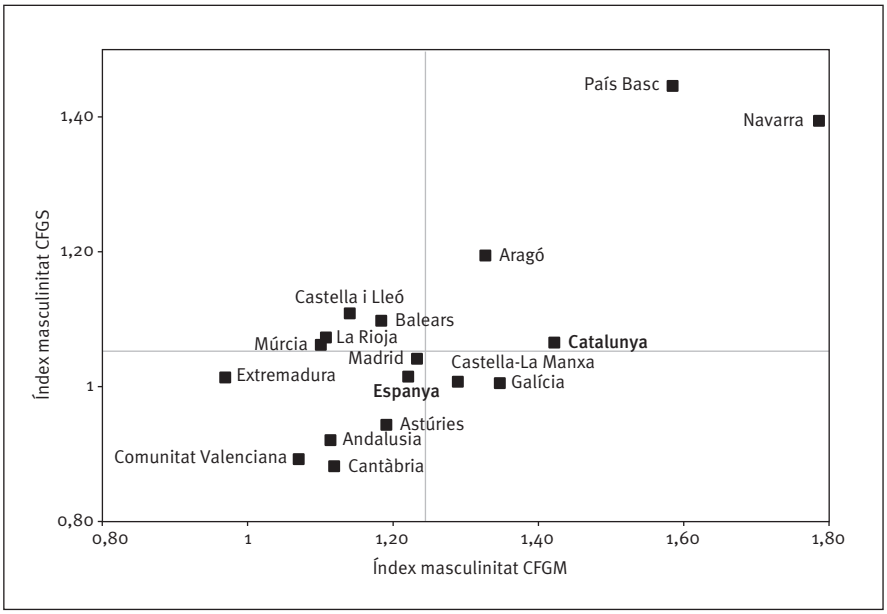

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Educació.

El gràfic sembla confirmar l'existència d'una estreta relació entre la masculinització dels CFGM i els CFGS. És a dir, les comunitats amb un major pes dels homes sobre la matrícula en CFGM també són aquelles que mostren una major masculinització en CFGS. Tot i aquesta relació, cal destacar que a la majoria de comunitats autònomes el nivell de masculinització dels CFGS és inferior al dels CFGM.

En darrer lloc, s'analitza la distribució segons sexe a les diferents famílies professionals dels CFGM i CFGS. Amb aquest objectiu s'ha calculat l'índex de dissimilitud per a cadascun d'aquests nivells d'estudis. L'índex de dissimilitud té valors entre 0 i 1, sent 1 el màxim nivell de desigualtat en la distribució segons sexe i família professional. En aquest cas es pren com a referència les dones, de manera que el valor de l'índex indica el percentatge de dones que haurien de canviar de família professional per assolir una distribució igualitària.

La taula 16 presenta el càlcul de l'índex de dissimilitud dels estudis de CFGM per a Catalunya i Espanya, així com la seva evolució entre els cursos 2007/08 i 2011/12. A la taula també s'ha inclòs el valor dels coeficients per a cadascuna de les famílies professionals que contribueixen al valor final de l'índex.

Taula 16.
Evolució de la participació en CFGM segons família professional i sexe a Catalunya. Cursos 2007/08 - 2011/12

Família professional	Catalunya 2011/12	Catalunya 2007/08	Espanya 2011/12	Espanya 2007/08	Evolució Catalunya	Evolució Espanya
Sanitat	0,270	0,234	0,246	0,051	0,035	0,195
Imatge personal	0,140	0,149	0,132	-0,000	-0,010	0,132
Administració	0,132	0,208	0,172	-0,003	-0,075	0,175
Serveis socioculturals i a la comunitat	0,119	0,082	0,082	0,003	0,036	0,079
Comerç i màrqueting	0,020	0,034	0,032	0,001	-0,014	0,031
Tèxtil, confecció i pell	0,004	0,003	0,004	0,000	0,001	0,004
Química	0,002	0,008	0,006	0,238	-0,006	-0,232
Comunicació, imatge i so	-0,000	0,001	0,002	-0,005	-0,001	0,007
Activitats agràries	-0,002	-0,018	-0,027	-0,010	0,016	-0,017
Arts gràfiques	-0,002	-0,003	-0,002	0,040	0,001	-0,042
Indústries alimentàries	-0,002	-0,000	0,000	-0,100	-0,002	0,100
Edificació i obra civil	-0,004	-0,009	-0,004	-0,224	0,004	0,220
Activitats marítimopesqueres	-0,005	-0,007	-0,009	0,233	0,002	-0,241
Mobles i fusta	-0,016	-0,018	-0,015	-0,077	0,002	0,062
Activitats físiques i esportives	-0,025	-0,017	-0,018	-0,009	-0,008	-0,010
Hoteleria i turisme	-0,026	-0,017	-0,014	0,140	-0,010	-0,154
Fabricació mecànica	-0,050	-0,052	-0,065	-0,008	0,002	-0,057
Manteniment i serveis a la prod.	-0,080	-0,088	-0,071	-0,165	0,008	0,094
Electricitat i electrònica	-0,150	-0,201	-0,185	-0,074	0,050	-0,111
Informàtica	-0,151	-0,133	-0,110	-0,100	-0,018	-0,011
Manteniment de vehicles autopropulsats	-0,152	-0,156	-0,117	0,006	0,004	-0,124
Vidre i ceràmica	ND	ND	-0,000	-0,001		0,000
Energia i aigua	ND	ND	ND	ND		
Indicador de dissimilitud	0,686	0,720	0,684	0,762	-0,034	-0,078

Nota: Signe - predominança homes; signe + predominança dones
Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Ensenyament i Ministeri d'Educació

Taula 17.
Evolució de la participació en CFGS segons família professional i sexe a Catalunya. Cursos 2007/08 - 2011/12

Família professional	Catalunya 2011/12	Catalunya 2007/08	Espanya 2011/12	Espanya 2007/08	Evolució Catalunya	Evolució Espanya
Serveis socioculturals i a la comunitat	0,299	0,260	0,227	0,003	0,039	0,224
Sanitat	0,115	0,126	0,131	0,186	-0,012	-0,055
Administració	0,089	0,130	0,128	-0,001	-0,041	0,129
Imatge personal	0,033	0,035	0,037	0,001	-0,002	0,036
Hoteleria i turisme	0,019	0,023	0,022	0,036	-0,004	-0,015
Tèxtil, confecció i pell	0,006	0,003	0,005	0,000	0,004	0,005
Química	0,000	0,005	0,004	0,132	-0,006	-0,128
Mobles i fusta	-0,002	-0,003	-0,003	-0,043	0,001	0,041
Indústries alimentàries	-0,002	-0,001	0,000	-0,137	-0,001	0,137
Arts gràfiques	-0,003	-0,003	-0,001	0,006	0,001	-0,007
Manteniment de vehicles autopropulsat	-0,003	-0,053	-0,057	0,004	0,049	-0,060
Activitats marítimopesqueres	-0,007	-0,007	-0,008	0,159	0,000	-0,167
Energia i aigua	-0,009	ND	-0,009	ND	-	-
Comerç i màrqueting	-0,012	-0,006	0,002	-0,025	-0,006	0,026
Activitats agràries	-0,016	-0,014	-0,022	-0,031	-0,002	0,009
Edificació i obra civil	-0,021	-0,039	-0,021	-0,155	0,019	0,134
Comunicació, imatge i so	-0,025	-0,035	-0,019	-0,038	0,010	0,019
Manteniment i serveis a la prod.	-0,035	-0,039	-0,050	-0,055	0,004	0,005
Fabricació mecànica	-0,041	-0,047	-0,038	0,030	0,006	-0,068
Activitats físiques i esportives	-0,067	-0,039	-0,052	-0,008	-0,028	-0,044
Electricitat i electrònica	-0,124	-0,154	-0,143	-0,042	0,031	-0,101
Informàtica	-0,134	-0,143	-0,133	-0,003	0,009	-0,129
Vidre i ceràmica	ND	ND	0,000	0,000	-	-0,133
Indicador de dissimilitud	**0,554**	**0,583**	**0,555**	**0,548**	**-0,029**	**0,007**

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Ensenyament.

Les dades presentades en les taules anteriors mostren una tendència a la reducció de la segregació per gènere entre famílies professionals tant en CFGM com en CFGS a Catalunya. Espanya mostra una tendència similar amb uns nivells de segregació lleugerament inferiors. Els estudis més feminitzats apareixen a la part superior d'ambdues taules i inclouen famílies professionals de serveis culturals i a les persones, sanitaris, imatge personal i administració. Els estudis més masculinitzats apareixen a la part inferior d'ambdues taules i inclouen les famílies professionals d'informàtica, electricitat i electrònica, manteniment de vehicles, i serveis a la producció. Malgrat la tendència positiva, s'observa encara una gran segregació per sexe en els estudis de formació professional inicial.

Destaquem

- ✓ La matrícula a estudis de formació professional, en termes relatius, és la que més ha augmentat en els darrers anys. Entre els cursos 2007/08 i 2011/12 la matrícula a CFGM s'ha incrementat el 39,7% i a CFGS el 31,2% enfront del 9,4% en el cas de les titulacions universitàries.
- ✓ Catalunya és un dels països de la UE amb una taxa d'abandonament educatiu prematur més elevada. A més, és un dels països on menys s'ha reduït l'abandonament durant l'època de crisi econòmica.
- ✓ Catalunya presenta una distribució equilibrada entre els alumnes que realitzen itineraris professionals i acadèmics a l'educació secundària superior. Tot i això, l'anàlisi del conjunt de països europeus mostra que no existeix una relació directa entre la participació en formació professional i l'abandonament educatiu prematur.
- ✓ Catalunya destaca per una elevada escolarització d'alumnes de 16 anys als CFGM, superior a la de la majoria de comunitats autònomes. Aquest fet i l'elevat percentatge d'alumnes que accedeixen a aquests estudis a través de les proves d'accés, un de cada tres, semblen indicar pràctiques d'orientació cap a la preparació de les proves d'accés durant l'educació secundària obligatòria.
- ✓ En els darrers anys, en el context de crisi econòmica, s'ha produït un retorn a la formació professional de població que prèviament havia abandonat els estudis. A

Catalunya, els alumnes de 20 anys o més representen el 24,1% de la matrícula als CFGM. En el cas dels CFGS, el 33,8% dels alumnes tenen 23 o més anys.

- ✓ S'observa una forta relació negativa entre la taxa d'ocupació de la població de 20 a 24 anys i el percentatge de majors de 20 anys cursant CFGM. Per tant, això indicaria que l'augment de l'atur ha estat una de les principals causes del retorn als estudis de formació professional.
- ✓ Els CFGM continuen tenint un fort grau de masculinització. Entre els cursos 2007/08 i 2011/12 el percentatge de dones cursant aquests estudis ha passat del 40,8% al 42%. En canvi, els CFGS mostren una distribució més equilibrada de la matrícula segons sexe, amb el 48,1% de dones.

3 Desenvolupament de competències en la formació per a l'ocupació

Participació de la població adulta en la formació

Tot i el paper clau de la formació inicial, la formació al llarg de la vida és un altre dels elements que pot incidir de manera decisiva en el nivell de competències de la població. Sovint aquesta formació s'ha presentat com una eina per millorar el nivell de competències de la població adulta amb un baix nivell de qualificació, així com per facilitar l'adaptació d'alguns col·lectius específics als canvis del mercat laboral. En aquest apartat s'analitza la participació de la població adulta en activitats d'educació i formació, així com les diferències de participació entre diferents col·lectius. Aquest tipus de formació es pot dur a terme de manera molt diversa: cursos de formació per a població desocupada, formació contínua a l'empresa o per iniciativa pròpia. Les dades presentades en aquest apartat són:

- Gràfic 36. Evolució de la població que participa en la formació a Catalunya, Espanya i UE. 25-64 anys, 2007-2011
- Taula 18. Població de 25-64 anys que participa en la formació a les comunitats autònomes, 2010
- Gràfic 37. Participació en activitats de formació de la població de 25 a 64 anys, 2011
- Taula 19. Participació en activitats de formació de la població segons grups d'edat, 2011
- Gràfic 38. Diferències de participació en activitats d'educació i formació dels grups d'edat 25-34 anys i 55-64 anys, 2011
- Taula 20. Participació en activitats de formació de la població segons nivell educatiu assolit, 2011

- Gràfic 39. Diferències de participació en activitats d'educació i formació entre població amb educació secundària o inferior i població amb educació terciària, 2011

Les dades referents a Catalunya i Espanya provenen del Ministeri d'Educació, i en el cas d'alguns indicadors no disponibles per a Catalunya es fa referència a dades de la ciutat de Barcelona elaborades per l'Observatori de l'FP de la Fundació BCN Formació Professional. Les dades que permeten comparar Catalunya respecte al conjunt de països de la Unió Europea s'han obtingut de la base de dades d'Eurostat.

Nivells de participació moderats

El gràfic 36 presenta l'evolució del percentatge de la població adulta que participa en activitats de formació entre els anys 2007 i 2011. Aquest indicador es defineix com el percentatge de persones entre 25 i 64 anys que afirmen haver participat en algun tipus de formació, reglada o no reglada, en les darreres quatre setmanes. A més de les dades per a Catalunya es presenta la comparativa amb el conjunt d'Espanya i la mitjana dels països de la UE-27.

Gràfic 36.
Evolució de la població que participa en la formació a Catalunya, Espanya i UE. 25-64 anys, 2007-2011

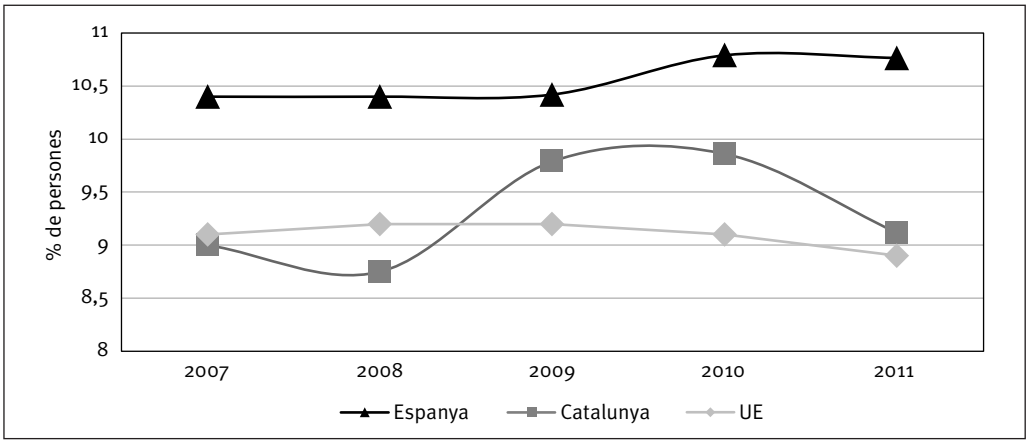

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Educació i Eurostat.

El percentatge de població que participa en activitats de formació s'ha mantingut relativament estable en els tres àmbits territorials analitzats. Tot i això, cal destacar que entre 2007 i 2011 Catalunya ha aconseguit situar-se lleugerament per sobre de la mitjana de països de la UE-27. Dins del context espanyol, Catalunya continua situant-se per sota de la mitjana d'Espanya pel que fa a aquest indicador de formació al llarg de la vida. Tot i aquestes dades, les taxes de participació al llarg de la vida continuen sent moderades, ja que aproximadament només un de cada deu adults participa en aquest tipus d'activitats de formació.

L'aprenentatge al llarg de la vida inclou una àmplia diversitat d'activitats: cursos de formació per a població desocupada, formació contínua a l'empresa o per iniciativa pròpia. Abans d'iniciar una anàlisi detallada de la participació de la població adulta en les diferents tipologies de formació, es presenta un indicador sintètic que permet conèixer la situació de les diferents comunitats autònomes en relació amb la formació al llarg de la vida. La taula 18 presenta el percentatge de persones d'entre 25 i 64 anys que afirmen haver participat en algun tipus de formació, reglada o no reglada, en les darreres quatre setmanes. Aquest indicador es construeix a partir de l'Enquesta de Població Activa (EPA). A la taula es presenten les dades per al conjunt de la població i desagregades en funció del sexe.

La comparativa autonòmica permet observar que no existeixen diferències importants pel que fa a la participació en activitats de formació de la població adulta, els percentatges varien entre el 13,2% de Navarra i el 8,4% de Cantàbria. En aquest cas, Catalunya se situa entre les comunitats amb una menor participació de la població adulta en activitats de formació, només el 9,9% de la població en aquesta franja d'edat afirma participar en activitats formatives. A partir de les dades presentades a la taula també s'observa que a totes les comunitats autònomes la participació de les dones és superior a la dels homes. En general, s'observa que a major taxa de participació global major és la diferència entre dones i homes.

A continuació, el gràfic 37 mostra la comparativa europea pel que fa a la participació en activitats de formació al llarg de la vida. En aquest cas l'indicador utilitzat es construeix a partir de la mateixa definició utilitzada anteriorment. Les dades es presenten per a cadascun dels països europeus, així com la mitjana dels països de la UE-15 i UE-27. El països es troben ordenats de major a menor segons el percentatge de participació.

Taula 18.

Població de 25-64 anys que participa en la formació a les comunitats autònomes, 2010

Comunitat autònoma	Total	Homes	Dones
Navarra	13,2	11,3	15,1
País Basc	13,0	11,2	14,8
Aragó	11,7	10,2	13,2
Canàries	11,6	10,1	13,2
Comunitat Valenciana	11,6	11,0	12,1
Madrid	11,4	11,0	11,7
Castella-la Manxa	11,2	9,7	12,9
La Rioja	11,1	9,6	12,7
Espanya	**10,8**	**10,0**	**11,6**
Galícia	10,6	10,0	11,3
Múrcia	10,6	10,1	11,2
Castella i Lleó	10,4	9,5	11,3
Andalusia	10,2	9,6	10,8
Extremadura	10,2	9,2	11,3
Catalunya	**9,9**	**8,9**	**10,9**
Balears	9,8	9,8	9,9
Astúries	9,0	8,7	9,2
Cantàbria	8,4	8,3	8,6

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Educació.

Gràfic 37.

Participació en activitats de formació de la població de 25 a 64 anys, 2011

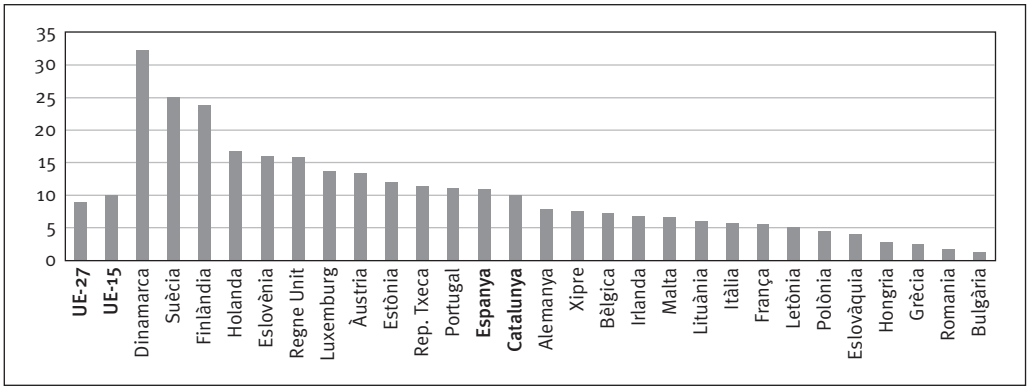

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Eurostat.

Les dades presentades al gràfic mostren importants disparitats entre els diferents països europeus analitzats. Al capdavant, pel que fa a la formació al llarg de la vida, hi trobem els països nòrdics (Dinamarca, Suècia i Finlàndia), amb una taxa de participació superior al 20% de la població adulta. En la situació contrària es troben països com Bulgària, Romania o Grècia, on el percentatge de població adulta que participa en activitats de formació no arriba al 3%. En aquest cas, Espanya, amb el 10,8% de la població adulta que participa de la formació al llarg de la vida, se situa lleugerament per sobre de la mitjana dels països de la UE.

Desigualtats en l'accés a la formació

La participació en la formació al llarg de la vida varia de manera significativa entre els diferents grups de població. A continuació es presenta la participació en activitats de formació al llarg de la vida segons diferents característiques de la població: edat, nivell educatiu i situació al mercat de treball.

La taula 19 presenta la participació en activitats d'educació i formació segons diferents grups d'edats. En aquest cas la població adulta s'ha dividit en quatre grups d'edat: de 25 a 34 anys, de 35 a 44 anys, de 45 a 54 anys i de 55 a 64 anys. La darrera columna presenta la taxa de participació en formació al llarg de la vida per al conjunt de la població adulta. Els països es troben ordenats de major a menor segons la taxa de participació en activitats de formació al llarg de la vida del grup de població de 25 a 34 anys.

Més enllà de les diferències a nivell global en la participació en formació al llarg de la vida entre els diferents països europeus, s'observen algunes tendències comunes pel que fa als diferents grups d'edat. En primer lloc, s'observa una relació inversa entre l'edat i la participació en activitat de formació. És a dir, a mesura que s'incrementa l'edat la taxa de participació en activitats de formació es redueix. En segon lloc, a tots els països analitzats la taxa de participació en activitats d'educació i formació del grup d'edat més jove, de 25 a 34 anys, és superior a la mitjana per a la població adulta. En canvi, els grups d'edat de 45 a 54 anys i de 55 a 64 anys presenten taxes de participació inferiors a la mitjana de la població. Pel que fa al grup de població d'entre 35 i 44 anys, la seva taxa de participació en activitats de formació al llarg de la vida és molt propera a la mitjana de la població adulta.

Taula 19.
Participació en activitats de formació de la població segons grups d'edat, 2011

	De 25 a 34 anys	De 35 a 44 anys	De 45 a 54 anys	De 55 a 64 anys	De 25 a 64 anys
UE-27	**15,0**	**8,9**	**7,1**	**4,3**	**8,9**
UE-15	**16,8**	**10,0**	**8,2**	**5,1**	**10,0**
Dinamarca	44,4	32,3	29,6	24,0	32,3
Suècia	34,2	25,7	23,2	17,2	25,0
Finlàndia	34,9	26,1	22,2	13,5	23,8
Holanda	27,5	17,5	14,6	8,4	16,7
Eslovènia	29,1	16,8	10,7	6,8	15,9
Regne Unit	20,1	17,4	15,0	9,6	15,8
Luxemburg	22,5	13,9	10,4	6,0	13,6
Àustria	22,5	13,5	10,9	6,5	13,4
Estònia	19,8	13,7	8,6	4,6	12,0
Rep. Txeca	16,9	13,0	10,0	5,1	11,4
Portugal	17,8	12,1	8,3	4,5	11,0
Espanya	**17,7**	**10,7**	**8,0**	**5,0**	**10,8**
Alemanya	17,7	6,8	5,3	2,9	7,8
Xipre	12,4	6,7	5,2	4,1	7,5
Bèlgica	10,3	7,9	6,1	3,9	7,1
Irlanda	10,1	6,7	5,3	3,2	6,8
Malta	9,8	8,6	4,8	3,2	6,6
Lituània	12,0	5,4	3,7	2,1	5,9
Itàlia	12,4	4,7	3,8	2,4	5,7
França	9,4	6,1	4,6	2,3	5,5
Letònia	8,8	5,1	3,2	2,2	5,0
Polònia	9,9	4,2	2,2	0,8	4,5
Eslovàquia	7,0	3,6	2,7	1,3	3,9
Hongria	6,8	2,3	1,0	0,5	2,7
Grècia	6,2	2,0	1,0	0,4	2,4
Romania	4,1	1,0	0,5	ND	1,6
Bulgària	4,4	0,6	ND	ND	1,2

ND: No disponible.
Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Eurostat.

Per observar aquestes diferències entre grups d'edat de manera més específica, el gràfic 38 presenta les diferències de participació en activitats d'educació i formació entre el grup de població de 25 a 34 anys i el de 55 a 64 anys. En aquest cas el països s'han ordenat de major a menor segons la diferència de percentatge entre aquests dos grups d'edat. A més, l'extrem dret de cada barra horitzontal indica la taxa de participació de la població de 25 a 34 anys, i l'extrem esquerre el de la població de 55 a 64 anys.

Gràfic 38.

Diferències de participació en activitats d'educació i formació dels grups d'edat 25-34 anys i 55-64 anys, 2011

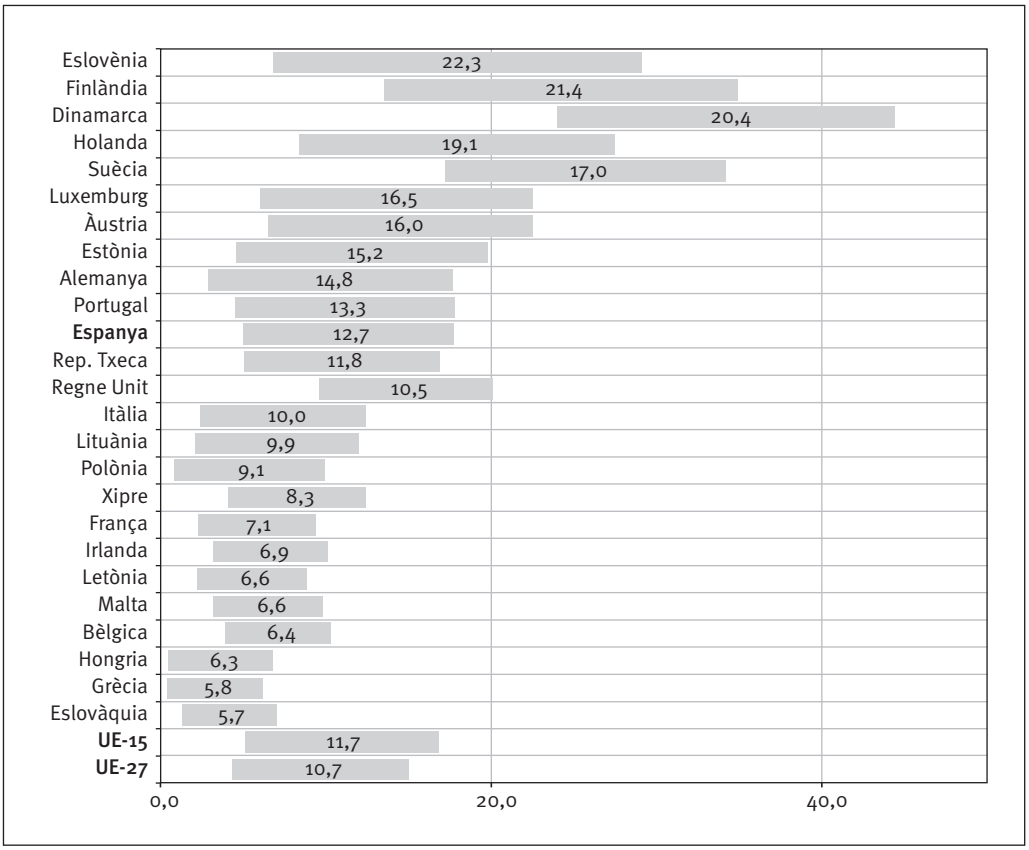

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Eurostat.

En primer lloc, s'observa com aquells països que presentaven majors taxes de participació en activitats d'educació i formació entre la població adulta són aquells que mostren majors diferències en la participació entre la població de 25 a 34 anys i el grup d'edat entre 55 i 64 anys. Això s'explica pel fet que si analitzem les diferències de participació en termes absoluts resulta normal que els països amb majors taxes de participació en aquestes activitats entre la població adulta presentin al mateix temps majors diferències entre grups d'edat. Tot i això, cal destacar, com s'observa al gràfic, que la taxa de participació del grup d'edat de 55 a 64 anys en els països capdavanters en la formació al llarg de la vida és similar a la taxa de participació del grup d'edat més jove de països situats a la part baixa del gràfic. En relació amb les diferències de participació entre aquests dos grups d'edat, Espanya, amb una diferència del 12,7%, se situa en la part mitjana del gràfic, lleugerament per sobre de la mitjana dels països de la UE.

Més enllà de les diferències entre grups d'edat, el nivell educatiu de la població sembla ser un altre dels principals condicionants en la participació en activitats d'educació i formació de la població adulta. La taula 20 presenta la taxa de participació de la població adulta segons el seu nivell formatiu, agrupat en tres categories: educació secundària o inferior, educació secundària superior i educació terciària. Per facilitar l'anàlisi s'inclou una columna amb la taxa mitjana de participació en la formació al llarg de la vida per al conjunt de la població adulta.

Les dades presentades a la taula mostren com augmenta la taxa de participació en educació i formació a mesura que augmenta el nivell formatiu de la població adulta. En el conjunt de països analitzats, la població amb educació terciària presenta taxes de participació en aquestes activitats superiors a la mitjana del seu país. Al mateix temps, un patró invers s'observa entre la població amb educació secundària o inferior, amb taxes de participació per sota de la mitjana de la població adulta a tots els països europeus. En el cas de les qualificacions mitjanes, és a dir, titulacions d'educació secundària o inferior, el comportament és més divers. En alguns països europeus la població amb aquest nivell formatiu presenta una taxa de participació lleugerament per sobre o similar a la mitjana de la població adulta, mentre que en altres casos la taxa de participació d'aquest grup de població és sensiblement inferior a la mitjana del país, encara que per sobre de la població amb qualificacions baixes.

El gràfic 39 presenta les diferències de participació en activitats d'educació i formació entre la població amb un nivell educatiu d'educació secundària o inferior i la població

Taula 20.
Participació en activitats de formació de la població segons nivell educatiu assolit, 2011

	Educació secundària o inferior	Educació secundària superior	Educació terciària
UE-27	**3,9**	**7,6**	**16,0**
UE-15	**4,3**	**9,2**	**17,2**
Dinamarca	23,4	29,6	41,1
Suècia	16,9	21,1	34,3
Finlàndia	10,7	21,2	32,1
Holanda	10,5	17,3	21,6
Eslovènia	3,3	14,2	27,8
Regne Unit	7,2	13,4	23,9
Luxemburg	4,5	13,8	19,0
Àustria	4,1	12,3	25,3
Estònia	3,5	8,3	19,8
Rep. Txeca	2,8	9,6	22,5
Portugal	7,5	13,8	21,1
Espanya	**4,6**	**11,4**	**19,3**
Alemanya	3,1	6,9	12,1
Xipre	1,3	5,1	14,0
Bèlgica	3,1	5,6	11,9
Irlanda	2,8	5,9	10,4
Malta	3,3	9,6	18,2
Lituània	ND	3,2	11,4
Itàlia	1,2	7,3	14,2
França	2,5	4,8	9,5
Letònia	1,8	3,5	9,7
Polònia	0,8	2,9	10,8
Eslovàquia	ND	2,8	9,8
Hongria	0,5	2,6	5,1
Grècia	0,4	2,9	4,7
Romania	0,3	1,5	3,9
Bulgària	ND	1,3	1,6

ND: No disponible.
Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Eurostat.

amb titulacions d'educació terciària. Els països s'han ordenat de major a menor segons les diferències entre aquests dos grups de població.

Gràfic 39.
Diferències de participació en activitats d'educació i formació entre població amb educació secundària o inferior i població amb educació terciària, 2011

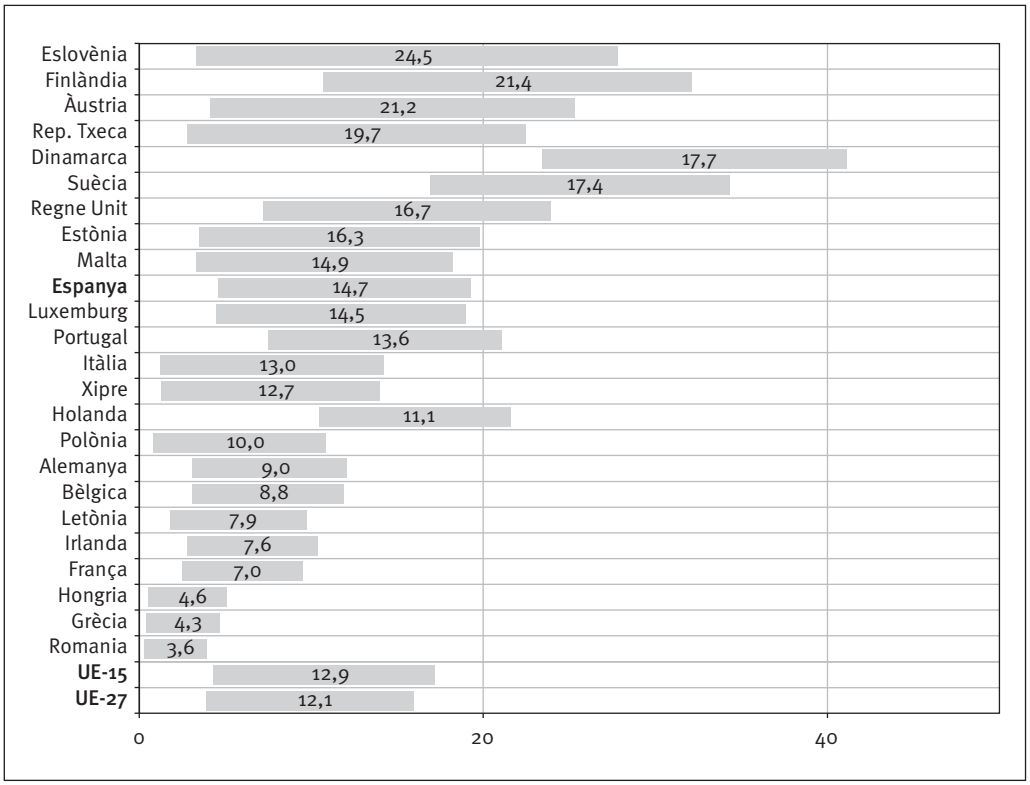

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Eurostat.

Tal i com és d'esperar, les diferències de participació entre aquests dos nivells educatius són superiors en aquells països amb una major taxa de participació pel conjunt de la població. Per exemple, Holanda i Eslovènia, amb taxes de participació de la població adulta similars, mostren diferències entre la població amb menor i major nivell educatiu d'11,1 i 24,5 punts percentuals respectivament. Com en el cas de la participació per grups

d'edat, Espanya se situa en la part mitjana de la taula, amb una diferència lleugerament superior a la mitjana dels països de la UE.

Les dades presentades mostren com la taxa de participació en activitats de formació al llarg de la vida augmenta a mesura que ho fa el nivell educatiu. Per tant, aquests tipus d'activitats formatives no semblen assolir l'objectiu de millorar el nivell de competències de la població amb qualificacions més baixes.

La formació dirigida principalment a la població aturada

Aquests tipus d'accions formatives estan orientades principalment a persones aturades, encara que també poden accedir-hi persones ocupades. Aquesta formació s'ubica dins del marc de la formació oferta dins del subsistema de formació professional i té com a objectius comuns la millora de la qualificació professional o la reorientació d'aturats procedents de sectors econòmics o activitats econòmiques en recessió per augmentar les possibilitats de reinserció. Les dades presentades en aquest apartat són:

- Taula 21. Evolució de la participació en accions formatives dirigides principalment a la població aturada segons programa a la ciutat de Barcelona, 2008-2010
- Gràfic 40. Participació en accions formatives dirigides principalment a la població aturada segons programa i edat a la ciutat de Barcelona, 2010
- Gràfic 41. Participació en accions formatives dirigides principalment a la població aturada segons programa i sexe a la ciutat de Barcelona, 2010
- Gràfic 42. Participació en accions formatives dirigides principalment a la població aturada segons programa i nivell d'estudis a la ciutat de Barcelona, 2010
- Taula 22. Accions formatives dirigides principalment a població aturada a les comunitats autònomes, 2010
- Taula 23. Participació en activitats de formació de la població segons situació laboral, 2011
- Gràfic 43. Diferències de participació en activitats d'educació i formació entre població ocupada i desocupada, 2011
- Gràfic 44. Despesa en polítiques del mercat laboral, 2010
- Gràfic 45. Evolució de la despesa en polítiques del mercat laboral, 2007-2010

La majoria d'indicadors d'aquest apartat fan referència a la ciutat de Barcelona i han estat elaborats per l'Observatori de l'FP de la Fundació BCN Formació Professional. En el cas de les dades comparades entre comunitats autònomes espanyoles, aquestes provenen del Ministeri d'Educació, mentre que la informació d'àmbit europeu prové de la base de dades d'Eurostat.

Participació segons programa formatiu

La formació dirigida principalment a la població aturada comprèn diversos programes que es diferencien pels seus beneficiaris, objectius i continguts. En el context de Catalunya es contemplen quatre tipologies de programes dirigits a la població aturada. En primer lloc, els programes de Formació d'Oferta de Qualificació (FOQ), vinculats al Catàleg de Qualificacions Professionals, que tenen com a objectiu principal cobrir les necessitats formatives dels sectors inclosos en aquest catàleg. En segon lloc, els programes de formació realitzats pels Centres d'Innovació i Formació Ocupacional (CIFO), que duen a terme programes de formació per a l'ocupació estretament vinculats al teixit productiu del territori on es troben ubicats. D'altra banda, les accions formatives incloses dins del programa «Forma i Contracta» (FC), que consisteixen en accions formatives finançades pel SOC i en les quals les empreses adquireixen un compromís de contractació posterior. Finalment, els programes de E-Formació organitzats pel SOC, consistents en formació virtual dirigida a promoure la millora de l'ocupabilitat i la qualificació dels treballadors.

La taula 21 presenta l'evolució de la participació en la formació dirigida prioritàriament a persones aturades entre els anys 2008 i 2010 per a la ciutat de Barcelona.

Entre els anys 2008 i 2010 s'observa un fort augment de la participació en totes les tipologies de formació dirigides prioritàriament a persones aturades, a excepció del programa «Forma i Contracta», que té un pes molt reduït dins d'aquest tipus de formació. Es poden identificar dues causes principals per explicar l'augment de la participació en aquests programes de formació a persones aturades. En primer lloc, l'augment de l'atur derivat de la crisi econòmica ha fet incrementar la participació en aquests tipus de programes, així com el finançament destinat per part de les administracions públiques. En segon lloc, el canvis pel que fa a la durada introduïts en aquest període pel Departament de Treball.

Taula 21.
Evolució de la participació en accions formatives dirigides principalment a la població aturada segons programa a la ciutat de Barcelona, 2008-2010

Any	2008	2010	Dif (N)	Ev (%)
FOQ	7.730	29.273	21.543	278,7
CIFO	596	1.742	1.146	192,3
CC	310	139	-171	-55,2
Virtual	6.788	9.013	2.225	32,8
Total	**15.424**	**40.167**	**24.743**	**160,4**

Font: Observatori de l'FP de la Fundació BCN Formació Professional.

Durant l'any 2009 es va reduir la durada dels cursos per reduir la taxa d'abandonament que s'havia identificat per aquest motiu.

Per analitzar el perfil dels usuaris de la formació dirigida prioritàriament a població aturada, a continuació s'analitzen les principals característiques dels destinataris d'aquests programes de formació. En primer lloc, el gràfic 40 presenta la participació en programes de formació per a persones aturades segons diferents grups d'edat a la ciutat de Barcelona.

El pes dels diferents grups d'edat és bastant homogeni a les diferents tipologies de formació per població aturada, excepte en el cas del programa «Forma i Contracta», on predominen els grups d'edat més joves. Com s'observa al gràfic, el major nombre de participants pertanyen a les franges d'edat mitjanes, d'entre 25 i 44 anys.

El gràfic 41 presenta la participació en programes de formació per a població aturada segons sexe a la ciutat de Barcelona. Tot i que, en termes generals, la participació d'homes i dones en aquests cursos de formació és bastant similar, s'observen diferències rellevants segons el tipus de programes. Les dones predominen, especialment, en el cursos realitzats en els centres CIFO i en els programes de compromís de contractació.

Per últim, es presenta el perfil dels participants en els programes de formació per a aturats en funció del nivell màxim d'estudis assolit a la ciutat de Barcelona (gràfic 42).

Gràfics 40.
Participació en accions formatives dirigides principalment a la població aturada segons programa i edat a la ciutat de Barcelona, 2010

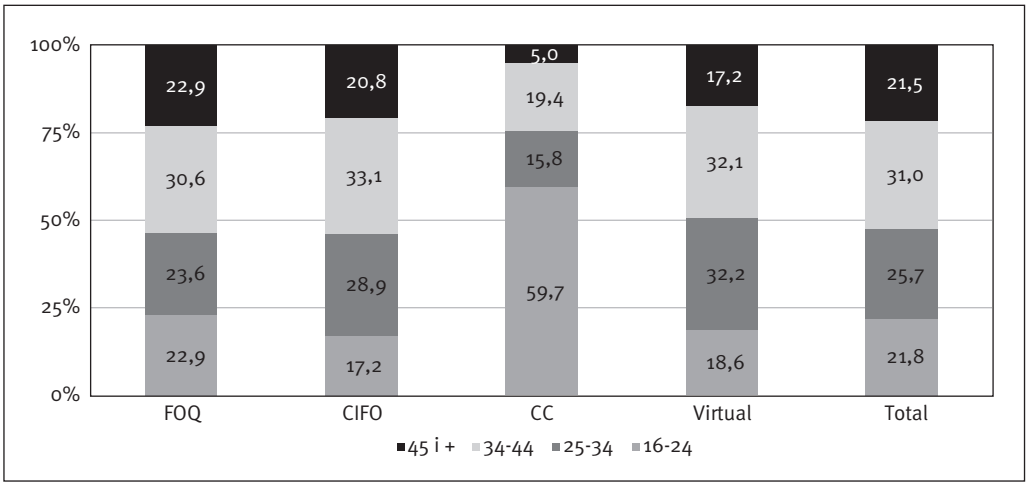

Font: Observatori de l'FP de la Fundació BCN Formació Professional.

Gràfics 41.
Participació en accions formatives dirigides principalment a la població aturada segons programa i sexe a la ciutat de Barcelona, 2010

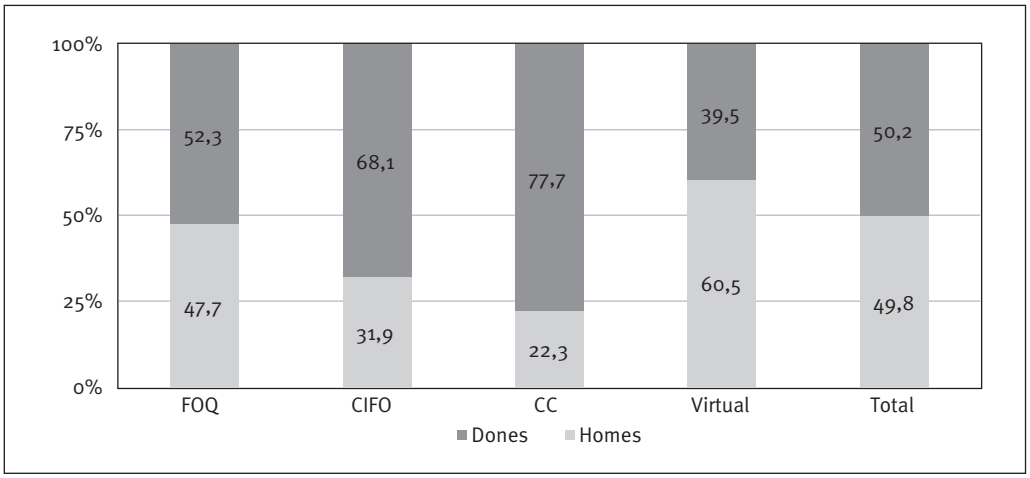

Font: Observatori de l'FP de la Fundació BCN Formació Professional.

Gràfics 42.
Participació en accions formatives dirigides principalment a la població aturada segons programa i nivell d'estudis a la ciutat de Barcelona, 2010

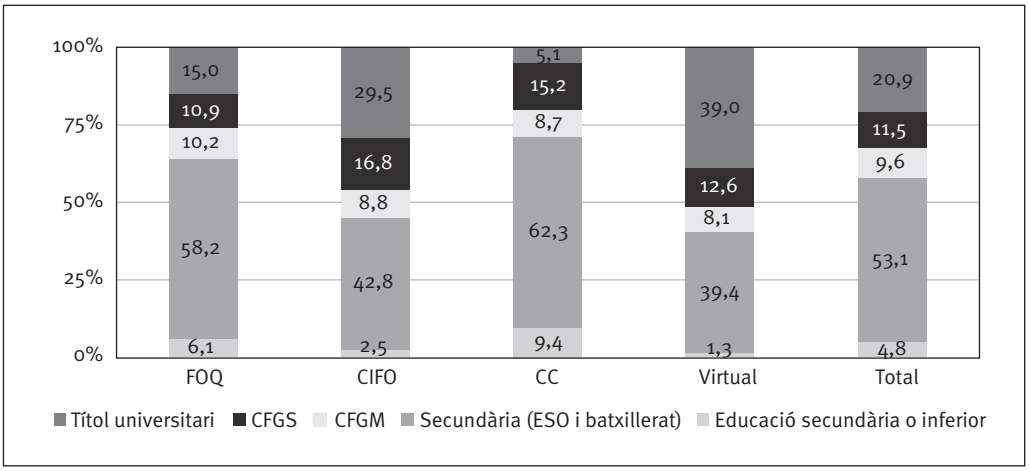

Font: Observatori de l'FP de la Fundació BCN Formació Professional.

Com s'observa al gràfic, el major nombre de participants en aquest tipus de programes té un nivell d'estudis de secundària o inferior. Tot i això, s'observa un pes rellevant dels titulats universitaris als cursos realitzats en centres CIFO i en la formació virtual. En canvi, en el cas dels titulats en estudis de formació professional el seu pes sobre la participació total es manté estable en les diferents tipologies de formacions.

Participació des d'una perspectiva comparada

La taula 22 presenta les accions formatives dirigides principalment a la població aturada que van desenvolupar les diferents comunitats autònomes durant l'any 2010. Cal destacar que aquestes dades fan referència al nombre d'accions formatives, que no necessàriament representen el nombre de persones que han rebut aquest tipus de formació, ja que una mateixa persona pot participar en diverses accions formatives durant un mateix any. Aquesta estructura de les dades disponibles dificulta la comparabilitat entre les comunitats autònomes, ja que la manera de comptabilitzar el nombre d'accions formatives pot variar entre les diferents administracions autonòmiques.

Taula 22.
Accions formatives dirigides principalment a població aturada a les comunitats autònomes, 2010

				Distribució % per sexe		Distribució % per edat 2010			Accions formatives per cada 10.000 hab. (pobl. 16-24 anys) 2010
	Total 2008	Total 2009	Total 2010	Homes	Dones	Menors 25 anys	25 a 34 anys	35 o més	
Espanya	**222.918**	**261.543**	**257.339**	**50,4**	**49,6**	**20,1**	**32,7**	**47,2**	**83**
Andalusia	43.611	3.017	724	58,1	41,9	22,7	43,5	33,8	1
Aragó	3.554	9.189	8.573	51,4	48,6	22,1	34,3	43,6	100
Astúries	10.489	9.748	11.896	53,6	46,4	19,4	41,5	39,1	169
Balears	5.368	3.814	4.011	41,5	58,5	20,5	32,9	46,5	54
Canàries	12.200	9.460	12.485	38	62	22,4	34,1	43,5	85
Cantàbria	2.446	2.876	3.621	55,4	44,6	17,5	36	46,5	93
Castella i Lleó	10.394	11.963	9.316	47	53	31,8	33,8	34,4	58
Castella-la Manxa	11.603	639	5.252	54,1	45,9	24,1	39,3	36,6	39
Catalunya	**26.296**	**105.501**	**111.857**	**49,5**	**50,5**	**19,1**	**27,5**	**53,4**	**230**
Comunitat Valenciana	24.331	23.036	5.780	59	41	21,4	36,1	42,5	17
Extremadura	9.533	9.268	7.301	44,8	55,2	34,4	36,6	29	103
Galícia	13.148	13.398	12.380	46,2	53,8	19,5	40,7	39,8	69
Madrid	32.730	34.343	37.975	55	45	17,6	35,4	46,9	88
Múrcia	4.841	5.838	7.086	57,1	42,9	20,9	36,3	42,8	71
Navarra	3.748	4.510	4.957	52,9	47,1	15,9	39,3	44,8	121
País Basc	6.920	12.604	11.646	54,3	45,7	13,5	38,6	47,9	82
La Rioja	1.007	857	1.296	56,5	43,5	21,1	33,3	45,5	62

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Educació.

La distribució de les accions formatives per treballadors a l'atur presenta importants diferències entre comunitats autònomes. Mentre que a Catalunya es van realitzar 230 accions formatives per cada 10.000 habitants, en altres comunitats com Castella-la

Manxa o la Comunitat Valenciana aquesta xifra no va arribar a 50. Tot i això, com ja s'ha comentat, cal prendre amb precaució les dades presentades ja que el nombre d'accions formatives no és directament comparable entre les comunitats autònomes.

Des del punt de vista del perfil dels participants s'observen alguns elements destacables. En primer lloc, una major participació dels homes en aquest tipus de formació a la majoria de les comunitats autònomes, excepte en el cas de les Canàries o les Balears. L'edat sembla ser un altre dels factors que condicionen la participació en aquest tipus de formació, amb un menor pes de les franges d'edat més joves respecte a la població de 35 o més anys.

Un altre dels elements analitzats és la participació en activitats de formació de la població adulta segons la situació en el mercat laboral. En aquest cas s'ha seleccionat únicament la població adulta que es troba activa en el mercat laboral, descartant les persones en situació d'inactivitat. La taula 23 presenta les taxes de participació en activitats d'educació i formació de les persones ocupades i aturades. De nou, per tal de facilitar l'anàlisi, s'inclou una columna amb la taxa de participació en la formació al llarg de la vida del conjunt de la població.

En aquest cas s'observen dos patrons de comportament diferenciats en els països analitzats. Un primer grup de països on la població ocupada té una taxa de participació en activitats de formació superior a la població aturada. En aquest primer grup es troben països com Finlàndia, Regne Unit o Alemanya. Tot i això, cal destacar que en aquests països les diferències de participació en activitats de formació entre ocupats i aturats són bastant reduïdes. En un segon grup hi trobem aquells països que presenten la situació inversa, és a dir, que les persones aturades participen en activitats de formació en major mesura que les persones ocupades. Espanya es troba en aquest segon grup de països, on la diferència és del 2,6% favorable a les persones aturades.

Per observar de manera més acurada aquests patrons de comportament descrits anteriorment, el gràfic 43 presenta la diferència en la taxa de participació entre la població ocupada i l'aturada. En aquest gràfic els valors positius indiquen una diferència a favor de la població ocupada i els negatius una diferència a favor de la població aturada.

Taula 23.

Participació en activitats de formació de la població segons situació laboralscriure el projecte de tesi. Estar, 2011

	Ocupats	Aturats
UE-27	**9,5**	**9,1**
UE-15	**10,6**	**10,4**
Dinamarca	32,8	35,1
Suècia	24,0	40,4
Finlàndia	25,8	19,7
Holanda	18,3	17,3
Eslovènia	18,1	16,4
Regne Unit	17,4	14,8
Luxemburg	14,9	15,3
Àustria	14,1	18,6
Estònia	13,6	8,5
Rep. Txeca	13,4	7,5
Portugal	10,7	15,6
Espanya	10,6	13,2
Alemanya	7,9	5,1
Xipre	7,9	6,9
Bèlgica	7,4	8,9
Irlanda	6,2	6,4
Malta	8,0	10,7
Lituània	6,8	3,5
Itàlia	5,4	5,5
França	5,8	5,2
Letònia	5,6	4,0
Polònia	5,2	4,8
Eslovàquia	4,3	1,7
Hongria	2,6	2,0
Grècia	2,0	2,7
Romania	1,3	1,5
Bulgària	0,7	ND

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Eurostat.

Gràfic 43.
Diferències de participació en activitat d'educació i formació entre població ocupada i desocupada, 2011

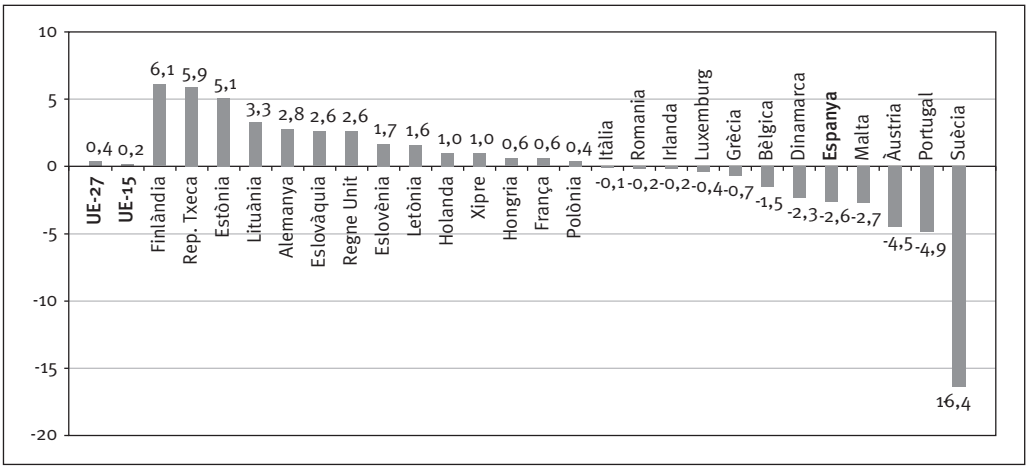

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Eurostat.

Tot i que es podria esperar que la població aturada fes un ús més intensiu de la formació al llarg de la vida, com a forma de reciclatge, només en alguns països europeus la participació dels aturats és superior a la dels ocupats. En aquest cas Espanya presenta una taxa de participació en activitats d'educació i formació de la població aturada 2,6 punts percentuals superior a la de les persones ocupades.

Polítiques actives d'ocupació

Una altra de les dimensions analitzades en aquest apartat del capítol és la despesa de les administracions en formació en el context del conjunt de polítiques del mercat laboral. En aquest cas Eurostat defineix les polítiques del mercat laboral com aquelles intervencions públiques orientades a assolir un funcionament eficient i corregir els desequilibris del mercat laboral, i que es distingeixen d'altres polítiques d'ocupació perquè estan dissenyades en favor de grups específics de població. A banda de la formació, altres polítiques o programes inclosos en aquesta categoria són els serveis d'ocupació, la jubilació anticipada o els subsidis d'atur.

En primer lloc s'analitza el pes de la despesa en activitats de formació sobre el conjunt de polítiques del mercat laboral. El gràfic 44 presenta el percentatge sobre el PIB que representa la despesa total en polítiques del mercat laboral, així com el pes específic dels programes de formació. Els països s'han ordenat de major a menor en funció del percentatge del PIB destinat al conjunt de polítiques del mercat laboral.

Gràfic 44.
Despesa en polítiques del mercat laboral, 2010

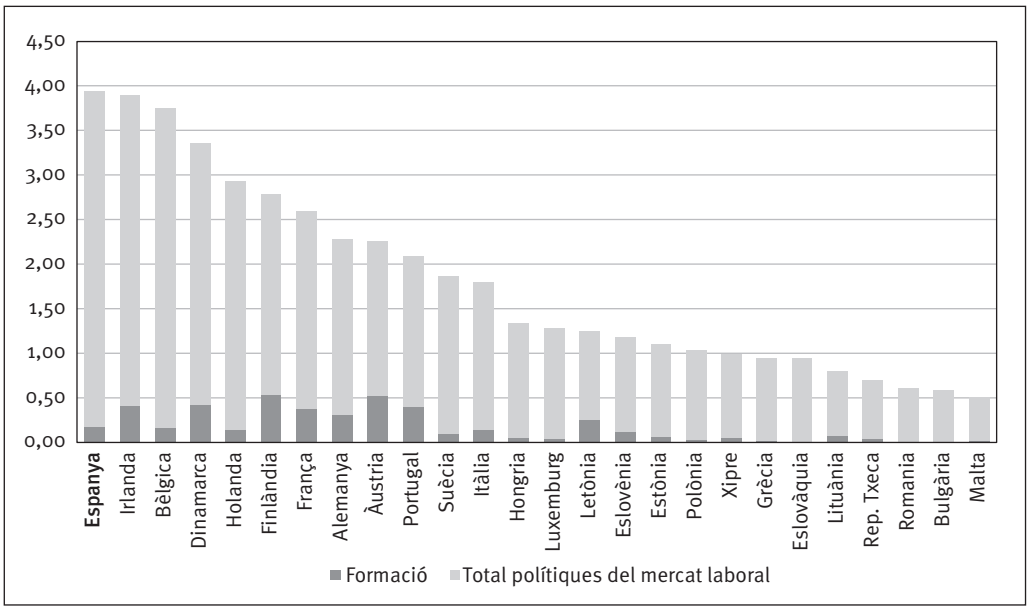

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Eurostat.

En general s'observa una major proporció de despesa sobre el PIB en polítiques de mercat laboral en aquells països de la UE-15 que en la resta de països europeus. En aquest cas, només tres països se situen per sobre del 3% del PIB de despesa en polítiques de mercat laboral: Espanya, Irlanda i Bèlgica. Cal destacar que en els casos d'Espanya i Irlanda, com s'analitzarà més endavant, aquest elevat nivell de despesa s'explica pels efectes de la crisi econòmica actual.

Des del punt de vista dels recursos destinats a programes de formació destaquen els casos de països com Àustria, Finlàndia, Portugal o Letònia, on la despesa en aquests

programes representa al voltant del 20% de la despesa total en polítiques de formació. En aquest cas, Espanya se situa a la cua dels països europeus en la proporció que representa aquesta despesa sobre el conjunt, amb un percentatge proper al 5%.

Finalment s'analitza l'evolució del pes dels programes de formació sobre el total de la despesa en polítiques de mercat laboral abans i durant el cicle de crisi econòmica. Amb aquest objectiu, el gràfic 45 recull el pes de la despesa en programes de formació sobre el total de despesa en polítiques del mercat laboral entre els anys 2007 i 2010. Els països s'han ordenat de major a menor en funció del pes de la despesa en formació l'any 2007.

Gràfic 45.
Evolució de la despesa en polítiques del mercat laboral, 2007-2010

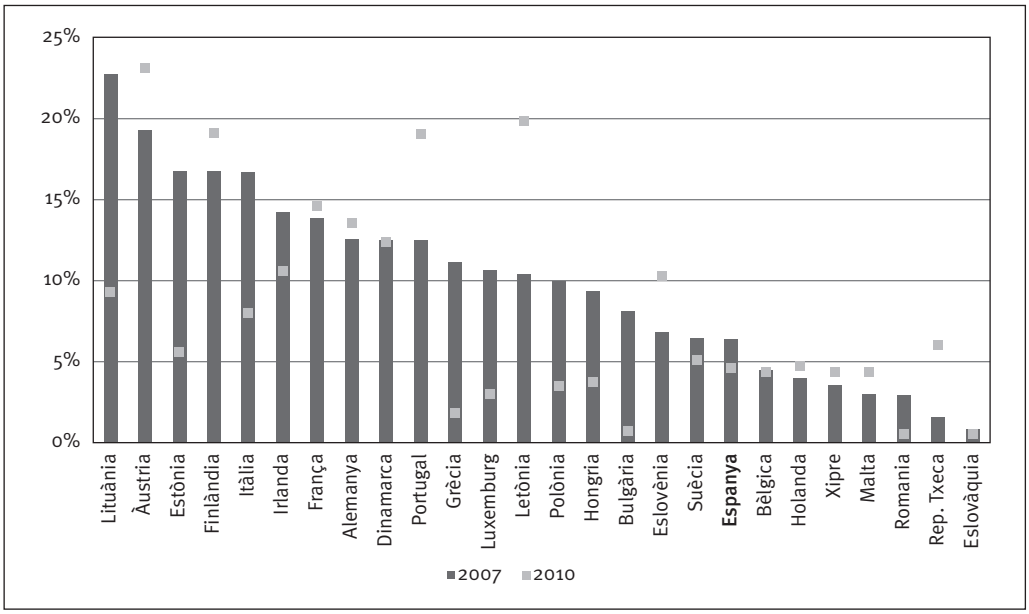

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Eurostat.

Les dades presentades mostren com els països europeus han seguit diferents tendències pel que fa a la despesa en programes de formació. Mentre que països com Portugal o Letònia han augmentat de manera significativa el pes de la despesa en formació, situant-se propers al 20%, altres com Lituània, Estònia o Itàlia han reduït sensiblement el pes de la formació sobre el conjunt de despesa en polítiques de mercat laboral. En

el cas d'Espanya el pes de la formació s'ha reduït, però s'ha mantingut estable durant aquest període. En bona part, aquesta reducció es pot explicar per un elevat augment de la despesa en subsidis d'atur derivats de la destrucció d'ocupació durant l'actual cicle de crisi econòmica.

La formació dirigida principalment a la població ocupada

La formació dirigida principalment a la població ocupada és aquella que tradicionalment s'havia conegut com a formació contínua. Aquesta formació està orientada a treballadors en actiu que volen millorar les seves competències professionals. Des del punt de vista de la gestió, a Catalunya la formació dirigida principalment a població ocupada es gestiona a través del Consorci per a la Formació Contínua de Catalunya (CONFORCAT), adscrit al Servei d'Ocupació de Catalunya. En aquest apartat s'analitza el nivell i l'evolució de la participació en la formació dirigida principalment a població ocupada. Les dades presentades en aquest apartat són:

- Taula 24. Evolució de la participació en accions formatives dirigides principalment a la població ocupada segons tipus de pla formatiu a la ciutat de Barcelona, 2007-2010
- Taula 25. Participació en accions formatives dirigides principalment a la població ocupada segons modalitat formativa a la ciutat de Barcelona, 2010
- Gràfic 46. Participació en accions formatives dirigides principalment a la població ocupada segons categoria professional a la ciutat de Barcelona, 2010
- Taula 26. Accions formatives dirigides principalment a la població en actiu a les comunitats autònomes, 2010
- Taula 27. Accions formatives dirigides al personal de la mateixa empresa a les comunitats autònomes, 2010
- Taula 28. Treballadors participants en activitats de formació finançades per l'empresa segons nombre de treballadors, 2011

La majoria d'indicadors d'aquest apartat fan referència a la ciutat de Barcelona i han estat elaborats per l'Observatori de l'FP de la Fundació BCN Formació Professional. Pel que fa a les dades comparades a nivell de comunitats autònomes espanyoles i de països europeus, aquestes provenen del Ministeri d'Educació i d'Eurostat, respectivament.

Formació d'oferta

Les diferents accions formatives dirigides principalment a població ocupada es poden agrupar en tres categories. En primer lloc, el plans de formació intersectorials, que consisteixen en formacions en què es desenvolupen competències vàlides per a qualsevol sector de l'estructura productiva. Un segon grup el formen els plans de formació sectorials, que agrupen aquelles accions formatives dirigides específicament als ocupats d'un sector. Per últim, la formació continguda dins dels plans de formació adreçats a treballadors d'entitats d'economia social destinada als treballadors i socis de cooperatives o entitats d'economia social. La taula 24 presenta l'evolució entre 2007 i 2010 de la participació en les accions formatives dirigides a població ocupada desagregada per a cadascuna de les tipologies descrites anteriorment.

Taula 24.
Evolució de la participació en accions formatives dirigides principalment a la població ocupada segons tipus de pla formatiu a la ciutat de Barcelona, 2007-2010

	2007		2008		2009		2010	
	Participants	%	Participants	%	Participants	%	Participants	%
Intersectorials	18.112	47,8	22.905	60,3	17.145	50,7	18.816	51,0
Sectorials	19.530	51,5	14.897	39,2	16.408	48,5	17.314	46,9
Economia social	280	0,7	195	0,5	258	0,8	780	2,1
Total	**37.922**	**100**	**37.997**	**100**	**33.811**	**100**	**36.910**	**100**

Font: Observatori de l'FP de la Fundació BCN Formació Professional.

Tot i que la importància relativa dels diferents plans formatius s'ha mantingut estable al llarg del període, s'observen algunes variacions significatives durant els quatre anys analitzats. En primer lloc, les accions formatives dels plans de formació intersectorial han augmentat el nombre de participants durant el període analitzat, a excepció de l'any 2009, en què s'observa un lleuger descens. Aquests tipus d'accions han passat de representar el 47,8% dels participants l'any 2007 al 50,1% l'any 2010. En canvi, en el cas de la formació de caràcter sectorial s'observa una certa disminució en la participació entre els anys 2007 i 2010. Tot i això continua representant al voltant del 50% de la participació total. Per últim, les accions formatives de l'economia social que havien mantingut una

participació estable, però molt reduïda entre 2007 i 2009, han experimentat un augment significatiu l'any 2010 fins a arribar a representar el 2,1% de la participació total.

Un altre dels element importants a analitzar en relació amb la formació dirigida principalment a població ocupada és la modalitat formativa. La taula 25 presenta la participació en aquest tipus de formació segons la modalitat d'assistència per a l'any 2010.

Taula 25.
Participació en accions formatives dirigides principalment a la població ocupada segons modalitat formativa a la ciutat de Barcelona, 2010

Modalitat formativa	%
Presencial	81,2
Teleformació	9,7
Mixta	6,4
Distància	2,7
Total	**100**

Font: Observatori de l'FP de la Fundació BCN Formació Professional.

Com es pot observar a partir de les dades contingudes a la taula, la formació de caràcter presencial continua sent l'opció majoritària, ja que agrupa el 81,2% dels participants. D'altra banda, la teleformació i la formació a distància agrupen més del 10% dels participants, mentre que la modalitat mixta se situa en el 6,4% de la participació total.

Per últim, cal analitzar el perfil dels participants en aquest tipus de formació segons la categoria professional que ocupen a l'empresa. El gràfic 46 presenta la participació segons la categoria professional dels usuaris.

Com es pot observar al gràfic, les categories intermèdies són les que mostren una major participació en la formació per a persones ocupades. En aquest sentit, els treballadors qualificats i els tècnics representen al voltant del 70% de la participació total. Cal destacar el baix nivell de participació de comandaments intermedis i directius, que no supera el 13,3% de la participació total.

Gràfic 46.
Participació en accions formatives dirigides principalment a la població ocupada segons categoria professional a la ciutat de Barcelona, 2010

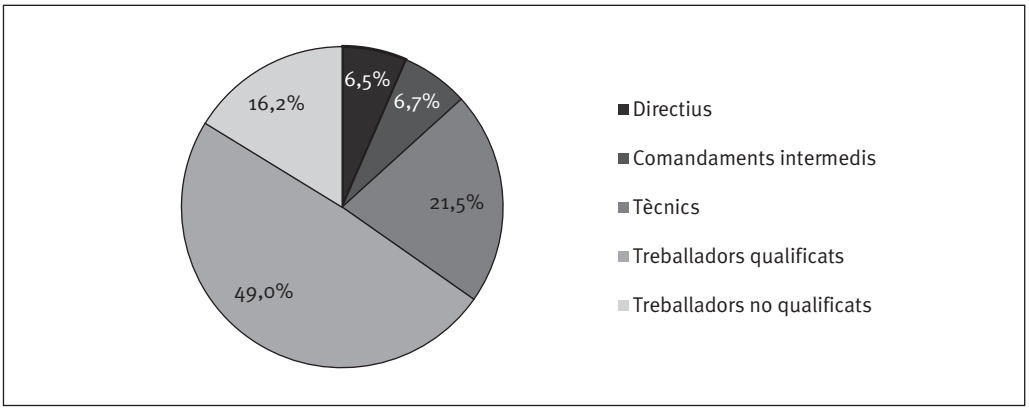

Font: Observatori de l'FP de la Fundació BCN Formació Professional.

La taula 26 presenta les accions formatives destinades principalment a treballadors en actiu durant l'any 2010 per a les diferents comunitats autònomes espanyoles. A banda de les dades globals, es presenta la desagregació per sexe i grup d'edat. També s'ha inclòs el percentatge que representa el nombre d'accions formatives sobre el total de població activa per obtenir una mesura en termes relatius. Cal destacar que en aquest cas les dades disponibles tenen els mateixos problemes de comparabilitat entre comunitat autònomes que en el cas de les accions dirigides a la població aturada. És a dir, es presenten les accions formatives, unitat de mesura que pot variar en la seva durada, contingut o qualitat entre comunitats autònomes. A més, el nombre d'accions formatives no és una mesura directa del nombre de persones formades en aquest tipus de formació, ja que un mateix individu pot participar en més d'una acció formativa en el mateix període.

El nombre d'accions formatives en relació amb la població activa presenta importants diferències entre les comunitats autònomes. En aquest sentit, Catalunya se situa com una comunitat autònoma amb un baix nivell d'accions formatives en relació amb la seva població activa: només representen el 2,3% de la població activa. En canvi, altres comunitats com Aragó i Galícia se situen per sobre del 4% en relació amb la població que participa al mercat de treball.

Taula 26.
Accions formatives dirigides principalment a la població en actiu a les comunitats autònomes, 2010

		Sexe		Edat			
Comunitats autònomes	TOTAL	Homes	Dones	16-25	26-45	46 o més	% Respecte pobl. activa
Aragó	28.135	50,7	49,3	11,5	66,3	22,2	4,4
Galícia	56.959	45,0	55,0	11,4	70,3	18,3	4,4
Extremadura	21.228	54,1	45,9	16,0	64,8	19,3	4,3
Andalusia	146.372	47,1	52,9	16,6	68,8	14,6	3,7
Castella-la Manxa	43.151	49,6	50,4	11,1	67,8	21,1	3,6
Astúries	16.849	49,7	50,3	8,6	69,2	22,2	3,5
Madrid	105.457	53,0	47,0	10,2	73,4	16,3	3,1
Espanya	**683.449**	**52,2**	**47,8**	**12,2**	**69,4**	**18,4**	**3,0**
Múrcia	22.250	53,9	46,1	14,6	69,0	16,3	3,0
La Rioja	4.675	53,6	46,4	10,6	70,4	19,0	3,0
Castella i Lleó	28.597	55,6	44,4	15,1	67,7	17,1	2,9
Cantàbria	7.106	50,0	50,0	10,7	69,9	19,4	2,6
Catalunya	**86.330**	**60,1**	**39,9**	**9,7**	**67,0**	**23,2**	**2,3**
Navarra	6.950	59,2	40,8	10,7	70,1	19,3	2,3
País Basc	24.310	49,5	50,5	7,9	71,3	20,8	2,3
Comunitat Valenciana	53.767	56,3	43,7	10,2	69,5	20,2	2,1
Balears	11.248	60,8	39,2	11,2	71,3	17,5	1,9
Canàries	18.423	56,4	43,6	9,6	73,0	17,4	1,7

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Educació.

Segons l'edat, el perfil majoritari de les accions formatives dirigides a la població en actiu és el de persones entre 26-45 anys, que per al conjunt d'Espanya representen al voltant del 70% de participants en aquest tipus de formació. Pel que fa al sexe dels participants, s'observa una participació bastant equilibrada entre homes i dones a la majoria de comunitats autònomes. En aquest cas, Catalunya és una excepció ja que la participació dels homes en accions formatives és deu punts percentuals superior a la de les dones.

Formació de demanda

A banda de les accions formatives organitzades per l'Administració, les mateixes empreses són altres agents de provisió de la formació contínua per als seus treballadors. La taula 27 recull les accions formatives realitzades des de les empreses cap als seus treballadors. En aquest cas també es presenten les dades desagregades per sexe i grup d'edat, a més d'un indicador sintètic del nombre d'aquest tipus d'accions formatives per cada 1.000 habitants.

Taula 27.
Accions formatives dirigides al personal de la mateixa empresa a les comunitats autònomes, 2010

		Sexe (%)		Edat (%)			
Comunitat autònoma	TOTAL	Homes	Dones	16-25	26-45	46 o més	Accions formatives per cada 1.000 hab.
Madrid	556.840	54,6	45,4	6,8	70,0	23,1	19,4
Catalunya	**515.171**	**54,6**	**45,4**	**7,9**	**67,4**	**24,7**	**16,4**
País Basc	149.816	57,3	42,7	5,4	67,6	27,0	16,0
Navarra	40.986	59,5	40,5	6,6	69,7	23,8	15,1
Espanya	**2.770.789**	**57,6**	**42,4**	**7,6**	**68,5**	**23,9**	**15,0**
Astúries	60.108	57,9	42,1	6,2	68,1	25,7	14,9
Castella-la Manxa	144.067	62,7	37,3	7,8	65,8	26,4	14,4
Balears	66.469	52,8	47,2	8,9	65,0	26,1	14,1
Galícia	152.388	59,4	40,6	8,3	69,2	22,5	13,8
Andalusia	392.787	59,7	40,3	8,4	70,0	21,6	13,7
Comunitat Valenciana	265.805	57,2	42,8	6,8	68,3	24,9	13,7
Aragó	74.107	59,8	40,2	7,3	67,4	25,3	13,5
Cantàbria	31.213	61,1	38,9	6,6	67,8	25,6	13,1
Múrcia	74.042	64,5	35,5	9,4	68,9	21,7	13,1
Canàries	94.031	56,2	43,8	7,3	70,3	22,3	12,2
La Rioja	16.079	56,8	43,2	7,4	66,3	26,3	11,9
Castella i Lleó	91.840	64,0	36,0	10,5	66,8	22,7	11,8
Extremadura	41.945	65,8	34,2	9,4	67,7	22,9	11,0

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Educació.

El perfil dels participants en aquest tipus de formació és molt similar a l'analitzat anteriorment, és a dir, predominen els homes i la població d'entre 26 i 45 anys. En aquest cas, Catalunya se situa, conjuntament amb Madrid, com una de les comunitats amb un major nombre d'accions formatives d'aquest tipus per cada 1.000 habitants.

Per últim s'analitza la participació dels treballadors en activitats de formació finançades, com a mínim parcialment, per les seves empreses. La taula 28 presenta el percentatge de treballadors que participen en aquest tipus de formació de manera desagregada segons la grandària de l'empresa. La grandària de l'empresa es defineix en funció del nombre de treballadors, i en aquest cas les dades es troben desagregades en tres categories: de 10 a 49 treballadors, de 50 a 249 treballadors i més de 250 treballadors. Els països analitzats es presenten ordenats de major a menor segons el percentatge total de treballadors que participen en activitats de formació finançades per la seva empresa.

Taula 28.

Treballadors participants en activitats de formació finançades per l'empresa segons nombre de treballadors, 2011

	Total	De 10 a 49 treballadors	De 50 a 249 treballadors	250 treballadors o més
Bèlgica	52	34	51	61
Luxemburg	51	34	44	69
Espanya	**48**	**35**	**45**	**61**
França	45	27	42	56
Eslovàquia	44	28	44	54
Eslovènia	43	24	36	60
Finlàndia	40	32	32	48
Portugal	40	27	42	52
Holanda	39	29	35	45
Xipre	37	24	31	61
Malta	36	15	33	60
Àustria	33	26	33	38
Regne Unit	31	25	28	33
Estònia	31	22	31	41
Polònia	31	9	21	48
Bulgària	22	8	16	44
Lituània	19	11	17	28
Hongria	19	11	15	28
Romania	18	6	11	28

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Eurostat.

L'anàlisi de la participació en activitats de formació finançades per l'empresa també presenta importants diferències en el conjunt de països europeus. Mentre que països com Bèlgica, Luxemburg, Espanya o França se situen en un nivell de participació al voltant del 50%, països de l'est d'Europa com Romania, Hongria o Lituània no superen el 20% de participació del conjunt de treballadors. En canvi, sí que s'observa un patró comú pel que fa a la participació segons la grandària de l'empresa. Al conjunt de països europeus analitzats s'observa una major taxa de participació segons augmenta el nombre de treballadors de l'empresa. Tot i això, en alguns països com Finlàndia o Regne Unit les majors diferències s'observen només en el cas de les grans empreses de més de 250 treballadors.

Destaquem

- ✓ Catalunya es troba a la cua dels països europeus en el percentatge de població adulta que fa activitats de formació (9,9%) i a prop de la mitjana del conjunt d'Espanya.
- ✓ L'edat continua sent un factor de desigualtat en l'accés a l'aprenentatge al llarg de la vida. La taxa de participació de la població adulta en activitats de formació disminueix a mesura que augmenta l'edat.
- ✓ El nivell formatiu també és un factor clau per a la participació en activitats d'aprenentatge al llarg de la vida. Al conjunt de països europeus s'observa que els titulats en educació terciària presenten majors taxes de participació en aquestes activitats.
- ✓ La grandària de l'empresa continua sent un factor clau pel nivell de formació que organitza pels seus treballadors. A Espanya el 61% dels empleats de les grans empreses ha rebut algun tipus de formació organitzada per l'empresa; en canvi aquest percentatge és del 45% a la mitjana empresa i del 35% a la petita empresa.
- ✓ Espanya se situa al capdavant dels països europeus en despesa en polítiques de mercat laboral, gairebé el 4% del PIB. Tot i això, la part d'aquesta despesa dedicada a activitats de formació continua sent inferior a la dels països europeus capdavanters.

4 Rellevància de la formació professional i ús de les competències

La formació, el mercat laboral i les empreses

Existeix una estreta vinculació entre el nivell formatiu dels individus i la seva participació al mercat de treball. Per exemple, un major nivell d'estudis s'acostuma a associar amb una major protecció respecte a les situacions d'atur i precarietat laboral. En aquest apartat s'analitza la relació entre educació i mercat de treball, tant des del punt de vista dels diferents nivells educatius com des de la comparativa territorial. Més enllà del nivell educatiu, s'analitza la relació amb el mercat de treball d'alguns grups específics de població, com per exemple els immigrants o els majors de 50 anys. Les dades presentades en aquest apartat són:

- Gràfic 47. Evolució de la taxa d'atur segons nivell d'estudis a Catalunya, 2007, 2009, 2011.
- Gràfic 48. Taxa d'atur per nivell d'estudis assolit a les comunitats autònomes, 2011
- Gràfic 49. Evolució de la taxa d'atur per nivell d'estudis assolit a les comunitats autònomes, 2007-2011
- Gràfic 50. Taxa d'atur segons nivell formatiu, 2012
- Gràfic 51. Evolució de la taxa d'atur segons nivell formatiu, 2007-2012
- Gràfic 52. Temps a l'atur segons nivell d'estudis a Catalunya, 2012
- Gràfic 53. Taxa d'atur segons nivell d'estudis i edat a Catalunya, 2011
- Gràfic 54. Nivell d'estudis de les persones aturades i ocupades a Catalunya, 2011
- Gràfic 55. Nivell d'estudis de les persones a l'atur segons edat a Catalunya, 2012
- Gràfic 56. Nivell d'estudis de les persones a l'atur segons sexe, 2011

- Taula 29. Estimació de població ni-ni a les comunitats autònomes.
- Gràfic 57. Nivell d'estudis dels ni-nis a Catalunya, 2011
- Gràfic 58. Nivell d'estudis assolit de la població ni-ni a les comunitats autònomes, 2011
- Gràfic 59. Nivell d'estudis de les persones d'entre 50 i 64 anys a l'atur segons edat, 2012
- Taula 30. Pes de la població major de 50 anys en la població aturada a les comunitats autònomes
- Gràfic 60. Nivell d'estudis de les persones a l'atur segons nacionalitat, 2011
- Gràfic 61. Nivell d'estudis de les persones a l'atur segons sector productiu de procedència, 2012
- Gràfic 62. Nivell d'estudis de les persones a l'atur i de les participants en formació ocupacional, 2012
- Gràfic 63. Nivell d'estudis segons grandària de l'empresa a Catalunya, 2011
- Gràfic 64. Posició a l'empresa segons nivell d'estudis a Catalunya, 2011
- Gràfic 65. Categoria professional segons nivell d'estudis a Catalunya, 2011
- Taula 31. Evolució de les activitats econòmiques amb més pes en l'ocupació a Catalunya, 2010-2012
- Taula 32. Evolució de les activitats econòmiques més dinàmiques en la creació d'ocupació a Catalunya, 2010-2012
- Taula 33. Evolució de les activitats econòmiques que més ocupació destrueixen a Catalunya, 2010-2012
- Gràfic 66. Evolució de l'ocupació a les activitats d'alt valor afegit i intensives en tecnologia a Catalunya, 2001-2012
- Gràfic 67. Ús de la tecnologia i del coneixement segons grandària de l'empresa a Catalunya, 2012
- Gràfic 68. Nivell d'estudis segons sector d'activitat econòmica a Catalunya, 2011
- Gràfic 69. Despesa en R+D segons font de la despesa a les comunitats autònomes, 2011
- Gràfic 70. Pes en l'ocupació de les activitats d'alt valor afegit a les comunitats autònomes, 2011
- Gràfic 71. Les comunitats autònomes segons el pes de la formació professional en les activitats d'alt valor afegit i el pes de les activitats d'alt valor afegit en l'ocupació.
- Gràfic 72. Despesa en R+D segons font de la despesa, 2011
- Gràfic 73. Despesa en R+D segons pes de la despesa d'empreses, 2011
- Gràfic 74. Ocupació en sectors de tecnologia elevada i intensius en coneixement, 2011

Les dades referides a Catalunya o a les comunitats autònomes espanyoles provenen de l'Enquesta de Població Activa (EPA). En el cas dels països europeus la informació s'ha obtingut a partir de la base de dades d'Eurostat.

Ocupació segons nivell instructiu

En primer lloc, amb l'objectiu d'analitzar la relació entre la formació i el mercat de treball, s'analitza l'evolució de la taxa d'atur dels diferents nivells formatius entre 2007 i 2011 (gràfic 47). En aquest cas s'analitza la població de 16 a 64 anys, agrupant els següents nivells educatius: educació secundària o inferior, educació secundària superior i educació terciària.

Gràfic 47.
Evolució de la taxa d'atur segons nivell d'estudis a Catalunya, 2007, 2009, 2011

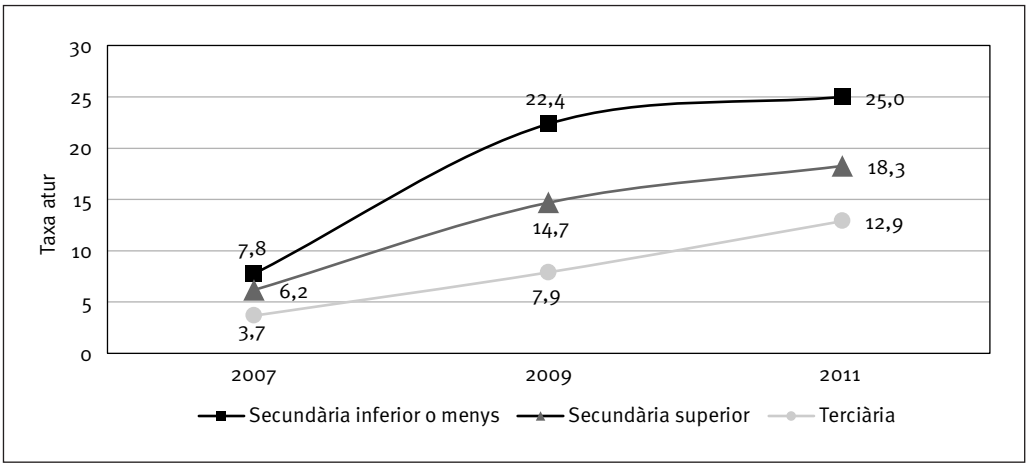

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE).

Com es pot observar al gràfic, tots els nivells formatius han incrementat la taxa d'atur en aquest període a causa del context de crisi econòmica, tot i això les diferències entre nivells formatius s'han incrementat durant el període analitzat. Des del punt de vista de la protecció respecte al increment de l'atur registrat durant el període de crisi econòmica, les dades indiquen que els titulats en educació secundària superior han incrementat

en menor proporció la seva taxa d'atur respecte a altres nivells formatius. Al contrari del que es podria esperar, són els titulats en educació terciària els que han sofert, proporcionalment, un major increment de la taxa d'atur: per a aquest grup de població la taxa d'atur de 2011 és 3,5 vegades superior a la registrada l'any 2007.

En segon lloc es presenta la taxa d'atur segons el nivell d'estudis assolit per a cadascuna de les comunitats autònomes analitzades. El gràfic 48 presenta el nivell d'atur per a cadascuna de les tres categories de nivell d'estudis assolit. Les comunitats autònomes estan ordenades de major a menor en funció de la taxa d'atur a l'educació terciària.

Gràfic 48.
Taxa d'atur per nivell d'estudis assolit a les comunitats autònomes, 2011

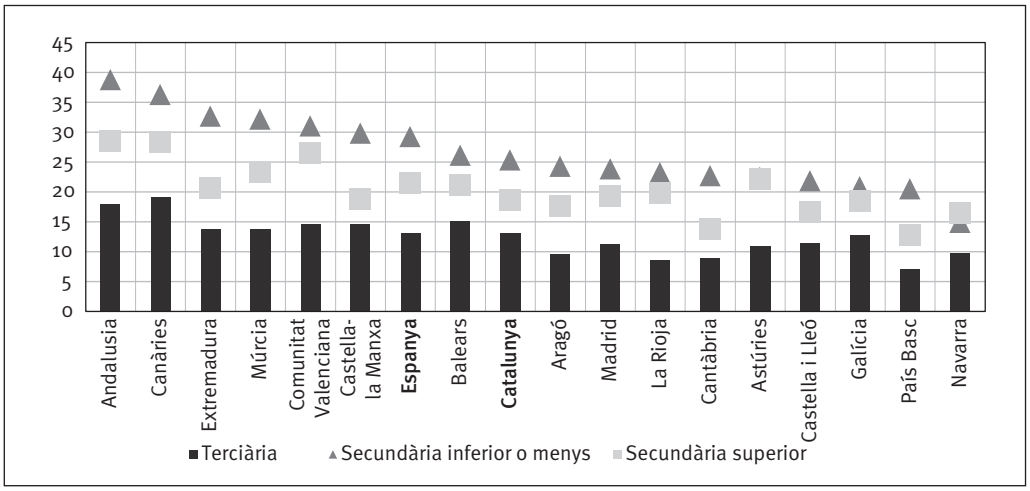

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE).

Com es pot observar a la taula, a totes les comunitats autònomes s'observa una estreta relació entre la formació i la taxa d'atur. És a dir, majors nivells formatius impliquen una menor probabilitat de trobar-se en situació d'atur.

Els diferents nivells d'atur entre comunitats autònomes provoquen que no es pugui fer una comparació directa entre les taxes d'atur d'un mateix nivell formatiu als diferents territoris, ja que aquestes diferències poden estar vinculades a aspectes no estrictament

relacionats amb l'educació. Per tant, per poder comparar en l'àmbit autonòmic cal analitzar la taxa d'atur d'un nivell formatiu en relació amb un altre nivell formatiu. Des d'aquest punt de vista s'observa que la cobertura respecte a la situació d'atur de cada nivell formatiu varia de manera significativa entre comunitats autònomes. Mentre que a comunitats com el País Basc la població amb educació terciària té una taxa d'atur gairebé tres vegades inferior a la de la població amb educació secundària o inferior, en el cas de Catalunya aquesta proporció disminueix fins a 1,5 vegades.

Per analitzar de manera més detallada l'evolució de la taxa d'atur per als diferents nivells instructius es presenta el gràfic 49. En aquest gràfic es presenten les variacions en termes absoluts de les taxes d'atur per als diferents nivell formatius entre els anys 2007 i 2011.

Gràfic 49.
Evolució de la taxa d'atur per nivell d'estudis assolit a les comunitats autònomes, 2007-2011

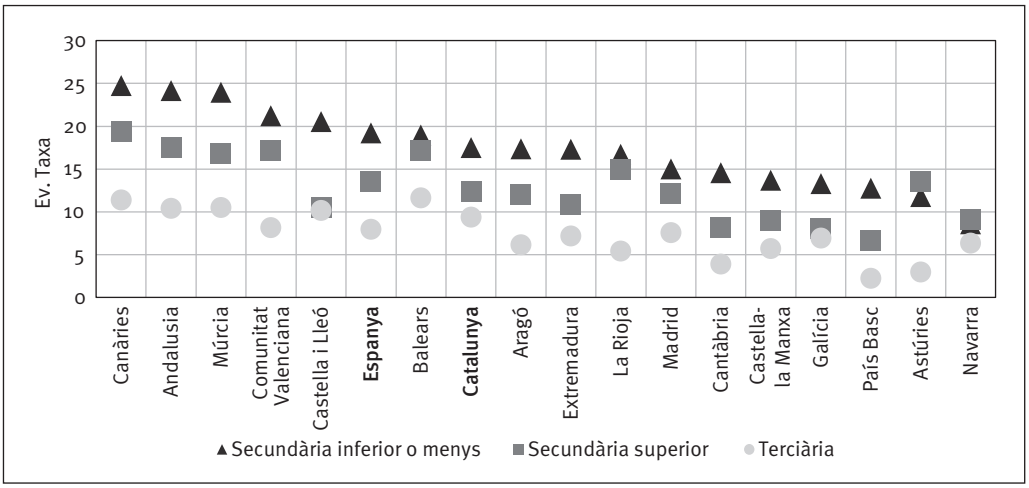

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE).

Les dades mostren com els titulats en educació terciària s'han vist afectats en menor mesura que altres nivells formatius pel creixement de l'atur que s'ha produït en els darrers anys. En canvi, entre les qualificacions baixes i mitjanes el comportament ha variat entre les diferents comunitats autònomes, tot i que a la majoria de comunitats

autònomes l'evolució de la taxa d'atur dels titulats en educació secundària superior ha crescut en menor mesura que la de la població amb educació secundària o inferior. Això es pot explicar pel fet que la crisi econòmica ha destruït, en major proporció, aquelles ocupacions que requerien un menor nivell de qualificació.

A continuació s'analitza la probabilitat de trobar-se en situació d'atur segons el nivell formatiu de la població en el conjunt de països de la Unió Europea. Aquesta anàlisi permet conèixer en quina mesura els diferents nivells de qualificació protegeixen la població de trobar-se en situació d'atur en el context europeu. El gràfic 50 presenta la taxa d'atur segons el nivell formatiu de la població agrupada en tres categories. Els països es troben ordenats de major a menor segons la taxa d'atur de la població amb educació secundària o inferior.

Gràfic 50.
Taxa d'atur segons nivell formatiu, 2012

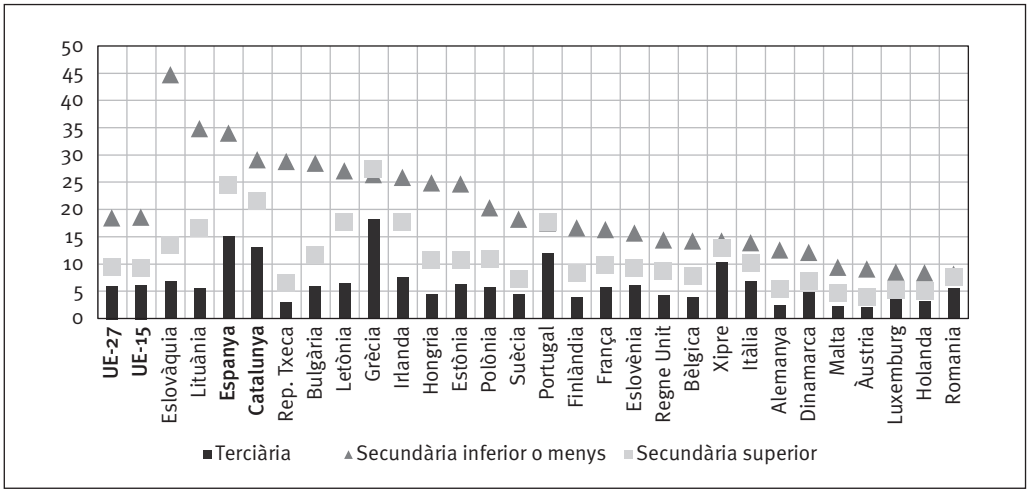

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Eurostat.

Per al conjunt de països europeus analitzats la taxa d'atur de la població es redueix a mesura que s'incrementa el nivell formatiu. Tot i això, la relació entre el nivell formatiu i la taxa d'atur varia de manera significativa entre els diferents països. Mentre que a països com Grècia, Xipre o Romania la taxa d'atur de la població amb educació secundària

o inferior és al voltant de 1,5 vegades superior a la dels titulats en educació terciària, aquesta proporció és de fins a deu vegades en el cas de la República Txeca, o de 6,5 a Eslovàquia. En el cas d'Espanya, la taxa d'atur de la població amb qualificacions baixes és 1,4 vegades superior a la dels titulats en educació secundària superior, i 2,3 vegades a la dels titulats en educació terciària.

De la mateixa manera que es feia en el cas de les comunitats autònomes espanyoles, el gràfic 51 presenta l'evolució en termes absoluts de la taxa d'atur entre 2007 i 2012 per als diferents nivells formatius als països de la Unió Europea. Els països es troben ordenats de major a menor segons l'evolució de la taxa d'atur per als titulats en educació secundària o inferior.

Gràfic 51.
Evolució de la taxa d'atur segons nivell formatiu, 2007-2012

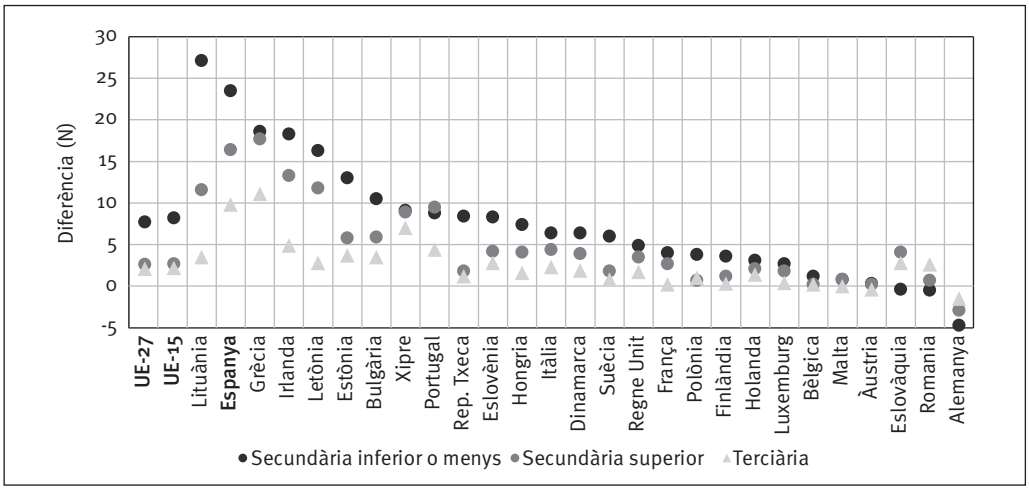

Font: Elaboració pròpia a partir de dades Eurostat.

Més enllà de la taxa d'atur global per a cadascun dels nivells educatius, un altre dels indicadors interessants per analitzar la relació entre atur i formació és el temps a l'atur segons nivell educatiu. El gràfic 52 presenta el temps a l'atur segons els diferents nivells formatius.

Gràfic 52.
Temps a l'atur segons nivell d'estudis a Catalunya, 2012

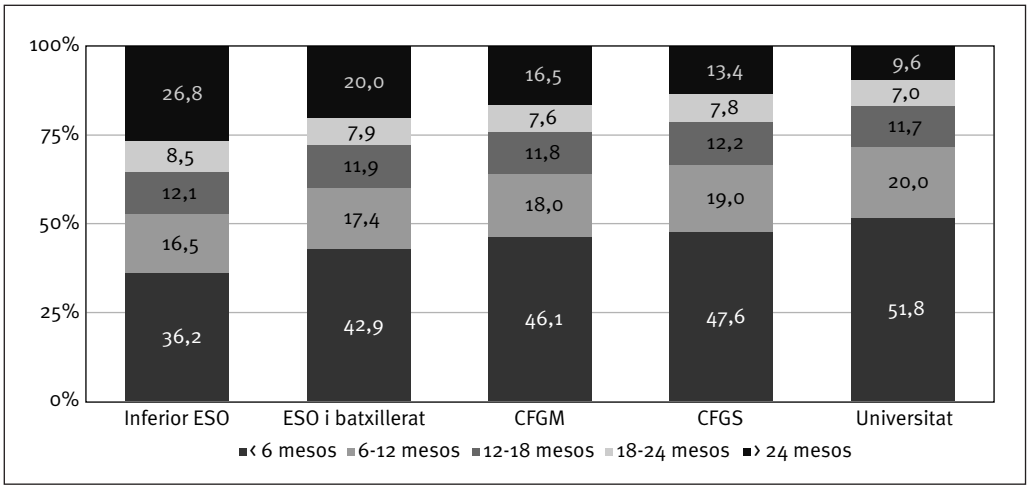

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE).

Les dades mostren com a mesura que augmenta el nivell formatiu la durada de la situació d'atur disminueix. Per exemple, el 35,2% de la població amb un nivell d'estudis inferior a l'ESO ha estat aturat durant més de divuit mesos consecutius; en canvi aquest percentatge es redueix fins al 16,6% en el cas dels titulats universitaris. Un fet destacable és que s'observen poques diferències entre els graduats en CFGS i els universitaris pel que fa al percentatge de persones a l'atur segons la durada d'aquesta situació.

Un dels fets tradicionalment observats és que la relació entre atur i nivell formatiu també es veu afectada per l'edat. El gràfic 53 presenta la taxa d'atur segons edat i nivell formatiu per a la població d'entre 25 i 64 anys.

Dins del grup d'edat de 25 a 34 anys s'observa una especial diferenciació pel que fa a la taxa d'atur de la població amb educació terciària, mentre que la població amb educació secundària o inferior i la població amb educació secundària superior presenten nivells d'atur molt similars. En canvi, dins del grup de població de 35 a 44 anys, la taxa d'atur de la població amb estudis d'educació secundària superior disminueix significativament i se situa deu punts percentuals per sota de la taxa d'atur de la població amb estudis

Gràfic 53.
Taxa d'atur segons nivell d'estudis i edat a Catalunya, 2011

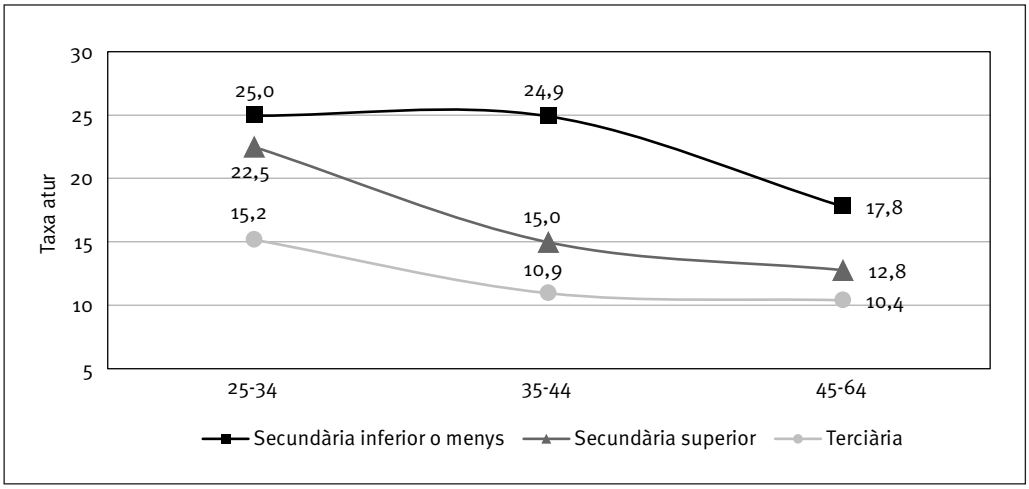

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE).

d'educació secundària o inferior. Finalment, en el cas de la població de més de 45 anys s'observa una reducció significativa del diferencial de taxa d'atur segons els diferents nivells formatius, com a conseqüència d'una reducció important de la taxa d'atur de la població amb un nivell formatiu baix.

El nivell instructiu de la població aturada

Un bon indicador de la relació entre formació i la situació al mercat laboral és la comparació entre el nivell d'estudis de les persones aturades i ocupades. El gràfic 54 mostra el percentatge d'ocupats i aturats per a cadascun dels nivells educatius.

La comparativa entre el nivell de qualificació de les persones aturades i ocupades mostra un descens significatiu de la població amb un nivell educatiu d'educació secundària o inferior entre la població ocupada respecte a la població a l'atur. Alhora el percentatge de persones amb educació terciària és més d'1,5 vegades superior en el cas de la població ocupada respecte a la població aturada. Finalment, destaca el

Gràfic 54.
Nivell d'estudis de les persones aturades i ocupades a Catalunya, 2011

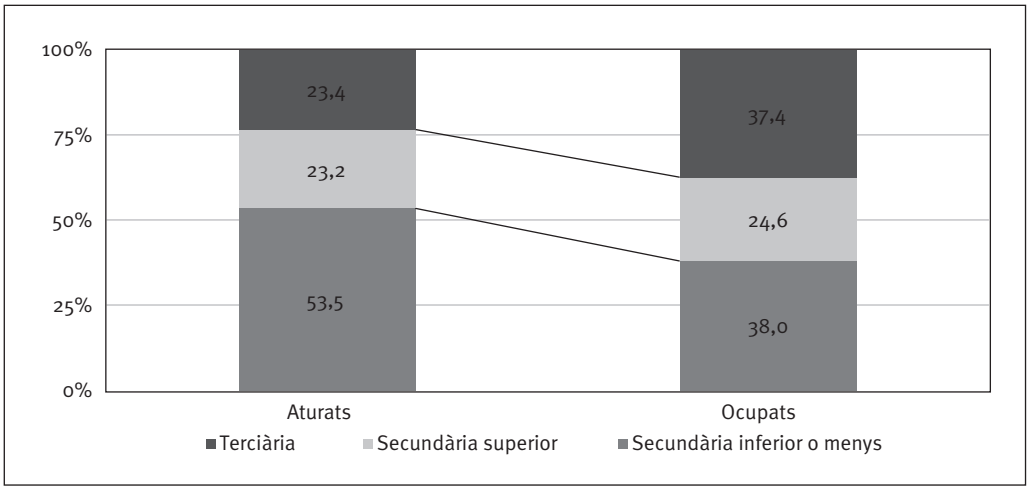

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE).

fet que la proporció de població amb educació secundària superior és molt similar en les dues categories.

Tot i que al gràfic anterior s'ha observat un menor nivell educatiu de la població aturada, cal tenir en compte que l'edat és un factor clau a l'hora d'analitzar el nivell formatiu d'aquesta població. El gràfic 55 presenta el nivell d'estudis de les persones aturades segons edat.

En primer lloc, es pot observar un increment del pes de la població amb un nivell inferior a l'educació obligatòria a mesura que augmenta l'edat de les persones aturades. I en sentit contrari, una major proporció de graduats en CFGM, CFGS i universitat entre la població més jove, a excepció de la població menor de 20 anys, que majoritàriament es troba realitzant la seva trajectòria educativa. Les dades presentades al gràfic mostren com la població aturada de major edat mostra un perfil de baixa qualificació educativa, però entre la població jove el percentatge de graduats en educació secundària superior o educació terciària és elevat.

Gràfic 55.
Nivell d'estudis de les persones a l'atur segons edat a Catalunya, 2012

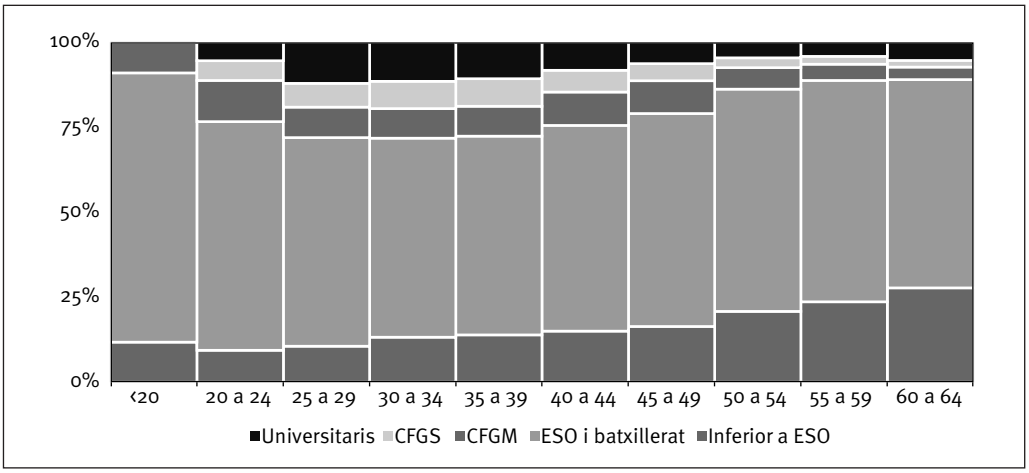

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE).

Gràfic 56.
Nivell d'estudis de les persones a l'atur segons sexe, 2011

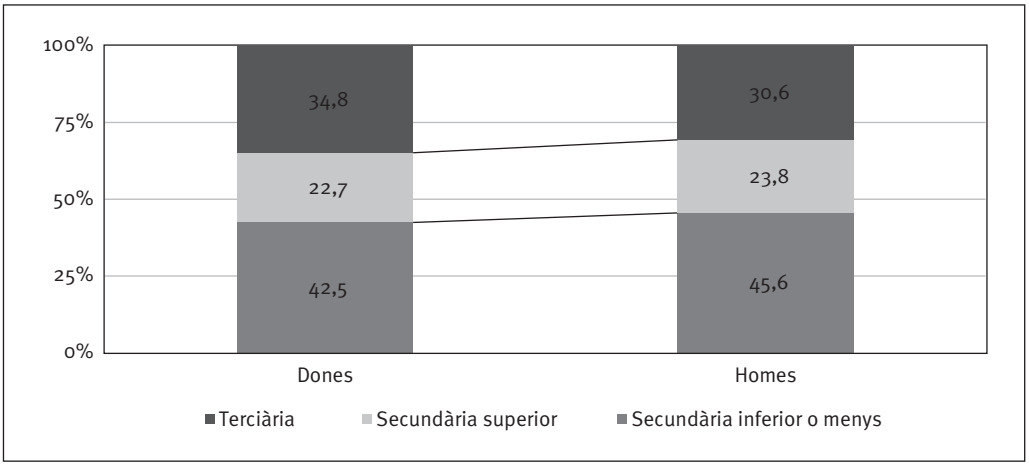

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE).

El sexe de les persones aturades és un altre dels elements clau per analitzar el nivell formatiu d'aquesta població. El gràfic 56 presenta el nivell d'estudis de la població aturada segons sexe.

Com es pot observar, homes i dones presenten nivells de formació molt similars. Tot i això, es podria destacar el fet que les dones presenten quatre punts percentuals més pel que fa als titulats en educació terciària.

Més enllà de les dades generals sobre la relació entre formació i atur, convé analitzar la situació d'alguns col·lectius específics, com la població jove, la població immigrant o les persones de més de 50 anys. En primer lloc, la taula 29 presenta la població d'entre 18 i 24 anys que actualment no es troba estudiant ni treballant. A la taula es presenta el nombre absolut d'aquests joves, així com el seu pes sobre la població total de 18 a 24 anys.

Taula 29.
Estimació de població «ni-ni» a les comunitats autònomes

Comunitat autònoma	«ni-nis»	% sobre 18-24 anys
Andalusia	168.092	25,8
Aragó	17.391	19,7
Astúries	11.404	17,7
Balears	19.861	24
Canàries	49.906	28,4
Cantàbria	5.959	16,6
Castella-la Manxa	31.014	19,2
Castella i Lleó	43.278	26,1
Catalunya	**119.967**	**23,5**
Comunitat Valenciana	85.666	23,4
Espanya	**750.530**	**22,3**
Extremadura	18.037	19,9
Galícia	26.493	15,6
Madrid	97.729	20,5
Múrcia	28.136	22
Navarra	2.600	6,4
País Basc	14.535	11,7
La Rioja	4.854	23,3

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE).

El pes dels joves que no estudien ni treballen varia de manera considerable entre comunitats autònomes. Per exemple, a les Canàries, Castella-la Manxa o Andalusia representen més del 25% del total de joves d'entre 18 i 24 anys; en canvi, a Navarra o el País Basc aquesta tipologia de joves es troba en una proporció del 6,4% i el 11,7% respectivament. En aquest cas, Catalunya es troba per sobre de la mitjana espanyola, amb el 23,5% dels joves d'entre 18 i 24 anys que no estudien ni treballen.

El fenomen de la població jove que no estudia ni treballa ha estat àmpliament analitzat i discutit en els darrers anys. Més enllà de les xifres globals, en aquest capítol resulta interessant analitzar quin és el nivell formatiu d'aquests joves. El gràfic 57 presenta el nivell d'estudis de la població coneguda com a ni-ni en comparació del conjunt de la població adulta. Cal destacar que en aquest cas es consideren ni-nis aquells joves d'entre 18 i 24 anys que no treballen ni fan cap tipus d'acció formativa.

Gràfic 57.
Nivell d'estudis dels ni-nis a Catalunya, 2011

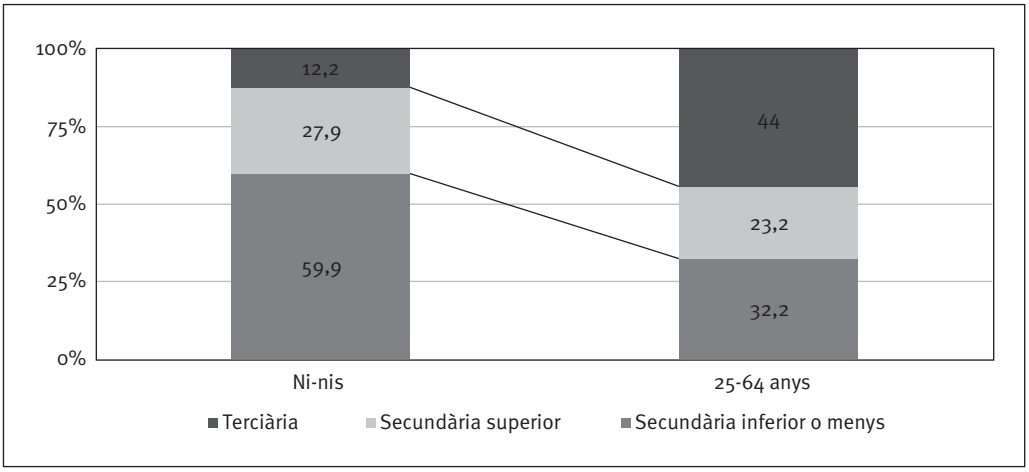

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE).

Les dades mostren que la població ni-ni presenta un major percentatge de població amb educació secundària o inferior que el conjunt de la població adulta, que gairebé és dues vegades superior en aquest col·lectiu que en el conjunt de població adulta. Tot

i això, cal destacar que el 40% d'aquests joves han obtingut una titulació d'educació secundària superior o terciària.

El gràfic 58 presenta el nivell formatiu dels joves d'entre 18 i 24 anys que no es troben estudiant ni treballant per a cadascuna de les comunitats autònomes espanyoles.

Gràfic 58.
Nivell d'estudis assolit de la població ni-ni a les comunitats autònomes, 2011

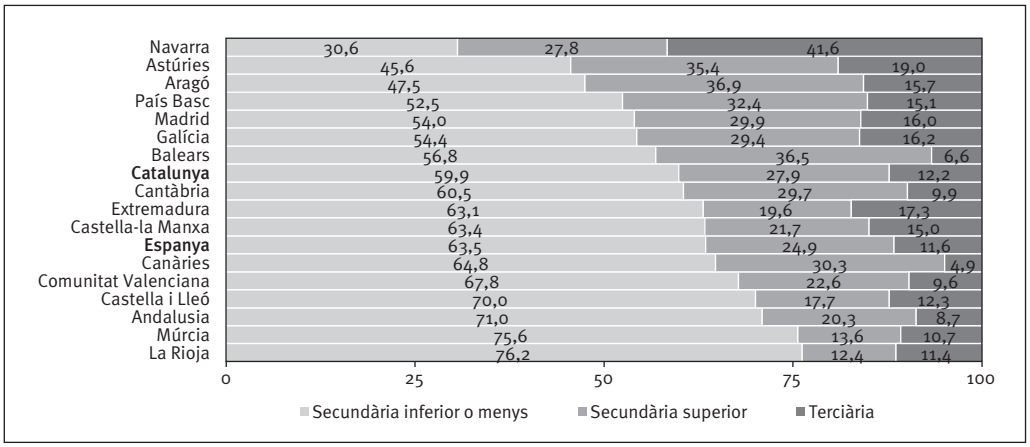

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE).

Com es pot observar al gràfic, a gran part de les comunitats autònomes la majoria de joves que no es troben estudiant ni treballant tenen estudis de secundària o inferiors, i per tant responen a un perfil de jove amb baixes qualificacions formatives. Tot i això, a comunitats com Navarra, Astúries o Aragó el percentatge d'aquests joves amb estudis postobligatoris representa més del 50%. En el cas de Catalunya, quatre de cada deu d'aquests joves tenen estudis postobligatoris. Per tant, aquestes dades mostren que l'elevat nombre de joves que no es troben estudiant ni treballant es pot explicar per dues causes principals. En primer lloc, joves que han abandonat prematurament els estudis i no han assolit un nivell de qualificació suficient que els permeti incorporar-se al mercat de treball. En segon lloc, joves amb un nivell mitjà o alt de qualificació però que no aconsegueixen incorporar-se al mercat de treball possiblement per l'elevat nivell d'atur conseqüència del context de crisi econòmica.

Un altre dels col·lectius especialment afectats per l'atur és el de les persones majors de 50 anys. El gràfic 59 presenta el nivell de qualificació de les persones aturades d'entre 50 i 64 anys. També es mostra l'estructura de qualificacions de la població adulta per facilitar la comparació.

Gràfic 59.
Nivell d'estudis de les persones d'entre 50 i 64 anys a l'atur segons edat, 2011

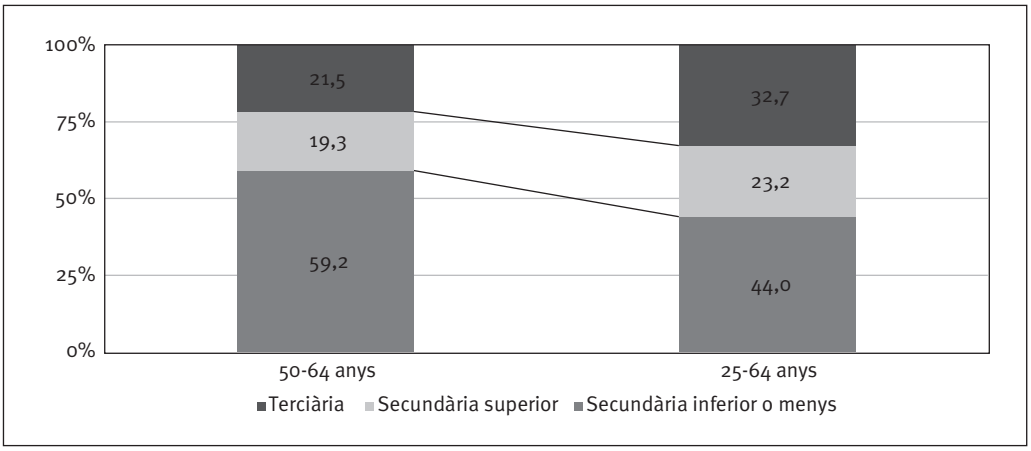

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE).

El gràfic mostra com sis de cada deu aturats majors de 50 anys tenen un nivell de qualificació d'educació secundària o inferior, mentre que només quatre de cada deu aturats d'aquesta edat té algun tipus de titulació d'educació postobligatòria. Per tant, tot i que la població adulta catalana presenta un elevat percentatge de persones amb qualificacions baixes, aquest dèficit instructiu és especialment significatiu entre la gent de més de 50 anys que es troba en situació d'atur.

Per analitzar de manera més detallada el fenomen de l'atur entre la població de major edat, la taula 30 presenta el pes de la població major de 50 anys sobre el total de població aturada. Les comunitats autònomes es presenten ordenades de major a menor segons aquest indicador.

Taula 30.
Pes de la població major de 50 anys en la població aturada a les comunitats autònomes

Comunitat autònoma	Pes majors 50 en l'atur
Astúries	24,5
Canàries	20,4
Cantàbria	19,3
Aragó	18,9
Castella-la Manxa	18,8
Navarra	18,2
Extremadura	17,8
Andalusia	17,8
Catalunya	**17,2**
Balears	17,0
Espanya	16,7
País Basc	16,1
Comunitat Valenciana	15,9
Galícia	15,4
Castella i Lleó	14,8
Múrcia	13,2
Madrid	12,6
La Rioja	10,2

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'EPA (INE).

Com es pot observar a la taula, el pes de la població major de 50 anys sobre el conjunt de població aturada varia de manera significativa entre les diferents comunitats autònomes. Mentre que a Astúries els aturats de més de 50 anys representen el 24,5% del conjunt de la població aturada, a comunitats com La Rioja (10,2%) o Madrid (12,6%) aquest percentatge es redueix fins a la meitat. En aquest cas, Catalunya se situa lleugerament per sobre de la mitjana espanyola amb el 17,2% d'aturats de més de 50 anys sobre el total de població aturada.

La població de nacionalitat estrangera és un altre dels col·lectius especialment afectats pels elevats nivells d'atur actual. El gràfic 60 presenta l'estructura de qualificacions de

la població aturada de nacionalitat estrangera comparada amb la de la població amb nacionalitat espanyola.

Gràfic 60.
Nivell d'estudis de les persones a l'atur segons nacionalitat, 2011

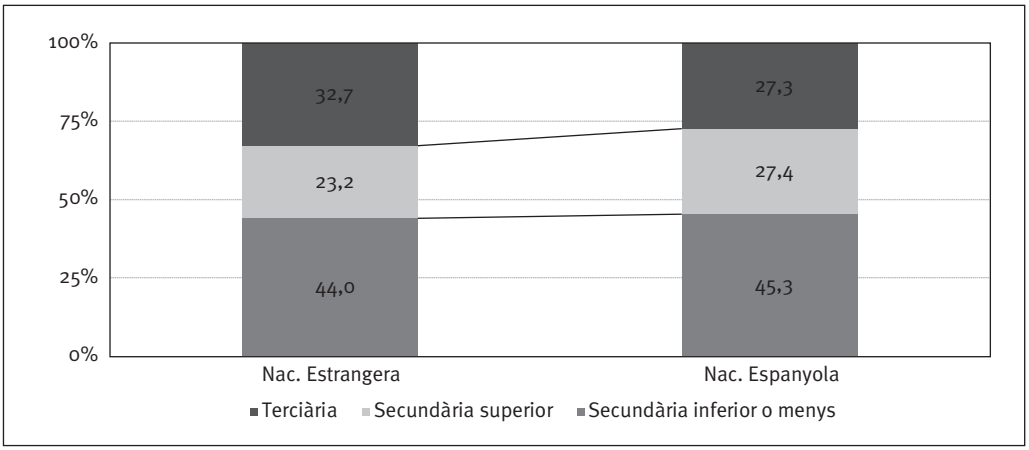

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE).

Com es pot observar al gràfic, el nivell instructiu de la població de nacionalitat estrangera que es troba en situació d'atur no presenta diferències significatives respecte a la població aturada de nacionalitat espanyola. En tot cas, es pot destacar el fet que la població de nacionalitat estrangera té el 5,4% més de titulats en educació terciària.

D'altra banda, s'analitza el nivell formatiu dels aturats segons el sector productiu de procedència. El gràfic 61 presenta el nivell formatiu de les persones aturades segons el sector on es trobaven ocupats anteriorment, així com el de la població que no ha tingut cap ocupació anterior.

En primer lloc, cal destacar que el nivell formatiu de les persones aturades segons el sector de procedència es troba estretament lligat a l'estructura de qualificacions pròpia de cada sector. En el cas de l'agricultura destaca el fet que més del 90% dels aturats d'aquest sector tenen un nivell educatiu inferior al batxillerat. En el cas de la construcció aquest patró és molt similar, amb el 87% dels aturats amb un nivell educatiu inferior al

Gràfic 61.
Nivell d'estudis de les persones a l'atur segons sector productiu de procedència, 2012

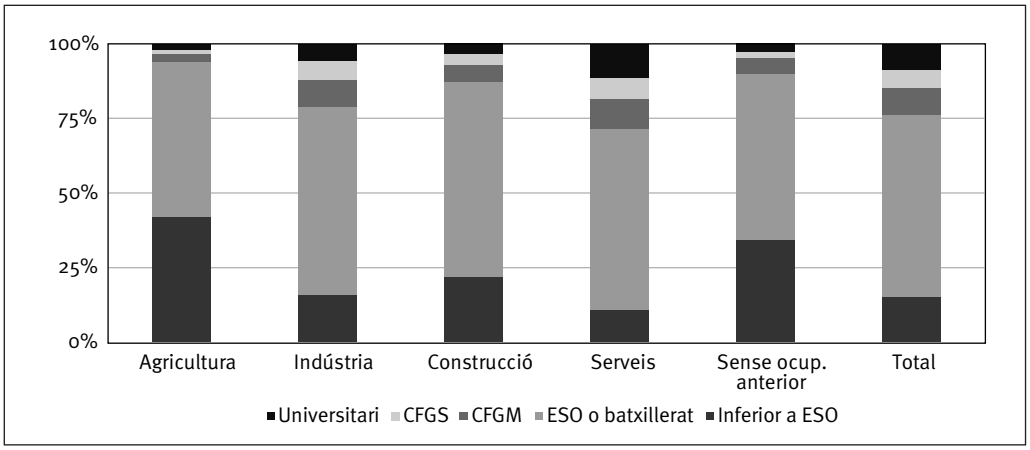

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE).

Gràfic 62.
Nivell d'estudis de les persones a l'atur i de les participants en formació ocupacional, 2012

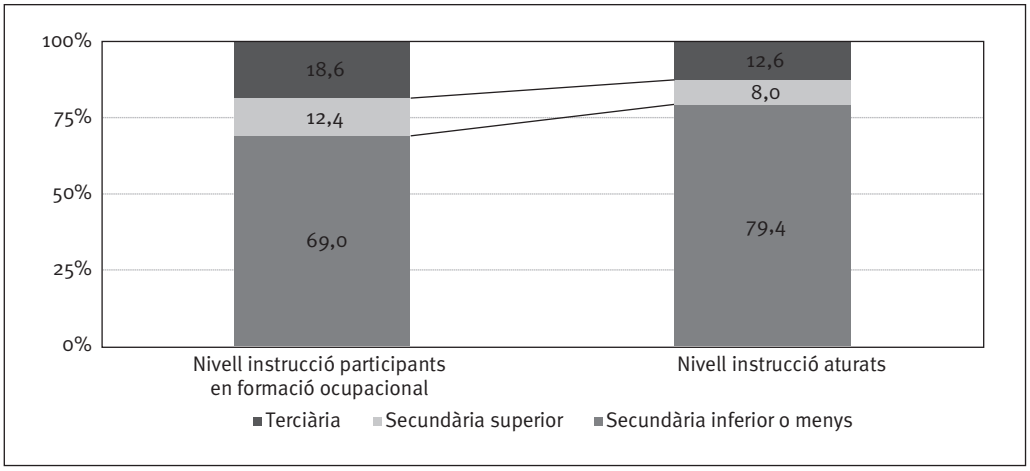

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE).

batxillerat. En canvi, tant la indústria com els serveis presenten un major percentatge d'aturats amb estudis de formació professional o universitària.

Un darrer element especialment significatiu és el perfil formatiu d'aquells aturats que participen en la formació ocupacional. El gràfic 62 recull l'estructura de qualificacions de la població aturada que participa en algun tipus de formació ocupacional, comparat amb el nivell de qualificacions del conjunt de població aturada.

Com es pot observar al gràfic la població aturada que participa a la formació ocupacional té un nivell educatiu superior respecte al conjunt de població aturada. La població aturada amb estudis postobligatoris que participa a la formació ocupacional és 1,5 vegades menor al que s'observa per al conjunt de la població aturada.

El nivell instructiu i les empreses

En primer lloc s'analitza la relació entre la grandària de l'empresa i el nivell de qualificació dels seus treballadors. El gràfic 63 mostra l'estructura de qualificacions segons el nombre

Gràfic 63.
Nivell d'estudis segons grandària de l'empresa a Catalunya, 2011

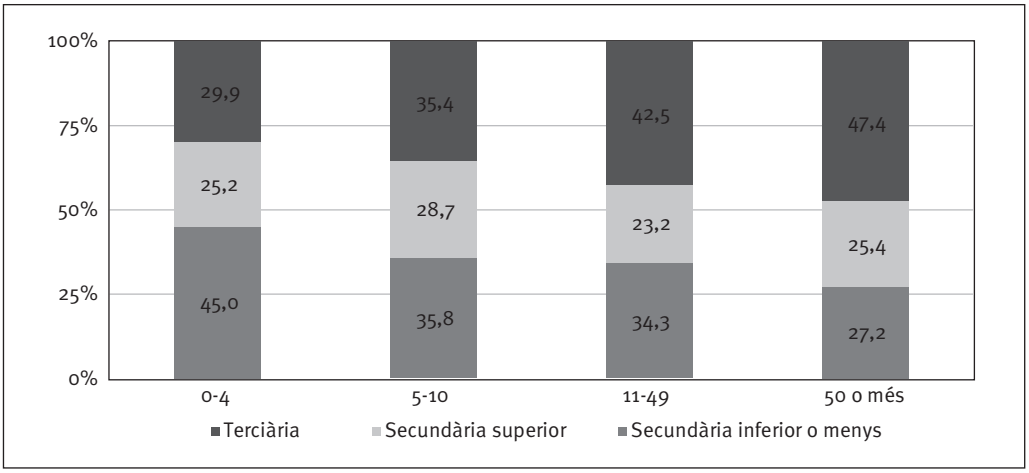

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE).

de treballadors de l'empresa. L'anàlisi s'ha fet a partir dels següents grups: entre 1 i 4 treballadors, de 5 a 10 treballadors, d'11 a 49 treballadors, i més de 50 treballadors.

Tal com mostra el gràfic, s'observa que a mesura que augmenta el nombre de treballadors també ho fa el nivell de qualificació de la seva força laboral. Mentre que a les empreses d'un a quatre treballadors només el 29,9% té estudis d'educació terciària, a les empreses de més de cinquanta treballadors aquest percentatge arriba fins al 47,4%. També cal destacar una major presència de treballadors amb baixes qualificacions a les empreses amb menor nombre de treballadors, que representen el 45% a les empreses d'entre un i quatre treballadors. En canvi, el percentatge de treballadors amb titulacions d'educació secundària superior presenta un comportament més variable. Tot i que s'observa un pes relativament homogeni als quatre tipus d'empreses analitzades, al voltant del 25%, a les empreses d'entre cinc i deu treballadors arriben a representar el 28,7% de la força laboral.

Un altre dels elements que es troba estretament vinculat amb la formació dels treballadors és la seva posició a l'empresa. El gràfic 64 presenta l'estructura de qualificacions segons la posició a l'empresa dels treballadors. La posició a l'empresa s'ha agrupat de la següent manera: empleat, càrrec intermedi, director d'empresa petita, director d'empresa gran i autònom.

En primer lloc, la comparació entre empleats i càrrecs intermedis mostra un major nivell de formació d'aquests darrers. Destaca el fet que més de la meitat dels càrrecs intermedis disposen de titulacions d'educació terciària. El nivell formatiu dels directors d'empreses petites i grans també mostra diferències significatives. Mentre que a la petita empresa només el 69% dels seus directors tenen titulacions d'educació terciària, a les grans empreses aquest percentatge arriba al 89%. En canvi, els treballadors autònoms mostren una estructura de qualificacions molt similar a la del conjunt de població adulta, amb un elevat nivell de polarització entre qualificacions altes i baixes.

Una altra manera d'analitzar la relació entre formació i la posició a l'empresa és l'anàlisi presentat al gràfic 65. En aquest gràfic es mostra la posició a l'empresa segons el nivell formatiu del treballadors. En aquest cas s'analitza el percentatge d'empleats, càrrecs intermedis i directors per a cadascun dels nivells educatius.

Com era d'esperar, i fruit de l'estructura d'ocupacions, per a tots els nivells educatius la majoria de treballadors tenen la categoria professional d'empleats. Tot i això, s'observa

Gràfic 64.
Posició a l'empresa segons nivell d'estudis a Catalunya, 2011

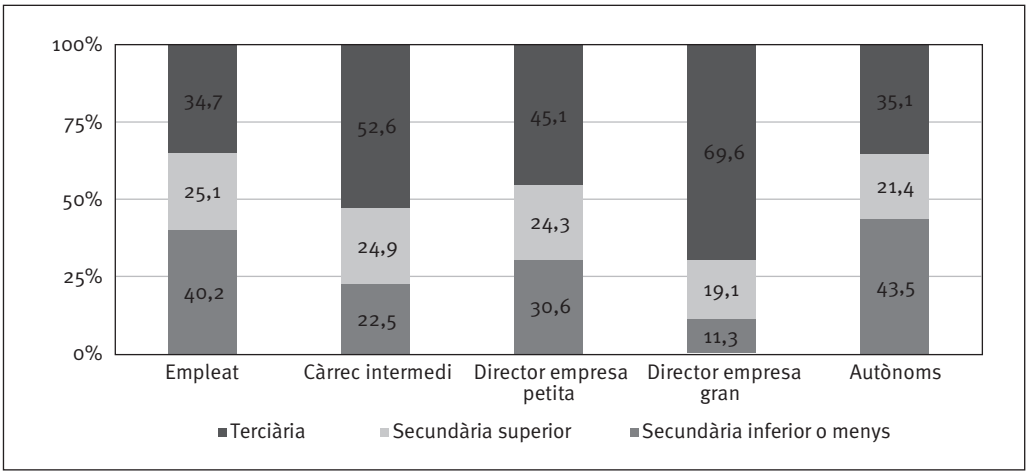

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE).

Gràfic 65.
Categoria professional segons nivell d'estudis a Catalunya, 2011

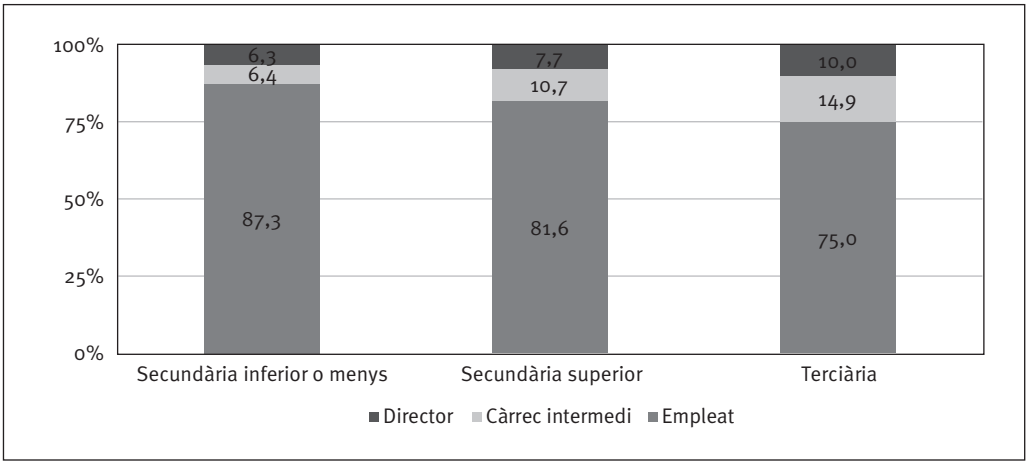

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE).

una major proporció de càrrecs intermedis i de directors entre els treballadors amb estudis postobligatoris. En el cas dels titulats en educació secundària superior, el 18,4% ocupen càrrecs intermedis o de direcció, i aquest percentatge augmenta fins al 25% en el cas dels titulats en educació terciària.

Ocupació i nivell instructiu segons sector econòmic

Per conèixer amb detall quin ha estat el comportament dels diferents sectors productius en relació amb l'ocupació, a la part final d'aquest apartat es presenten algunes dades sobre la creació i destrucció d'ocupació segons els sectors en els darrers anys. La taula 31 presenta l'evolució, en termes d'ocupació, entre 2010 i 2012, de les activitats econòmiques amb més pes sobre l'ocupació a Catalunya. Les activitats econòmiques es presenten ordenades de major a menor segons el volum d'ocupació l'any 2010.

Taula 31.
Evolució de les activitats econòmiques amb més pes en l'ocupació a Catalunya, 2010-2012

Activitat econòmica	2010 (nombre de treballadors/es)	2012 (nombre de treballadors/es)	Diferència
Comerç detall, excepte vehicles motor	313.166	309.437	-3.729
Comerç engròs, excepte vehicles motor	195.659	188.818	-6.841
Serveis de menjar i begudes	177.905	183.408	5.503
Activitats sanitàries	166.386	163.789	-2.597
Adm. pública, Defensa i SS obligatòria	174.244	157.455	-16.789
Educació	137.128	134.796	-2.332
Activitats especialitzades construcció	148.888	115.427	-33.461
Transport terrestre i per canonades	104.087	96.994	-7.093
Serveis a edificis i de jardineria	97.810	93.650	-4.160
Indústries de productes alimentaris	65.802	65.208	-594

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball de la Generalitat de Catalunya.

En primer lloc, s'observa com la majoria de les ocupacions analitzades han destruït llocs de treball entre 2010 i 2012. En termes relatius les activitats amb una major pèrdua d'ocupacions són activitats especialitzades de construcció i les relacionades amb l'Ad-

ministració pública. Tot i el cicle de crisi econòmica, les activitats de serveis de menjar i begudes han estat capaces d'incrementar lleugerament el nombre de treballadors.

A la taula anterior s'ha analitzat l'evolució de les activitats amb pes en termes d'ocupació; en canvi a continuació s'analitzen aquelles activitats que major ocupació han creat entre els anys 2010 i 2012 (taula 32). La taula també mostra quin és el perfil en termes d'educació dels nous ocupats en aquests sectors.

Taula 32.
Evolució de les activitats econòmiques més dinàmiques en la creació d'ocupació a Catalunya, 2010-2012

Activitats econòmiques	Ev. Ocupació (%)	Secundària inferior o menys (%)	Secundària superior (%)	Terciària (%)
Activitats adm. d'oficina	12,3	26,1	33,2	40,6
Serveis socials amb allotjament	9,6	27,2	38,6	34,2
Serveis d'allotjament	7,7	50,3	27,5	22,2
Serv. de tec. de la informació	5,6	38,4	48,8	12,8
Serveis de menjar i begudes	3	62,8	30,5	6,8
Emmagatzematge i transp.	0,8	43,0	33,6	23,4
Construcció vehicles de motor	0,2	71,3	18,8	9,9

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball de la Generalitat de Catalunya.

Tot i l'elevat augment de l'atur en el darrers anys, hi ha ocupacions que han estat capaces de generar nous llocs de treball de manera significativa. Entre les activitats que més ocupació han generat destaquen les d'administració d'oficina, els serveis socials amb allotjament i els serveis d'allotjament, que han generat entre el 12,3% i 7,7% de nous ocupats. Entre les ocupacions més dinàmiques en termes d'ocupació destaca el fet que majoritàriament aquests nous llocs de treball han estat ocupats per titulats en educació terciària, a excepció dels serveis d'allotjament, els serveis de menjar i begudes i la construcció de vehicles de motor.

Per últim, la taula 33 presenta les activitats amb una major destrucció d'ocupació entre els anys 2010 i 2012. De la mateixa manera que a la taula anterior, també es mostra el perfil dels treballadors que han perdut la seva feina segons el seu nivell educatiu.

Taula 33.
Evolució de les activitats econòmiques que més ocupació destrueixen a Catalunya, 2010-2012

	2010	2012	Evolució	Diferència (%)	Secundària inferior o menys	Secundària superior	Terciària
Activitats especialitzades construcció	148.888	115.427	-33461	-22%	68,38	23,48	8,14
Construcció d'immobles	86.569	56.934	-29635	-34%	80,52	9,58	9,90
Adm. Pública	174.244	157.455	-16789	-10%	39,64	27,44	32,92
Transport terrestre i per canonades	104.087	96.994	-7093	-7%	68,70	14,26	17,04
Construcció d'obres d'enginyeria civil	16.744	9.686	-7058	-42%	52,91	33,51	13,58
Comerç engròs, exc. vehicles motor	195.659	188.818	-6841	-3%	35,41	32,15	32,44

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball de la Generalitat de Catalunya.

En termes relatius, les activitats amb un major nivell de destrucció d'ocupació han estat les de construcció d'obres d'enginyeria civil, la construcció d'immobles i les activitats especialitzades de construcció. A més de pertànyer al sector de la construcció, aquestes activitats tenen en comú el fet que la majoria dels treballadors que han perdut la seva feina tenen un nivell educatiu d'educació secundària o inferior.

Ocupació i nivell instructiu en sectors d'alt valor afegit

El gràfic 66 presenta l'evolució de l'ocupació en les activitats d'alt valor afegit i intensives en tecnologia entre els anys 2001 i 2012. Aquestes categories provenen de la classificació elaborada pel Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya, i segons aquesta classificació «es consideren activitats d'alt valor afegit aquelles que incorporen un elevat grau de tecnologia (en el cas de la indústria) i/o una major intensitat de coneixement (en el cas dels serveis)». Aquestes categories són una adaptació

de la classificació d'activitats basades en el coneixement i la tecnologia establerta per l'OCDE l'any 2001. En aquesta classificació de l'OCDE les activitats manufactureres es classifiquen en quatre nivells d'intensitat d'ús de la tecnologia (alt, mitjà-alt, mitjà-baix i baix) segons el grau d'R+D en el valor final de la producció. En canvi, les activitats de serveis es classifiquen en dos categories, basades en el coneixement o no basades en el coneixement, segons el nivell de qualificació de la força de treball i la intensitat de l'R+D.

Gràfic 66.
Evolució de l'ocupació a les activitats d'alt valor afegit i intensives en tecnologia a Catalunya, 2001-2012

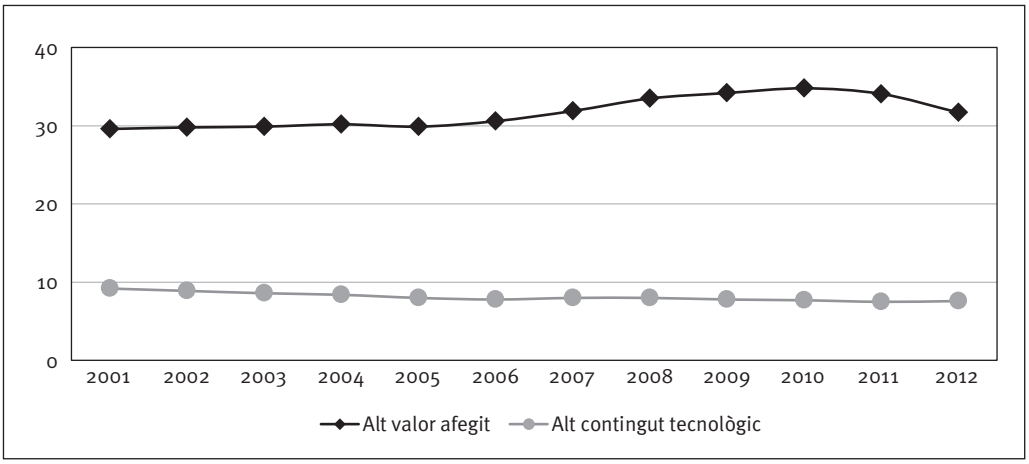

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball de la Generalitat de Catalunya.

Les dades mostren que l'ocupació en aquestes dues activitats econòmiques s'ha mantingut estable en els darrers anys. Tot i això, s'observa un lleuger descens de l'ocupació en activitats d'alt contingut tecnològic i un increment en les activitats d'alt valor afegit entre 2006 i 2010 que s'ha moderat en els darrers dos anys.

Seguint la classificació presentada a la taula anterior, el gràfic 67 mostra el percentatge d'empreses que es troben en sectors de tecnologia alta o de serveis basats en el coneixement segons el nombre de treballadors.

Gràfic 67.
Ús de la tecnologia i del coneixement segons grandària de l'empresa a Catalunya, 2012

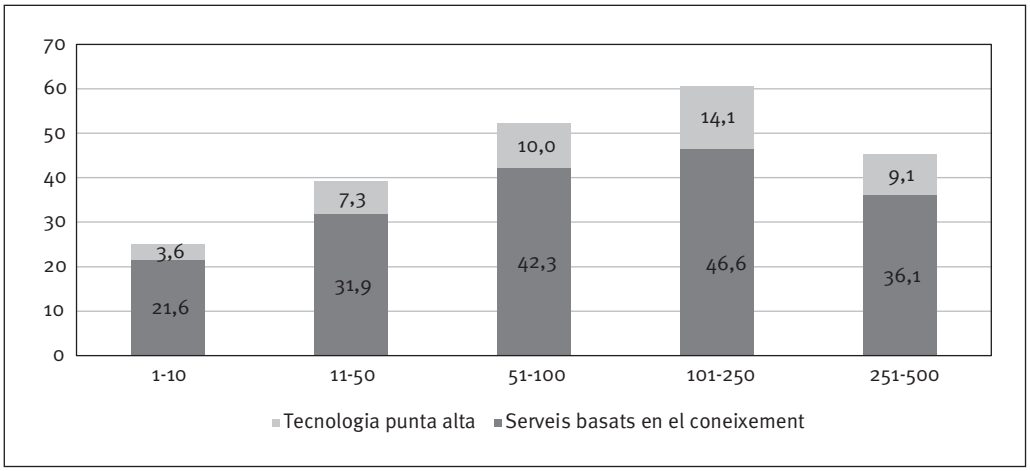

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball de la Generalitat de Catalunya.

Les dades presentades al gràfic mostren un augment del percentatge d'empreses de tecnologia alta o de serveis basats en el coneixement a mesura que augmenta el nombre de treballadors. Tot i això, al darrer grup d'empreses, entre 251 i 500 treballadors, s'observa un descens pronunciat de les empreses dedicades a aquest sectors.

El gràfic 68 presenta els nivells d'estudis dels ocupats segons l'activitat econòmica. Les diferents activitats econòmiques s'han classificat en dos grups: activitats d'alt valor afegit i altres activitats. Dins de les activitats d'alt valor afegit es consideren aquells sector amb un ús de tecnologia alta o mitjana i aquells basats en el coneixement.

Com es pot observar a la taula, existeix una estreta relació entre el nivell educatiu dels ocupats i l'activitat econòmica en què realitzen la seva activitat. Per exemple, a les activitats d'alt valor afegit hi ha més del doble d'ocupats amb educació terciària que a la resta d'activitats. En sentit contrari, les activitats que no es consideren d'alt valor afegit ocupen el doble de treballadors amb educació secundària o inferior. En canvi, no s'observen diferències significatives entre el percentatge d'ocupats amb qualificacions intermèdies entre les activitats d'alt valor afegit i la resta.

Gràfic 68.
Nivell d'estudis segons sector d'activitat econòmica a Catalunya, 2011

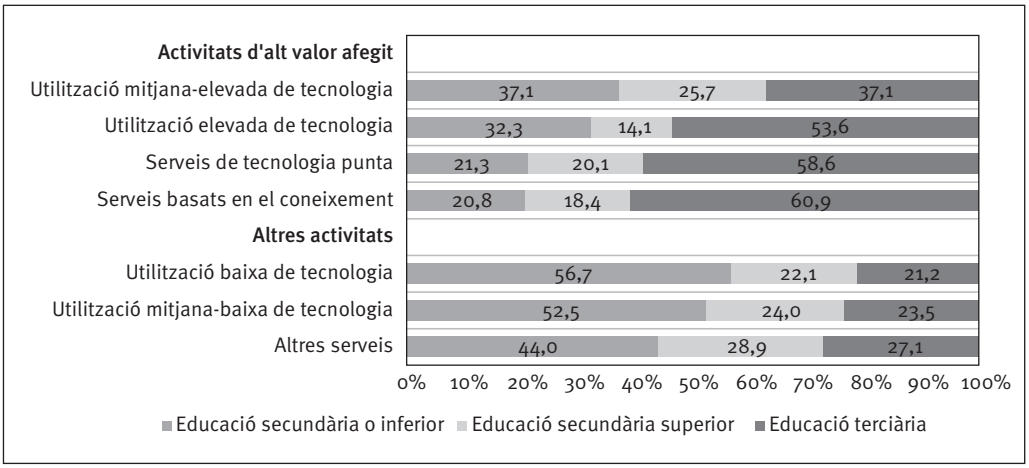

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball de la Generalitat de Catalunya.

Gràfic 69.
Despesa en R+D segons font de la despesa a les comunitats autònomes, 2011

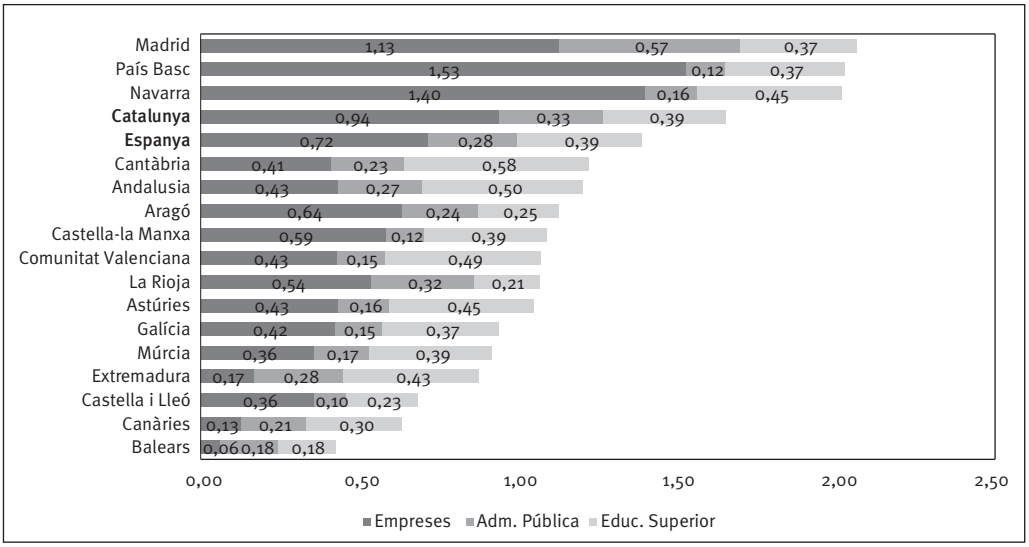

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE.

El gràfic 69 presenta el percentatge de despesa en activitats d'R+D sobre el total del PIB de cadascuna de les comunitats autònomes. A més aquest percentatge de despesa s'ha desagregat en tres categories en funció de l'organisme finançador: empreses, Administració pública o institucions d'educació superior.

Les diferències pel que fa a la despesa en R+D entre comunitats autònomes són significatives. Mentre que comunitats com Madrid, el País Basc o Navarra presenten percentatges de depesa sobre el PIB al voltant del 2%, comunitats com les Balears o les Canàries presenten percentatges de despesa propers al 0,5%. Més enllà de la despesa total, les fonts de finançament d'aquesta despesa també varien de manera considerable entre comunitats. En el cas de les comunitats amb majors nivells de despesa en R+D, s'observa un increment de la despesa per part de les empreses.

El gràfic 70 presenta el pes de les activitats d'alt valor afegit sobre el total de l'ocupació per a cadascuna de les comunitats autònomes. A més, el gràfic permet analitzar el pes específic de cadascuna de les tipologies que s'inclouen dins de la categoria d'activitats d'alt valor afegit.

Gràfic 70.
Pes en l'ocupació de les activitats d'alt valor afegit a les comunitats autònomes, 2011

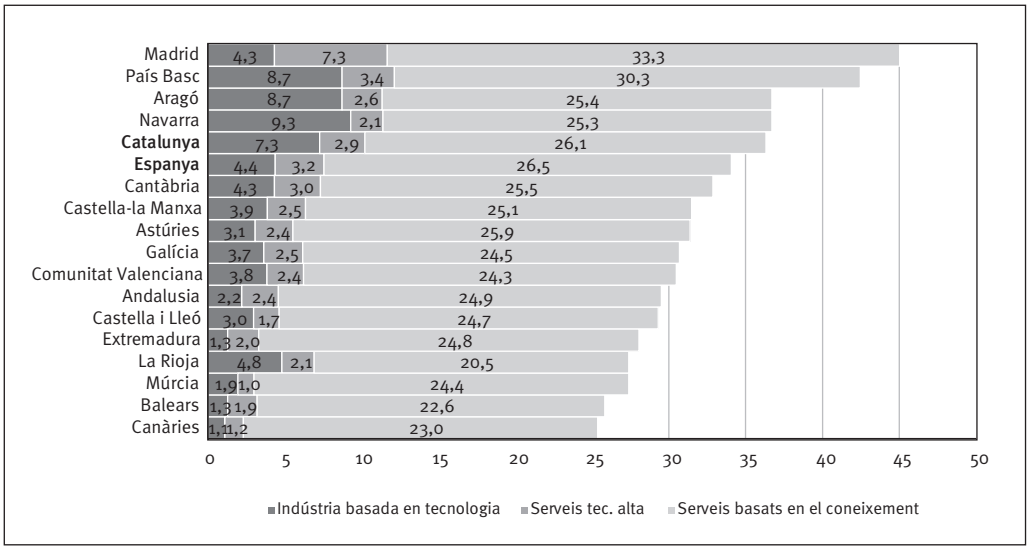

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE).

S'observa que aquelles comunitats que tradicionalment han tingut un major grau de desenvolupament i activitat econòmica són aquelles on les activitats d'alt valor afegit tenen un pes més important sobre l'ocupació. Aquest és el cas de Madrid, el País Basc, Aragó, Navarra o Catalunya, on més del 30% de l'ocupació es troba en sectors considerats d'alt valor afegit. A més es pot observar que aquestes són les comunitats on les tres tipologies d'activitats de valor afegit tenen un major pes. Tot i això, els serveis basats en el coneixement són predominants.

Per analitzar la relació entre els titulats i les activitats d'alt valor afegir, el gràfic 71 presenta el percentatge d'activitats d'alt valor afegit segons el pes dels graduats en formació professional en aquestes activitats. Les línies horitzontal i vertical delimiten el valor mitjà de cada eix.

Gràfic 71.
Les comunitats autònomes segons el pes de la formació professional en les activitats d'alt valor afegit i el pes de les activitats d'alt valor afegit en l'ocupació

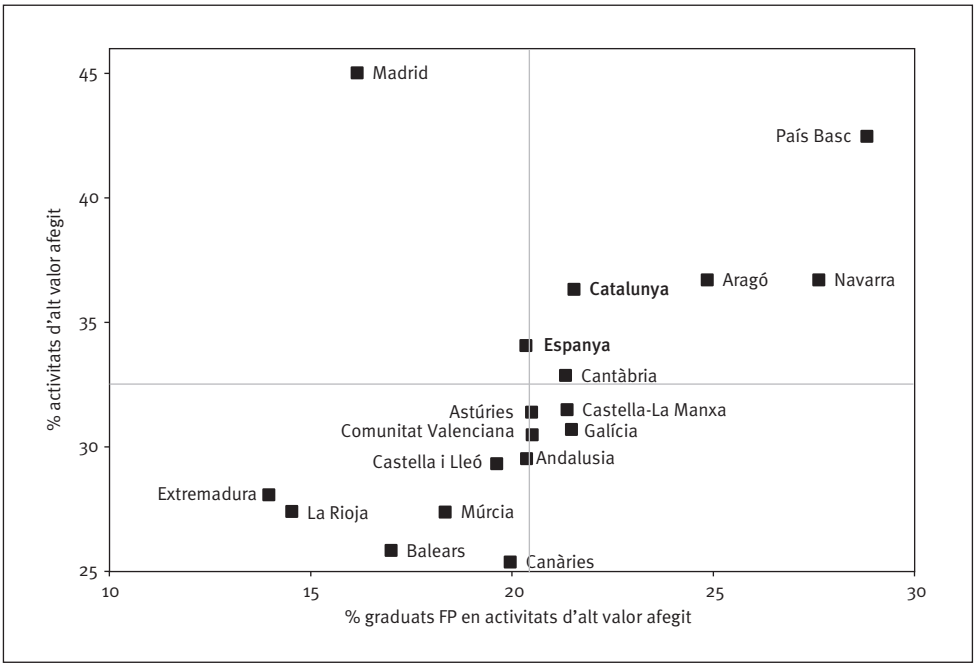

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE).

Com es pot observar al gràfic, existeix una forta relació entre el percentatge de graduats en formació professional, és a dir, aquelles comunitats amb un major pes de les activitats d'alt valor afegit tenen alts percentatges de graduats en aquests tipus d'activitats.

Darrere de les diferències en la despesa total en recerca i desenvolupament a Europa hi conviuen diferents models de finançament d'aquestes activitats. El gràfic 72 mostra el pes de les diferents fonts de finançament d'aquesta despesa. Les fonts s'han agrupat en les següents categories: empreses, sector públic, institucions d'educació superior, sector privat sense ànim de lucre i finançament estranger.

Gràfic 72.
Despesa en R+D segons font de la despesa, 2011

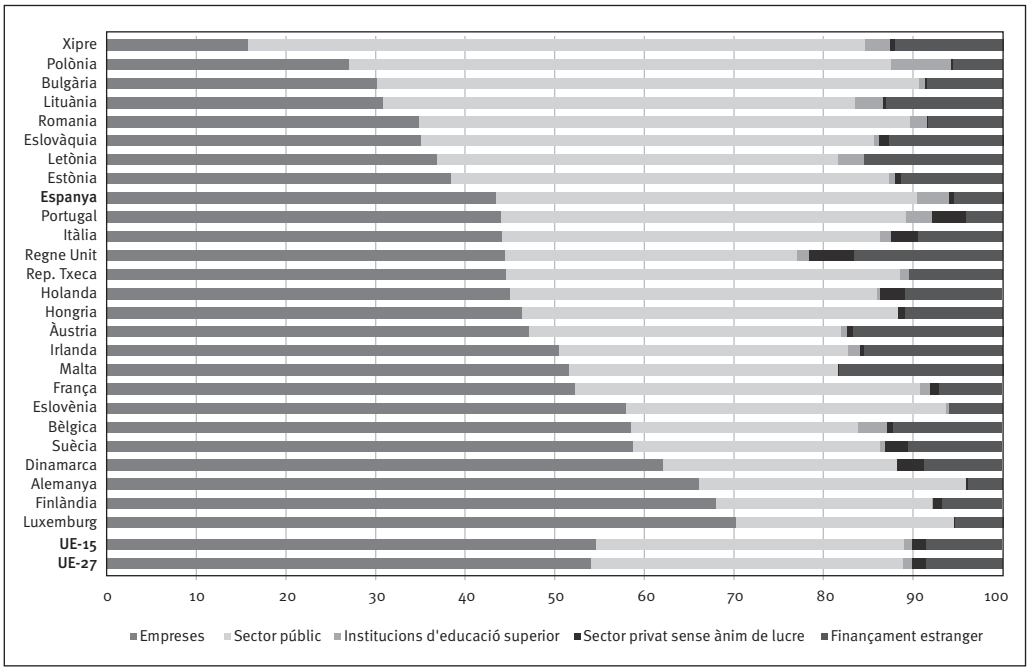

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Eurostat.

Les dues principals fonts de finançament de les activitats de recerca i desenvolupament són les empreses i el sector públic. La resta de vies de finançament mostren un pes molt reduït sobre el total de despesa i una proporció sobre la despesa total molt similar.

A partir del pes de la despesa del sector privat i el sector públic es poden establir tres tipologies de països. En primer lloc, països on el pes de les empreses sobre la despesa total en activitats de recerca i desenvolupament és significativament superior a la despesa pública; aquest és el cas de països com Luxemburg, Finlàndia o Alemanya, on el pes de la despesa privada és més de dues vegades superior a la despesa pública. Un segon grup de països estaria conformat per aquells en què el pes de la despesa pública i la privada és molt similar, com és el cas d'Hongria, Itàlia o Espanya. Finalment trobem països com Xipre, Polònia o Bulgària on el pes del sector públic és molt superior al del privat.

Un cop analitzats els diferents models de despesa en activitats de recerca i desenvolupament cal preguntar-se si existeix una relació entre aquests models i el pes de la despesa total sobre el PIB. És a dir, aquells països que més inverteixen en recerca i desenvolupament ho fan a través de la incorporació del sector privat en aquestes activitats? O es poden assolir elevats nivells de despesa en recerca i desenvolupament a partir de models amb un fort pes del sector públic? Per intentar respondre a aquestes qüestions, el gràfic 73 presenta el percentatge de despesa en R+D sobre el PIB segons el pes del sector empresarial en aquesta despesa. Les línies horitzontal i vertical delimiten els valors mitjans de cada eix per al conjunt de països analitzats.

Gràfic 73.
Despesa en R+D segons pes de la despesa d'empreses, 2011

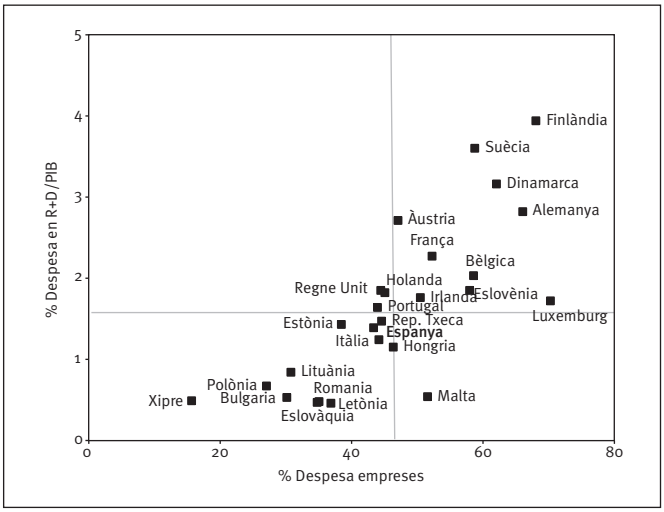

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Eurostat.

Com es pot observar al gràfic, existeix una estreta relació entre el nivell de despesa en R+D i el pes del sector privat en aquesta despesa. És a dir, la majoria de països analitzats es concentren en el quadrant inferior esquerre o en el quadrant superior dret. Això ens indica que els països amb elevats nivells de despesa també presenten un elevat pes del sector empresarial sobre la despesa.

Per últim, s'analitza el pes sobre l'ocupació del sectors de tecnologia elevada o amb un ús intensiu del coneixement. El sectors industrials de tecnologia elevada es defineixen a partir de la despesa en recerca i desenvolupament. En canvi, la classificació de serveis intensius en coneixement es fa a partir del percentatge d'ocupats amb titulacions d'educació terciària. El gràfic 74 presenta el pes de l'ocupació en aquests sectors sobre el total de l'ocupació a cadascun dels països analitzats. A més, per a cadascun dels països es presenta de manera desagregada el pes de la indústria de tecnologia alta o mitjana-alta i els serveis intensius en coneixement.

Gràfic 74.
Ocupació en sectors de tecnologia elevada i intensius en coneixement, 2011

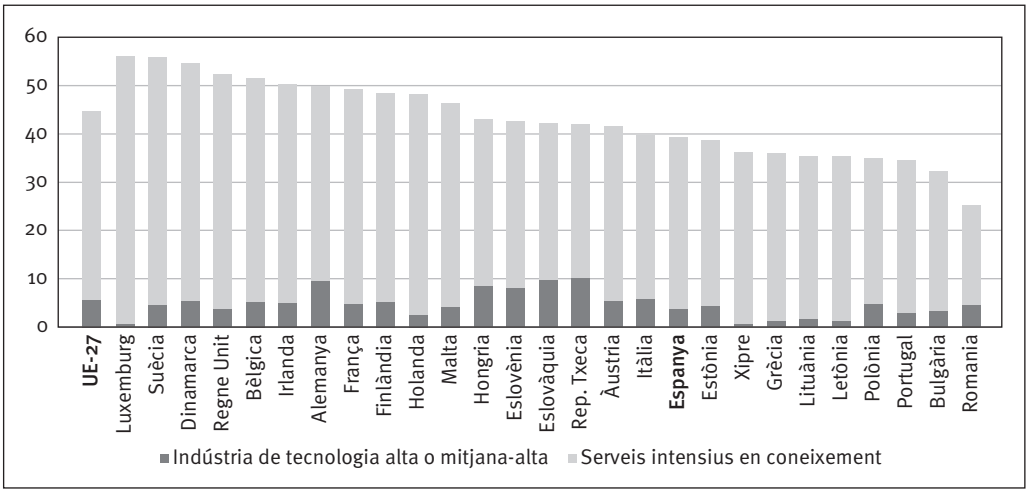

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Eurostat.

El pes sobre l'ocupació dels sectors de tecnologia elevada o amb un ús intensiu del coneixement presenta importants diferències en l'àmbit europeu. Mentre que a països

com Luxemburg, Suècia o Dinamarca, entre d'altres, representa més del 50% de l'ocupació total, a Romania, Bulgària o Portugal el seu pes es troba al voltant del 30% de l'ocupació total. Espanya es troba en una situació intermèdia, amb prop del 40% de l'ocupació dedicada a aquests sectors. En termes generals, el pes principal sobre l'ocupació es troba en els serveis intensius de coneixement, que a la majoria de països representen més del 90% de l'ocupació en aquests sectors. Tot i aquesta tendència general, destaca el pes de la indústria de tecnologia alta o mitjana-alta a països com Alemanya, República Txeca o Eslovàquia.

Inserció dels graduats en formació professional

A continuació es presenten els principals resultats de l'estudi d'inserció laboral dels ensenyaments professionals de l'any 2012. Aquest estudi l'elabora el Departament d'Ensenyament i el Consell General de Cambres Oficials de Comerç, Indústria i Navegació de Catalunya. Les dades presentades en aquest apartat són:

- Gràfic 75. Evolució del nombre de persones graduades en formació professional inicial. Cursos 2005/06 - 2010/11
- Gràfic 76. Evolució de la inserció de les persones graduades en CFGM a Catalunya, 2007-2012
- Gràfic 77. Evolució de la inserció de les persones graduades en CFGS a Catalunya, 2007-2012
- Gràfic 78. La inserció laboral i formativa de les persones graduades en CFGM segons família professional a Catalunya, 2012
- Gràfic 79. La inserció laboral i formativa de les persones graduades en CFGS segons família professional a Catalunya, 2012
- Gràfic 80. Evolució de la significativitat de la feina entre les persones graduades en FP a Catalunya, 2012
- Gràfic 81. Evolució de les vies per trobar feina de les persones graduades en CFGM a Catalunya, 2012
- Gràfic 82. Evolució de les vies per trobar feina de les persones graduades en CFGS a Catalunya, 2012
- Gràfic 83. Motius pels quals no troben feina les persones graduades en estudis professionals a Catalunya, 2012

- Gràfic 84. Estudis en curs de les persones graduades en CFGM a Catalunya, 2012
- Gràfic 85. Estudis en curs de les persones graduades en CFGS a Catalunya, 2012

Evolució de la inserció laboral i formativa

En primer lloc, s'analitza l'evolució del nombre de graduats en estudis professionals a Catalunya. El gràfic 75 mostra l'evolució del nombre de graduats en formació professional inicial (CFGM i CFGS) entre els cursos 2005/06 i 2010/11.

Gràfic 75.
Evolució del nombre de persones graduades en formació professional inicial. Cursos 2005/06 - 2010/11

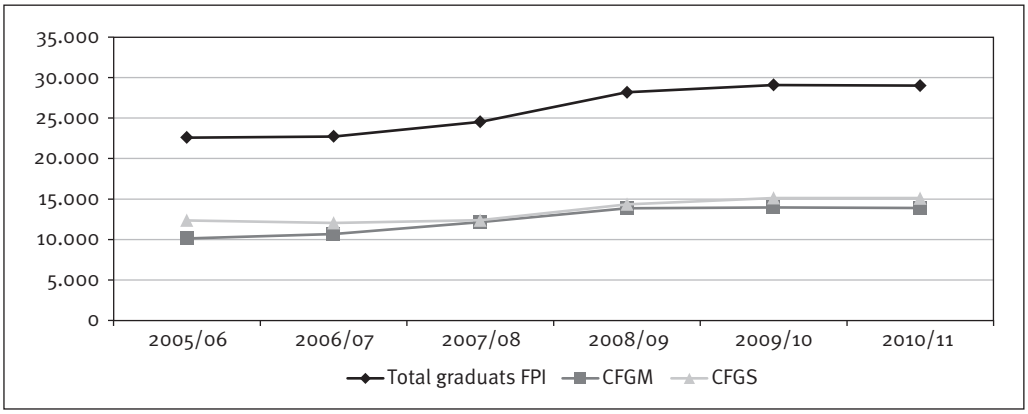

Font: Estudi d'inserció laboral dels ensenyaments professionals 2012.

El gràfic mostra un augment significatiu del nombre de graduats en formació professional a partir del curs 2008/09. Aquest augment s'explica principalment per un canvi legislatiu pel qual alguns cicles formatius van prolongar la seva durada.

Més enllà de les xifres globals de graduació en formació professional, resulta interessant conèixer quin és l'itinerari posterior seguit per aquests graduats. El gràfic 76 presenta l'evolució dels itineraris professionals dels graduats en CFGM entre els anys 2007 i 2012.

Gràfic 76.
Evolució de la inserció de les persones graduades en CFGM a Catalunya, 2007-2012

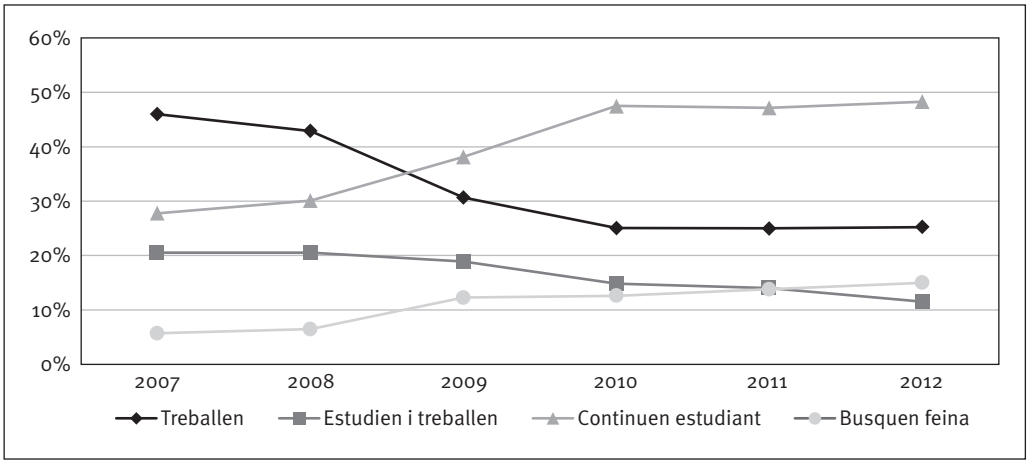

Font: Estudi d'inserció laboral dels ensenyaments professionals 2012.

Els possibles itineraris es presenten en quatre categories: treballen, estudien i treballen, continuen estudiant o busquen feina.

Com es pot observar durant el període analitzat, el percentatge de graduats en CFGM que segueixen cadascun dels possible itineraris ha variat significativament. L'any 2007 el 46% del graduats es trobaven estudiant, mentre que menys del 10% es trobaven buscant feina. El 50% restant es trobava estudiant o combinant una activitat laboral amb els estudis. Durant aquest període, i molt probablement com a efecte del context de crisi econòmica, les tendències en els itineraris dels graduats en CFGM han variat de manera important. Durant els anys analitzats, el percentatge de graduats que es trobaven estudiant s'ha reduït fins al 25%. En canvi, el percentatge de graduats que han optat per continuar s'ha incrementat en gairebé vint punts percentuals. Un altre dels efectes de l'actual context de crisi econòmica ha estat l'augment dels graduats que es troben buscant feina: entre 2007 i 2012 el percentatge ha augmentat gairebé deu punts percentuals. Alhora, el percentatge de graduats que combinen la seva activitat laboral amb els estudis també s'ha reduït lleugerament durant el període analitzat.

A continuació s'analitzen els itineraris seguits pels graduats en CFGS. El gràfic 77 presenta l'evolució entre 2007 i 2012 de la inserció d'aquests graduats diferenciant les quatre categories utilitzades en el gràfic anterior.

Gràfic 77.
Evolució de la inserció de les persones graduades en CFGS a Catalunya, 2007-2012

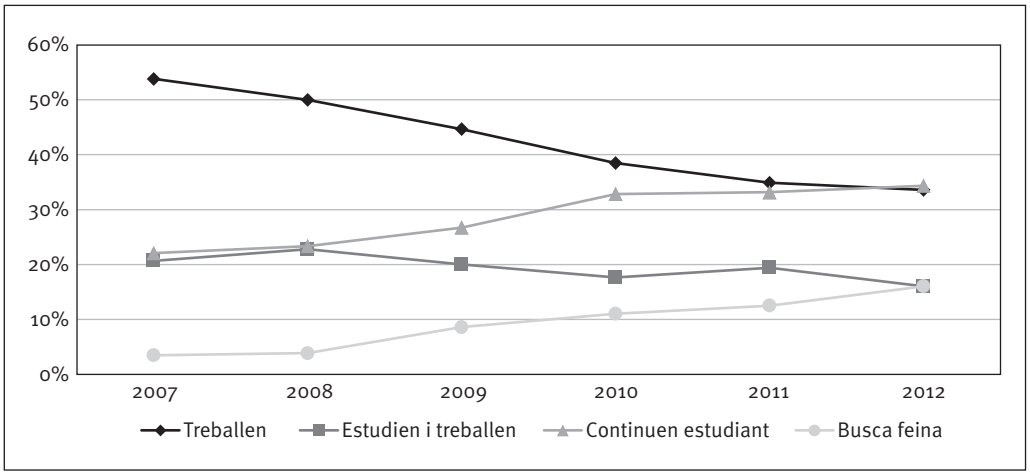

Font: Estudi d'inserció laboral dels ensenyaments professionals 2012.

En primer lloc s'observa un pronunciat descens en el percentatge de graduats en CFGS que es troben treballant: mentre que el 2007 era del 53,8% dels graduats, el 2012 aquest percentatge s'ha reduït fins al 33,6%. Al mateix temps, s'ha incrementat 12,6 punts percentuals el percentatge de graduats en CFGS que busquen feina. Probablement com a conseqüència de les dificultats per trobar feina s'ha produït un important augment del percentatge de graduats que opten per continuar estudiant, que ha passat del 22,1% el 2007 al 34,3% el 2012.

Evidentment cal tenir en compte que els itineraris d'inserció dels graduats en ensenyaments de caràcter professional estan estretament relacionats amb el tipus d'estudis realitzats. El gràfic 78 presenta la situació laboral i formativa dels graduats en CFGM segons la família professional a què pertanyen els seus estudis.

Gràfic 78.
La inserció laboral i formativa de les persones graduades en CFGM segons família professional a Catalunya, 2012

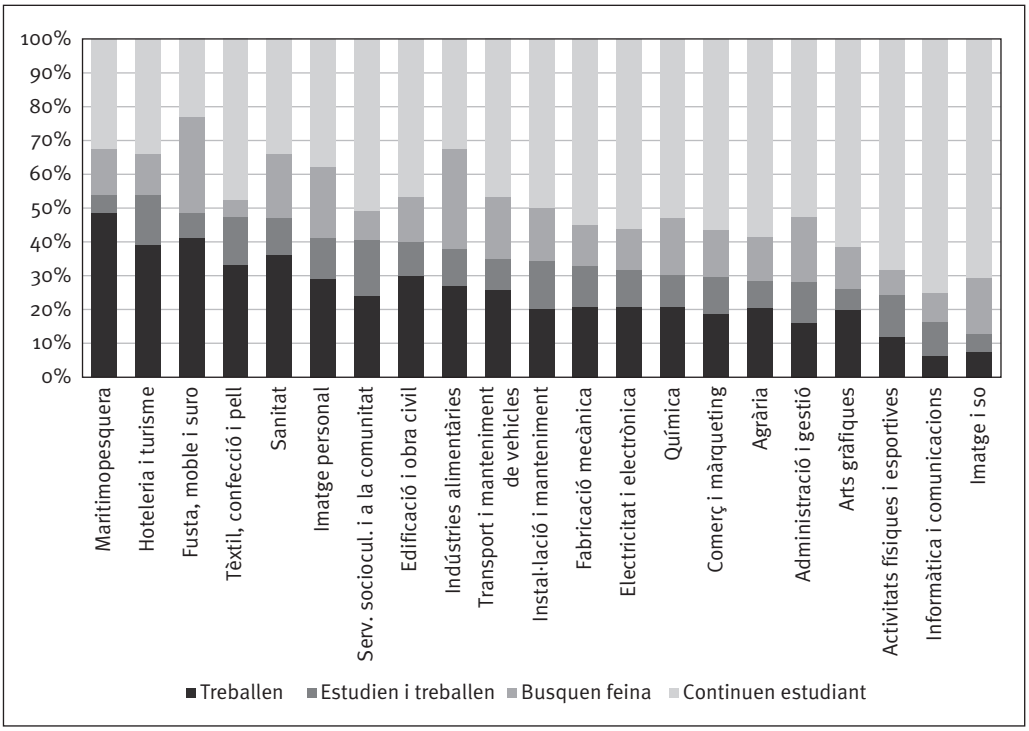

Font: Estudi d'inserció laboral dels ensenyaments professionals 2012.

Les dades presentades al gràfic mostren importants diferències pel que fa als itineraris seguits pels graduats depenent de la família professional dels estudis realitzats. Per exemple, mentre que més del 50% dels graduats en activitats maritimopesqueres es troben treballant, aquest percentatge no arriba al 20% en el cas dels graduats en cicles formatius d'imatge i so o informàtica i comunicacions. Aquests darrers graduats, conjuntament amb els d'activitats físiques i esportives, són els que més opten per continuar estudiant. D'altra banda, el majors percentatges de graduats que es troben buscant feina són els de les famílies professionals d'indústries alimentàries, i fusta, moble i suro.

A continuació es presenta una anàlisi molt similar a la feta anteriorment, però en aquest cas per als graduats en CFGS. El gràfic 79 presenta els itineraris d'inserció laboral i formativa de les persones graduades en CFGS.

S'hi observen taxes d'inserció laboral molt superiors a les del cas dels CFGM. A la majoria de famílies professionals més del 50% dels graduats treballen. En aquesta tendència general, només hi destaca el cas dels graduats en les famílies professionals d'imatge i so i de comerç i màrqueting, amb taxes d'inserció laboral per sota del 40%.

Més enllà de les taxes d'inserció laboral, cal analitzar fins a quin punt les feines que fan els graduats en formació professional estan relacionades amb els estudis realitzats. El

Gràfic 79.
La inserció laboral i formativa de les persones graduades en CFGS segons família professional a Catalunya, 2012

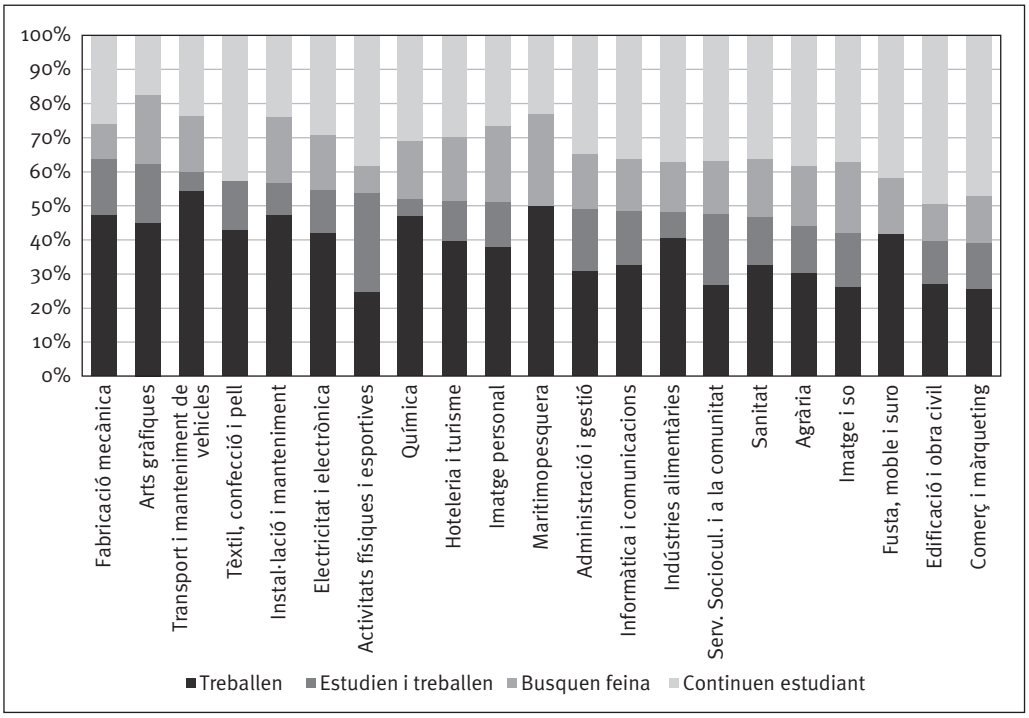

Font: Estudi d'inserció laboral dels ensenyaments professionals 2012.

gràfic 80 presenta l'evolució entre 2007 i 2012 del grau de significativitat de la feina entre les persones graduades en formació professional, és a dir, fins a quin punt els titulats consideren que la feina que fan està vinculada als estudis cursats.

Gràfic 80.
Evolució de la significativitat de la feina entre les persones graduades en FP a Catalunya, 2012

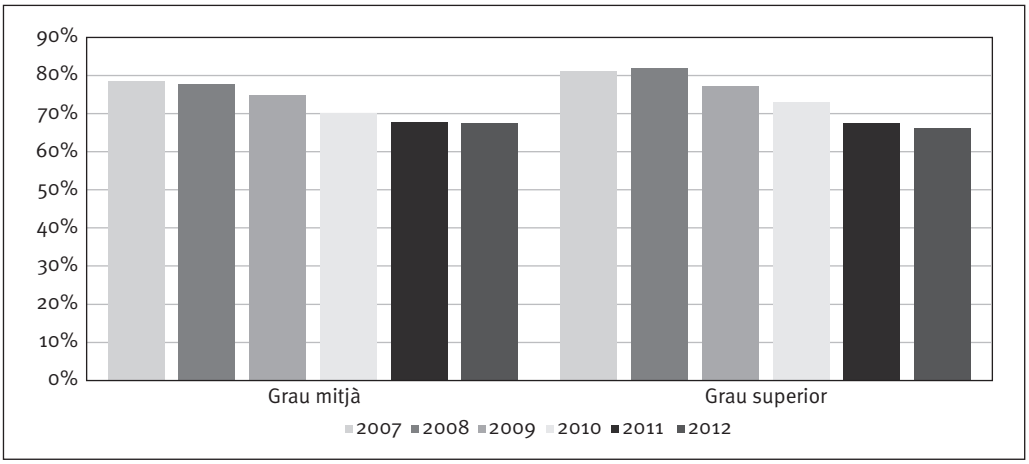

Font: Estudi d'inserció laboral dels ensenyaments professionals 2012.

Les dades mostren una certa reducció del grau de relació entre la feina que es fa i els estudis cursats en els darrers anys, tant per als graduats en CFGM com per als graduats en CFGS. Tot i aquesta tendència observada en els darrers anys, cal destacar que el grau de significativitat es manté en nivells elevats, per sobre del 60% en tots dos casos.

Un altre dels elements clau per analitzar els itineraris laborals dels graduats en formació professional és la via a través de la qual troben feina. El gràfic 81 presenta l'evolució entre 2010 i 2012 de les vies que han utilitzat els graduats en CFGM que estan treballant.

Les vies tradicionals d'accés al mercat laboral, a través de la xarxa personal o enviant currículums, són les dues vies més utilitzades durant tot el període analitzat. Tot i això, destaca l'elevat percentatge de graduats en CFGM que afirmen que les pràctiques a

Gràfic 81.
Evolució de les vies per trobar feina de les persones graduades en CFGM a Catalunya, 2012

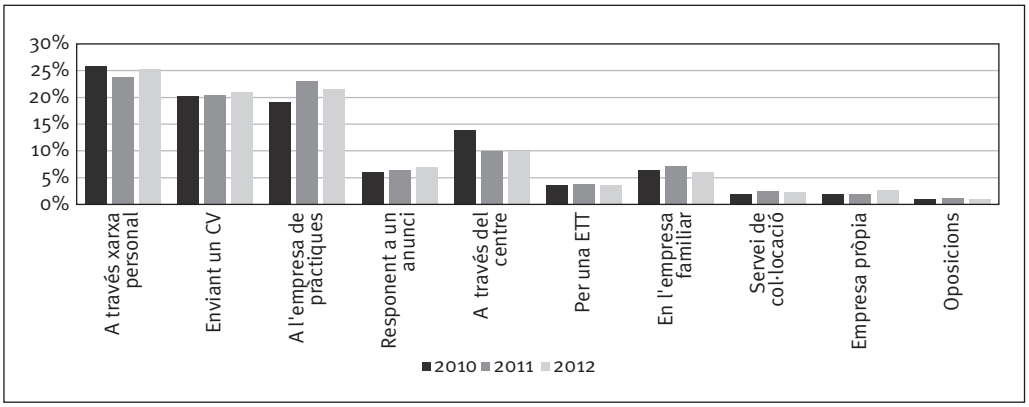

Font: Estudi d'inserció laboral dels ensenyaments professionals 2012.

l'empresa han estat una via útil per trobar feina. A més, aquesta via d'accés al mercat laboral ha incrementat la seva importància en els darrers tres anys. Per tant, sembla que un dels elements distintius de la formació professional com són les pràctiques fetes en empreses no només són una via de millora de les competències adquirides durant el període formatiu, sinó també una eina per facilitar l'ocupabilitat dels graduats.

El gràfic 82 presenta la mateixa informació que el gràfic anterior, però per al cas dels graduats en CFGS.

En aquest cas la xarxa personal i l'enviament de currículums són també les vies més utilitzades per trobar feina entre els graduats en CFGS. L'empresa on s'han fet les pràctiques continua sent una via important per trobar feina, però en aquest cas en un percentatge menor que en el cas del graduats en CFGS.

Per finalitzar l'anàlisi de les trajectòries d'inserció laboral dels graduats en estudis professionals, se situa el focus en aquelles persones que no han aconseguit trobar feina. El gràfic 83 presenta el pes dels diferents motius pels quals aquests graduats no han aconseguit inserir-se en el mercat laboral, tant per al cas dels CFGM i CFGS com per a aquells que han cursat un PQPI.

Gràfic 82.

Evolució de les vies per trobar feina de les persones graduades en CFGS a Catalunya, 2012

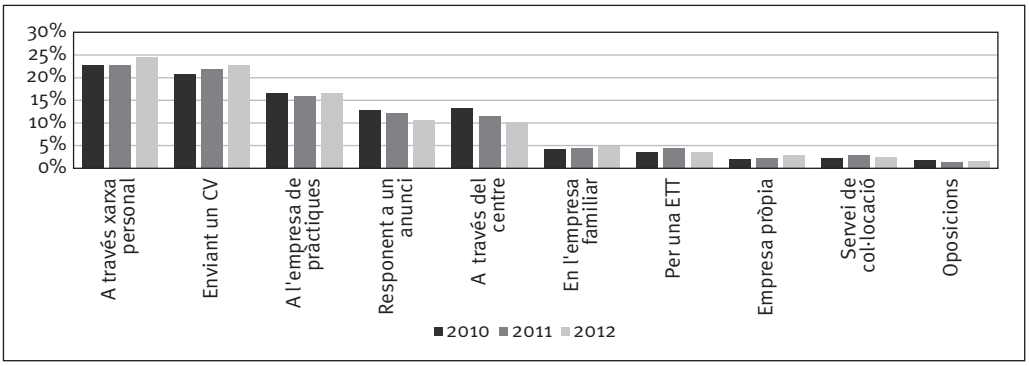

Font: Estudi d'inserció laboral dels ensenyaments professionals 2012.

Gràfic 83.

Motius pels quals no troben feina les persones graduades en estudis professionals a Catalunya, 2012

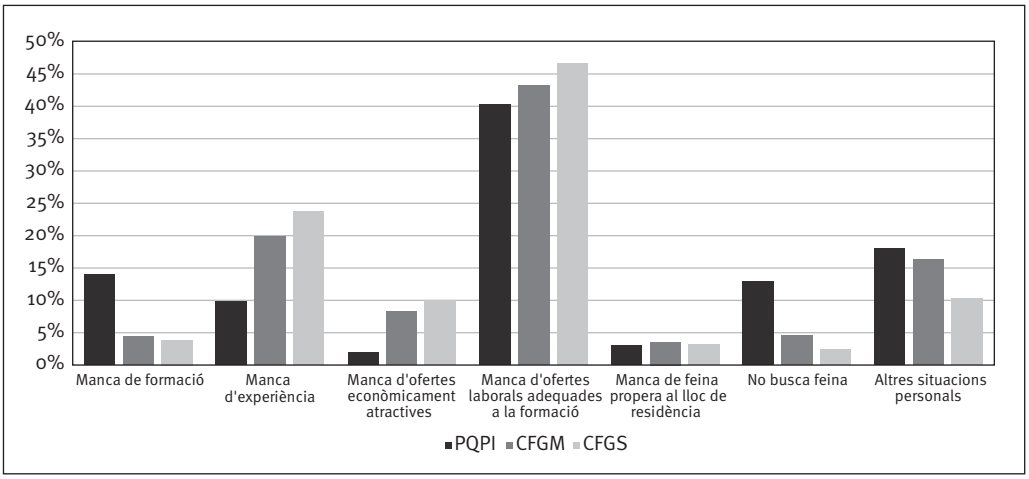

Font: Estudi d'inserció laboral dels ensenyaments professionals 2012.

En els tres casos els graduats afirmen que la manca d'ofertes laborals adequades a la formació rebuda és un dels motius més habituals per no poder accedir al mercat laboral, sent especialment important en el cas dels graduats en CFGS. La manca d'experiència prèvia també és un dels motius més assenyalats, especialment en el cas dels graduats en CFGM i CFGS. En el cas d'aquelles persones que han cursat algun tipus de PQPI, la manca de formació és una altra de les barreres per poder inserir-se al mercat de treball.

Un cop analitzades les principals característiques de la inserció laboral dels graduats en formació professional, la part final d'aquest apartat està dedicada a l'anàlisi de les trajectòries educatives seguides un cop assolida la titulació de formació professional. En primer lloc, el gràfic 84 mostra el tipus d'estudis seguits per les persones graduades en CFGM.

En la majoria dels casos, gairebé el 65%, els graduats en CFGM opten per fer el curs de Preparació de les Proves d'Accés a Grau Superior (PPAGS), que és la prova que han de fer els graduats en CFGM que volen continuar els seus estudis en CFGS. D'altra banda, el 15,5% està fent un CFGS, mentre que l'11,2% opten per cursar un altre CFGM.

El gràfic 85 presenta els estudis en curs en el cas dels graduats en CFGS.

Gràfic 84.
Estudis en curs de les persones graduades en CFGM a Catalunya, 2012

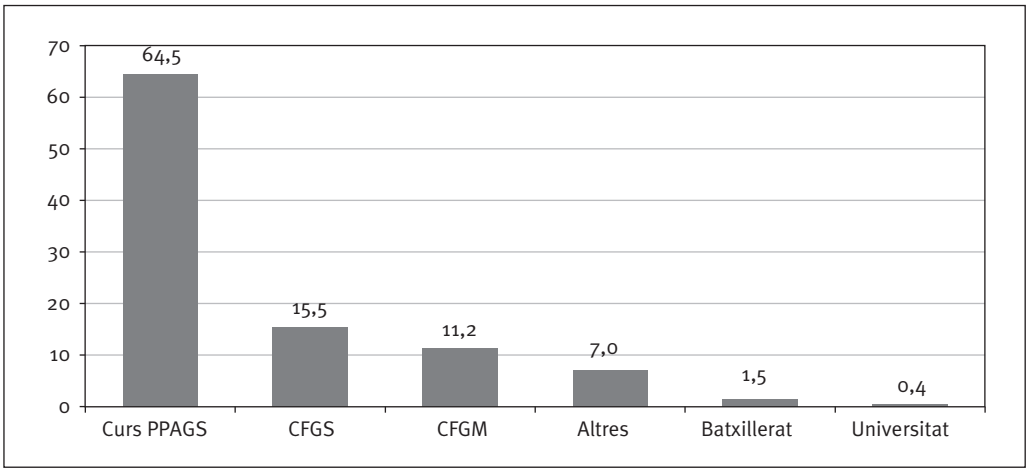

Font: Estudi d'inserció laboral dels ensenyaments professionals 2012.

Gràfic 85.
Estudis en curs de les persones graduades en CFGS a Catalunya, 2012

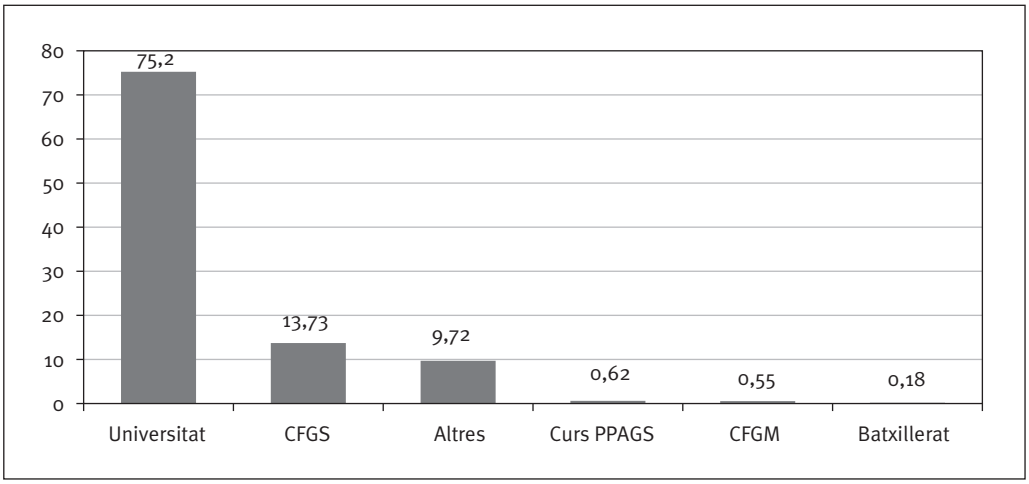

Font: Estudi d'inserció laboral dels ensenyaments professionals 2012.

En aquest cas el 75,2% dels graduats en CFGS opten per continuar estudiant opten per accedir algun tipus d'estudi universitari. En canvi, només el 13,7% dels graduats que continuen estudiant opten per fer un nou CFGS.

Transició a la universitat dels graduats en formació professional

La trajectòria formativa més habitual seguida per aquells graduats en CFGS que opten per continuar estudiant és accedir a algun tipus d'estudi universitari. En aquest apartat del capítol s'analitzen les estadístiques disponibles referides a la transició dels graduats en CFGS cap a la universitat. Les dades presentades en aquest apartat són:

- Taula 34. Evolució de la preinscripció universitària segons via d'accés a Catalunya, 2007-2011
- Gràfic 86. Evolució de la preinscripció universitària provinent de CFGS a Catalunya, 2011
- Gràfic 87. Preinscripció universitària procedent de CFGS segons edat a Catalunya, 2011
- Taula 35. Pes de les persones graduades en CFGS a les principals universitats de Catalunya, 2011

- Taula 36. Estudis universitaris amb major pes a la preinscripció de les persones graduades en CFGS a Catalunya, 2010

Totes les dades presentades provenen de l'*Anuari de la formació professional a Barcelona* (2011) elaborat per la Fundació BCN Formació Professional.

Per conèixer de manera més detallada quina ha estat l'evolució de l'accés a estudis universitaris, a continuació s'analitzen algunes dades relatives a la preinscripció a les universitats catalanes. En primer lloc, la taula 34 presenta l'evolució entre 2007 i 2011 de la preinscripció a les universitats catalanes segons la via d'accés, agrupades en quatre categories: batxillerat, CFGS, canvis d'estudis o altres vies d'accés.

Taula 34.
Evolució de la preinscripció universitària segons via d'accés a Catalunya, 2007-2011

Via d'accés	2007	2008	2009	2010	2011
PAU/batxillerat	59,1	59,3	59,8	60,5	60,3
FP/CFGS	12,9	13,8	14,5	16,7	14,7
Canvi de carrera	21,2	19,9	19	16	17,2
Altres vies	6,8	6,9	6,7	6,8	7,7
Total	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**

Font: Observatori de l'FP de la Fundació BCN Formació Professional.

Les dades mostren com, en general, el pes sobre la preinscripció universitària s'ha mantingut estable al llarg del període analitzat. Els alumnes provinents de batxillerat continuen tenint un pes majoritari en la preinscripció: sis de cada deu alumnes preinscrits provenen d'aquest tipus d'estudis. D'altra banda, el percentatge d'alumnes que canvien d'estudis s'ha reduït lleugerament durant els cinc anys analitzats, del 21,2% el 2007 al 17,2% l'any 2012. Pel que fa als graduats de CFGS que accedeixen a la universitat, s'observa un augment entre 2007 i 2010 que s'ha reduït l'any 2011.

El gràfic 86 presenta el volum total d'alumnes preinscrits a les universitats catalanes entre 2007 i 2011. El gràfic mostra com entre els anys 2007 i 2010 el nombre d'alumnes preinscrits a la universitat provinents dels CFGS va augmentar al voltant de 2.800 persones. En canvi, entre 2010 i 2011 aquesta xifra s'ha reduït en 826 persones.

Gràfic 86.
Evolució de la preinscripció universitària provinent de CFGS a Catalunya, 2011

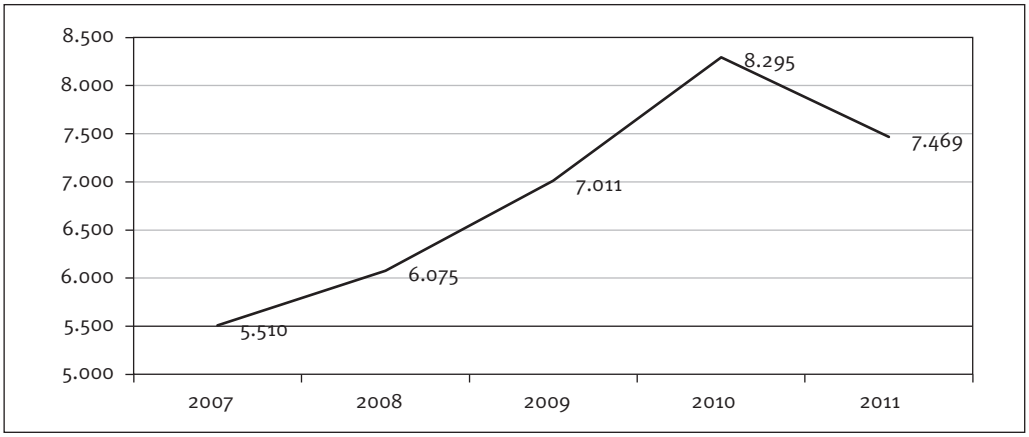

Font: Observatori de l'FP de la Fundació BCN Formació Professional.

Un altre dels factors importants a l'hora d'analitzar l'accés a la universitat dels graduats en CFGS és l'edat en què hi accedeixen, normalment superior a la d'aquells estudiants que realitzen l'accés a través dels estudis de batxillerat. El gràfic 87 mostra

Gràfic 87.
Preinscripció universitària procedent de CFGS segons edat a Catalunya, 2011

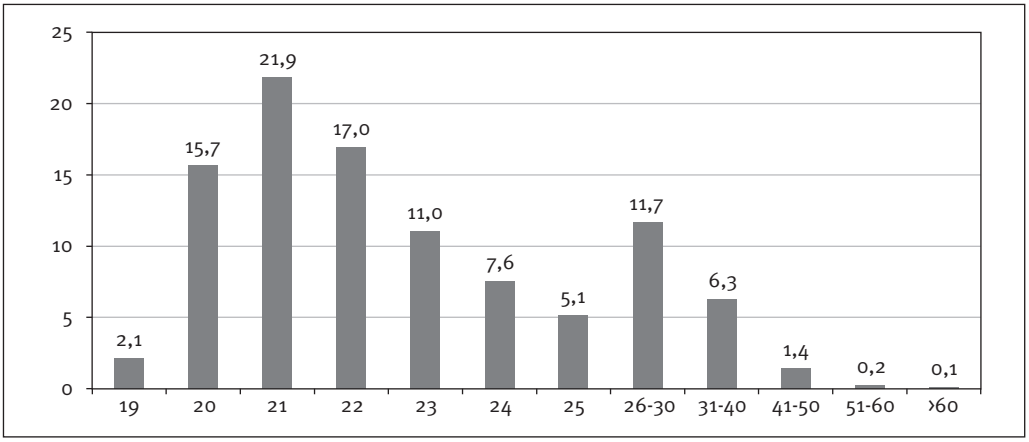

Font: Observatori de l'FP de la Fundació BCN Formació Professional.

el percentatge d'estudiants que accedeixen a la universitat a través dels CFGS segons edat per a l'any 2011.

El gràfic mostra com més de la meitat dels graduats en CFGS preinscrits a les universitats catalanes ho fan entre els 20 i 22 anys, edats pròximes a l'edat de finalització teòrica dels estudis de CFGS.

A continuació s'analitza la distribució dels graduats en CFGS que accedeixen a la universitat entre les principals institucions d'educació superior catalanes. La taula 35 presenta el nombre d'estudiants de 1r curs procedents de CFGS, el total d'alumnes que accedeixen a aquest curs i la proporció d'alumnes matriculats provinents de CFGS sobre el total de la matrícula de 1r curs.

Taula 35.
Pes de les persones graduades en CFGS a les principals universitats de Catalunya, 2011

Universitat	Estudiants de 1r curs procedents d'FP	Estudiants que inicien 1r curs	% de matriculats procedents d'FP
UB	2.445	11.479	21,3%
UAB	1.864	8.931	20,9%
UPF	1.232	6.194	19,9%
UPC	416	3.143	13,2%
Total	**5.957**	**29.747**	**20,0%**

Font: Observatori de l'FP de la Fundació BCN Formació Professional.

En primer lloc, cal destacar que la distribució dels alumnes provinents de CFGS entre les diferents universitats catalanes està estretament relacionada amb el total de matrícula de cadascuna d'aquestes universitats. Això té com a conseqüència que la proporció de matriculats procedents de CFGS sigui molt similar en totes les universitats catalanes, al voltant del 20%. L'única excepció és el cas de la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC), on només el 13,24% dels alumnes de 1r curs provenen d'estudis de formació professional. Aquest fet es podria explicar per l'especificitat dels estudis oferts en aquesta universitat.

Per últim, s'analitza quin tipus d'estudis universitaris són més demandats per les persones graduades en CFGS. La taula 36 presenta els estudis universitaris amb major pes de la preinscripció de les persones provinents de CFGS per a les principals universitats catalanes.

Taula 36.
Estudis universitaris amb major pes a la preinscripció de les persones graduades en CFGS a Catalunya, 2010

UB		
Educació infantil	Barcelona	77,2
Educació social	Barcelona	69,7
Ciències de l'activitat física i de l'esport	Barcelona	56
Infermeria	L'Hospitalet de Llobregat	54,6
Educació primària	Barcelona	52
UAB		
Educació infantil	Cerdanyola del Vallès	83,2
Educació infantil	Manresa	82
Educació social	Cerdanyola del Vallès	67,8
Enginyeria electrònica industrial i automàtica	Barcelona	62,5
Infermeria	Terrassa	61
UPC		
Enginyeria elèctrica	Barcelona	59,1
Enginyeria d'integració de sistemes TIC	Manresa	51,4
Enginyeria química	Igualada	48,7
Enginyeria informàtica	Mataró	48
Enginyeria informàtica	Vilanova i la Geltrú	47,1
UPF		
Infermeria	Mataró	63,6
Administració d'empreses i gestió de la innovació	Mataró	58,6
Infermeria	Barcelona	46,1
Relacions laborals	Barcelona	37,5
Enginyeria informàtica	Barcelona	31,8

Font: Observatori de l'FP de la Fundació BCN Formació Professional.

Les dades de la taula anterior mostren l'elevada presència d'alumnat provinent dels cicles superiors en certs estudis universitaris. Educació, infermeria i les enginyeries són els estudis universitaris que més es nodreixen d'alumnat graduat dels cicles superiors. Caldria analitzar amb més detall fins a quin punt la trajectòria d'aquest alumnat en els estudis universitaris és diferent de la de l'alumnat provinent del batxillerat.

Destaquem

- ✓ Durant el període de crisi econòmica els titulats en educació secundària superior han incrementat en menor proporció la seva taxa d'atur respecte a altres nivells formatius.
- ✓ La comparativa autonòmica mostra com la protecció respecte a l'atur dels diferents nivells de qualificació varia significativament. Per exemple, mentre que al País Basc la taxa d'atur dels titulats en educació terciària és tres vegades inferior a la de la població amb educació secundària inferior o menys, a Catalunya aquesta proporció és de només 1,5 vegades.
- ✓ Més de la meitat de la població aturada a Catalunya té un nivell formatiu d'educació secundària inferior o menys.
- ✓ Un major nivell formatiu també es troba estretament vinculat amb un menor temps en situació d'atur.
- ✓ A Catalunya prop del 40% de la població d'entre 18 i 24 anys que no estudia ni treballa té una titulació d'educació postobligatòria, és a dir, secundària superior (28%) o terciària (12%).
- ✓ La comparativa europea mostra com Espanya continua invertint poc en R+D. A més també s'observa un dèficit en la inversió del sector privat en aquest àmbit, factor que es mostra clau per incrementar la inversió d'un país en R+D.
- ✓ En els darrers anys, la inserció laboral dels graduats en formació professional ha disminuït gairebé vint punts percentuals; en canvi han augmentat en deu punts percentuals els graduats en formació professional que continuen estudiant.

- ✓ La manca d'experiència laboral continua sent una barrera d'accés al mercat laboral per als graduats en formació professional: el 20% declara que aquesta és la principal raó per la qual no troba feina.
- ✓ L'any 2010, al voltant del 20% de la nova matrícula a les universitats catalanes era d'alumnes procedents de la formació professional.

5 Conclusions i recomanacions polítiques

En molts casos els investigadors prefereixen limitar-se a presentar els resultats del seu treball i deixen als actors socials i al públic en general que facin la seva interpretació de les implicacions d'aquests resultats. Hi ha bones raons per procedir d'aquesta manera. Els investigadors sabem que aquesta mobilització de coneixement no és fàcil, genera controvèrsies de tot tipus i no està gens valorada pels actuals models de gestió de l'activitat investigadora. El problema d'aquest plantejament és que, normalment, aquests resultats acaben tenint molt poca rellevància per als debats socials, poc impacte sobre els processos polítics i, quan el tenen, sovint aquest impacte està fonamentat en una mala interpretació o una interpretació esbiaixada d'aquests resultats.

Hi ha una altra bona raó per no intentar fer propostes polítiques a partir dels resultats d'un estudi com aquest: la societat demana respostes molt més específiques, clares i unívoques que aquelles que les dades normalment ofereixen. I aquest tipus de problema és molt habitual en estudis com el que aquí es presenta, que analitza el funcionament d'un sistema educatiu a partir de l'anàlisi comparada d'indicadors. L'anàlisi de les dades permet assenyalar en quines àrees el sistema de formació professional català hauria de ser més eficaç per tal d'assolir un nivell de desenvolupament educatiu similar al dels països del nostre entorn. Les dades també permeten identificar quins països i comunitats autònomes semblen presentar millors indicadors de formació professional i descriure les principals diferències entre aquests sistemes educatius i el nostre. El que no permet l'anàlisi comparada dels indicadors és dir si la posició relativa d'un país s'explica per certes polítiques educatives que ha anat implementant. L'anàlisi comparada d'indicadors no permet fer aquestes afirmacions, primer perquè no hem analitzat pròpiament l'efecte

d'aquestes polítiques en el seu país d'origen; i segon, perquè no sabem quin efecte tindrien aquestes polítiques educatives en el nostre context.

Malgrat el reconeixement d'aquestes dificultats, en aquest darrer capítol presentem no únicament les conclusions de l'estudi, sinó que també fem una sèrie de recomanacions polítiques per tal de millorar la situació de la formació professional a Catalunya. El capítol s'estructura en tres seccions. En la primera es resumeixen els resultats de l'anàlisi d'indicadors feta en els capítols anteriors. En la segona secció es presenten de manera selectiva aquelles recomanacions d'organismes internacionals que els membres d'aquest equip han cregut que eren més rellevants per als debats educatius a Catalunya. Finalment, en la tercera secció es fan una sèrie de recomanacions polítiques que naturalment responen en part a l'orientació ideològica i a la pròpia trajectòria professional dels investigadors, però que tenen la voluntat de ser un recull de mesures que l'evidència indica que podrien contribuir a construir el sistema de formació professional que molts actors educatius i socials volen per a aquest país.

En tot moment el nostre objectiu ha estat contribuir amb evidència al debat polític, i naturalment estem oberts al fet que les dades presentades puguin ser interpretades per defensar una agenda diferent de reformes. La vinculació d'evidència i política no hauria de servir perquè certs grups imposin les seves idees sobre els altres, sinó per fer més democràtic l'accés a les dades i la informació, obrint el debat a una major diversitat de veus i opinions. Esperem que aquest document ho faci, encara que sigui de manera parcial.

Fortaleses i debilitats del sistema de formació professional a Catalunya

En els capítols anteriors s'ha revisat la situació de la formació professional a Catalunya a partir dels seus indicadors. S'ha analitzat l'evolució d'aquests indicadors en el temps i s'ha comparat Catalunya amb les comunitats autònomes espanyoles i els països de la Unió Europea. La perspectiva adoptada ha intentat capturar de la millor manera un fenomen educatiu i social tan polièdric com resulta ser allò que habitualment anomenem *formació professional*. És objectiu que aquesta perspectiva sobre la formació professional serveixi per emmarcar de millor manera tant les aproximacions de recerca com els

debats polítics sobre la formació professional. L'estructura d'aquesta publicació i de les seves conclusions és en part un dels seus principals resultats. L'estudi proposa un marc d'anàlisi dels indicadors de la formació professional que pretén ser a la vegada útil i comprensiu.

Una de les especificitats de la formació professional és que implica nivells educatius diferents: educació secundària inferior, educació secundària superior i educació terciària. No reconèixer aquesta diversitat de nivells educatius suposaria una mala utilització del concepte *formació professional*. És per aquesta raó que l'anàlisi dels indicadors sovint fa més referència als nivells d'instrucció dels individus (secundària inferior, secundària superior i terciària) en lloc de referir-se a si els estudis cursats van ser de tipus professional o acadèmic. La situació en el mercat laboral d'una persona graduada en un cicle de grau superior és molt més semblant a la d'una persona graduada a la universitat que a la d'una persona graduada en un cicle de grau mitjà. A més a més, no cal oblidar que la formació professional, tant la inicial com la formació per a l'ocupació, és tota ella part del sistema educatiu i no es pot entendre sense tenir en compte la resta de l'oferta formativa. Allò que succeeix a l'educació secundària obligatòria té grans conseqüències sobre el que succeeix als PQPI o als CFGM. D'igual manera, cada vegada és més habitual que les persones graduades en opcions professionalitzants continuïn els seus estudis per vies de formació de tipus acadèmic.

Una altra especificitat de la formació professional és que forma part del sistema de formació inicial i del sistema de formació per a l'ocupació, tant per a la població ocupada com per a la població a l'atur. La formació professional atén usuaris amb edats molt diferents i amb situacions laborals també diferents. A la vegada, en la gestió i provisió d'aquesta formació hi participa una gran diversitat d'actors. El Departament d'Ensenyament, el Departament de Treball i els agents socials, tots tenen competències sobre la regulació, gestió i/o provisió d'alguns dels subsistemes de la formació professional. A més a més, i des d'una concepció àmplia de la formació professional, el sistema de qualificacions professionals i les polítiques d'acreditació i reconeixement professional són part inherent d'aquest sistema.

Finalment, i no amb una importància menor, la formació professional no pot entendre's sense el mercat laboral de la societat en què opera. Les persones prenen decisions de formar-se o no en una opció o una altra tenint molt present el tipus de mercat laboral

en què hauran d'inserir-se. La planificació política pren decisions sobre el disseny i el contingut dels títols professionals a partir d'una idea més o menys acurada de quina és la realitat del mercat laboral del seu país. A això hem d'afegir-hi que les empreses i els seus responsables juguen un paper clau en la definició dels llocs de treball a què les persones tindran o no accés en un futur. Els processos d'innovació, d'adopció de tecnologia, de captació de talent o d'inversió en formació continuada estan tots ells fortament influenciats per l'estructura productiva i la cultura empresarial d'un país.

Nivell instructiu de la població adulta

El nivell de competències de la població adulta es considera de manera general com un dels principals factors de competitivitat dels països en l'economia global. En el marc del discurs de l'economia del coneixement, els models de creixement a nivell global, i especialment en el cas dels països desenvolupats, se centren cada cop més en un ús intensiu de la tecnologia i del coneixement. Tot i que les qualificacions atorgades pel sistema educatiu formal de cada país presenten importants limitacions per conèixer el nivell de competències de la població, actualment continuen sent un dels principals indicadors disponibles per a l'anàlisi d'aquesta qüestió. Les qualificacions educatives són un indicador dèbil per analitzar el nivell de competències de la població, especialment en les comparatives internacionals, ja que no sempre nivells de qualificació homologables en l'àmbit internacional estan associats amb nivells similars de competències. Tot i això, la credencial educativa continua sent el millor indicador disponible per saber quina és la situació del nivell de competències de la població adulta catalana respecte dels països del seu entorn.

Si ens fixem en el nivell instructiu acreditat, Catalunya presenta nivells molt elevats de població adulta amb baixa qualificació (45% de la població). Als països europeus la mitjana de població amb qualificació baixa és únicament del 27%, i en molts països de l'est d'Europa aquesta població representa menys del 10% del total. A més a més, malgrat compartir aquesta problemàtica amb la resta de comunitats autònomes, no és menys cert que a comunitats autònomes com Madrid (28%) o el País Basc (32%) el percentatge de persones adultes amb una qualificació baixa és molt menor que a Catalunya.

Un dels mites que s'han de combatre és que Catalunya té poca població amb nivells de qualificació intermedis perquè té massa població amb nivells d'estudis elevats. Si bé és cert que la població amb nivells intermedis és reduïda, això és així per l'elevat nombre de persones amb qualificacions baixes i no pas perquè es doni un excés de formació entre els grups amb major formació. Catalunya presenta nivells de població amb estudis elevats (terciaris) homologables a la mitjana Europea (lleugerament superior al 30%). També cal entendre que en el mercat laboral català, aquelles persones que assoleixen estudis postobligatoris tendeixen a optar per continuar els estudis fins als terciaris per tal de situar-se millor en la competència per als llocs de treball més valorats.

Catalunya continua reduint de manera important el percentatge de població adulta amb nivells de qualificació baixos, però aquest ritme no és suficient per tancar l'escletxa respecte dels països del seu entorn. Des de l'any 2001 fins al 2011 el percentatge de població en el nivell baix de qualificació s'ha reduït a Catalunya del 58% al 45%. Això no ha impedit que comunitats autònomes com Madrid, Aragó, el País Basc i Castella-la Manxa hagin presentat un ritme de millora molt superior al català. Si mirem la població jove, la tendència a la millora respecte de generacions anteriors és clara, però tot i això el 35% de la població en les generacions joves presenta nivells de qualificació baixos. A comunitats autònomes com Madrid i el País Basc únicament el 20% dels joves assoleixen nivells de qualificació baixos, igual que la mitjana europea, i més del 50% assoleix estudis terciaris.

Pel que fa als estudis professionals, dos de cada deu adults a Catalunya té una titulació de tipus professional (grau mitjà o grau superior). Aquests tipus de titulacions són les que més han crescut en els darrers anys entre la població adulta de Catalunya. La comparativa amb altres territoris no sembla indicar que hi hagi una relació entre major presència relativa d'estudis professionals i major qualificació de la població adulta. Si prenem l'exemple de les comunitats autònomes líders en qualificació de la població adulta, es pot observar que si bé a Navarra i el País Basc el pes relatiu de les titulacions professionals és més important que a Catalunya, a Madrid el pes relatiu d'aquestes titulacions és menor. En definitiva el que s'observa és que el problema essencial a Catalunya es concentra en l'elevat percentatge de població amb nivell de qualificació baix i en la manca de població amb estudis postobligatoris.

Fortaleses	Debilitats
• Durant la darrera dècada s'ha reduït de manera important el percentatge de població amb baixes qualificacions. • El percentatge de població amb estudis d'educació terciària s'ha incrementat gairebé deu punts percentuals en els darrers anys. • El progrés educatiu a Catalunya ha estat liderat principalment pel bon rendiment de les dones joves en els estudis terciaris.	• Catalunya presenta nivells molt elevats de població adulta amb baixa qualificació (45%). A Europa hi ha dinou punts percentuals menys de població poc qualificada. • La comparativa europea mostra que Catalunya té un important dèficit de població amb qualificacions intermèdies. • L'evolució de la població amb baixa qualificació a Catalunya és positiva però no aconsegueix reduir l'escletxa respecte d'Europa. De fet, Catalunya és una de les comunitats autònomes on aquesta reducció ha estat menor. • Madrid, el País Basc i Navarra són les comunitats autònomes amb millor nivell educatiu i les que han millorat més en la darrera dècada. • La baixa graduació a la secundària inferior (ESO) i l'elevat abandonament a la secundària superior (batxillerat i CFGM) són les principals causes de la baixa qualificació de la població jove a Catalunya. • L'elevada polarització educativa a Catalunya no és deguda a un excés d'universitaris sinó a l'elevat abandonament escolar prematur.

Participació en la formació professional inicial

Si amb anterioritat s'ha mencionat que el principal problema de l'estructura de qualificacions de la població adulta catalana és la concentració de població en nivells d'instrucció baixos, la mirada cap al sistema de formació inicial ha d'estar directament enfocada a respondre fins a quin punt aquest sistema està contribuint a corregir aquesta situació. Per la seva mateixa naturalesa, un dels principals motors de transformació de l'estructura de qualificacions de la població adulta són el sistemes de formació inicial. En aquest cas ens interessa particularment el sistema de formació professional

inicial, que està compost pels programes de qualificació professional inicial (secundària inferior) els cicles formatius de grau mitjà (secundària superior) i els cicles formatius de grau superior (terciària).

L'elevat percentatge de població amb nivell de qualificació baix a Catalunya està directament relacionat amb les elevades taxes d'abandonament educatiu prematur. El 2011, un de cada quatre joves (de 18 a 24 anys) a Catalunya no ha obtingut estudis postobligatoris i no està participant en cap formació. Aquesta xifra és molt superior a la mitjana europea, on únicament el 15% de la població jove es trobava en aquesta situació l'any 2011. Cal tenir present que l'objectiu de l'Estratègia Europa 2020 és reduir aquest indicador al 10% de la població jove.

Una de les hipòtesis que sempre han estat presents a la literatura especialitzada és que l'abandonament educatiu prematur a Catalunya s'explica en bona part per l'atractiu d'un mercat laboral que oferia abundants oportunitats als joves desqualificats en el sector turístic i de la construcció. Aquesta hipòtesi ha demostrat ser parcialment vàlida. D'ençà de l'inici de la crisi econòmica i laboral el 2008 i de l'important increment de l'atur entre la població jove, l'abandonament educatiu prematur ha caigut cinc punts percentuals a Catalunya, però encara es troba més de deu punts per sobre de la mitjana europea. Cal, per tant, mirar d'entendre els processos educatius que porten que una part important de la població jove abandoni el sistema abans de completar els estudis postobligatoris.

Des de l'inici de la crisi econòmica el curs 2007-2008, la participació en estudis postobligatoris a Catalunya s'ha incrementat substancialment, de manera molt especial als estudis de formació professional inicial. Si bé en quatre anys els universitaris van créixer el 9% i els estudiants de batxillerat el 2%, la participació en PQPI ho va fer el 29%, el 40% en CFGM i el 31% en CFGS. Els estudis professionals a Catalunya estan en clara expansió i això es pot veure de manera molt clara quan es comparen els CFGM amb el batxillerat. El batxillerat continua sent l'opció preferida per l'alumnat que participa en estudis secundaris superiors, però l'opció dels CFGM està guanyant popularitat.

Aquesta expansió de la participació en els estudis professionals ha estat liderada pel sector públic, que actualment escolaritza més del 70% d'aquest alumnat. Si es mira l'escolarització per sexes, s'observa que la tradicional masculinització dels estudis de grau mitjà, malgrat que es redueix, encara persisteix. No és així en els estudis de grau

superior, en què la participació de les dones és igual o superior a la dels homes. Malgrat això, es continua observant una gran segregació horitzontal entre famílies professionals per raó de sexe. Continua havent-hi famílies professionals fortament feminitzades (sanitat, serveis a les persones) i altres fortament masculinitzades (informàtica, electricitat i electrònica).

En la comparativa internacional es pot observar que Catalunya presenta nivells de participació relativa en els estudis professionals semblants als de la mitjana europea. El 47% de l'alumnat de la secundària superior està cursant estudis professionals (CFGM) a Catalunya, mentre que aquesta xifra a Europa és aproximadament del 50%. No es pot dir, per tant, que Catalunya presenti una participació en formació professional relativament més baixa que la mitjana dels països europeus. El problema de Catalunya és que la participació en estudis postobligatoris, i no específicament professionals, sí que és molt més baixa. Si s'observa els països amb nivells d'abandonament educatiu prematur més baixos, hom observa que no hi ha una relació directa entre més pes de la formació professional i menor abandonament educatiu prematur. Existeixen països amb molt bons indicadors, com Àustria, Bèlgica o la República Txeca, on el pes dels estudis professionals és molt elevat, i altres països com Hongria, Lituània o Estònia, on aquests indicadors també són molt bons, però el pes dels estudis professionals és molt més baix que a Catalunya. Novament, no sembla que el combat contra l'abandonament educatiu prematur hagi de venir únicament per l'expansió i el privilegi de les opcions professionals per sobre de les acadèmiques.

Una de les claus per entendre el paper de la formació professional inicial en el nostre sistema educatiu es troba en les vies d'accés a aquests estudis. Cal recordar que l'alumnat que no es gradua en l'educació secundària obligatòria pot certificar aquest nivell d'estudis via els PQPI o pot optar per presentar-se a les proves d'accés a CFGM. Una de les característiques principals de l'accés als CFGM a Catalunya, en comparació de les comunitats autònomes d'Espanya, és que un elevat nombre d'alumnes hi arriba mitjançant proves d'accés. Un altre tret a destacar és que l'elevat ús de les proves d'accés coincideix amb un elevat nombre d'alumnat molt jove en els CFGM. Aquestes dades ens fan pensar que molts alumnes que presenten dificultats d'aprenentatge a l'ESO són orientats pels centres de secundària per preparar les proves d'accés a CFGM molt abans d'haver suspès l'ESO. A altres comunitats autònomes la majoria d'alumnat que accedeix als CFGM ha perdut algun any acadèmic perquè ha hagut de repetir a l'ESO

o perquè ha hagut de preparar aquestes proves després de no aconseguir graduar-se a la secundària. Aquest indicador, que es podria veure com un fet positiu, ens ha de fer reflexionar sobre les pràctiques d'orientació que s'estan portant a terme als centres de secundària i sobre com s'està gestionant la diversitat de coneixements i capacitats a l'aula. La majoria dels centres de secundària que estan dirigint el seu alumnat cap a la preparació de les proves d'accés a CFGM són centres de titularitat pública.

Un altre aspecte clau de l'accés als estudis professionals és que acostumen a ser una via de reincorporació al sistema d'aquelles persones que se n'havien vist excloses amb anterioritat. Amb l'increment de l'atur, principalment als sectors que ocupava la població amb menor qualificació, un nombre important de població jove ha decidit tornar a formar-se. El pes de la població major de 20 anys als estudis de grau mitjà ha crescut en tan sols quatre anys del 22% al 31% i ja és la població majoritària en aquest tipus d'estudis. De fet, és en aquelles comunitats autònomes on la taxa d'ocupació dels joves és més baixa on el percentatge de població major de 20 anys als CFGM és més elevat. El que resulta més sorprenent és que aquesta tendència no s'observa en altres tipus d'estudis, com els de batxillerat. La nostra hipòtesi és que els baixos nivells de qualificació de la població jove que ha quedat a l'atur els dificulta accedir a altres estudis que no siguin els de grau mitjà. Tal com s'ha comentat, les persones que no van graduar-se a l'ESO poden accedir als CFGM sempre que preparin una prova d'accés. Caldria explorar si aquestes vies d'accés haurien d'estar disponibles també per als estudis de batxillerat i quins programes compensatoris podrien facilitar l'accés a nivells superiors.

Fortaleses	Debilitats
• En la darrera dècada els estudis de tipus professional són els que més han crescut entre la població adulta, en especial els CFGS. • Els països no han de triar entre apostar pels estudis acadèmics o professionals. Els països i les comunitats autònomes amb major nivell d'estudis tenen elevada població amb estudis acadèmics (batxillerat i universitat) i elevada població amb estudis professionals (CFGM i CFGS). • A Catalunya destaca l'elevada escolarització a CFGM als 16 anys. Aquest fenomen és per dues causes. La primera és la baixa repetició a primària i els tres primers cursos d'ESO. La segona causa és l'orientació de l'alumnat de 4t d'ESO que presenta problemes d'aprenentatge cap a la preparació de les proves d'accés a CFGM. Catalunya és la comunitat autònoma amb una major proporció d'alumnes de CFGM provinents de proves d'accés (un de cada tres alumnes). • La matrícula s'ha incrementat més del 30% des de l'inici de la crisi als estudis professionals. L'expansió de la matrícula als estudis professionals està sent liderada principalment pel sector públic. • La crisi econòmica i l'increment de l'atur jove ha fet que creixi el pes de la matrícula dels majors de 20 anys als CFGM. Les comunitats autònomes amb una proporció més elevada de majors de 20 anys als CFGM són els territoris amb taxes d'ocupació jove més baixes. • Al batxillerat la matrícula és més elevada que als CFGM, però la diferència s'ha reduït força en els darrers anys. • La matrícula als CFGS creix d'una manera més ràpida que als CFGM.	• Catalunya és un del països de la Unió Europea amb una taxa més elevada d'abandonament educatiu prematur. • Entre els països amb majors taxes d'abandonament educatiu prematur, Catalunya és un dels països on menys s'ha reduït l'abandonament durant el període de crisi econòmica. • En l'àmbit europeu no s'observa una relació entre l'abandonament educatiu prematur i el pes de la formació professional en l'educació secundària superior. • Els estudis professionals tenen un pes més elevat a l'educació secundària superior (CFGM) que no pas a la terciària (CFGS). • Si bé els CFGM es consoliden com a porta d'entrada al sistema per a aquells que volen una segona oportunitat, altres opcions formatives com el batxillerat no semblen estar realitzant aquesta funció. • Els CFGM són encara uns estudis molt masculinitzats, però no és així en el cas dels CFGS. • El perfil d'edat de l'alumnat de CFGM és diferent del de batxillerat. L'alumnat de CFGM acostuma a tenir una edat més elevada a causa de la repetició en les etapes prèvies del sistema o per haver-se reincorporat a la formació després d'una etapa al mercat laboral. • El sector privat té una gran importància en els estudis de CFGS, i principalment a la Regió Metropolitana de Barcelona. Aquesta situació podria explicar-se per una demanda insatisfeta d'accés als estudis terciaris en el sector públic.

Desenvolupament de competències professionals

Tot i el paper clau de la formació inicial, la formació per a l'ocupació és un altre dels elements que pot incidir de manera decisiva en el nivell de competències de la població adulta. La formació per a l'ocupació, part indispensable de la formació al llarg de la vida, sovint s'ha presentat com una eina per millorar el nivell de competències de la població adulta amb un baix nivell de qualificació, així com per facilitar l'adaptació d'alguns col-lectius específics als canvis del mercat laboral. La formació per a l'ocupació és pot dur a terme a partir de cursos de formació per a població desocupada, formació contínua d'oferta o bonificant la formació de demanda.

Una de les característiques distintives d'aquesta formació és la manca de coherència i coordinació entre els responsables de la seva provisió, i la conseqüent manca de sèries estadístiques oficials fiables sobre el nivell de participació, les condicions i la qualitat de la formació impartida, i els resultats d'aquesta formació. Com a conseqüència d'aquest fet i dels canvis ocorreguts en la provisió de la formació per a l'ocupació l'any 2008, resulta especialment difícil comparar els nivells de participació entre diferents moments en el temps i territoris. Malgrat aquestes dificultats, els indicadors revisats semblen indicar que Catalunya no es troba al voltant de la mitjana Europea, sinó una mica per sobre (10% respecte de 9% de la població adulta), en relació amb la participació a la formació al llarg de la vida. Aquests nivells són lleugerament inferiors a la mitjana espanyola, però semblen homologables en relació amb els països i comunitats autònomes de l'entorn.

Un altre dels aspectes que cal destacar en aquesta formació és que, lluny de compensar les desigualtats, sembla reproduir-les o ampliar-les. Les persones amb major formació són les que més accedeixen a la formació al llarg de la vida, i aquest és un patró tant català com internacional. També existeixen grans desigualtats de participació en la formació segons edat. A major edat, menor participació en la formació al llarg de la vida. Novament aquesta pauta s'observa tant a nivell català com internacional. El que és important destacar és que són els països amb una població adulta més ben qualificada els que tenen majors nivells de participació en la formació al llarg de la vida. I això és important no únicament per generar més desigualtats internacionals respecte dels països líders, també és important perquè aquests països són els que presenten menors desigualtats entre la seva població en la participació a la formació al llarg de la vida. En unes altres paraules, quan els nivells de participació en aquesta formació són

relativament baixos, com en la majoria de països és el cas, les desigualtats per edat i nivell formatiu són més elevades.

En els darrers anys hem vist que Espanya ha estat gastant molt més en polítiques del mercat laboral a causa de l'increment de l'atur. Des d'una perspectiva comparada s'observa que el percentatge de despesa d'aquestes polítiques destinat a la formació és relativament baix. Espanya gasta molt en prestacions per desocupació a causa dels elevats nivells d'atur, però gasta relativament poc en la formació d'aquestes persones aturades. Tot i això, Espanya és un dels països on la participació en la formació de les persones aturades és més elevada que la de les persones ocupades.

La formació dirigida principalment a la població ocupada presenta una dada ben interessant per al futur de la formació professional. Les persones ocupades amb categories professionals intermèdies i els càrrecs tècnics són els que més participen a la formació continuada (70% del total que hi participa). Sembla que una base formativa de nivell mitjà facilita que les persones treballadores s'incorporin a processos de reciclatge professional i formació contínua al llarg de la seva vida professional.

Fortaleses	Debilitats
• Catalunya es troba una mica per sobre de la mitjana europea en participació a la formació al llarg de la vida (una de cada deu persones d'entre 25-64 anys hi participen). • Catalunya és un dels països europeus on la participació de les persones aturades en la formació és més elevada que la de la població ocupada. • A Catalunya, juntament amb les comunitats autònomes de Madrid, Navarra i el País Basc, és on més persones participen en activitats de formació organitzades per la mateixa empresa. • Les persones treballadores amb ocupacions tècniques i categoria professional mitjana són les que més participen en la formació contínua.	• Catalunya se situa lleugerament per sota de la mitjana espanyola en participació a la formació al llarg de la vida. • Existeixen grans desigualtats en l'accés a aquesta formació per edat. La població major de 55 anys és la que menys accedeix a aquesta formació. • La població amb un nivell d'estudis més elevat és la que més accedeix a la formació al llarg de la vida. Es dóna l'*efecte Mateu* en la formació: aquells que en tenen més són els que més en reben. • La grandària de l'empresa continua condicionant molt les possibilitats d'accedir a la formació. La petita i la mitjana empresa no aconsegueixen bonificar les quotes de la Seguretat Social per a formació tal com sí que fa la gran empresa.

Rellevància i ús de les competències professionals

Des de l'any 2008, la realitat del mercat laboral català ha estat caracteritzada per un increment molt important de l'atur. En termes generals podem dir que l'atur ha afectat tots els grups socials, però que no ho ha fet d'igual manera per a tothom. Un elevat nivell d'estudis protegeix millor les persones davant de l'atur que un nivell d'estudis baix. L'any 2011 el 28% de les persones amb baixa qualificació (ESO o inferior) estaven a l'atur. En canvi, les persones amb qualificació mitjana (batxillerat o FP grau mitjà) i alta (universitat o FP grau superior) van patir taxes d'atur del 18% i el 13% respectivament. A més, aquestes persones han estat a l'atur per períodes de temps més curts que les persones amb una qualificació baixa.

La relació entre formació i ocupació depèn de l'edat i de la generació dels individus. Les generacions més joves estan millor formades però també són les que requereixen nivells més elevats de formació per tal d'escapar de l'atur. Entre les persones a la franja d'edat 35-44 anys, la principal diferència en termes d'atur s'observa entre les persones amb qualificació baixa i la resta (qualificació mitjana i alta). En canvi, entre les persones d'edat 25-34 anys, les oportunitats de trobar una ocupació depenen en gran mesura de tenir un nivell d'estudis elevat (terciaris). La formació cada vegada és més important per trobar una feina, però cada vegada també es requereix una formació més elevada per tal d'escapar de l'atur.

Sovint s'ha volgut culpabilitzar la població jove per l'elevat nivell d'atur que està patint. Part d'aquest discurs s'ha fonamentat en la idea dels «ni-nis», joves que ni estudien ni treballen. Es presenten els joves aturats com persones que ni volen treballar ni volen estudiar. Tal com es pot imaginar, la realitat d'aquest jovent segurament és molt més complexa. Cal entendre que molts d'aquests joves no treballen simplement perquè el mercat laboral català no els dóna oportunitat de fer-ho. Si no estudien, en molts casos és perquè ja han finalitzat els estudis postobligatoris. De fet, un de cada quatre «ni-nis» disposa d'estudis terciaris. La problemàtica de l'atur juvenil és un fenomen comú de la majoria d'economies postindustrials, que es manifesta de manera especialment aguda als països de l'arc mediterrani. Si Catalunya té un nombre de «ni-nis» molt superior al dels països del seu entorn, en part és a causa dels elevats nivells d'atur de la població jove ben qualificada del nostre país.

La inserció laboral de les persones graduades en FP (cicles formatius de grau mitjà i de grau superior) lògicament s'ha vist afectada per l'increment de l'atur que s'està donant des de l'any 2008. En els darrers quatre anys ha caigut vint punts la inserció laboral de les persones graduades en FP. La significativitat de la primera feina també ha caigut, deu punts en aquest cas. En els darrers temps, i per l'increment de l'atur, cada vegada és més freqüent que les persones graduades en FP es vegin obligades a acceptar feines diferents a les relacionades amb la formació que han adquirit. Tot i això, el nivell de significativitat de la primera feina continua sent força elevat (superior al 60%) entre les persones graduades en FP.

Els estudis d'FP s'han guanyat un cert reconeixement social i polític per la capacitat de trobar feina als seus estudiants. Les pràctiques a les empreses (formació en centres de treball) són un bon exemple de la bona tasca que estan fent els centres d'FP en aquest camp. Més del 20% de les persones graduades en cicles de grau mitjà que estan ocupades han trobat la seva feina a la mateixa empresa on van fer les pràctiques professionals. De fet, a aquest 20% hem d'afegir-hi un altre 10% que va entrar en contacte amb l'empresa on ara treballa gràcies al mateix centre de formació. Si atenem al testimoni de les persones graduades en FP que estan desocupades, menys del 5% d'elles afirmen no trobar feina perquè la formació que van rebre no era l'adequada a allò que els demanen. Les principal raons per no trobar feina avui entre les persones graduades en FP són la manca d'ofertes laborals en el seu camp d'activitat (45%) i la preferència que els empresaris donen a treballadors amb experiència laboral (mencionat en més del 20% dels casos).

D'altra banda, i en part com a resposta a la degradació de les condicions del mercat laboral, també s'ha incrementat força el nombre de persones graduades en FP que continuen els seus estudis en nivells educatius superiors. La gran majoria de les persones graduades en cicles de grau mitjà que continuen estudiant ho fan a cicles de grau superior o estan preparant les proves d'accés per fer-ho. En el cas de les persones graduades en cicles de grau superior, aquestes ja representen el 15% del volum d'estudiants inscrits en estudis universitaris. De fet hi ha estudis universitaris, com els d'educació (infantil, primària i social), infermeria o algunes enginyeries (elèctrica i informàtica), en què la preinscripció provinent dels graus superiors supera el 50% del total d'alumnes.

La manca d'ocupacions qualificades sembla ser el principal problema per millorar l'ocupabilitat de les persones graduades en formació professional. Caldria trobar

maneres perquè les empreses creïn més ocupació qualificada, i que contribueixin així a millorar les oportunitats laborals de la població jove que ha apostat per la formació. Les indústries de mitjana i elevada tecnologia i les empreses que proveeixen serveis basats en el coneixement són les que concentren majors ocupacions qualificades en els seus equips. La política econòmica hauria d'afavorir la transformació del teixit empresarial cap a un teixit intensiu en tecnologia i coneixement. Els nivells de despesa en recerca, desenvolupament i innovació són relativament baixos a Catalunya, i aquest endarreriment respecte d'altres països del nostre entorn s'explica en gran mesura per la poca inversió privada en aquestes partides. Si no aconseguim que l'empresariat aposti pel talent i el coneixement en els processos de producció, de res no servirà que els centres de formació professional formin millor els seus graduats.

Fortaleses	Debilitats
• La gran majoria de graduats en CFGM que continuen estudis ho fan als CFGS (65%). En el cas dels graduats en CFGS ho fan a la universitat (75%). • La formació en centres de treball (FCT) és una bona via d'inserció laboral. Més del 20% dels graduats en CFGM continuen trobant la seva feina gràcies a les pràctiques professionals. En CFGS aquesta xifra és una mica inferior (16%). • Les ocupacions amb elevat ús de la tecnologia i del coneixement són les que ocupen població amb major nivell d'estudis. • L'atur s'ha incrementat en tots els nivells d'estudis a Catalunya, però el diferencial d'atur segons nivells d'estudis també s'ha incrementat. • El nivell d'estudis no únicament protegeix millor respecte de l'atur, sinó que també possibilita un menor temps a l'atur.	• Espanya continua estant per sota de la mitjana Europa en recerca i innovació. La recerca i la innovació feta per les empreses és molt baixa i és principalment el sector públic que lidera aquest sector. • Els països amb major despesa en R+D tenen un fort pes del sector privat en aquesta despesa. • Els requeriments d'estudis per evitar l'atur s'incrementen amb l'edat i de generació en generació. Per a la població jove l'assoliment d'estudis secundaris superiors ja no suposa gaire diferència respecte de l'atur, els calen estudis terciaris. • Més de la meitat de la població aturada té únicament estudis secundaris inferiors o menys. • Amb la crisi econòmica ha caigut gairebé vint punts la inserció laboral de les persones graduades en FP i ha crescut deu punts el percentatge de persones graduades en FP que continuen estudiant. • La significativitat de la primera feina de les persones graduades en FP ha caigut deu punts des de l'inici de la crisi, però continua sent superior al 60%. • La manca d'experiència laboral continua sent una barrera per trobar feina. Més del 20% dels graduats diuen no trobar feina per aquesta raó.

En resum

La revisió d'indicadors presentada en aquesta publicació ens ha ajudat a identificar la magnitud d'alguns problemes que ja sabíem que teníem, però també a desmuntar alguns mites que estan instal·lats en el discurs sobre l'educació i la formació professional del nostre país.

En primer lloc, cal dir que la principal anomalia de l'estructura de qualificacions de la població catalana és l'elevada concentració de població amb nivells de qualificació baixos. Catalunya no té un problema de sobrequalificació o d'excés de població amb estudis superiors. El dèficit de professionals amb nivells intermedis de qualificació es deu al gran nombre de persones amb qualificacions baixes.

En segon lloc, a Catalunya el pes relatiu dels estudis professionals en relació amb els acadèmics no és menor que als països del seu entorn. El que és molt menor és el nombre de persones amb estudis postobligatoris, fet que porta a un dèficit de professionals amb qualificacions de nivell mitjà. No sembla, per tant, que la solució hagi de ser reforçar els components professionalitzants del currículum ni anticipar la separació de l'alumnat en itineraris.

En tercer lloc, l'elevat abandonament educatiu prematur només es pot explicar parcialment a partir de l'estructura del mercat laboral català, existeixen raons educatives i socials que expliquen el sistemàtic abandonament d'una part dels joves del sistema educatiu. Aquestes respostes no es troben únicament als estudis postobligatoris, sinó també en com es gestionen la diversitat i les dificultats d'aprenentatge en l'etapa obligatòria.

En quart lloc, el sistema de formació per a l'ocupació no compensa pels fenòmens d'exclusió educativa previs, sinó que els reprodueix. Aquelles persones i grups socials que tenen un nivell formatiu més elevat accedeixen en major mesura a la formació per a l'ocupació. Poc podem dir sobre la qualitat i els resultats d'aquesta formació per la manca de dades de caràcter públic.

En cinquè lloc, el discurs sobre els joves que ni estudien ni treballen (ni-nis) ha ignorat que el problema no es troba tant en la formació o els hàbits de la població jove com en el propi mercat laboral. Molts dels joves que ni estudien ni treballen, no treballen perquè no troben una feina i no estudien perquè ja han finalitzat els seus estudis postobligatoris.

En sisè lloc, malgrat l'increment de l'atur en tots els grups socials, la inserció laboral de les persones graduades en formació professional continua sent relativament bona. El més important és que moltes de les persones graduades en estudis de formació professional, davant de la dificultat de trobar una feina, decideixen continuar estudiant en nivells superiors.

En setè i darrer lloc, són les empreses que inverteixen en innovació i tecnologia les que ocupen població qualificada. Les oportunitats d'ocupació de les persones depenen tant de la seva formació com de l'aposta pel talent i innovació que facin les empreses. Si no hi ha més ocupació de qualitat al nostre país, en gran mesura és per la manca d'inversió en recerca i innovació de les nostres empreses i dels seus responsables.

En termes generals el missatge que es vol donar en aquest text és que no es poden entendre els problemes de qualificació de la població adulta únicament des de la perspectiva de la formació professional. Cal una mirada holística al sistema educatiu i de formació, així com a la seva interacció amb el mercat laboral i les empreses. Evidentment la formació professional pot jugar un paper molt important en els intents d'aquesta societat per moure's cap a un model de societat del coneixement i de competències elevades (*high skills*), però ni la formació professional és el principal problema del sistema econòmic ni serà per si mateixa la solució.

Tendències internacionals en polítiques de formació professional

Aquest apartat pretén analitzar les principals recomanacions en matèria de formació professional i la relació entre la formació i el mercat de treball dels organismes amb una major influència en el context català: la Unió Europea i l'OCDE. A continuació es presenta una anàlisi dels principals documents estratègics més actuals d'ambdós organismes, així com algunes de les bones pràctiques que aquests documents han identificat per a alguns d'aquests objectius.

Davant de la impossibilitat de poder recollir totes les recomanacions fetes pels organismes internacionals, s'ha optat per presentar els principals eixos de cadascun dels documents analitzats i detallar les propostes en els àmbits que tenen una major

rellevància en el context català. La revisió de documents s'ha organitzat en dos apartats diferenciats per a cada organisme internacional. Un primer apartat en què s'analitzen les principals recomanacions en matèria de formació professional inicial i contínua. I un segon apartat per a aquelles recomanacions relacionades amb les competències professionals i el mercat de treball.

El capítol s'inicia amb l'anàlisi dels documents estratègics de la Unió Europea (UE), per ser l'organisme internacional amb major incidència en el context català i pel caràcter vinculant, en la majoria de casos, de les estratègies de la UE per als seus membres. En segon lloc s'ha seleccionat l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE) per la seva reconeguda influència en l'àmbit de l'educació i en el vincle entre formació i ocupació.

Unió Europea (UE)

L'educació i la formació han estat àmbits cabdals en les diferents actuacions de la Unió Europea. Un exemple d'això és el paper clau que aquestes qüestions tenen en les estratègies comunes dels estats de la Unió, com l'Estratègia de Lisboa o la d'Europa 2020. A continuació es presenten els documents estratègics més recents de la UE en matèria de formació professional i competències i mercat de treball.

La formació professional

L'any 2002 els ministres de formació professional i la Comissió Europea van aprovar la *Declaració de Copenhaguen*. Aquest document iniciava una estratègia comuna en l'àmbit europeu sobre formació professional que emulava el que en aquell moment suposava el procés de Bolonya per a l'educació superior.

Aquesta estratègia en l'àmbit europeu s'ha conegut com el *procés de Copenhaguen* i ha donat lloc a diferents cimeres en què s'han actualitzat els objectius comuns en matèria de formació professional (Maastricht, 2004; Hèlsinki, 2006; Bordeus, 2004, i Bruges, 2010). La darrera d'aquestes cimeres ha donat lloc al Comunicat de Bruges, en què els objectius comuns en formació professional s'han adaptat a la nova Estratègia Europa 2020.

A continuació es recullen, de manera sintètica, els objectius estratègics del Comunicat de Bruges:

El Comunicat de Bruges sobre cooperació europea reforçada en educació i formació professional per al període 2011-2020

1. **Millorar la qualitat i l'eficiència de la formació professional i el seu atractiu i rellevància**

Un dels objectius recollits al document és fer de la formació professional una via formativa atractiva, que redueixi les diferències amb itineraris de caràcter acadèmic. Com el mateix document reconeix, la millora de la qualitat de la formació professional és un prerequisit per millorar la seva rellevància. En aquest sentit, destaquen les mesures proposades orientades a millorar la qualitat dels docents i formadors, incrementar la rellevància al mercat de treball d'aquesta via formativa o la necessitat d'establir mecanismes per garantir i monitoritzar la qualitat d'aquest programes.

2. **Fer de l'aprenentatge al llarg de la vida i la mobilitat una realitat**

Permetre l'accés flexible a la formació i a les qualificacions és un element cabdal per promoure l'aprenentatge al llarg de la vida. Algunes de les mesures que poden facilitar la formació contínua del individus són: establir processos de reconeixement i validació dels aprenentatges, facilitar les transicions entre el món del treball i l'educació, o promoure vies flexibles de mobilitat entre la formació professional i les vies acadèmiques i l'educació superior. D'altra banda, es posa de manifest la necessitat de desenvolupar la dimensió internacional de formació professional. Les principals mesures en aquest sentit són la creació d'un sistema europeu de crèdits per a la formació professional (ECVET), un marc europeu de les qualificacions (EQF) o l'anomenat *passaport europeu de les competències* (Europass).

3. **Millorar la creativitat, la innovació i l'emprenedoria, així com l'ús de les TIC**

Els programes de formació professional europeu han de garantir el foment de la innovació, la creativitat i l'emprenedoria entre els seus estudiants. Amb aquest objectiu s'insta que el proveïdors de formació professional estableixin convenis de col·laboració amb

entorns innovadors, ja siguin empreses o institucions d'educació superior. Mesures com el suport a les *start-ups* dels graduats en formació professional han de permetre el foment de l'emprenedoria en l'àmbit de la formació professional.

4. Promoure l'equitat, la cohesió social i la ciutadania activa

La formació professional, inicial i contínua es presenta com una eina fonamental per promoure l'ocupabilitat, especialment dels col·lectius més vulnerables. En aquest sentit, es posa l'accent en el paper de la formació professional per reduir el fenomen de l'abandonament educatiu prematur o facilitar l'accés de certs grups en risc d'exclusió a la formació i al mercat de treball.

5. Objectius transversals

Per últim, a l'estratègia europea es recullen alguns objectius transversals per al conjunt d'agents implicats en els sistemes de formació professional europeus. En primer lloc, una major participació dels agents implicats i, alhora, una major visualització dels èxits de la cooperació europea en la formació professional. També s'aposta per impulsar la governança coordinada dels instruments europeus i nacionals en les àrees de transparència, reconeixement, qualitat i mobilitat. Dins de l'àmbit de la cooperació és voluntat de la UE incrementar la relació entre la política de formació professional i altres àrees polítiques rellevants per a aquest àmbit. Per últim, es fa una aposta per la millora de la qualitat i la comparabilitat de les dades per a l'elaboració de les polítiques europees de formació professional.

Cal tenir en compte que l'objectiu principal de l'acció de la UE, com en altres àmbits, és crear un espai europeu de formació professional. La *Declaració de Copenhaguen* establia com a primera prioritat:

> «*Strengthening the European dimension in vocational education and training with the aim of improving closer cooperation in order to facilitate and promote mobility and the development of inter-institutional cooperation, partnerships and other transnational initiatives, all in order to raise the profile of the European education and training area in an international context so that Europe will be recognised as a world-wide reference for learners*.»
> (Declaració de Copenhaguen)

És per aquest motiu que el major desenvolupament de la UE en l'àmbit de l'FP ha estat la generació de mecanismes i instruments que permetin una major homogeneïtzació i que facilitin la mobilitat entre els estudiants i treballadors europeus.

Principals recomanacions de la UE en matèria de formació professional

Dels cinc eixos principals del comunicat de Bruges i de les principals recomanacions de la UE, en aquest apartat hi destaquem dos àmbits pel seu especial interès per als sistemes de formació professional europeus: millora de l'atractiu i la rellevància de la formació professional, i la formació professional com a eina per promoure l'equitat i la cohesió social.

Millora de l'atractiu i la rellevància de la formació professional

- Incrementar la qualitat de la formació professional inicial a través de la millora de la qualitat del professorat, dels formadors i dels responsables dels centres educatius. També es creu necessari millorar les vies d'accés entre els diferents nivells educatius i la concepció política de les possibilitats que ofereix la formació professional.
- Millorar la informació dels estudiants que es troben a l'educació obligatòria sobre les diferents vies formatives que ofereix la formació professional. Aquesta informació ha d'anar acompanyada d'activitats pràctiques que permetin conèixer les possibles vies formatives.
- Assegurar que les competències bàsiques s'integren dins dels currículums de la formació professional inicial.
- Organitzar activitats d'aprenentatge que afavoreixin el desenvolupament de les competències de gestió en la formació professional inicial.
- Permetre l'accés als estudiants de formació professional a equipaments, materials i infraestructures actualitzades. En aquest sentit, s'aposta per la formació al lloc de treball com una manera d'assegurar aquest accés.
- Fer el seguiment de la transició al mercat de treball dels graduats en formació professional.

Introducció a la fira de les ocupacions. Pregunta tot el que vulguis (Islàndia)

Aquest programa s'ha implementat en aquelles zones d'Islàndia amb una baixa taxa de graduació en l'educació secundària superior i amb una elevada taxa d'atur. En aquesta fira treballadors de vuitanta ocupacions mostren el seu treball a més de setcents estudiants. En aquest fòrum els estudiants poden preguntar qualsevol dubte sobre les ocupacions que es presenten.

Ràpid i més flexible (Finlàndia)

Un programa comprensiu inclou un sistema que facilita l'accés a la formació professional, dóna suport a la possibilitat de completar tant la formació professional com l'acadèmica al nivell d'educació secundària superior i assegura els recursos necessaris per a l'orientació i l'acompanyament. L'objectiu és reduir al 6% l'abandonament de la formació professional per a l'any 2014.

La formació professional com a eina per promoure l'equitat i la cohesió social

- La formació professional inicial ha de garantir que els alumnes assoleixen competències específiques del seu camp d'especialització i competències generals. Això ha de facilitar el seu accés a altres nivells d'educació o formació, així com la transició al mercat de treball.
- Assegurar que els sistemes de formació d'adults garanteixen l'adquisició i el desenvolupament de competències bàsiques. Aquest objectiu ha de ser assolit mitjançant la cooperació entre els proveïdors de formació professional, les comunitats locals i les organitzacions de la societat civil.
- La formació professional ha de contribuir a la reducció de la taxa d'abandonament educatiu prematur a través de mesures preventives i correctores. Aquest objectiu es pot assolir a través d'aconseguir una formació professional rellevant per al mercat de treball, la formació al lloc de treball, itineraris de formació flexibles, l'orientació dels estudiants o els mètodes docents que permetin presentar continguts relacionats amb els interessos dels estudiants. Tot això ha de ser assolit mantenint un elevat nivell de qualitat de la formació professional.

- Prendre mesures per assegurar l'accés d'aquells individus i grups en risc d'exclusió social, especialment aquells amb un baix nivell de competències, persones amb necessitats educatives específiques, de contextos socioeconòmics desafavorits i treballadors de més de 50 anys. La participació a la formació professional d'aquests col·lectius s'ha de facilitar a través d'incentius financers o de la validació de l'aprenentatge no formal o informal.
- Promoure la ciutadania activa en la formació professional, per exemple a través de la col·laboració entre els proveïdors i organitzacions de la societat civil.

Noves oportunitats per a la formació professional (Noruega)

«Noves oportunitats per a la formació professional» és una iniciativa nacional que pretén augmentar la taxa de graduació de l'educació secundària superior del 70% al 75% i reduir la taxa d'abandonament de la formació professional. Aquesta iniciativa es basa en diverses mesures: augmentar el seguiment dels estudiants amb pitjors resultats, xarxes de docents que fomentin la innovació, cursos d'estiu o feines per als estudiants en risc d'abandonament, i ajuda a joves que han abandonat els estudis per retornar-hi a través de programes d'aprenents. La iniciativa ha aconseguit un descens de la taxa d'abandonament.

Nous programes introductoris (Suècia)

L'any 2011 es van crear cinc programes introductoris per a aquells joves que no tenien accés als programes ordinaris. Aquests cursos faciliten una educació adaptada per a aquests joves que els permet accedir al mercat de treball o l'accés a nivells educatius superiors.

Competències i mercat de treball

L'any 2008 la Comissió Europea va llançar l'estratègia «Noves competències per a noves feines. Anticipant i encaixant les necessitats del mercat laboral»[2]. Aquesta estratègia té com a principal objectiu promoure una millor relació entre el sistema educatiu i el mercat de treball. En el marc d'aquesta estratègia es va crear un grup d'experts que durant l'any 2009 va elaborar un document de recomanacions. Aquest document, anomenat *New Skills for a New Jobs: Action Now*, es va presentar l'any 2010. A continuació es presenten els principals eixos del document:

New Skills for a New Jobs: Action Now

1. Proveir els incentius correctes per la millora i el millor ús de les competències per als individus i les empreses

En aquest document les polítiques d'incentius es presenten com un dels elements clau a l'hora de promoure el desenvolupament i l'ús eficaç de competències per part del individus, les empreses i les institucions de formació. Les propostes en aquest àmbit se centren a desenvolupar mecanismes d'identificació i validació de competències o la implementació de polítiques d'incentius financers a individus i empreses per a la inversió en el desenvolupament de competències, especialment d'aquells grups de població i treballadors amb menors nivells de qualificació.

2. Fomentar la col·laboració entre el món de l'educació, la formació i el treball

La coordinació entre l'educació i formació i el mercat de treball és un element imprescindible per a una major coherència entre les competències desenvolupades i les necessitats del mercat de treball. Per això és necessari fomentar un clima de col·laboració entre les institucions de formació, les empreses, els representants sectorials i l'Administració. La creació de qualificacions basades en competències és una altra de les mesures que es proposen per assegurar que la formació rebuda té una correspondència directa amb les necessitats del mercat de treball.

2. European Commission (2008). «New Skills for New Jobs. Anticipating and matching labour market and skills needs». En línia: ‹http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0868:FIN:EN:PDF›

3. Desenvolupar una combinació correcta de competències

Un altre del objectius clau enunciats pel document d'experts de la UE aprofundeix en la necessitat que l'educació i la formació assegurin l'assoliment de competències específiques, però també d'un conjunt de competències transversals. Aquestes competències transversals han de permetre als estudiants una correcta transició entre l'educació i el món laboral, però també tenir les competències necessàries que els permetin continuar formant-se al llarg de la vida.

4. Millorar l'anticipació futura de necessitat de competències

Millorar el nivell d'informació sobre el mercat laboral ha de permetre una millor planificació per part del sistema educatiu. L'anàlisi de competències requerides pel mercat de treball no només ha de permetre conèixer les necessitats actuals, sinó també les necessitats futures.

Principals recomanacions de la UE en matèria competències i mercat de treball

Fomentar la col·laboració entre el món de l'educació, la formació i el treball

- Facilitar una major col·laboració entre el sistema educatiu i els proveïdors de formació, empreses i associacions sectorials, incloent partenariats entre els organisme nacionals.
- Donar prioritat al desenvolupament del lideratge institucional en tots els àmbits i millorar els mecanismes de control de qualitat i el desenvolupament dels recursos humans.
- Assegurar la capacitat de resposta dels sistemes educatius i de formació a tots els nivells, incloent els marcs reguladors, les estructures institucionals i els mecanismes de finançament. Animar les empreses a coinvertir i participar en les activitats educatives i de formació.
- Desenvolupar qualificacions basades en els resultats i establir un llenguatge comú entre l'educació i formació i el món del treball. Desenvolupar el potencial del Marc Europeu de Qualificacions i dels marcs nacionals i assegurar la implicació de tots els actors. Fomentar i facilitar l'ús dels resultats educatius en la planificació i provisió dels programes educatius i de formació a tots els nivells, incloent les institucions d'educació superior.

- Adaptar la pedagogia i la formació, així com els mètodes d'avaluació, per a una major correspondència amb els resultats educatius. Fer anàlisis sobre les necessitats del mercat de treball.
- Trencar les barreres d'accés a l'educació per a certs col·lectius, en especial els adults i les persones més vulnerables, a través de l'acreditació de l'aprenentatge previ i l'accés flexible.

Desenvolupar una bona combinació de competències

- Integrar competències com la creativitat, la innovació, l'emprenedoria i la ciutadania a les escoles, a l'educació superior i a la formació professional inicial i contínua.
- Incorporar l'alfabetització digital a tots el nivells d'educació i formació, de manera que s'assoleixi una competència digital fluida per a tots els ciutadans.
- Desenvolupar indicadors europeus per mesurar el nivell de competències transversals. Aquests indicadors han de permetre establir un conjunt d'indicadors quantitatius que permetin monitoritzar el progrés en aquest àmbit.
- Assegurar un flux adequat de treballadors qualificats que faciliti la transició a la nova economia. Incloure la consciència ambiental al currículum de tots els nivells educatius.
- Assegurar l'alineació de les reformes dels marcs de qualificacions nacionals i els sistemes d'avaluació i d'assegurament de la qualitat amb els instruments europeus com el MQE.
- Fomentar les aliances publicoprivades per analitzar les qualificacions i competències requerides a la nova economia i per al disseny de perfils de qualificacions rellevants.
- Reforçar la formació dels docents en àmbits relacionats amb el món laboral: desenvolupament de competències, emprenedoria i orientació professional. Assegurar que els nous docents assoleixen les competències i l'experiència necessàries durant la seva formació.
- Millorar el reconeixement de més programes de formació de professors amb una orientació pràctica. Desenvolupar un marc de competències europees per als professors, monitoritzar la seva implementació i afavorir l'intercanvi de bones pràctiques sobre el desenvolupament professional dels docents. Afavorir que docents i líders institucionals passin més temps en ambients de treball de la indústria i altres serveis per aplicar l'experiència obtinguda.

- Enfortir la formació contínua dels professors, en particular facilitant les estades fora del sector educatiu i millorant la comunicació entre empreses i altres usuaris de les qualificacions. Fer esforços per desenvolupar les competències d'altres actors clau del sector de la formació, com especialistes en suport pedagògic, desenvolupament del currículum, avaluació i orientació.

Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE)

Formació professional

L'any 2007 l'OCDE va iniciar un projecte d'anàlisi dels sistemes de formació professional inicial a disset països del món. Com a resultat, a banda dels diferents informes nacionals, es va presentar un informe comparatiu amb les principals recomanacions dels organismes en matèria de formació professional inicial. Aquest document presenta cinc *eixos principals:*

Learning for jobs. Synthesis Report of the OECD Reviews of Vocational Education and Training

1. **Satisfer les necessitats del mercat de treball.** La gestió de l'oferta de la formació professional, tant des del punt de vista del nombre de places com de les àrees de formació, és un dels principals mecanismes per aconseguir que aquest tipus de formació respongui a les necessitats del mercat de treball. L'objectiu és trobar l'equilibri entre les preferències dels estudiants, les necessitats de les empreses i les possibles limitacions dels centres de formació. Amb aquest objectiu, l'OCDE destaca el paper dels diferents models de finançament, l'orientació professional o la formació al lloc de treball com a eines per intervenir directament en la demanda i l'oferta de programes de formació professional per assolir un equilibri.

2. **Orientació professional.** En un mercat laboral cada cop més canviant i amb una major diversitat d'opcions formatives, l'orientació professional és una eina fonamental per assegurar que els estudiants prenen les seves decisions de formació amb el major nivell d'informació possible. Alhora, com ja s'ha destacat en el punt anterior, una millor orientació dels futurs estudiants pot facilitar que les opcions formatives donin

resposta a les necessitats del mercat de treball. La principal recomanació en aquest àmbit és la necessitat que un cos de professionals qualificats i dotats dels recursos necessaris per aquesta tasca dugui a terme l'orientació professional.

3. **Professors i formadors eficaços.** La qualitat dels professors i formadors és un element clau per a l'eficàcia dels programes de formació professional. En aquest sentit, cal assegurar que aquests professionals disposen del nivell de competències adequat i actualitzat per al món laboral. Amb aquest objectiu algunes de les mesures que es recomanen són la contractació a temps parcial de professionals de l'indústria i la millora de les competències pedagògiques dels professionals responsables de la formació al lloc de treball.

4. **Formació al lloc de treball.** Els programes de formació al lloc de treball són molt diversos i varien entre els diferents sistemes nacionals de formació professional. Tot i això, aquests tipus de programes són especialment rellevants per a l'assoliment d'algunes competències específiques de l'activitat professional. A més, empreses i empresaris tenen una oportunitat clau per incidir en les competències dels estudiants, i per tant d'assolir una millor adaptació entre la formació professional i les necessitats del mercat de treball. Algunes de les mesures recomanades per a la implementació d'aquest tipus de programes són la creació d'incentius a les empreses per participar en programes de formació al lloc de treball i la creació de mecanismes que assegurin la qualitat d'aquest tipus de formació.

5. **Eines per sostenir el sistema.** Sota aquest epígraf, l'OCDE fa referència a la necessitat d'establir marcs institucionals orientats a dos àmbits principals: la participació d'agents socials i empresaris en el disseny dels programes de formació professional, i la creació de sistemes d'informació per a la identificació, reconeixement i validació de competències. Les recomanacions en aquest àmbit se centren a generar organismes de participació, establir marcs de qualificació o crear sistemes d'avaluació i recollida de dades.

Principals recomanacions de l'OCDE en matèria de formació professional

El discurs de l'OCDE al voltant de la formació professional se centra en la necessitat que aquest àmbit de formació respongui de manera adequada a les necessitats del mercat de treball. Tot i això, la mateixa OCDE afirma que la provisió de formació professional

ha de respondre a l'equilibri entre tres factors: les necessitats del mercat de treball, les preferències dels estudiants i les restriccions en l'oferta. És en aquest sentit que l'OCDE identifica dos instruments principals per assolir aquest equilibri: l'orientació professional i la formació al lloc de treball.

L'orientació professional

- L'**orientació professional** esdevé un mecanisme útil per intervenir directament sobre les preferències dels estudiants, i per tant sobre la demanda de formació professional. Més enllà de facilitar l'equilibri entre la demanda i l'oferta d'FP, l'orientació professional ha de facilitar les decisions dels joves en un sistema educatiu amb programes educatius més diversificats i un mercat de treball cada cop menys estable.
- Davant d'aquests dèficits, l'OCDE formula un seguit de recomanacions i assenyala algunes de les bones pràctiques detectades a nivell internacional. En primer lloc, la necessitat d'establir un **cos professional d'orientadors** amb bons coneixements sobre els diferents mercats laborals i les diferents vies formatives, així com amb una formació que els permeti analitzar els interessos, aptituds i objectius dels joves.
- En aquest sentit, l'OCDE recomana dissenyar programes de formació d'orientadors i establir un marc competencial per a aquests professionals. Per exemple, a Suïssa existeixen programes de formació d'orientadors que donen accés a una titulació especialitzada atorgada per les universitats.
- Un altre dels principals dèficits a nivell internacional de l'orientació professional és la falta de recursos. És en aquest sentit que l'OCDE recomana que les administracions dotin de recursos adequats els programes d'orientació professional per garantir un alt grau de cobertura entre tots aquells joves que hagin de prendre decisions sobre el seu futur professional i formatiu.
- Per últim, es recomana que els serveis d'orientació tinguin un caràcter independent respecte al centre educatiu per evitar la falta d'objectivitat a causa d'un biaix institucional.

Experiència laboral

A Àustria, Alemanya i Suïssa els estudiants d'educació secundària tenen la possibilitat de fer estades curtes en diferents empreses. L'objectiu és permetre a aquests estudiants adquirir experiència laboral, de manera que puguin decidir la seva trajectòria formativa futura. Una enquesta a més de mil estudiants suïssos mostra com aquestes estades són una important font d'informació per fer les seves eleccions formatives.

A Dinamarca també s'ofereix als estudiants de secundària l'oportunitat d'adquirir experiència en un entorn laboral real. Aquests tipus de programes també es fan a Noruega, a través d'acords entre els centres educatius i diverses empreses.

Orientació (Suïssa)

A Suïssa l'orientació i les sessions informatives són obligatòries durant l'educació secundària. Tots els professors reben formació sobre les oportunitats del mercat laboral. Als darrers cursos de l'educació secundària els estudiants reben formació al seu centre educatiu sobre les opcions formatives i les principals institucions d'orientació. Aquests centres d'orientació són institucions independents. Els estudiants tenen accés a orientadors generals i a especialistes en diversos àmbits. Aquestes institucions d'orientació treballen amb els centres educatius.

La formació al lloc de treball

- La **formació al lloc de treball** és un altre dels punts clau en l'anàlisi de l'OCDE sobre la formació professional. Els avantatges d'aquests tipus de programes són diversos: millorar les competències professionals, facilitar l'ocupabilitat i la transició al mercat de treball dels graduats o assegurar que la formació respon a les necessitats del mercat de treball.
- Una de les primeres recomanacions de l'OCDE per implementar programes de formació al lloc de treball és establir marcs legals adequats. És a dir, contractes o convenis que estableixin de manera clara les obligacions i drets d'estudiants i d'empreses.

- D'altra banda, es destaca la necessitat d'establir programes de formació al lloc de treball flexibles. Cal adaptar la seqüència entre la formació als centres educatius i la formació al lloc de treball a les especificitats de cada sector o ocupació, i per tant no necessàriament cal establir sistemes d'educació en alternança.
- Un altre àmbit de recomanacions és la creació de sistemes d'incentius per a les empreses i els estudiants. Aquests incentius, en forma de subsidis o reduccions d'impostos, han de permetre que les empreses ofereixin un nombre suficient de places per a la realització de programes de formació al lloc de treball.

Contractes de formació al lloc de treball (Austràlia, Flandes i Àustria)

A Austràlia s'estableix un contracte entre l'empresa i l'estudiant per formalitzar el programes d'aprenents. Un representant de l'organisme encarregat de gestionar aquests programes informa ambdues parts dels seus drets i les seves obligacions. El contracte obliga l'empresa a formar l'aprenent, abonar-li un salari per la seva tasca i assegurar-se que l'aprenent rep la supervisió adequada. Les empreses han d'entregar un pla de formació, que ha de ser aprovat per la institució de formació professional.

En el cas de Bèlgica, a la regió de Flandes el contracte és signat per l'empresa i l'aprenent. Aquest contracte ha de ser aprovat per la institució encarregada del programa per ser reconegut. Els aprenents reben un salari de l'empresa.

A Àustria el contracte és signat per l'empresa, l'aprenent i el seu tutor legal. L'aprenent rep una assegurança de salut, accident, pensió i subsidi d'atur. La relació entre l'empresa i l'aprenent es regula a través de la llei laboral. Els aprenents reben un salari que es regula per la negociació col·lectiva, i que varia segons l'ocupació.

El control de qualitat de la formació al lloc de treball (Suïssa)

Les empreses que participen en els programes de formació al lloc de treball són les responsables del seguiment del progrés dels estudiants. S'ha desenvolupat un guió de seguiment, conjuntament amb altres actors socials, amb vint-i-vuit criteris de

qualitat dels programes de formació al lloc de treball. Aquests criteris són utilitzats per les empreses per a la seva autoavaluació.

Les autoritats cantonals controlen la qualitat dels programes de formació al lloc de treball atorgant llicències que les empreses han d'obtenir per poder oferir places d'aprenent. Per aconseguir la llicència les empreses han de complir estàndards tècnics i personals, i demostrar que el seu programa de formació té els estàndards de qualitat necessaris i que el contingut de la formació es correspon amb les necessitats del sector.

Competències i mercat de treball

En el context de crisi econòmica i d'augment de l'atur, l'OCDE va publicar l'any 2011 el document marc *Towards an OECD Skills Strategy*. Aquest document té com a objectiu delimitar les àrees d'acció prioritària en l'àmbit de les competències per als països de l'OCDE. A partir d'aquest marc estratègic, es va publicar el document *Better Skills, Better Jobs, Better Lives. A strategic approach to skills policies*. Aquest document presenta un conjunt de recomanacions polítiques agrupades en tres àmbits, que es descriuen a continuació.

Better Skills, Better Jobs, Better Lives. A strategic approach to skills policies

1. **Desenvolupament de competències rellevants.** Aconseguir unes competències rellevants entre la població és un pas imprescindible per garantir un bon funcionament del mercat de treball i establir les bases del creixement econòmic. El desenvolupament de competències es basa en tres grans eixos: facilitar l'aprenentatge al llarg de la vida, polítiques que facilitin l'accés de persones altament qualificades al país i la implementació de polítiques de desenvolupament de competències transfrontereres.

2. **Activació de l'oferta de competències.** Aquesta secció de l'informe se centra a analitzar certs grups de població que no participen al mercat de treball, i per tant no posen a disposició de l'economia les seves competències. Algun dels subgrups identificats per l'informe són: població jove, dones, discapacitats i persones prejubilades. Les principals recomanacions en aquest àmbit consisteixen a minimitzar

les possibles barreres (financeres i no financeres) que dificulten l'accés d'aquests col·lectius al mercat de treball.

3. **Ús eficaç de les competències.** Per últim, un darrer eix estratègic en aquest informe és l'ús eficaç de les competències dels individus. En aquesta darrera secció de l'informe es presenten les recomanacions orientades perquè els països puguin fer un millor ús de les competències dels seus ciutadans. Les principals recomanacions en aquest àmbit estan orientades a millorar la informació del mercat de treball, la implementació de polítiques d'innovació o l'increment de la mobilitat entre els mercats laborals locals.

Principals recomanacions de l'OCDE en matèria de competències i mercat de treball

Activació de l'ús de competències

- Més enllà del desenvolupament de competències en els sistemes de formació, l'OCDE posa el focus en l'activació de les competències d'aquelles persones que no les ofereixen al mercat de treball.
- Identificar els col·lectius de població inactius i les raons de la seva inactivitat. L'OCDE identifica importants variacions pel que fa a la taxa de població que es troba activa en el mercat de treball als diferents països desenvolupats. Per tant, una de les primeres recomanacions és identificar els col·lectius amb majors taxes d'inactivitat a cada país. Entre aquests col·lectius es destaquen dones, joves o persones minusvàlides o amb algun tipus de problema de salut.
- Crear incentius financers per a l'activació en el mercat de treball. L'objectiu d'aquest tipus de polítiques és incentivar la participació al mercat de treball de certs col·lectius. En el cas de les dones es proposa establir avantatges fiscals per a l'obtenció dels salaris. En el cas de les persones minusvàlides es proposa establir marcs legals que permetin cobrar de manera simultània una renda de treball i els subsidis rebuts per part de l'Estat.
- Eliminar les barreres per a la participació en el mercat de treball. En el cas de les dones, la cura dels infants i de la llar acostumen a ser les principals barreres per a la seva incorporació al mercat de treball. En aquest sentit, l'OCDE recomana implementar polítiques que facilitin la conciliació familiar i el foment dels llocs de treball a temps parcial.

- Combinar les polítiques d'activació amb oportunitats per al reciclatge formatiu o la millora del nivell de competències. Les competències de les persones que han estat inactives durant un temps prolongat poden no ser requerides per l'actual mercat laboral. És per això que l'OCDE recomana combinar polítiques d'activació amb polítiques de formació, especialment per a certs col·lectius.
- Retenir les persones amb alts nivells de competències. Un altre dels reptes destacats per l'OCDE és la capacitat dels diferents països per evitar l'emigració de persones amb elevats nivells de qualificació. Aquestes persones han estat formades al seus països d'origen però duen a terme la seva activitat laboral a l'estranger. En aquest cas l'OCDE recomana la implementació de polítiques de restricció i de retenció (veure els dos quadres següents).

Condicions laborals per facilitar la participació al mercat de treball.

A Àustria, Finlàndia, Holanda i Suècia els programes de permís per paternitat involucren l'ajustament d'hores de treball i treballs de jornada parcial. L'objectiu d'aquestes mesures és no desincentivar la participació al mercat de treball durant el període de cura dels infants.

Orientades als treballadors minusvàlids o amb problemes de salut, diversos països han implementat polítiques per eliminar les possibles barreres d'accés al mercat de treball. Per exemple, en el cas d'Alemanya les empreses han d'oferir selecció preferent en la formació dins de l'empresa als treballadors amb minusvàlues o problemes de salut. A més, aquests treballadors tenen dret a l'assistència, l'adaptació del lloc de treball o l'accés a jornades reduïdes. Aquests tipus de beneficis per als treballadors minusvàlids o amb problemes de salut també s'han implementat a països com Luxemburg o Espanya.

Persones amb alts nivells de competències: retenir vs. restringir (països en vies de desenvolupament)

Les polítiques de restricció consisteixen a establir algun tipus d'obligació per a les persones que finalitzen la seva trajectòria educativa amb un elevat nivell de qualificació

per tal que duguin a terme la seva activitat laboral al país. Aquests tipus de polítiques s'utilitzen freqüentment en els països en vies de desenvolupament per evitar l'emigració dels professionals qualificats cap a altres països amb millors condicions laborals. Per exemple, a Ghana els graduats en l'àmbit de la salut han de treballar com a mínim cinc anys al país. Aquests tipus de polítiques també s'han implementat a països con Mèxic o Tailàndia. Però aquests tipus de polítiques han tingut poc èxit ja que molts professionals continuen abandonant el país després de realitzar el període obligatori.

En canvi, les polítiques de retenció consisteixen a proveir incentius per evitar la sortida de professionals qualificats. Aquests incentius consisteixen en millores de les condicions laborals i salarials.

Ús efectiu de les competències

- Fomentar que les empreses facin un millor ús de les competències dels seus treballadors. En molts casos no hi ha una relació entre les competències dels treballadors i les seves funcions dins de l'empresa. En la majoria de casos, aquest «desencaix» es deu a una sobrequalificació dels treballadors.
- Millorar l'ús de les competències a través de la millor gestió i la innovació. Una millor gestió empresarial pot ser una de les eines que permetin reduir les diferències entre les competències dels empleats i el tipus de tasques que fan a l'empresa. Alhora, els processos d'innovació dins de l'empresa requereixen un major ús de competències tècniques i transversals.
- Abordar el fenomen de l'atur i facilitar l'accés dels joves al mercat de treball. L'exclusió del mercat de treball de certs col·lectius, especialment els joves, té com a conseqüència que les competències assolides per aquests col·lectius no estiguin sent utilitzades en l'economia nacional. Les recomanacions de l'OCDE estan molt relacionades amb les presentades a l'apartat anterior. Aquestes són establir sistemes d'incentius per fomentar la participació al mercat de treball i facilitar el desenvolupament, la formació i el reconeixement de les competències adquirides.
- Millorar la transparència i la informació. En aquest sentit, es recomana fer que les qualificacions siguin més fàcils d'interpretar per les empreses i que identifiquin més clarament les competències assolides en cada titulació. Al mateix temps cal que les administracions públiques tinguin un rol actiu a l'hora de disseminar la

informació sobre les necessitats del mercat de treball als estudiants, les empreses i els proveïdors educatius.

- Facilitar la mobilitat entre els mercats laborals locals. La falta de mobilitat geogràfica és una altra de les causes dels possibles desencaixos de competències en el mercat de treball. Cal desenvolupar mecanismes d'informació que permetin als treballadors conèixer les oportunitats laborals que existeixen fora del seu mercat laboral local.
- Donar suport a la creació de feines d'alta qualificació i valor afegit. Existeixen una sèrie d'instruments que permeten a l'àmbit polític incrementar la demanda de competències. Entre ells, l'OCDE destaca el desenvolupament d'estratègies de diversificació econòmica o el foment de les inversions productives.

Innovar en el lloc de treball (Noruega i Finlàndia)

Els països nòrdics destaquen per les ambicioses iniciatives per promoure la innovació en el lloc de treball. Per exemple, a Noruega aquests tipus de polítiques s'implementen a través de la col·laboració entre diferents actors clau. Destaca en aquest cas el programa *Creació de Valor*, que es gestiona regionalment i que fomenta la col·laboració entre universitats i centres de recerca i les empreses locals.

En el cas de Finlàndia s'han desenvolupat programes d'àmbit nacional per a la innovació en el lloc de treball. Aquests tipus de programes es focalitzen en la identificació de bones pràctiques desenvolupades en diferents empreses.

Millorant la transició entre l'educació i el mercat de treball

Recentment Anglaterra, Portugal i Holanda han augmentat l'edat de l'educació obligatòria amb l'objectiu d'assegurar que la gent jove abandona l'educació com a mínim amb l'educació secundària superior. En aquests països, els joves es mantenen en l'educació fins que obtenen un títol d'educació secundària superior o arriben als 18 anys. En el cas d'Anglaterra, els joves tenen l'opció de seguir l'itinerari formatiu dins del sistema educatiu o de ser empleats en empreses que proveeixen formació. Aquest tipus de flexibilitat garanteix que els joves que no volen continuar en el sistema educatiu, i que en altres casos l'abandonarien prematurament, puguin optar per vies de formació alternatives.

Encara que a Polònia i Eslovàquia les taxes d'abandonament educatiu són les més baixes de l'OCDE, el 25% dels joves es troben en situació d'atur. Part de l'explicació per aquestes elevades taxes d'atur és la falta d'encaix entre les competències que s'adquireixen a la formació professional i les necessitats del mercat de treball. A Polònia l'any 2009 es van implementar una sèrie d'incentius financers per promoure la participació en programes de formació de joves desocupats. En el cas d'Eslovàquia, els centres educatius han adoptat mesures per dissenyar un nou currículum. L'objectiu és millorar les competències que adquireixen els joves durant la formació professional per tal que siguin més properes a les necessitats del mercat de treball.

Propostes polítiques per a la formació professional a Catalunya

La crisi d'ocupació sembla haver despertat un renovat interès per la formació professional entre les autoritats polítiques de Catalunya. No deixa de ser paradoxal que una oferta formativa tradicionalment menystinguda per la societat, i fins i tot pel món educatiu, ara es vulgui presentar com la solució als problemes d'atur del nostre país, i en especial com la solució al problema de l'atur entre la població jove. Aquest nou context econòmic i polític pot ser una bona oportunitat per tirar endavant reformes pendents en el sistema de formació i qualificació professional, però no es poden oblidar algunes limitacions estructurals que dificultaran aquest procés. Entre aquestes limitacions es troben els problemes d'abandonament educatiu prematur i la manca de llocs de treball qualificats en el mercat laboral català.

Tenint en compte tant el context més estructural com el més conjuntural, a les properes pàgines es presenten una sèrie de línies d'actuació política en formació professional. Aquestes línies s'han establert al voltant de quatre prioritats polítiques principals, que són:

- El prestigi i reconeixement social de la formació professional.
- L'articulació d'una formació de qualitat i des d'una perspectiva al llarg de la vida.
- La vinculació del sistema educatiu i formatiu amb el sistema productiu.
- El desenvolupament de polítiques de formació professional fonamentades en l'evidència.

Qualsevol agenda de reformes ha de ser negociada i acordada amb tots els actors polítics i socials implicats. Aquestes recomanacions polítiques pretenen ser una invitació a aquest debat i en cap cas es plantegen com una solució única i unívoca als reptes de la formació professional a Catalunya. Si l'aposta per la formació professional no és merament retòrica i inclou cert grau de convenciment per part dels actors polítics implicats, en les línies d'actuació discutides a continuació es trobaran idees per desenvolupar una aposta seriosa per la formació professional a Catalunya. Per aposta seriosa entenem que la formació professional és prou important com per produir evidència i utilitzar-la en la presa de decisions. Prendre's seriosament la formació professional també implica discutir reformes que potser no tinguin un efecte immediat en el curt termini però que donin els seus fruits en el llarg termini. Un altre element que demostraria la seriositat d'aquest compromís amb la formació professional seria la disponibilitat a fer canvis estructurals en l'estructura de finançament i governança dels seus diferents subsistemes. Moltes de les reformes que necessita la formació professional no suposarien un elevat volum de recursos públics, però sí que implicarien la pèrdua de quotes de poder d'alguns actors i una participació més democràtica i transparent en la presa de decisions. Finalment, una aposta seriosa per la formació professional comportaria la implicació d'actors econòmics i laborals que normalment no s'interessen gaire per l'educació. Si la formació professional és important per al desenvolupament econòmic i social del país, aquesta no pot deixar-se únicament en les mans de les autoritats educatives, sinó que ha de ser el resultat d'una acció coordinada entre diferents àrees del Govern i diferents actors no governamentals.

Prestigi de la formació professional com a opció formativa de primer nivell

La diferenciació i separació entre allò que és formació acadèmica i allò que és formació professional sempre ha estat matèria de controvèrsia. Per a alguns autors aquesta diferenciació és la resposta educativa als processos de diferenciació social associats a la revolució industrial i a la demanda de competències complexes per part dels treballadors manuals i tècnics. El cert és que aquesta diferenciació educativa també ha estat molt associada a la creació d'una oferta formativa secundària de segona categoria per a les classes populars i l'alumnat amb dificultats. La separació en itineraris en molts casos ha contribuït de manera decisiva a la funció del sistema educatiu de seleccionar entre els que tindran accés a les millors posicions socials i els que no.

El que cal preguntar-se avui és fins a quin punt en les societats del coneixement la distinció i separació entre formació acadèmica i professional encara té sentit. Sota la nostra perspectiva l'únic que justifica el manteniment d'aquesta distinció és la inèrcia institucional dels nostres sistemes i un seguit de bones pràctiques que s'han desenvolupat en el món de la formació professional i que no s'haurien de perdre si un dia deixa de ser un sector específic de formació. Són diverses les raons que justifiquen una menor separació i especificitat sectorial de la formació professional. En primer lloc, els canvis en el mercat laboral produïts per la transició d'una economia industrial a una postindustrial han fet que les demandes de competències professionals siguin menys específiques als sectors d'activitat i les professions, per tornar-se més genèriques i transversals. En segon lloc, la crisi d'ocupació dels graduats en estudis acadèmics ha fet créixer l'interès per la «vocacionalització» dels itineraris acadèmics, tot reforçant el vincle amb les empreses i les competències professionals, i intensificant instruments de vinculació com les pràctiques professionals i els serveis d'ocupació als graduats. En tercer i darrer lloc es troba la necessitat de pensar la formació des d'una gran diversitat de trajectòries formatives i en diferents moments de la vida. La rigidesa de la separació no sembla ser funcional pels reptes de la societat del coneixement, i cada vegada més es demanden sistemes de formació flexible que permetin a l'aprenent navegar a través de diferents opcions formatives. A partir d'aquest canvi de concepció de la formació professional, es proposa:

- **Reformar la governança de la formació professional inicial per tal de facilitar-ne la coordinació amb la resta del sistema educatiu.** La Direcció General de Formació Professional actualment forma part del Departament d'Ensenyament, fet que facilita la coordinació amb els estudis secundaris obligatoris i el batxillerat, ambdós competència d'aquesta conselleria. Manca, en canvi, que s'estableixi un espai polític de coordinació entre l'oferta de cicles formatius de grau superior i els ensenyaments universitaris. La col·laboració entre centres de formació professional i universitats pot contribuir a facilitar les transicions educatives de l'alumnat i a millorar la vinculació entre oferta d'educació superior i el teixit empresarial en el territori.
- **Reforçar l'aprenentatge de competències bàsiques en el currículum dels estudis professionals i donar suport a les persones graduades en formació professional que volen continuar els seus estudis.** Cada vegada més les persones graduades en formació professional decideixen continuar els seus estudis en nivells superi-

ors. Les autoritats educatives han flexibilitzat l'accés als cicles formatius de grau superior i han incentivat l'accés als estudis universitaris de les persones graduades en formació professional per mitjà del reconeixement de crèdits i l'ampliació de les quotes d'accés. Es proposa que aquestes mesures flexibilitzadores vagin acompanyades d'un reforç de les competències bàsiques en el currículum dels estudis professionals, de tal manera que les persones que s'hi graduen puguin continuar els seus estudis en nivells superiors sense cap problema. També cal que les mateixes institucions universitàries adaptin els seus processos i posin en pràctica iniciatives de suport a l'alumnat que hi accedeix per la via professional.

- **Cal que l'aposta pels programes de qualificació professional inicial i els cursos de preparació de les proves d'accés als cicles formatius de grau mitjà vagi acompanyada d'una major inversió de recursos públics en els centres de secundària per tal de gestionar millor les dificultats d'aprenentatge en els ensenyaments obligatoris.** La formació professional per si mateixa no és la solució al fracàs escolar i a l'abandonament educatiu prematur. És funció de l'educació secundària obligatòria proveir a tota la població d'uns bàsics comuns de coneixements i competències. Únicament en els casos que els centres de secundària no puguin atendre adequadament l'alumnat, els programes de qualificació professional inicial poden ser una alternativa, i de fet la necessitat social d'aquests programes a Catalunya sembla ser molt superior a l'oferta existent. No és lògic, no obstant això, que els centres de secundària optin per orientar l'alumnat amb dificultats d'aprenentatge cap a la preparació de les proves d'accés als cicles formatius en lloc d'articular suport addicional que doni suport a la graduació d'aquest alumnat a l'ESO.
- **Potenciar la professionalització de l'orientació tant educativa com laboral en els centres educatius.** L'orientació és una activitat fonamental dels centres educatius i component essencial dels processos formatius. Cal una aposta decidida per millorar com s'està fent l'orientació en el nostre sistema formatiu i una professionalització de la tasca orientadora. L'orientació ha d'ajudar l'alumne a governar la seva trajectòria formativa i laboral. Els elevats nivells d'atur juvenil i l'elevat abandonament educatiu prematur ens indiquen que cal un seguiment de la trajectòria formativa i laboral del jove que no permeti que quedi desconnectat de la formació i el treball. Aquesta orientació no únicament ajudarà els joves en les seves transicions, sinó que també obligarà els centres formatius de diferents nivells a coordinar la seva activitat en el territori i a conèixer millor el seu entorn social i laboral.

Articulació i qualitat de l'oferta de formació al llarg de la vida

La perspectiva de l'educació al llarg de la vida ha colonitzat els nostres discursos sobre l'educació, però encara no s'ha traduït en transformacions estructurals de la manera com dissenyem, regulem i governem la provisió de la formació. Això és així en el funcionament intern de la formació inicial i, d'una manera més clara i greu, en la seva articulació amb la formació per al treball. Els òrgans públics responsables evidencien una gran manca de criteris clars, avaluables i comuns de planificació de l'oferta de formació professional. A més, aquests criteris varien de subsistema a subsistema segons l'àrea de govern que n'és responsable (Departament d'Educació, SOC, Conforcat). Aquesta manca de claredat i coordinació dificulta la construcció d'itineraris d'aprenentatge al llarg de la vida i limita la flexibilitat i la permeabilitat entre els tres subsistemes. A continuació es presenten una sèrie de recomanacions que pretenen millorar l'articulació i la qualitat de la formació al llarg de la vida. Es menciona la qualitat com un objectiu principal de les reformes perquè la fragmentació institucional de la formació per a l'ocupació ha tingut greus conseqüències sobre els seus estàndards de qualitat. Es proposa, per tant:

- **Integració real dels subsistemes de formació professional (inicial i per a l'ocupació) sota una sola direcció política.** La governança dels diferents subsistemes de formació professional està fragmentada entre les conselleries d'Ensenyament i de Treball i entitats participades pels agents socials. S'ha parlat molt de la integració dels diferents subsistemes i el principal obstacle és la negativa dels actors implicats a cedir quotes de poder. Cal una voluntat política decidida que faci que l'òrgan responsable de la planificació de tota la formació professional sigui un únic ens. Aquest ens podria ser consorciat entre les administracions que actualment gestionen els subsistemes de la formació professional, a més de participat pels agents socials. Cal que hi hagi una direcció política de la formació professional que es faci responsable de la coherència del sistema i de la coordinació de les seves accions.
- **Provisió unificada de tota la formació professional en centres integrats.** Cal que el sistema de formació professional concentri capacitat i qualitat en els seus centres de formació. La distinció entre centres que atenen alumnat provinent de l'educació secundària i centres que atenen alumnat provinent del mercat laboral ja no té sentit. Els centres de formació professional inicial estan atenent professionals en

situació d'atur que volen reciclar-se i manifesten que és una de les tasques que es veuen perfectament capaços de fer. Cal que els centres de formació professional puguin oferir formació a joves sense experiència laboral, aturats o ocupats, i fins i tot amb convenis directes amb les empreses. A més, aquests centres són una infraestructura clau per tal de poder oferir tot un catàleg de serveis que va des del reconeixement de competències fins al suport i orientació de les persones a l'atur en el seu sector d'activitat.

- **Disseny i implementació de sistemes d'avaluació de la qualitat i els resultats de la formació professional inicial i per a l'ocupació**. No existeix cap raó perquè els responsables del sistema educatiu disposin de mesures d'avaluació de la qualitat de l'aprenentatge en l'educació generalista i acadèmica però no en la professional. Aquesta avaluació hauria d'incloure tant la formació professional inicial com la formació per a l'ocupació. En el cas de la formació per a l'ocupació, l'objectiu principal de l'avaluació hauria de ser l'impacte d'aquesta sobre les oportunitats laborals dels aprenents. El sistema de formació per a l'ocupació s'ha regit des de la seva creació per criteris de cobertura i no estrictament per criteris de qualitat i efectivitat. Cal que l'avaluació de la qualitat formi part inherent del sistema i que l'ús dels recursos estigui estrictament condicionat a la satisfacció d'aquests criteris de qualitat i efectivitat de les intervencions.

Vinculació del sistemes educatiu i productiu

Quan hom es planteja millorar la rellevància de la formació professional, ràpidament pensa a fer canvis en el sistema educatiu per tal que aquest doni millor resposta a les necessitats del sector productiu. El problema d'aquesta aproximació és que resulta parcialment limitada ja que ignora que la relació entre sistema formatiu i sistema productiu és de doble direcció. No podem esperar millorar la rellevància de la formació actuant únicament sobre ella sense pensar que també s'ha d'actuar sobre el mercat laboral.

Les polítiques de vinculació entre el món de la formació i el del treball es poden classificar en dos grans blocs: les que creen vincles entre els centres de formació i les empreses, i les que creen vincles entre els planificadors de la formació i altres actors econòmics i socials. Les primeres requereixen nous marcs d'activitat i un major suport a la iniciativa dels mateixos centres. Les segones fan més referència als mecanismes

de governança del sistema i als actors que hi participen. En aquest sentit, val a dir que a Catalunya hi ha molt més a fer en la governança del sistema que en la gestió dels centres. A continuació s'apunten diferents mesures per millorar la vinculació dels centres, però moltes d'elles ja s'han posat en pràctica en alguns centres de formació. El que cal és donar suport a aquestes pràctiques i poder implementar-les a gran escala en el sistema. D'altra banda, la situació de la governança i la planificació és més complicada. Els actuals mecanismes de planificació a Catalunya mostren greus problemes de coordinació i coherència interna. No existeixen mecanismes efectius de coordinació territorial de la planificació de la formació. Els municipis i les comarques no tenen un paper clar en la governança dels subsistemes, però en canvi són aquests nivells de govern els que millor coneixen la realitat econòmica i empresarial dels seus territoris. La incorporació de l'empresariat i la resta d'actors socials a la planificació educativa passa necessàriament per la significativitat territorial i sectorial d'aquests actors.

Al mateix temps, cal que en l'àmbit nacional els diferents departaments del Govern (principalment Educació, Treball i Economia) es posin d'acord en una estratègia coherent de desenvolupament que expliciti el paper que han de jugar les polítiques de formació professional dins d'aquesta estratègia. Es recomana millorar la rellevància de la formació professional mitjançant polítiques de planificació de la formació més comprensives i millor coordinades. A continuació es recullen algunes propostes que afecten tant l'organització dels centres com la governança del sistema. Aquestes són:

- **Accés i ús d'infraestructures i tecnologia de les empreses per part del centres.** La gran majoria dels centres de formació professional tenen dificultats per accedir a infraestructures i tecnologies de darrera generació a conseqüència del seu elevat cost econòmic. Determinades branques formatives requereixen una forta inversió en la instal·lació i el manteniment d'equipaments, són intensives en l'ús de tecnologies en contínua evolució o no poden afrontar les despeses de drets d'autor associades als productes del coneixement. Si les empreses i els centres col·laboressin en el territori, els centres de formació podrien optimitzar l'accés i ús d'infraestructures i tecnologies a un cost molt menor.
- **Actualització professional del professorat i reforç de l'expertesa pràctica en el currículum.** L'actualització professional del professorat és una condició indispensable per poder oferir una formació pràctica de qualitat a l'alumnat. La col·laboració entre els centres de formació i les empreses permetria implementar projectes

pedagògics que reforcessin l'expertesa pràctica en la formació de l'alumnat. A més a més, aquesta col·laboració facilitaria el contacte del professorat amb els professionals del sector i la participació en activitats de reciclatge professional a les empreses i els centres.

- **Contractació de professorat especialista a temps parcial en els centres de formació.** Més enllà del reciclatge del professorat a temps complet, cal apostar per contractar professorat a temps parcial que provingui del camp professional i que mantingui la seva activitat en aquest camp. La figura del professor especialista permet que els centres de formació professional contractin professionals d'èxit i amb experiència reconeguda que, malgrat no disposar de la titulació corresponent, puguin aportar a l'ensenyament reglat un coneixement molt específic i actualitzat en un determinat camp d'activitat.
- **Control de qualitat i avaluació de les places de formació en centres de treball (FCT) i de la formació dual.** Actualment existeix una gran dificultat en els centres de formació per oferir a l'alumnat places de pràctiques de qualitat en centres de treball. L'agregació estratègica dels centres de formació en clústers industrials facilitaria la identificació d'aquestes empreses i el seguiment i avaluació de les pràctiques professionals que s'hi duen a terme. La recent aposta per la formació en alternança s'ha fet sense comptar amb una adequada avaluació de l'efectivitat de la FCT. Resulta difícil pensar que no es repetiran els mateixos errors de manca de qualitat i transparència en la nova formació en alternança.
- **Participació dels representants dels treballadors, les empreses i les associacions sectorials en el desenvolupament de polítiques de formació per als diferents sectors d'activitat econòmica i per als diferents territoris.** Aquests òrgans sectorials de participació informarien l'òrgan responsable de la planificació general. Aquests òrgans elevarien les propostes d'ordenació de l'oferta formativa relativa a cada família professional. A nivell territorial cal que s'estableixi un vincle de coordinació entre els òrgans participats en el territori i la presa de decisions a nivell nacional. El Consell Català de la Formació Professional podria fer aquesta tasca a partir de coordinar la seva activitat i de vehicular les demandes dels consells de la formació professional locals i comarcals.
- **Articulació d'una estratègia de desenvolupament econòmic que inclogui un paper destacat i clar per a les polítiques de formació professional.** Les polítiques econòmiques i laborals tenen un impacte directe sobre la formació. Cal que els diferents departaments de la Generalitat (inclòs Ensenyament) articulin les seves

polítiques dins d'una estratègia més general de desenvolupament econòmic i social. Aquestes estratègies normalment comptaran amb el lideratge de les àrees d'economia dels governs, però cal que la veu educativa també hi tingui pes i sigui reconeguda en la presa de decisions.

Desenvolupament de polítiques de formació fonamentades en l'evidència

La necessitat de l'ús de l'evidència i una correcta gestió del coneixement formen part de les principals recomanacions en l'àmbit internacional per a una bona planificació de les polítiques públiques. En el cas de la formació professional, aquest ús de l'evidència i gestió del coneixement esdevé clau a causa que en aquest àmbit de formació existeix una gran diversitat d'actors i institucions implicats. Moltes d'aquestes institucions i actors disposen dels seus propis instruments d'avaluació de l'oferta formativa i de detecció de les necessitats de les empreses, però no sempre aquests instruments són comparables ni d'accés públic. Altres institucions, com els centres de recerca, les fundacions, les universitats o les associacions sectorials, també produeixen i sistematitzen evidència en el camp de la formació professional, però és necessari trobar mecanismes que assegurin la rellevància i l'aprofitament d'aquesta evidència.

El principal instrument de detecció de les necessitats de qualificació de les empreses a Catalunya i de seguiment dels resultats de la formació professional és l'Enquesta d'Inserció Laboral de les Persones Graduades dels Ensenyaments de Formació Professional que realitza el Departament d'Ensenyament en coordinació amb el Consell General de Cambres de Catalunya. Aquests tipus d'enquestes són un instrument molt important per avaluar la rellevància de l'oferta de formació professional, però en calen altres. Per tal d'impulsar la producció d'evidència sobre formació professional a Catalunya, es proposa:

- **Priorització de la recerca en formació professional en les convocatòries dels organismes públics.** A Catalunya existeix un dèficit en el camp de la recerca educativa en formació professional. Calen instruments polítics i financers que incentivin la producció de recerca en aquest camp i que siguin útils per a la presa de decisions polítiques en matèria de formació professional. Un d'aquests instruments poden ser les convocatòries en R+D+i de l'AGAUR. Es proposa que aquestes convocatòries

prioritzin el finançament d'estudis sobre el sistema de formació i qualificació professional a Catalunya i obrin fons finalistes per a la recerca en aquest camp.

- **Creació de l'Observatori Català de la Formació Professional.** A Catalunya no existeix cap entitat que coordini la producció, sistematització i mobilització d'evidència empírica sobre formació professional en l'àmbit nacional. A la ciutat de Barcelona, vinculat al Consell de la Formació Professional de la ciutat, ja existeix un Observatori de la Formació Professional i se n'han creat més a altres municipis del país. Es recomana la creació d'un Observatori Català de la Formació Professional que assumeixi aquestes funcions per al conjunt del país i que informi de la presa de decisions polítiques mitjançant la seva vinculació al Consell Català de la Formació Professional.
- **Sistematització i lliure accés a les dades públiques sobre demanda, oferta i assignació de places escolars als centres de formació professional.** Les decisions de planificació de l'oferta i regulació de l'accés a Catalunya es continuen prenent sense l'evidència necessària. Això és a causa de la pobra qualitat dels processos de recollida i sistematització de dades estadístiques a partir de processos administratius. Cal un impuls de les àrees estadístiques de les administracions responsables de la planificació educativa. També cal que aquestes dades siguin d'accés lliure als grups d'investigació perquè puguin produir evidència rellevant per al debat en formació professional al nostre país.

Un comentari final

Les propostes polítiques que s'han presentat amb anterioritat tenen com a principal objectiu convidar al debat social i educatiu sobre el futur de la formació professional al nostre país. En cap cas es tracta d'un paquet de mesures tancat i específic que es pugui implementar de manera directa i sense acord. Es tracta més aviat d'una sèrie de criteris generals que des de l'equip d'aquest estudi es creu que poden ser d'utilitat per a l'activitat de la Fundació Jaume Bofill i per a la resta d'actors de la formació professional.

Tres principis generals han guiat l'elaboració d'aquestes propostes. El primer de tots és que cal una millor coordinació de la formació professional amb la resta del sistema educatiu. El segon element és que cal que l'ideal de la formació al llarg de la vida es converteixi en una realitat, i això passa necessàriament per una integració real dels

subsistemes de la formació professional. Finalment, i en tercer lloc, cal una millor vinculació entre formació i empresa. Aquesta vinculació no pot ser llegida únicament com que el sistema de formació ha de respondre a les necessitats de l'empresa. Cal que les empreses del nostre país apostin pel coneixement, el talent i la formació. Aquest, segurament, és un dels canvis més importants que ens queden per fer.

La formació professional i l'ocupació a Catalunya pretén aportar una nova mirada sobre la formació professional i la seva relació amb el mercat laboral de Catalunya. A partir d'una revisió comparada dels principals indicadors i documents estratègics sobre la matèria, la publicació presenta una diagnosi sobre la situació actual i els reptes de futur de la formació professional al nostre país.

Al llarg de la publicació trobareu una anàlisi detallada del nivell instructiu de la població adulta, de la situació de la formació professional i de la relació entre formació i mercat de treball.

En són alguns exemples la reflexió que es fa dels efectes que pot tenir sobre l'abandonament prematur del sistema educatiu una major presència dels estudis professionalitzadors en un territori, o quins són els impactes de retorn a la formació professional d'alumnes que tenen una dilatada trajectòria professional però que fruit de l'actual crisi econòmica opten per estudiar cicles formatius.

També es presenten un conjunt de conclusions i recomanacions per a la formulació de polítiques a partir d'una revisió detallada de les principals tendències sobre aquesta matèria en l'àmbit internacional.

FUNDACIÓ JAUME BOFILL

ISBN: 978-84-15526-50-6
9 788415 526506